

DET KONGELIGE
OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENT

St.prp. nr. 37

(2000-2001)

Numedals-Laugens Brugseierforening Ny konsesjon for fortsatt regulering av Numedalslågen

*Tilråding fra Olje- og energidepartementet av
21. desember 2000,
godkjent i statsråd samme dag.*

1 Innledning

Olje- og energidepartementet legger med dette fram proposisjon for Stortinget om ny konsesjon for fortsatt regulering av Halnefjorden, Pålsbufjorden, Tunhovdfjorden og Rødbergdammen i Numedalslågen og overføring av deler av Økta, Smådøla, Borgåi og Veig. Konsesjon for regulering fra 1914 er løpt ut og må erstattes av en ny reguleringskonsesjon. I proposisjonen foreslås at den nye konsesjonen gis til Numedals-Laugens Brugseierforening hvor Statkraft er medlem.

Departementet foreslår i denne proposisjonen at:

1. Stortinget samtykker i at Kongen gir Numedals-Laugens Brugseierforening konsesjon på ubegrenset tid til fortsatt regulering av Halnefjorden, Pålsbufjorden, Tunhovdfjorden og Rødbergdammen i Numedalslågen.
2. Stortinget samtykker i at det fastsettes vilkår i samsvar med det som er foreslått i proposisjonen.

2 NVEs innstilling av 20. januar 1997

2.1 Innledning

Daværende Norges vassdrags- og energiverk, nå Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), avga innstilling i saken 20. januar 1997. Innstillingen er svært omfattende, og følger derfor av praktiske årsaker ved denne Stortingsproposisjonen som uttrykt vedlegg. Søknaden er i sin helhet inntatt i NVEs innstilling. Der departementet viser til NVEs innstilling er det dette vedlegget det vises til. I punktene 2.2, 2.3 og 2.4 følger det sammendraget som NVE har tatt inn i begynnelsen av sin innstilling.

2.2 Bakgrunnen for søknaden

Staten ved «Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen» fikk tillatelse til å foreta reguleringer i Numedalslågen ved Kgl.res. av 3.oktober 1914. Denne og alle senere tillatelser ble overført til statsforetaket Statkraft SF som ordinær konsesjon i 1992. Tillatelsene skal etter forutsetningene vurderes på nytt etter 80 år, dvs. 3.oktober 1994.

Statkraft SF søker i medhold av Vassdragsreguleringsloven om konsesjon for fortsatt regulering av Halnefjorden, Pålsbufjorden, Tunhovdfjorden og Rødbergdammen med de samme reguleringsgrenser som gjelder idag. Videre søkes det om fortsatt overføring av Vierslafeltet i Veig til Numedalslågen og deler av Smådøla, Økta og Borgå til Tunhovdfjorden. Tillatelsen søkes gitt på ubegrenset tid.

2.3 Søknad om nytt manøvreringsreglement for Numedalslågen

Dagens manøvreringsreglement følger Fløtningsavtalen av 1971 og senere fastsettelse av fløtningsperioden innenfor gitte datoer. Dette innebar en viss skjerpelse av minstevannføringskravene for Noreverkene. Det oppsto en ubalanse mellom kravet til minstevannføringer, nedbørfeltens kapasitet og kraftverkernes slukeevne. I tørre år, og spesielt når nedbøren i de regulerte og uregulerte feltene var ujevnt fordelt, måtte Noreverkene tappe vann direkte fra magasinene og forbi kraftverkene for å kunne tilfredsstille minstevannføringene i nedenforliggende vassdrag. En slik forbitapping gir dårlig utnyttelse av eksisterende produksjonskapasitet. I tørrårene som inntraff rundt 1990 kunne det økonomiske tapet komme opp i 10-15 mill.kr.

Fra produksjonssimuleringene er det beregnet et tap fra tørråret 1976 på 23 mill.kr. Dagens manøvreringsreglement medfører slipp av vann forbi Noreverkene i ca. 3 av 10 år.

Økningen av minstevannføringen som følge av reguleringen har resultert i bedre levevilkår for såvel laks som rogn som i betydelig mindre grad blir tørrlagt eller innefrosset i is. Det nåværende reglements reduksjon i vannføringen på forsommeren i forhold til uregulert tilstand, har liten betydning for oppgangen av laks. Denne reduksjonen har imidlertid en viss betydning for

fiskens geografiske spredning i elva. Det har vært brukt og er delvis fortsatt i bruk en rekke forskjellige fangstredskaper og fiskemetoder i Numedalslågen. Problemet for den lakseførende strekningen med nåværende reglement, er at vannføringen på ettersommeren, særlig i tørre år, kan bli noe lav for oppgang av laks.

2.4 Forslaget til nytt manøvreringsreglement

I forslaget til nytt manøvreringsreglement er det lagt vekt på en bedre utnyttelse av vannressursene gjennom en bedre tilpasning av minstevannføringene til nedbørfeltens kapasitet, kraftverkenes slukeevne og almenhetens bruk av vassdraget. Det er gjort forsøk på en best mulig avveining mellom de forskjellige brukerinteressene. De foreslåtte endringene av vannføringsforholdene i forhold til dagens reglement går i alt vesentlig grad ut på en utjevning av sommervannføringen gjennom en reduksjon av vannføringen i perioden mai-juni og en økning i perioden juli-august. Virkningen av en slik utjevning vil være gunstig for både kraftverksinteressene og de almene interesser. I forhold til nåværende situasjon vil det omsøkte manøvreringsreglement gi en økning i Numedalslågens totalproduksjon i et normalår på ca. 14 GWh/år. I et tørrår vil totalproduksjonen kunne økes med ca. 40 GWh.

Både den kommersielle og almenhetens bruk av Numedalslågen har endret seg gjennom den tiden vassdraget har vært regulert. For i best mulig grad å kunne tilfredsstille hensynet til flerbruk, er avgivelsen av vann til fordel for almene interesser tillagt større vekt enn fløtningen som tradisjonelt har vært en stor og viktig bruker av vassdraget og som har gitt premisene for vannføringen i sommerhalvåret. Denne omdisponeringen er gjort under forutsetning av at fløting ikke lenger er noen aktuell transportform for tømmer. Tidligere forslag til manøvreringsreglement for Numedalslågen har kun tatt utgangspunkt i forhold i hovedvassdraget gjennom forslag til minstevannføringer i sommerhalvåret. Et manøvreringsreglement for Numedalslågen som skal tilgodese almene interesser må ta hensyn til forhold i hele vassdraget gjennom hele året.

En videreføring av Statkraft SF's reguleringer i Numedalslågen skjer på vilkår som ikke utvider det eksisterende naturinngrep. Det er videre tatt utgangspunkt i at reguleringen har vært etablert i mer enn 70 år, og at det dermed har innstilt seg en ny biologisk likevekt i vassdraget. Også bruk av arealene i tilknytning til vassdraget og magasinene er tilpasset nåværende vannføringsforhold. Det er derfor lagt vekt på å gjøre små endringer i vannførings- og vannstandsforholdene og i størst mulig grad opprettholde den totale sommervannmengden i vassdraget.

Utfra foreliggende materiale synes det klart at den lakseførende strekningen av Numedalslågen har stor tetthet av laks og svært godt produksjonsgrunnlag. I det omsøkte reglementet er derfor vannet prioritert til oppgang av fisk og til sikring av gode levevilkår for laksebestanden. En økning av vannføringen på ettersommeren vil bedre oppgangen av laks i tørre år.

Nåværende reguleringsgrenser i magasinene er opprettholdt i det omsøkte manøvreringsreglement. På grunn av mindre slipp av vann på forsommeren, vil Tunhovdfjorden få en noe tidligere oppfylling enn under nåværende reglement.

Numedalslågen er i dag regulert gjennom Statkraft SF's reguleringer ved Noreverkene og Asker og Bærum Kraftselskap's reguleringer ved Uvdalverkene og Gjuva/Vrenga. Det omsøkte reglement forutsetter en samordning av regulantenenes manøvreringsreglement. Det er nødvendig at avgivelsen av vann fra magasinene skjer gjennom en fellesopptreden i vassdraget. Det er derfor innledet samtaler mellom regulantene om en fordeling av tappeansvar. I Statkraft SF's forslag til reglement er det forutsatt en fordeling i henhold til samme prinsipp om prioritetsrekkefølge som i dag gjelder for slipp av fløtningsvann. Innføring av det omsøkte manøvreringsreglement vil resultere i en helt ubetydelig virkning for Uvdalverkene's produksjon.

I det omsøkte manøvreringsreglement er det foreslått å gjøre bruk av Skollenborg Kraftverk som referansepunkt for vannføringer.

3 Høringsuttalelser til NVEs innstilling

3.1 Sosial- og helsedepartementets uttalelse av 29. januar 1997

Sosial- og helsedepartementet har ingen merknader til saken.

3.2 Kommunal- og arbeidsdepartementets uttalelse av 26. februar 1997

Kommunal- og arbeidsdepartementet har ingen merknader til ovenfor nevnte konsesjon.

3.3 Eidfjord kommunes uttalelse av 15. april 1997

Fra møtet i Eidfjord utval for bygdeutvikling den 09.04.97.

De vert herved gjort merksam på at det er fatta fylgande vedtak;

Sak 97/0024

Ny konsesjon for regulering av tunhovdfjorden m.fl. i numedalslågen -
uttale

Vedtak:

Eidfjord kommune vil med dette gie følgjande uttale:

Kommunen meiner det er rett å vidareføra konsesjonen for overføring av Vierslafeltet til Numedalslågen.

Eidfjord kommune føresett at kommunen får på høyring om fordelingsnøkkelen for konsesjonsavgift og næringsfond vert endra.

Kommunen vil på nytt merka kravet om at regulanten har ansvar for vedlikehaldet av bruene ved Turreidet og Lagareidet.

Vedtaket var samrøystes i samsvar med framlegget frå rådmannen.

Vedlagt fylgjer sak 24/97 for utval for bygdeutvikling til nærare orientering.

3.4 Uttalelse fra Finn Svalstuen av 18. april 1997

Som vist til i brev av 7.4.95 har jeg lagt opp ei guida rute etter elvefaret i juvet nedenfor Tunhovddammen. Erfaringene tilsa at det hver sommer til sammen er adskillige uker uten tapping fra magasinet Tunhovdfjorden. På tørrrestreking er det mulig å ta seg gjennom det trange juvet med litt hjelp. Med grunneiers tillatelse har jeg både tau og båter fastboltet en rekke steder.

Hensikten er jo selvfølgelig å utnytte tappefrie perioder til juvguiding. Ansvar for ferdselen etter elvefaret er mitt. Det er selvsagt utenkelig å bringe med andre på tur her, dersom jeg er i tvil om det kan komme vann.

Det ville vært ønskelig med en mer forutsigelig varsling av tapping fra Tunhovddammen, når jeg ringer eieren (Statkraft) om dette. Det er umulig å planlegge turer f.eks lørdager og søndager i juvet dersom Statkraft selv ikke

veit før den gjeldende dag, om han blir pålagt å slippe (tappe) vann. Jeg sikter til det nåværende tømmerfløtingsreglement som pålegger Statkraft straks, eller i løpet av dagen, å sette i verk tapping, når han mottar beskjed om dette på telefon. Kanskje kunne man lagt inn en «forsinkelse» med to døgn, eller en annen ordning for å oppnå noe tilsvarende, i et evt. fremtidig tappereglement.

Likeledes har det vært tappet små vannmengder på kun 5 m³ pr. sek. i perioder. Dette forhindrer turer i den korte biten av juvet jeg benytter. Samtidig fylles ikke elvefaret noe, eller forbedrer synsinntrykket langs riksveien mellom Sporanbrua og Norefjorden. Jeg vil foreslå minstetapping 15 m³/sek. fra Tunhovddammen når tapping skal skje. Kanskje kunne man se dette litt i sammenheng med det første.

Til slutt vil jeg gjøre oppmerksom på at tapping som følge av prispolitikk eller konkurransehensyn (at kraftverket ikke kjører full produksjon f.eks), eller som følge av vedlikehold på kraftverket eller flomhensyn, ikke angår hva jeg har hatt i tankene her.

3.5 Hol kommunes uttalelse av 22. april 1997

Hol formannskap handsama saka i sitt møte 21. april d.å. og ein viser til vedlagt utskrift av møteboka for sak nr. 94/97.

Som vedlegg fylgjer og uttalelser frå Halne sameige og frå Miljøvernleiareren i Hol kommune.

Saksopplysninger:

NVE har avgitt innstilling til Olje og Energidepartementet om ny konsesjon for regulering av Tunhovdfjorden m. fl. i Numedalslågen. OED har sendt dette ut på høring til berørte offentlige organer med høringsfrist 30. april 1997.

Saksvurdering:

Hol kommune er i mindre grad berørt av reguleringen. Det berørte området er fra Halnefjorden og til utløpet av elva gjennom Dagali i Pålsbufjorden samt strandsona fra utløp Dagalielva og utløp Rambergåi. I utkast til vilkår er det bl.a. viktig at konsesjonæren er pålagt å bygge 3. terskler i Pålsbufjorden. Av disse er 1 stk i vika ved utløpet av Rambergåi og vil gi et høyere vannspeil som vil gi området et bedre utseende og forhåpentligvis bedre forhold for fisk.

I utkast til manøvreringsreglement er konsesjonæren gitt mulighet til å starte tapping av Halnefjorden allerede fra 1. september, mot tidligere i oktober. Dette medfører at fisketida ikke kan nyttes ut, gyting i elver og bekker blir begrenset, og rutebåttrafikken må innstille tidligere. Dette er av NVE foreslått på tross av at dette er gitt uttrykk om i høringsuttalelser til NVE.

Innstilling til energiutvalget:

Saken legges frem uten innstilling.

Energiutvalgets innstilling til formannskapet

Uttale:

Av forhold i NVEs innstilling om ny konsesjon for regulering av Tunhovdfjorden m.fl. i Numedalslågen vil Energiutvalget i Hol kommune bemerke følgende:

Med bakgrunn i mulig fremtidig utbygging av Godfarfossen, der Hol kommune forhåpentligvis vil være en av aktørene, vil tidspunktet for nedtapping av Halnefjorden ha en viss interesse. Det vil være gunstig at produksjonen i God-

farfossen, basert på den magasinerte vannmengden i Halnefjorden, kommer på en tid av høsten/forvinteren hvor prisene sannsynligvis er høyest. Med dette for øyet, vil en nedtrapping av Halnefjorden fra ca. 1. oktober sannsynligvis være det beste. Det kan imidlertid være en viss usikkerhet i dette da en nedtrapping etter at temperaturen er blitt lavere kan føre til at noe av dette magasininnholdet fryser til is i elven. I så fall kan dette igjen føre til produksjonstap i forbindelse med snø og ismeltingen påfølgende vår. Vi regner med at NVE har statistisk tallmateriale for å vurdere dette nærmere.

Også pga. en mulig utbygging av Godfarfossen, vil produksjonen reduseres ut fra gjeldende beregninger dersom vannstanden i Pålsbufjorden blir liggende høyere enn tidligere i den viktigste produksjonssesongen. På side 38 i NVEs innstilling finnes et diagram som viser vannstand i Pålsbufjorden (uke-middel 1947-1992). Det finnes, så langt vi kan se, ikke noe simulert vannstand som viser eventuelle endringer etter det nye konsesjonsforslaget fra NVE. Vi har imidlertid fått tilgang på diagrammer som viser virkningen av de såkalte lokkeflommene, som altså i tilfelle vil føre til lavere vannstand i Pålsbufjorden (tørrår).

Energiutvalget ber om at de nevnte forholdene tas i betraktning ved fastsettelse av den nye konsesjonen.

Videre er energiutvalget kjent med uttalelsen fra Halne sameige, og har ingen motforestillinger til denne.

Vedtak i formannskapet 21.04.97

Av forhold i NVEs innstilling om ny konsesjon for regulering av Tunhovdfjorden m.fl. i Numedalslågen vil Hol formannskap bemerke følgende:

Med bakgrunn i mulig fremtidig utbygging av Godfarfossen, der Hol kommune forhåpentligvis vil være en av aktørene, vil tidspunktet for nedtrapping av Halnefjorden ha en viss interesse. Det vil være gunstig at produksjonen i Godfarfossen, basert på den magasinerte vannmengden i Halnefjorden, kommer på en tid av høsten/forvinteren hvor prisene sannsynligvis er høyest. Med dette for øye, vil en nedtrapping av Halnefjorden fra ca. 1. oktober sannsynligvis være det beste. Det kan imidlertid være en viss usikkerhet i dette da en nedtrapping etter at temperaturen er blitt lavere kan føre til at noe av dette magasininnholdet fryser til is i elven. I så fall kan dette igjen føre til produksjonstap i forbindelse med snø og ismeltingen påfølgende vår. Vi regner med at NVE har statistisk tallmateriale for å vurdere dette nærmere.

Også pga. en mulig utbygging av Godfarfossen, vil produksjonen reduseres ut fra gjeldende beregninger dersom vannstanden i Pålsbufjorden blir liggende høyere enn tidligere i den viktigste produksjonssesongen. På s. 38 i NVEs innstilling finnes et diagram som viser vannstand i Pålsbufjorden (uke-middel 1947-1992). Det finnes, så langt vi kan se, ikke noe simulert vannstand som viser eventuelle endringer etter det nye konsesjonsforslaget fra NVE. Vi har imidlertid fått tilgang på diagrammer som viser virkningen av de såkalte lokkeflommene, som altså i tilfelle vil føre til lavere vannstand i Pålsbufjorden (tørrår).

Formannskapet ber om at de nevnte forholdene tas i betraktning ved fastsettelsen av den nye konsesjonen.

Videre er formannskapet kjent med uttalelsene fra Halne Sameige og miljøvernlederen, og har ingen motforestillinger til disse.

Vedtaket er samrøystes.

3.5.1 Vedlegg 1: Uttalelse fra miljøvernlederen i Hol kommune

NVE foreslår at HRV skal holdes frem til 1. September. Fra denne dato og frem til 20. September skal det kunne tappes ned til LRV.

Hol kommune har tidligere presisert at det er svært viktig å holde HRV i Halnefjorden frem til 1. oktober. Ved gjennomgåelse av høringsuttalelsene er det også mange andre som understreker viktigheten av å holde Halnefjorden full lengst mulig utover høsten. En kan imidlertid ikke finne noen høringsuttalelser der det er lagt vekt på å tappe ned Halnefjorden så tidlig som 1. september. Dette har heller ikke vært praktisert frem til i dag.

Tidlig nedtrapping av Halnefjorden vil ha en rekke negative effekter.

Fjorden er svært grunn, og allerede ved en meter nedtrapping blir båttrafikk nærmest umuliggjort. Dette medfører bl.a.:

- Svært vanskelig å utnytte småviltjakt i statsallmenning Halne / Hein (15/9-30/9).
- Vanskelig med transport i forbindelse med storviltjakt.
- Det beste fisket er ofte i september - dette vanskeliggjøres.
- Transport med rutebåten umuliggjøres. Noe av inntektsgrunnlaget i en ellers kort sesong vil også falle bort.

Fiskens næringsgrunnlag i Halnefjorden forringes ytterligere. De muligheter for naturlig gyting som fortsatt finnes i fjorden ødelegges helt. I september brukes fjellet svært mye til rekreasjon. Den estetiske siden av landskapsvernområdet vil bli svært forringet ved at en nedtapping i september fører til skjemmende reguleringssoner.

Hol kommune mener derfor det er svært viktig at HRV holdes i Halnefjorden frem til 1. oktober.

NVE mener ørekyte også finnes i mange andre vann enn Halnefjorden, og at det dermed ikke er noe grunnlag for å hevde at ørekyta er kommet med utsetting i forbindelse med reguleringen. I Hol kommune er ørekyt påvist i nær alle regulerte vann (eller vann som har naturlig forbindelse med disse) hvor det har blitt satt ut fisk fra Reinsvoll i forbindelse med reguleringen. I andre vann i Hol kommune eller nær Halne er det bare påvist ørekyte i noen få. Dette indikerer en sterk sammenheng med utbredelsen av ørekyta de siste 20 år og utsetting av fisk i regulerte vann. Med bakgrunn i den sterke negative effekten ørekyta har på annet fiske, mener Hol kommune derfor fortsatt dette er et område regulanten burde pålegges å undersøke/følge opp.

Fisk som i dag vandrer ut av Halnefjorden kommer ikke opp igjen. Det må derfor konkret pålegges å bygge fisketrapp ved dammen i Halnefjorden.

3.5.2 Vedlegg 2: Uttalelse fra Halne Sameige

Eigarane i Nore og Uvdals del i Halnefjorden viser til orienteringsmøtet 19. februar d.å. om NVEs innstilling til nye konsesjonsvilkår for den fornya konsesjon for Noreverkene.

Det er teke kontakt med Halne Sameige som eigarar av Halnefjorden på Hol kommunes del av fjorden.

Vi legg ved uttale dat. 4/9 1995 som Halne Sameige sende til Norges vassdrags- og energiverk i samband med uttale til den fornya konsesjonen.

I NVEs bemerkningar og utkast til vilkår som no er sendt ut er det serleg tappinga av fjorden som vi reagerer sterkt på.

I opplegget frå NVE skal HRV (1129,63) haldast fram til 1. september. Frå denne dato og fram til 20. september skal det vera høve til å tappa ned til 1127,63, og frå 20. september skal det vera høve til å tappa ned frå 1127,63 og ned til LRV (1125,63)

Dette er eit tappeopplegg som er heilt uakseptabelt med hensyn til både fisket og synsinntrykka i terrenget.

Vi viser til Halne Sameiges uttale dat. 4/9-95 om at det er viktig at Halnefjorden er full i tida 1. juli til gytinga er over. Hol kommune seier i si uttale at fjorden må vera full til 1. oktober. Til no har Halnefjorden ikkje vorte tappa før ut i oktober.

Ei tapping i september fører til

- at den beste fisketida ikkje kan nyttast ut.
- den begrensa gytinga på elver og bekker som foregår i fjorden seinhaus-tes blir øydelagt.
- rutebåttrafikken må stoppast så snart tappinga tek til med dei ulemper det har for jakt, fiske og turisttrafikk.
- Halnefjorden ligg i landskapsvernområdet og vil i ein av dei månadene med størst trafikk i fjellet visa ei svært stor skjemmaende reguleringssone i dette relativt grunne fjellvatnet.

Eit tappereglement slik NVE legg opp til vil utan tvil føra vidare den uheldige utviklinga som har vore for fisket i Halnefjorden i seinare år.

Vi vil også sterkt streka under det som er sagt i Halne Sameiges uttale dat. 4/9-95 når det gjeld fisketrapp ved dammen i Halnefjorden for å gjenoppretta fiskens gamle vandringsmønster i vassdraget.

Likedan dei krav som er satt fram om undersøkingar kvar ørkyta er kome frå og nødvendige utfiskingsprogram for ørekyta.

Vi vonar kommunen i si uttale til NVEs opplegg til vilkår for den fornya konsesjon vil støtta eigarane i det vi både tidligare og no har peikt på.

3.6 Flesberg kommunes uttalelse av 22. april 1997

Formannskapet i Flesberg kommune behandlet saken i møte den 22.04.97, sak 19/97, og fattet følgende enstemmige vedtak:

Det fremlagte forslaget til uttalelse fra Flesberg kommune vedtas.

Vedlagt følger Flesberg kommunes uttalelse i saken.

1. Innledning

Det vises til innstilling fra NVE avgitt til Olje- og energidepartementet den 20.01.97. I brev av 27.01.97 har departementet gitt frist til 30.04.97 for uttalelser til innstillingen.

Kommunens uttalelse er utarbeidet med utgangspunkt i det samarbeide som ble etablert under arbeidet med uttalelse til søknad om fornyet konsesjon for Noreverkene, og er behandlet i formannskapet i Flesberg kommune.

2. Ny konsesjon

2.1 Formelle forhold

Statkraft SF fremholder i søknaden at det bare skal foretas revisjon av reguleringsbestemmelsene for Numedalslågens vedkommende. Dette innenfor de rammer som gjelder revisjon av tidsubestemte konsesjoner. Statkraft SF mener at konsesjonsbehandlingen blir å oppfatte som en videreføring av tidligere konsesjoner.

NVE har ikke lagt begrensninger i behandlingen av søknad om ny konsesjon. Under henvisning til vassdragsreguleringsloven har konsesjonsmyndigheten foretatt den grunnleggende interesseavveining som skal gjennomføres ved enhver konsesjonssøknad: Kun dersom fordelene ved reguleringen eller ved fortsatt regulering må anses overveiende i forhold til skadevirkningen, bør konsesjon gis. Det vises til NVEs innstilling side 218 hvor det anbefales at det gis ny konsesjon på de vilkår som er beskrevet. Flesberg kommune støtter dette syn, og finner det klart etter lovens ordlyd og den praksis som har vært fulgt, at det må skje en full konsesjonsbehandling med ileggelse av nye vilkår for fortsatt drift av anlegget, jfr. vassdragsreguleringslovens § 2, annet ledd.

Det er etablert en reguleringsforening for Numedalslågen. Numedalslågens Brugseierforening (NLB). Flesberg kommune støtter NVE's forslag om at ny konsesjon gis til brukseierforening. Flesberg kommune støtter NVE's forslag om at ny konsesjon gis til brukseierforeningen idet det forutsettes at Statkraft SF deltar i foreningen.

2.2 Medeierskap

Flesberg kommune samarbeider med Buskerud Fylkeskommune og de øvrige Numedalskommunene Nore og Uvdal, Rollag og Kongsberg kommune om å fremme felles krav om medeierskap i utbyggingen av Numedalslågen. NVE har avvist kravet under henvisning til at det aldri tidligere har vært tale om å gi medeiendomsrett til fylkeskommuner gjennom vilkår for konsesjon. Flesberg kommune vil understreke at dette kravet opprettholdes.

Det har vært kontakt med Fylkeskommunen og de øvrige Numedalskommunene om dette spørsmål, og for så vidt angår det rettslige grunnlag for kravet vil Flesberg kommune vise til vassdragsreguleringslovens § 12 post 17, 1. setning, lydende:

«Det er adgang til i konsesjonen å opprette ytterligere betingelser, herunder pålegg om opprettelse av næringsfond, for den enkelte kommune, når dette i det enkelte tilfelle finnes påkrevd av allmenne hensyn eller til ivaretagelse av private interesser som blir skadelidende.»

For øvrig vises til «Norsk Vassdragsrett» (Falkanger, Haagenen m.fl. 1988) der det rettslige grunnlag for denne bestemmelsen omtales (den gang § 12), og som vi mener levner liten tvil om det rettslige grunnlag for å sette vilkåret.

Det har også vært praktisert å sette tilsvarende vilkår for fylkeskommuners deltakelse i kraftutbygging. Flesberg kommune viser her til at flere fylkeskommuner er gitt adgang til deltakelse i Statkraft SF's utbygginger, jfr. St.prp., nr. 157 (1981-82).

Flesberg kommune er på denne bakgrunn ikke enig i NVE's holdning. Det vises videre til at Noreverkene er et eldre kraftverk som i fremtiden vil stå foran en full rehabilitering. En relevant sammenligning vil derfor være eieran-

delersom er meddelt fylkeskommuner ved nye utbygginger av vassdrag. En viser også til at konsesjon nå gis på ubegrenset tid slik at fylkeskommunen og kommunene ikke vil ha andre muligheter til å fremme et krav om medeierskap i reguleringen.

En vil spesielt peke på at Buskerud har fått liten del i verdiskapningen ved kraftutbygging innenfor fylkets grenser. Det meste av produksjonen har gått til Oslo kommune og staten. Dette er etter vår oppfatning urimelig, og bør bøtes på ved denne konsesjonen.

3. Vilkår for ny konsesjon

NVE har behandlet konsesjonsvilkårene under pkt. 7 på side 219 i uttalelsen. Det er ved oppstilling av vilkår tatt hensyn til at reguleringsanleggene er gjennomført, men også til at nye damarbeider skal gjennomføres.

3.1 Næringsfond

NVE er blitt stående ved og foreslår et næringsfond på 45 mill. kr. fordelt med et beløp på kr. 3.500.000,- til Flesberg kommune.

Flesberg kommune slutter seg til at det er gjort fondsavsetninger bl.a. til næringsfond i henhold til vassdragsreguleringslovens § 12 nr. 17. Det vises til at det er praksis med næringsfond i tillegg til konkrete tiltak. Kommunen slutter seg til at næringsfondet må ses på som en andel til det berørte distriktet av verdiskapningen, bl.a. ved at en vesentlig del av kraften tidligere har gått ut av distriktet.

Flesberg kommune vil påpeke at det fremlagte manøvreringsreglementet medvirker til å øke magasinverdien av anlegget, og innebærer en økonomisk gevinst som det må tas hensyn til ved fastsettelse og gjennomføring av de ulike tiltak. Flesberg kommune vil primært hevde at fordelingen av denne gevinsten må skje slik at allmenne interesser får ta del i verdiøkningen gjennom et større næringsfond.

3.2 Konsesjonsavgifter

Spørsmål om konsesjonsavgifter er behandlet i NVE's innstilling på side 220. Flesberg kommune krever at avgiften legges på høyeste nivå. Dette innebærer avgifter på kr. 30,- pr. naturhestekraft innvunnet ved reguleringen. NVE viser til at det i dag betales etter en avgiftssats på kr. 23,36 som veiet middel, og en mener at det her er grunnlag for en avgift fastsatt til kr. 25,- pr. innvunnet naturhestekraft.

Flesberg kommune mener konsesjonsavgiften må være høyere enn kr. 25,- pr. naturhestekraft.

Flesberg kommune vil påpeke at man her står overfor en billig og lønnsom regulering, og det må ved fastsettelse av konsesjonsavgiften tas hensyn til den verdiskapning som reguleringen innebærer for regulanten.

Samtidig bør avgiften i høyere grad kompensere for de skader og ulemper som er påført distriktet. En økning fra gjennomsnittlig kr. 23,- pr. naturhestekraft til kr. 25,- må anses som liten.

I denne sammenheng vises til at konsesjonsavgiftene allerede for ca. 10 år siden var omkring kr. 20,- pr. naturhestekraft ved nye konsesjoner, og at dis-

triktet ikke har tatt del i de overskudd som de nedskrevne produksjonsanlegg frembringer. Disse forhold tilsier en avgift over det som er foreslått av NVE:

4. Ulike tiltak

Under dette pkt. sorterer rydding av neddemte trær, røtter m.v., samt terskelplan for angitte steder i vassdraget. Flesberg kommune vil henstille til at Nore og Uvdal kommunes syn tillegges vekt all den tid det er den kommunen som har blitt/blir mest berørt.

5. Manøvreringsreglement

NVE har gått inn for at Statkraft SF's forslag til reglement R 34 legges til grunn korrigeret til en minstevannføring målt ved Skollenborg på 25 m³/s i tidsrommet 1.1 til 1.4 og 10.10 til 31.12. Det vises til side 218 i innstillingen.

Forslaget innebærer en vesentlig omdisponering av de betydelige kvanta vann som tidligere ble avgitt til fløtningen. Dette representerer en betydelig fordel for konsesjonæren. NVE legger vesentlig vekt på hvorledes fyllingsforholdene i magasinene endres i forhold til den tilvante situasjonen ved de forskjellige forslag til vannslippingsbestemmelser i manøvreringsreglementene.

Flesberg kommune vil fraråde at minimumsslippingen i reglementet er tilsgisuvhengig, noe som vil kunne medføre dårligere magasinifylling enn tidligere. I tørre år vil dette representere en ytterligere forverring i allerede hardt belastede magasinområder.

Flesberg kommune vil gå inn for det forslag som er fremmet av Statkraft SF med de modifiseringer som er gitt av NVE. Videre tilrås at Nore og Uvdal kommunes uttalelse på dette punkt tillegges vekt.

6. Konklusjon

Flesberg kommune kan godta at det gis konsesjon for ny regulering dersom skadevirkningene avbøtes ved konsesjonsvilkår, tiltak og fond som angitt foran. Skadevirkningene er som før nevnt betydelige, og vil vedvare i overskuelig fremtid. Konsesjonsmyndighetene må derfor, på grunnlag av det inngrep som er gjort, gå tungt inn med tiltak og vilkår for fortsatt konsesjon.

3.7 Uttalelse fra Ole Levorsen av 23. april 1997

I forbindelse med forslaget til nye konsesjonsbestemmelser som er til høring hos Nore og Uvdal kommune i disse dager vil jeg som direkte berørt grunneier komme med følgende tilleggskommentarer og forslag til ønskede tiltak.

1. Manøvreringsreglement for Pålbu basert på prognoser for forventet fylling

NVE har kontinuerlige målinger og prognoser for forventet vanntilførsel til magasinene. På bakgrunn av disse bør tappingen fra Pålbu reguleres. Vi har alle sett at det i de siste årene ikke har vært nok tilsig til å fylle opp begge fjordene. Det vil være av aller største betydning for røyas foryngelsesvilkår i Pålbu at det enkelte år ikke tappes helt ned. Gyteplassene ligger i området mellom nedre reguleringsgrense og gammel vannstand.

Blir disse tørrlagt hvert år blir det minimal tilvekst. Det vil holde med at det f.eks. gjennomsnittlig hvert 3. år ble holdt igjen noe vann. Dette vil i år som en ser at det ikke blir mulig å fylle magasinene ikke koste noe i form av tapt produksjon da vannet bare spares i magasinet til neste år. Kanskje er yngelen svømmedyktig i slutten av april slik at det etter den tid ikke skader å tappe helt

ned, det kan sikkert fiskeforsker Per Ås svare på. Er det slik så vil det bare være snakk om å holde produksjonen tilbake noen uker. I tillegg til at røya er den viktigste fiskeressursen i fjorden så er den også matfatet for ørreten når den kommer over en viss størrelse.

2. Bygge terskel på laveste tillatte vannstand ved tunnelluttaket

Dette er viktig for å forebygge at det kan tappes for langt ned, iht. bestemmelsene. Vi vet med sikkerhet at tunnelen ligger langt under laveste reg. høyde og at nedre del (20 %) av magasinet har vært tappet lengere ned enn tillatt, men ikke hvor mye.

3. Bygge «sil» rundt tunnelluttaket for å hindre at fisken «suges» ut

Det vil ikke være mulig å få til en god fiskestamme i Pålсбу uten at det settes i verk tiltak som hindrer at fisken forsvinner. Når det hvert år tappes ut 80 % av vannet i fjorden vil også mesteparten av fisken følge med før den er fire-fem år gammel. Fisken i Pålсбу er ikke mager, det tyder på at det er en god del mat på tross av reguleringene. Derfor er det grunn til å tro at fisket kan ta seg kraftig opp hvis det gis gytemuligheter og at vi kan holde fisken tilbake i fjorden. En sil kan bygges i forbindelse med terskelen, pkt. 2. Den må være forholdsvis stor i omkrets for å få lav nok gjennomstrømmingshastighet til at fisken ikke klistrer seg på. Høyden kan være etter behov, en høyde tilsvarende gammel vannstand er muligens fornuftig. Eventuelt kan den bygges som en halvkule og dekker hele uttaket. Det er i dag ingen problemer med å konstruere en sil som tåler påkjenningsene fra isen. Uten slike tiltak er det omtrent bortkastet å sette ut fisk også da den er borte etter kort tid.

4. Båtdrag

Det bør bygges en form for vei utover i fjorden slik at det alltid er mulig å kjøre ned til vannet med båt, helst på to-tre steder. I dag er det nærmest håpløst å få båtene ut og inn da det bare er steinrøysa å bevege seg på.

5. Rydding av garnplasser

Det er nok at det ryddes på spesielle plasser, noen for hver fiskerett. Etter at løsmassene er utvasket er det en mengde stubber på 50-43 meters høyde og mer, som sitter fast i bunnen. Røttene spriker i alle retninger og derfor setter garna seg fast og rives i stykker.

6. Terskler som foreslått i NVEs innstilling

Vi har ingen motforestillinger mot disse, og de bør bygges. Men må f.eks. en av disse "ofres" for å få midler til å gjennomføre andre tiltak så er det den midterste terskelen i det som kalles Risvika som er mest tvilsom og må ofres først. Minst 90 % av denne terskelens areal ligger på min fiskerett, det gjør også hele den som betegnes som Bergodden, så jeg er godt kjent med forholdene der.

Årsaken til at jeg lurte på om terskelen i Risvika vil fungere er at det ikke kommer bekk inn i området, det er stengt av et høyt langt berg på innsiden slik at nedslagsfeltet også er svært lite. Små lekkasjer i grunn tilsier at vannet blir borte og det vil gå flere år mellom hver gang vannstanden i fjorden blir så høy at den fylles igjen derfra.

Terskelen ved Bergodden har alle forutsetninger for å fungere, der kommer det ned en bekk som har deler av Halgrimfjell som nedslagsfelt og har vannføring selv i tørre perioder.

Terskelen ved Rørtjennan vil sikkert også fungere som tiltenkt.

7. Alternative terskler

Det bør undersøkes muligheten for å bygge en eller flere «små lokale terskler» langt ute i fjorden for å holde enkelte gyteplasser for røye under vann til yngelen er klekket, hvis dette ikke kan løses som ønsket i pkt. 1.

8. Fiskeyngelanlegg

Det er viktig at et slikt anlegg etableres. Yngel som er produsert lokalt er best og tryggest for miljøet. Utsett av yngel er selvsagt ikke like gunstig som naturlig foryngelse, men vil være et viktig supplement i Pålsbu.

Kostnader

Pkt. 1 er «gratis» da produksjonen bare utsettes til neste vinter og gir samtidig en stor miljøgevinst.

De andre tiltakene koster noe men vil være rimelige i forhold til de foreslåtte tersklene. Hvis det ikke er andre tilgjengelige midler kan med fordel tas noe av det foreslåtte næringsfond til direkte miljøforbedrende tiltak i Pålsbu. Det er Pålsbu som er det området i kommunen som får de mest drastiske konsekvenser de nye reguleringsbestemmelsene."

3.8 Buskerud fylkeskommunes uttalelse av 25. april 1997

Spørsmål i forbindelse med denne saken er ved flere anledninger behandlet i Buskerud fylkesting og drøftet i andre politiske organ i fylkeskommunen.

Fylkesordfører vil på bakgrunn av dette avgi følgende kommentar på vegne av Buskerud fylkeskommune:

I forhold til innstilling fra NVE vedr. ny konsesjon for reguleringer i Numedalslågen, vil Buskerud fylkeskommune uttale følgende:

1. Generelt

Fylkeskommunen viser til sitt vedtak i sak 39/95 Fylkesdelplan for Numedalslågen - vannbruksplan. Denne planen er i samsvar med Plan- og bygningslovens bestemmelser oversendt Miljøverndepartementet. Det forutsettes at dette plandokumentet blir fulgt opp ved den videre behandling på sentralt plan.

Fylkeskommunen krever videre at det skjer full konsesjonsbehandling i samsvar med Vassdragsreguleringslovens paragraf 2, dvs. at de endelige konsesjonsvilkår fastsettes av Stortinget. Fylkeskommunen slutter seg her til det som er anført av NVE og bl.a. Nore og Uvdal kommune.

2. Medeierskap

Buskerud fylkesting har ved sak 73/93 vedtatt å ta opp forhandlinger med sikte på å oppnå medeiendomsrett i Noreverkene sammen med Numedalskommunene og Kongsberg. I innstillingen fra NVE er dette avvist med en noe diffus begrunnelse.

Buskerud vil her fastholde at Stortinget ved den endelige behandling bør fastsette forhandlinger om slikt medeierskap som vilkår for å meddele konsesjon. Fylkeskommunen framholder at dette er et spørsmål om politisk velvilje og politiske holdninger og vil særlig vektlegge følgende argumenter:

a) Gjennom behandling av regionalmeldingene, har Regjering og Storting gitt klart uttrykk for at utvikling av næringsliv og bosetting bør baseres på de

naturgitte regionale/lokale ressursene. Vassdraget Numedalslågen, herunder utnytting til energiproduksjon er i høy grad en slik regional ressurs.

b) Selv om Buskerud er et av de store «kraftfylkene» i landet, er det en forholdsvis liten andel som eies og utnyttes av lokale og regionale interesser.

c) Det alt vesentlige av vannkraft innen Buskerud er allerede utbygd. Det som gjenstod som mulig utbyggingsalternativ for fylkeskommunen, (Dagali-fallene), ble nektet utbygd ut fra nasjonale vernehensyn. Det må være rimelig at Buskerud og de berørte kommuner i den sammenheng gis en form for kompensasjon.

d) Andre fylkeskommuner er tidligere gitt anledning til å delta som medeiere i statlige utbygginger. (Jfr. St.prp. 157 (81-82)). Selv om Noreverkene ikke er noen helt ny utbygging, har det skjedd og forventes å skje så vesentlige ombyggingsarbeider at det har karakter av nyutbygging og dermed sammenlignbart med det medeierskap som tidligere er innvilget bl.a. fylkene Rogaland, Hordaland og Nordland.

e) Etter fylkestingets oppfatning er spørsmålet om medeierskap et politisk spørsmål der Stortinget står fritt til å sette dette som vilkår for å meddele konsesjon.

3. Hvem skal få konsesjon

Statkraft SF står som konsesjonssøker. NVE har i sin innstilling gått inn for at konsesjon meddeles Numedalslågens Brugseierforening (NBL) idet det forutsettes at Statkraft SF går inn i denne organisasjon. Buskerud fylkeskommune vil støtte dette syn da det fremmer en større grad av samordning mellom brukerne av vassdraget.

4. Driftsråd

I fylkesdelplanen for Numedalslågen er forutsatt opprettet et driftsråd sammensatt av ordførerne i de berørte kommuner og fylkeskommuner, samt fylkesmennene i de 2 fylker.

Det er forutsatt at driftsrådet skal ha en rådgivende oppgave i forhold til konsesjonæren når spesielle tilfeller inntreffer i forhold til vannføring og magasinsituasjonen. Dette forslaget bygger bl.a. på St.meld. nr. 60 (91-92) og St.meld. 53 (86/87) samt utredning Norsk Teknisk Naturvitenskapelig Forskningsråd (NTNF). Nøkkelordet ved en slik løsning er "fleksibilitet" og mulighet for tilpasning i konsesjonsperioden.

NVE går i sin innstilling mot et slikt driftsråd og begrunner dette med erfaringer fra Suldalslågen samt at fylkesmannen i Buskerud har gått mot forslaget. Det siste er ikke uventet, idet fylkesmannens miljøvernavdeling synes prinsipielt å være motstander av enhver form for lokal/regional folkevalgt styring.

Argumentasjonen synes likevel lite relevant og Buskerud fylkesting opprettholder sitt forslag om driftsråd.

5. Flerbruksmagasin - flerbruksfond

Dette er foreslått i fylkesdelplanen for Numedalslågen og da ment å være virkemidler for det driftsråd som er beskrevet i pkt 4. NVE går i sin innstilling mot dette, bl.a. under henvisning til at vassdragsreguleringsloven ikke gir hjemmel for slike pålegg. Bl.a. ut fra erfaringene med tørråret 1996, mener Buskerud likevel at det er avdekket et behov for denne typen virkemidler, og vil derfor opprettholde sitt forslag.

6. Manøvreringsreglementet

Dette er et spørsmål hvor det bare må konstateres at det har vært interessekonflikter mellom ønsket om magasinoppfylling og kraftproduksjon i Buskerud og laksefiske i Vestfold.

NVE har her i sin innstilling kommet fram til et forslag som i prinsippet bør være akseptabelt for begge parter. For Buskeruds vedkommende pekes likevel på følgende lokale forhold som bør rettes opp.

a) Minimumsutslipp av vann.

Slik det nå legges fram, er dette foreslått som en konstant, uavhengig av tilslaget, i motsetning til det som var tilfelle tidligere. Dette vil i tørrår kunne få meget store konsekvenser for magasinoppfyllingene, spesielt dersom det ikke legges opp flerbruksmagasin, slik foreslått i pkt 5.

Buskerud fylkeskommune vil her støtte de innsigelser som er framkommet fra Nore og Uvdal kommune.

b) Forslaget om tidligere uttapping fra Halnemagasinet.

NVEs forslag innebærer her at tappingen fra Halne kan skje fra et tidligere tidspunkt enn det som har vært tilfelle før. Både Hol og Nore og Uvdal kommune motsetter seg dette, spesielt fordi det vanskeliggjør båtferdselen på Halnefjorden. Det kreves her en begrensning i nedtappingen før 1. okt. for å unngå dette. Buskerud fylkeskommune støtter kravet fra de 2 kommuner.

7. Tiltak

a) Her foreslås fra NVE bygging av terskeldammer i Pålsbufjorden. Buskerud fylkeskommune støtter dette forslaget.

b) Terskler mellom Norefjorden og Sopran bru.

Nore og Uvdal opprettholder tidligere krav om dette. Buskerud fylkeskommune støtter dette kravet, og peker særlig på at denne strekningen er meget skjemmende i forhold til det å markedsføre Numedal som den «grønne dal».

c) Spørsmålet om eget settefiskanlegg.

NVE foreslår å utsette dette spørsmålet i en 10-års periode. Nore og Uvdal kommune motsetter seg en slik utsettelse og peker på hvor viktig det er å bruke settefisk av stedegen stamme. De samme synspunkter framkommer også fra Miljøvernlederen i Hol som frykter ytterligere utbreding av ørekyte ved bruk av settefisk fra Reinsvoll.

Buskerud fylkeskommune støtter kravet om eget settefiskanlegg.

8. Økonomiske tiltak, næringsfond, konsesjonsavgifter mv

Nore og Uvdal kommune har her foreslått høyere beløp til næringsfond og høyere konsesjonsavgifter.

Buskerud fylkeskommune er i prinsippet enig i at de områder som har størst andel av naturressursene og får de største ulemper, gis best mulig kompensasjon for dette, men vil for øvrig ikke gå nærmere inn på disse tallstørrelser.

9. Arkeologiske undersøkelser

Fylkeskommunens kulturretat har konstatert at det i reguleringsområdet vil være viktige faste fornminner, og har gjennom Riksantikvaren krevd at det i forbindelse med ny konsesjon gis pålegg om registrering av disse. Fylkeskommunen støtter dette kravet og ber om at det tas inn som vilkår for konsesjonen.

3.9 Kongsberg kommunes uttalelse av 25. april 1997

Kongsberg kommunestyre behandle denne sak på sitt møte 08.04.1997 under saksnr 37/97 og avga følgende uttalelse:

«Kongsberg kommune sier seg fornøyd med en fastsatt minstevannføring på 25 m³/s, men forbeholder seg rett til å komme tilbake til saken om det skulle bli påvist skader på drikkevannsforsyningen.

Kommunen mener ordningene med driftsråd e. l. som i det minste kan stå for vitenskapelige undersøkelser i vassdraget omkring virkningen av reguleringen, fortsatt bør utprøves, da det ennå er mange forhold en kjenner for dårlig.

Kongsberg kommune ønsker en så hurtig opptrapping av vannføringen fra 25.05. som mulig, av hensyn til laksevandringen i nedre del av kommunen.»

3.10 Statkraft SFs uttalelse av 28. april 1997

NVE avga 20. jan. 1997 sin innstilling til Olje- og energidepartementet vedrørende Statkrafts søknad om fornyet konsesjon for Statkrafts reguleringer i Numedalslågen. Vi tillater oss hermed å gi våre kommentarer til innstillingen. Numdals-Laugens Brugseierforening er enig i disse kommentarene.

Generelt

Numedalslågen har i mer enn 75 år vært regulert til kraftverksformål slik at alle våre kommentarer må ses i lys av at Numedalslågen er et vassdrag hvor regulering har vært det naturlige gjennom mange årtier.

NVE's innstilling innebærer sammenlignet med søknaden et produksjonstap på ca. 54 GWh/år, kostnader til tiltak på bortimot 60 mill kr og et næringsfond på 45 mill kr. Samlet utgjør dette verdier i størrelsesorden 200-250 mill kr.

Konsesjonsinnehaver

NVE foreslår i sin innstilling at konsesjonen skal gis til Numedals-Laugens Brugseierforening i stedet for til Statkraft som hittil har hatt konsesjonen. Statkraft er i forhandlinger med Numedals-Laugens Brugseierforening med sikte på medlemskap i foreningen og har ingen kommentarer til innstillingen på dette punktet bortsett fra at vi vil nevne at Asker og Bærum Kraftselskap og Statkraft har inngått en ny avtale om fordeling av vannslipp som baserer seg på tilløpet til de regulerte feltene. NVE's kommentarer på dette punktet er derfor ikke lenger aktuelle.

Nedleggelse av fløtningen

NVE går inn for at fløtningen i Numedalslågen nedlegges permanent og at vassdraget ryddes for fløtningsinnretninger bortsett fra enkelte innretninger som bevares av museale hensyn. I denne forbindelse har det blitt krevet at regulantene må være med å dekke kostnadene ved fjerningen. Statkraft er enig i at fløtningen nedlegges, men mener at regulantene i denne forbindelse bare kan være medansvarlig for kostnader ved fjerning av fløtningsinnretninger hvor regulanten tidligere har medvirket økonomisk og bidraget ikke har vært rene gaver.

Minstevannføringer

Absolutt minstevannføring ved Skollenborg

Vannslippingsbestemmelsen er overordnet øvrige bestemmelser i reglementet. Det vises til pkt. 2 i reglementet, jfr. side 226 i NVE's innstilling. NVE har bortsett fra når det gjelder absolutt minstevannføring ved Skollenborg, fulgt vårt forslag til minstevannføringer. Ordlyden er imidlertid endret og etter vår mening gjort noe uklar når det gjelder tilsigsbeskrivelsen. Vi foreslår at vår tekst legges til grunn for bestemmelsen.

NVE foreslår at den absolutte minstevannføringen skal heves fra nåværende 12 m³/sek ved Kongsberg VM til 25 m³/sek ved Skollenborg VM, jfr. side 217 og 218. Vårt forslag i søknaden er 20 m³/sek ved Skollenborg. NVE begrunner økningen ut fra hensynet til sikkerheten for drikkevannet til Kongsberg by og fiskens gyteforhold slik at laksebestanden kan opprettholdes på nåværende nivå.

Selv om kravet til minstevannføring ved Kongsberg VM frem til nå har vært 12 m³/sek er det meget sjelden at minstevannføringen har vært så lav etter at vassdraget ble regulert. I uregulert tilstand var det ikke uvanlig med minstevannføringer på under 15 m³/sek det enkelte år.

Endringen i vannstanden ved Kongsberg VM ved å heve minstevannføringen fra 20 til 25 m³/sek er ca. 5 cm. Det er liten grunn til å tro at forholdene er noe særlig annerledes ved inntaket til Kongsberg vannverk som ligger noe oppstrøms Kongsberg VM. En endring av vannstanden med 5 cm gir neppe grunnlag for å hevde at sikkerheten til vannforsyningen til Kongsberg er i fare når man hittil i kortere og lengre perioder har hatt minstevannføringer på godt under 20 m³/sek på samme sted uten at dette så vidt vites har gått ut over vannforsyningen.

Numedalslågen er en av landets beste lakseelver med et årlig oppfisket kvantum som vanligvis ligger mellom 20 og 25 tonn. Dette tyder ikke på at nåværende reglement har medført problemer for fiskens gyteforhold og rognens overlevelsesmuligheter. I denne forbindelse er det også viktig å påpeke at på grunn av reguleringene er minstevannføringen i tørre perioder om vinteren vesentlig høyere etter regulering enn den ville vært i uregulert tilstand.

Reguleringen har således selv med nåværende reglement medført at forholdene både for laks og vannforsyning er bedre enn de ville vært med Numedalslågen uregulert. Vi mener derfor at vårt forslag om minstevannføring ved Skollenborg på 20 m³/sek fullt ut vil dekke de forhold som NVE vil ivareta. Da minstevannføringen skal tas opp til revisjon etter 10 år og det forutsettes utført fiskeribiologiske undersøkelser i perioden, finner vi det riktig at man starter på 20 m³/sek for å kunne vurdere om denne vannføringen gir tilfredsstillende forhold. Forslaget til NVE vil sammenlignet med vårt forslag forøvrig medføre at vi må holde igjen et noe større magasinivolum til ettervinteren for å sikre at minstevannføringen kan opprettholdes gjennom hele vårperioden. Dette medfører i sin tur at produksjonen av vinterkraft vil avta og at faren for flomtap øker.

Når det gjelder fiskeribiologiske undersøkelser i prøveperioden, viser vi til våre kommentarer til reguleringsbestemmelsene.

Minstevannføringer på overførings- og utbyggingsstrekningene

NVE foreslår minstevannføringer på de strekningene som berøres av overføringene av tilløp i Borgåi, Økta og Smådøla til Tunhovdfjorden og mellom Rødbergdammen og Norefjorden, jfr side 232.

Av innstillingen fremgår også at NVE vil vurdere bygging av flere terskler i Borgåi, Økta og Smådøla enn de som er bygget etter pålegg fra skjønnsmatten. NVE antyder at pålegget om vannføringsslipp er minimalisert og er gitt kun av hensyn til utskifting av vann i eventuelle terskeldammer som blir bygd og ut fra et allment miljøhensyn. Påleggene medfører således kostnader i tillegg til krafttapet. Størrelsen på disse kostnadene er ikke kjent.

For å sikre nødvendig vannutskifting er det ikke nødvendig med kontinuerlig vannslipp. Vannslippet kan begrenses til vannfylling/utskifting et begrenset antall ganger i løpet av sommeren. Dette vil også kunne bidra til å redusere produksjonstapet. Et annet alternativ er at vannslippet ikke fastlegges før eventuelle nye terskler er på plass, eller at det åpnes for at vannføringsslippingen kan vurdere på nytt når eventuelle nye terskler er etablert og virkningen av disse er klarlagt, jfr liknende bestemmelse i post 2 i reglementet.

Minstevannføringsslippet fra Rødbergdammen er begrunnet ut fra hensynet til fisken, dvs. fremme gytemulighetene for ørret fra Norefjorden. Det påpekes at strekningen Sporan bru - Norefjorden er den mest betydningsfulle mhp gytemuligheter.

Minstevannføringene synes høye særlig hvis de sees i sammenheng med en ytterligere terskelbygging på strekningen mellom Sporan bru og Norefjorden. Vi foreslår at enten reduseres vannføringene eller at de revurderes etter at terskelprogrammet er fullført.

For å få nytte av tilsiget fra restfeltet nedenfor Tunhovddammen og Rødbergdammen bør referansepunktet for minstevannføringen flyttes til området nedstrøms samløpet mellom elvene fra de to dammene, dvs. ved Sporan bru. Slipp av minstevannføring fra Rødbergdammen vil kreve forholdsvis kontinuerlig drift av Nore I. Hvis kraftverket av en eller annen grunn må stå, vil produksjonstapet bli større enn de ca. 25 GWh/år som NVE har forutsatt, da erstatningsvannet vil ha høyere energiekvivalent.

Magasinene. Fyllings- og tapperestriksjoner, terkelbasseng

Fyllings-/tapperestriksjoner

Når det gjelder magasinene, fremgår det at NVE legger mest vekt på fyllingsforholdene i vannfattige år, jfr side 206. NVE finner det nødvendig å søke å dempe reguleringenes estetiske og andre skadevirkninger ved å fastsette fyllingsbestemmelser for magasinene.

Fyllingen av Tunhovdfjorden prioriteres ved at ventilene i Pålsbudammen skal stå helt åpne til kote 725,90 er nådd i Tunhovdfjorden (dvs. 8,5 m under HRV). Tunhovdfjorden prioriteres ytterligere slik at vannstanden når kote 732,40 til 1. juli (2 m under HRV). Deretter kommer fyllingen av Pålsbufjorden til kote 744,07 (5 m under HRV) som får prioritet framfor kjøring av Noreverkene utover det som kreves for å opprettholde minstevannføringen ved Skollenborg, jfr side 231. Vi har ingen innvendinger mot disse restriksjonene.

Fyllingsrestriksjonene er ment å skulle medføre en estetisk bedring i magasinene. De skulle derfor redusere behovet for terskler i Pålsbufjorden.

Det virker ikke som om NVE har trukket dette inn i sin vurdering av effekten til de foreslåtte terskelbassengene.

Det heter videre i manøvreringsreglementet at vannstanden i de to magasinene ikke skal overstige HRV-1 m før 1. november eller før tilløpet til Noremagasinene overstiger $90 \text{ m}^3/\text{sek}$. Dette medfører at det er meget sjelden at vi vil kunne få fylt magasinene da tilsigene i november vanligvis ikke magasineres, men kjøres ut gjennom kraftverket. En simulering viser således at det bare er en gang i en 50-årsperiode at modellen ville ha magasinert vann i Pålсбу- og Tunhovdfjorden etter 1. november. Det er også sjelden at vi har store flommer i oktober og en flom på dette tidspunktet gjør heller ikke så store skader som f. eks. en vårflom. Vi foreslår derfor at vannstandsrestriksjonen begrenses til 0,5 m under HRV og at datoen endres til 1. oktober.

NVEs forslag medfører i tillegg at hvis tilsigene før 1. november blir så store at vannstanden i de to magasinene står i fare for å overskride HRV-1 m selv når kraftverket går for fullt, må det tappes vann forbi Tunhovddammen istedenfor å ta vare på det i magasinene. Så lenge tilsigene er under $90 \text{ m}^3/\text{sek}$ vil dette vannslippet variere fra $0\text{--}18 \text{ m}^3/\text{sek}$, jfr slukeevnen i Nore I som er $72 \text{ m}^3/\text{sek}$. Når tilsiget overstiger $90 \text{ m}^3/\text{sek}$ skal kraftverket gå for fullt, det skal tappes $18 \text{ m}^3/\text{sek}$ gjennom dammen og bare det overskytende skal magasineres. Simuleringer har vist at dette medfører et produksjonstap på over 27 GWh/år i Noreverkene og de nedenforliggende elvekraftverkene. Vi foreslår at når vannføringen overstiger slukeevnen i Nore I, skal det være anledning til å ta i bruk flomdempningsmagasinet da dette vil redusere produksjonstapet vesentlig samtidig som vi ved hjelp av flomdempningsmagasinet (44 mill. m^3 ved 1 m, 23 mill. ved 0,5 m) i de aller fleste tilfellene vil kunne redusere flommene i Rollag. Dette vil også gjøre det enklere å følge reglementet i praksis.

Når det gjelder Halnefjorden, forstår vi NVE's begrunnelse og reglementsforslag slik at dammen stenges ved vårflommens start og holdes stengt inntil magasinet er fullt. Magasinet holdes deretter fullt inntil nedtappingen begynner og dette skal tidligst skje fra 1. september. Nedtappingen av de siste 2 meter av magasinet skal først skje etter 20. september.

Vannføringsmessig vil dette si at det ikke skal slippes ut noe vann så lenge som oppfyllingen pågår. Straks magasinet er fullt, vil tilsiget gå i overløp til vassdraget nedstrøms dammen og dette vil være situasjonen inntil nedtappingen begynner. NVE foreslår deretter at det skal være en minstevannføring på $0,5 \text{ m}^3/\text{sek}$ fra 20. september og fram til vårflommens begynnelse.

Alminnelig lavvannføring fra magasinet er beregnet til $0,55 \text{ m}^3/\text{sek}$. Forslaget fra NVE går ut på at en vannføring på minimum $0,5 \text{ m}^3/\text{sek}$ skal opprettholdes fra dammen. Dette vil si at tilsiget til Halnefjorden i den perioden som NVE foreslår minstevannføring i, i størsteparten av tiden overstiger kravet til minstevannføring. Vi foreslår derfor at reglementet endres til at når nedtappingen av magasinet er fullført, skal tilsiget slippes fram til vårflommens begynnelse. Dette er også i tråd med hvordan magasinet har vært operert og det blir ikke behov for et eget tappeorgan samtidig som en slipper et meget kostnadskrevende opplegg for å kontrollere at man slipper korrekt vannføring.

Vi forutsetter at en evt. fisketrapp skal fungere i den perioden da Halnefjorden er på HRV (ca. medio juni - til nedtappingen begynner).

Terskelbasseng i Pålsbufjorden

NVEs innstilling:

NVE har i reguleringsbestemmelsenes post 12 foreslått at regulanten pålegges å bekoste etablering av 3 terskelbasseng i Pålsbufjorden hvorav ett er stort (ca. 1 km²) og to er små (175 og 25 dekar). Det vises for øvrig til NVE's innstilling, jfr spesielt side 227-231.

Tiltakene begrunnes først og fremst ut fra forskningsmessige behov for å studere effekten av slike terskelbasseng som oppvekstområder for fisk, jfr side 229. NVE mener det må være berettiget å satse eksperimentelt med etablering av terskelbassenger i Pålsbufjorden for å vinne erfaring om virkningene med tanke på framtidige revisjoner av konsesjonsvilkår, jfr side 230. Det må derfor også gjennomføres etterfølgende forskningsprosjekter for å dokumentere effekten.

I Rødtjennan er det foreslått bygget en terskel som skal holde vannstanden på kote 745, dvs. ca 4 meter under HRV i Pålsbufjorden som er kote 749,07 og 0,93 m over foreslått fyllingsrestriksjon. Dammen får en største høyde på ca 8 meter, dvs. at damfoten blir liggende på kote 737. Rene byggekostnader er stipulert til 20 mill kr. Terskelen vil gi et vanndekket areal på i underkant av 1 km².

Ifølge observerte vannstander i perioden 1981-95 er medianvannstanden lavere enn damfoten i tiden 01.01 til 13.05. Dette er ved gjeldende reglement, dvs. at det ikke er tatt hensyn til fyllingsrestriksjonene som NVE foreslår innført i Tunhovdfjorden og Pålsbufjorden.

I Risvika er det foreslått å bygge en terskel som skal holde vannstanden på kote 747, dvs. ca 2 meter under HRV i Pålsbufjorden og 2,93 m over foreslått fyllingsrestriksjon. Dammen får en største høyde på ca 8 meter, dvs. at damfoten blir liggende på kote 739. Rene byggekostnader er stipulert til 13,5 mill. kr. Medianvannstanden er opplyst å ligge under kote 739 i tiden 09.12-13.05, jfr presiseringen ovenfor. Terskelen vil gi et vanndekket areal på ca. 0,175 km² (175 dekar).

Ved Bergodden er det tilsvarende foreslått bygget en terskel som skal holde vannstanden på kote 747, dvs. 2 meter under HRV i Pålsbufjorden. Dammen får en største høyde på 5 evt. 6,5 m, dvs. at damfoten blir liggende på kote 742 evt. 740,5. Rene byggekostnader ved det billigste alternativet er stipulert til 3,2 mill. kr. Vannstanden er opplyst å ligge under damfoten i tiden 25.11 til 20.05, jfr presiseringen ovenfor. Terskelen vil gi et vanndekket areal på ca. 0,025 km² (25 dekar).

Forholdet til allmennheten:

NVE mener det må legges betydelig vekt på å bekoste tiltak som kan bedre det allmenne fisket i magasinene.

Etter det vi har fått opplyst, selges det i dag fiskekort i Pålsbufjorden, og allmennheten er foreløpig sikret en adgang til å fiske i magasinet. Grunneiere/rettighetshavere er imidlertid ikke forpliktet til å opprettholde et fiskekortsalg. Det må derfor før det investeres i så kostbare tiltak være en ufravikelig forutsetning at samtlige grunneiere/rettighetshavere forplikter seg til å

opprettholde allmennhetens adgang til fisket ved å selge fiskekort til akseptable priser før terskelbassengene eventuelt etableres. De samme grunneiere/rettighetshavere har tidligere mottatt full erstatning for skade på fisket gjennom tidligere avholdte skjønn.

For øvrig påpeker NVE at det vil være nødvendig å pålegge restriksjoner mhp utøvelse av fiske i de nye bassengene, jfr side 231. Hvordan slike restriksjoner, som er en innskrenkning i råderetten for den direkte berørte grunneier/rettighetshaver samtidig som det vil være til fordel for øvrige grunneiere/rettighetshavere som ikke er direkte berørt, kan gjennomføres, er ikke tilstrekkelig avklart. Dette er forhold som må være avklart og endelig løst før tersklene eventuelt etableres.

Vannkvalitet:

Det vil bli stillestående vann i de to minste bassengene da tilsigene er minimale, og vannet vil ikke bli utskiftet de årene magasinet ikke når kotehøyde på 747. Det er registrert betydelige mengder torv i området som innlemmes i bassengene, jfr NVE's innstilling side 179, og dette vil utvilsomt påvirke vannkvaliteten. Konsekvensen av dette er ikke vurdert.

Usikkerhet knyttet til byggekostnader/vedlikehold/byggetid:

Kostnadsoverslag for dammene er tidligere oversendt til NVE. Overslagene bygger imidlertid på en rekke usikre forutsetninger slik at dammene kan bli vesentlig dyrere enn oppgitt. Det er f. eks. stor usikkerhet knyttet til omfanget av tettingstiltak og vedlikehold, noe som også NVE påpeker. NVE nevner også mulige landskapsmessige ulemper ved massetak/steinbrudd over HRV. I tillegg må også anleggsveier etableres hvis dammene besluttes bygget. De landskapsmessige sidene knyttet til selve dammene, jfr spesielt Bergodden, synes heller ikke vurdert.

Vedlikehold på grunn av is- og bølgeerosjon er forhold som foreløpig ikke er tilstrekkelig utredet. Dammenes størrelse tilsier at de underlegges ordinært damtilsyn. Damforskriftene skisserer klare prosedyrer med hensyn på tilsyn, vedlikehold og revisjoner som utvilsomt vil resultere i betydelige årlige kostnader. Større revisjonsarbeider kan gjøre det nødvendig å holde Pålbufjorden nedtappet, noe som vil komme i konflikt med fyllingsrestriksjonen og også medføre at magasinet ikke vil bli fylt opp det året revisjonsarbeidene utføres.

NVE har påpekt at fyllingsrestriksjonen som foreslås innført i Pålbufjorden, gjør at tilgjengelig byggetid blir meget kort og støtter seg i den forbindelse på observerte vannstander fra perioden 1981-95. I hvilken grad forslagene til nytt reglement og til fyllingsrestriksjoner vil endre dette bildet er usikkert, men de medvirker sannsynligvis til at tilgjengelig byggetid blir kortere.

Det vil utvilsomt bli nødvendig å fravike fyllingsrestriksjonen for å holde magasinet tilstrekkelig nedtappet i byggeperioden. Det er foreløpig ikke gitt noe overslag over byggeperiodens lengde og om den må gå over flere år. Med de til dels store dammene som er foreslått, vil dette bl.a. være avhengig av hvor store tilløpene til magasinet er i byggeperioden.

Produksjonstap:

Produksjonstapet pga selve terskelbassengene alene, dvs. tapt vannvolum og redusert magasinprosent, er anslått til ca 6 mill kr, jfr side 181. Hva produksjonstapet i forbindelse med selve byggingen kan bli, er ikke klarlagt. Det har

sammenheng med at det ikke har vært mulig å kjøre simuleringer som gir tilstrekkelig med grunnlagsdata samtidig som byggeperiodens varighet ikke er tilstrekkelig avklart. Det knytter seg ellers stor usikkerhet til hvilket vannvolum som kan forventes magasinert etter at byggeperioden er over, og risikoen for at magasinet ikke blir tilstrekkelig fullt når man går inn i vinteren, er betydelig. Dette er forhold som utvilsomt vil påvirke produksjonen i negativ retning. I tillegg vil risikoen for at man ikke klarer å opprettholde de absolutte minstevannføringene ved Skollenborg påfølgende vinter, øke.

Kost/nytte vurdering:

I forbindelse med en kost/nyttevurdering må fisken/fiskets verdi vurderes opp mot etableringskostnadene samt øvrige kostnader som er en direkte følge av pålegget. Når det gjelder fisken og fiskets verdi har vi ingen anslag å forholde oss til, men NVE antyder, jf. side 230, at fisket i Pålbufjorden er beskjedent.

I det følgende er det gitt anslag over totalkostnadene for de faktorene som kan beregnes:

	Anslag
- Byggekostnader. (13,5 + 3,2 + 20). Disse kan bli vesentlig høyere	37 mill kr.
- Tettingstiltak, vedlikehold, damtilsyn (årlig 300 000 kr.)	6 mill kr.
- Produksjonstap (tapt magasin)	6 mill kr.
- Andre prod.tap i byggeperioden (red. fylling etc)	?
- Fiskeribiologiske undersøkelser	5 mill kr.
- Tiltak for å motvirke forurensning	1 mill kr.
- Fornminneundersøkelser	1 mill kr.
Sum:	ca 56. mill kr.

30-års revisjon.

Erfaringene fra eksperimentet i Pålbufjorden skal nyttes i forbindelse med revisjon av konsesjonsvilkår på generelt grunnlag og erfaringene skal overføres til andre vassdrag som blir gjenstand for 30-års revisjoner. Vi viser i den forbindelse til Ot.prp. 50 (1991-92), side 110. Denne må forstås slik at det ikke er hjemmel til å pålegge tiltak av et slikt omfang i forbindelse med en ordinær 30-års revisjon.

Kostnader på bortimot 60 mill kr. må etter vår vurdering basere seg på at man er sikker på at tiltakene virkelig gir den forventede effekt. Også alternative tiltak bør vurderes i denne sammenheng.

Konklusjon:

Med henvisning til de ovennevnte momenter mener vi prinsipielt at det ikke er hjemmel for å pålegge forskningsprosjektet, subsidiært at det må foreligge en positiv kost/nytte effekt og at det blir foretatt en vurdering av alternative tiltak. Virkningen av fyllingsrestriksjonen må også tas hensyn til i denne sammenhengen. Det må etter vår vurdering være tilstrekkelig å sikre hjemmel for etablering av terskelbasseng i reg.best. post 12 ved at ordlyden endres.

Hvis NVEs forslag om å pålegge etablering av terskelbasseng blir videreført, må det kun omfatte en terskel hvis virkning må dokumenteres før eventuelt ytterligere terskelbasseng pålegges etablert. Før et endelig vedtak fattes,

må alle krav til utførelse være avklart med NVE og plassering av massetak, anleggsveier og andre konsekvenser være utredet slik at kostnadsoverslaget kan bygge på sikre forutsetninger.

Tapt produksjon

Forslagene i NVEs innstilling medfører på flere punkter at kraftproduksjonen reduseres. De viktigste punktene er:

7Redusert produksjon pga forslag om minstevannføring i Økta, Borgåi, Smådøla og fra Rødbergdammen	27 GWh/år
Produksjonstap pga flomdempingsmagasin helt fram til 01.11	27 GWh/år
Sum	54 GWh/år

I tillegg kommer produksjonstap som skyldes redusert magasin i Pålbufjorden (6 mill kr.) og produksjonstap ved at magasinet må holdes lavt mens byggingen av tersklene pågår og neppe kan fylles til vanlig nivå det året/de årene. Størrelsen på dette siste tapet vil kunne variere avhengig av tilsigsforholdene det aktuelle år. I tillegg kommer produksjonstap i forbindelse med revisjonsarbeider.

Konsekvensen ved et så stort produksjonstap må vurderes også i forhold til at dette vil bli oppfattet som innføring av en praksis ved revurdering av reglement generelt.

Konsesjonsvilkårene

Generelt

Vår generelle kommentar er at flere av vilkårene har en svært vid og generell ordlyd. Det går ikke klart nok fram at det må være en årsakssammenheng mellom antatte virkninger og reguleringene for at regulanten skal kunne pålegges helt eller delvis å bekoste undersøkelser og tiltak. For Arendalsvassdraget har departementet påpekt dette i sine bemerkninger til reguleringsbestemmelsene. Det vises til side 172 i St.prp. 64 (1991-1992) hvor det siteres følgende:

Olje- og energidepartementet viser her til at regulanten er en av flere brukere i vassdraget, og at de omkostninger som pålegges bør være relatert til det som kan ha sin årsak i reguleringen.

Utkastet til reguleringsbestemmelser synes svært restriktivt når det foreta en sammenligning med de reguleringsbestemmelser som ble fastsatt for Arendalsvassdraget.

I forbindelse med Arendalsvassdraget ble det fra departementets side presisert at det dreide seg om en helt spesiell sak. Det siteres fra side 171 i St.prp. 64:

I tidligere saker om fortsatt regulering har Olje- og energidepartementet alltid tatt utgangspunkt i at det dreier seg om allerede eksisterende reguleringer hvor inngrepene har vært foretatt for svært mange år siden. For ikke å påføre konsesjonæren for store omkostninger, har derfor Olje- og energidepartementet i slike saker ikke fastsatt generelle vilkår om naturvern og friluftsliv, men begrenset seg til å foreslå vilkår om fisk og vilt.

Denne saken er imidlertid av helt spesiell karakter i forhold til de tidligere saker om fortsatt regulering.

I denne saken skal det derimot gis fortsatt reguleringskonsesjon for betydelige lavvannsmagasiner, hvor hensynet til allmenne interesser derfor står sterkere.

Dette skulle etter vår vurdering tilsi at vilkårene vedrørende Numedalslågen blir mindre belastende for regulanten enn for Arendalsvassdragets del, ikke motsatt, slik tilfellet er nå.

Departementet presiserer ellers i forbindelse med omtalen av vilkår om naturforvaltning følgende for Arendalsvassdraget, jfr side 171 i ovennevnte St.prp:

Departementet forutsetter at tiltakene som iverksettes etter dette vilkåret ikke blir for omfattende.

Tilsvarende påpeker departementet på samme side i proposisjonen at enkelte av de tiltak som rubriseres under friluftsmål vil kunne dekkes av næringsfondet i tilknytning til utvikling av turisme.

I det følgende vil vi knytte noen korte kommentarer til enkelte poster i utkastet til vilkår:

Post 2

Næringsfondet skal nyttes til fremme av næringslivet i kommunen. Tiltak knyttet til friluftsliv bør dekkes av næringsfondet i tilknytning til næringsutvikling av turisme, jfr. post 8, IV. Det samme mener vi må kunne gjøres gjeldende for tiltak for fremme av fisket i Pålsbumagasinet, jf. post 12, da det også er tiltak som vil ha betydning for den type næringsutvikling.

Produksjonens størrelse har vært et av utgangspunktene for NVE ved vurderingen av størrelsen på næringsfondet. Ved sin vurdering, har imidlertid NVE tatt utgangspunkt i produksjonen før fradrag for sine forslag om minstevannføringer og fyllingsrestriksjoner. For øvrig vises det til departementets bemerkninger vedrørende Arendalsvassdraget og til vassdragsreguleringslovens § 12 nr. 17 om kriterier for pålegg av næringsfond. Næringsfondets størrelse må nedjusteres i tråd med de forholdene som her er angitt.

Post 7

I denne posten er det tatt inn en formulering som etter det vi kjenner til, ikke har vært gjort gjeldende i andre konsesjoner tidligere. Formuleringen er diffus og vil bli meget vanskelig å forholde seg til hvis den ikke konkretiseres nærmere. Vi mener det er nødvendig å få klarlagt at denne bestemmelsen gjelder landskapsmessige forhold og opprydding som har sin årsak i reguleringen. Vi foreslår ordlyden i utkastet endret til (vårt endringsforslag i kursiv):

Konsesjonæren kan også bli pålagt andre typer avbøtende tiltak dersom det er åpenbart at dette ville bli pålagt av NVE i anleggsperioden ved en førstegangsvurdering under dagens forhold.

Post 8./

Ingen kommentarer.

Post 8.II og 8.III

Utformingen av vilkår vedrørende fisk, fiske, estetikk og andre natur-, friluftslivs- og miljøfaglige forhold har gjennom mange år fått et annet innhold enn tidligere. Moderniseringen har imidlertid hele tiden foregått ved mindre endringer/tillegg i teksten som er brukt ved tidligere konsesjoner.

Disse tilleggene har etter hvert blitt mange og avvikene fra det opprinnelige så store at det reelle innholdet er blitt vanskelig å forstå og praktisere. Dette er synliggjort ved stadige diskusjoner om hjemmelsgrunnlag for pålegg mellom konsesjonæren og den forvaltningsmyndigheten som skal utforme de konkrete påleggene. For regulanten er dette uheldig fordi det ikke er mulig å vurdere omfangene av konsesjonsvilkårne i rimelig grad, mens det skaper usikkerhet omkring undersøkelser og tiltak som gjennomføres av f.eks. brukere og kommunene. Dette vil lett føre til at ressurser brukes på mindre optimale tiltak.

Vilkårene har to hovedingredienser når en ser på type kostnader som pålegges regulanten:

1. Undersøkelser og tiltak som er direkte knyttet til virkninger av reguleringsene, og der kostnadene med gjennomføring skal stå i forhold til nytteverdien. Disse påleggene bør utformes og gjennomføres i et samspill mellom regulant og forvaltningsmyndighet, fordi de kan gå direkte på utforming og bruk av reguleringsinnretninger. Det vil også medføre at regulanten får et mer direkte ansvar for å avbøte uheldige virkninger.
2. Undersøkelser og tiltak som ikke er knyttet til direkte virkninger av reguleringsene, men som det er hjemmel for å pålegge i henhold til Vassdragsreguleringslovens § 12 nr. 8, 2. ledd og § 12 nr. 17. Disse forholdene kan best ivaretas av brukerinteresser og berørte kommuner. Det er unødvendig å knytte regulanten direkte til detaljutforming og gjennomføring av disse forholdene. DN bør fastsette vedtekter for bruk av slike midler.

Vi foreslår at reguleringsbestemmelsenes post 8.II og post 8.III tar hånd om de virkningsrelaterte forholdene i pkt. 1 over, mens forhold som gjelder pkt. 2 tas hånd om gjennom reguleringsbestemmelsenes post 2 og post 8.VI. Dette vil gi et klart skille mellom regulantens ansvar for tiltak for å avbøte direkte skader og ulemper, regulert i post 8.II og post 8.III, og midler som utbetales for at lokalsamfunnet skal kunne utføre tiltak for å kompensere for indirekte skader, jfr. post 2 og post 8.VI. Dette vil også lette oppfølgingen og administrasjonen vesentlig både for forvaltningsmyndighetene, kommunen og konsesjonæren. I tråd med dette foreslår vi endringer i post 8.II og post 8.III nedenfor.

Forslag til reguleringsbestemmelsenes post 8.II:

Etter bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning kan konsesjonæren pålegges undersøkelser og tiltak for å redusere negative virkninger av reguleringen på fisk og fiske, når kostnadene med dette står i rimelig forhold til nytteverdien. Slike undersøkelser og tiltak kan ta sikte på å:

a) styrke muligheten for å bedre naturlig reproduksjon av de stedeagne fiskestammene etter reguleringen

b) supplere den naturlige rekrutteringen ved produksjon av yngel eller smolt i klekkeri/smoltanlegg. Dette må sees i sammenheng med post 12 og eventuelle andre tiltak som måtte bli pålagt for å fremme fiskeproduksjonen.

c) (ingen endringer).

d) (ingen endringer).

e) (ingen endringer).

f) (ingen endringer).

Forslag til endringer i reguleringsbestemmelsenes post 8.III:

Etter bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning kan konsesjonæren pålegges undersøkelser og tiltak for å klarlegge og redusere skadelige virkninger av reguleringen på plante- og dyrelivet når kostnadene med dette står i rimelig forhold til nytteverdien. Slike undersøkelser og tiltak kan ta sikte på å:

- a) beskrive utbedringer av skader på plante- og dyrelivet,
- b) gi grunnlag for kompensasjons- og biotopjusterende tiltak,
- c) gjennomføre tiltak, samt
- d) kontrollere effekten av tiltak

I NVEs forslag er uttrykket «forhold som indirekte berøres» altfor upresist og kan tolkes meget bredt. Dette uttrykket bør derfor uansett sløyfes. Tilsvarende uttrykk er også benyttet i post 8.IV og 8.V, og bør sløyfes også der.

Post 8.IV

I konsesjonen for Arendalsvassdraget ble lignende formulering sløyfet. Vi foreslår at dette punktet sløyfes også her da dette dekkes av næringsfondet og/eller fondet under post 8.VI, jfr også våre kommentarer til post 8.II og III.

For øvrig vil det måtte bli ferdselsrestriksjoner pga. fare for skader ved anleggsarbeider og ved spesielle anleggsdeler som inntak og utløp fra kraftstasjonene. Forslaget fra NVE kan derfor ikke i noe tilfelle stå uforandret.

Pålegg om varsel og merking av fareområder foreslås tatt inn i forslagets post 7.

Se for øvrig også siste avsnitt under vår kommentar til post 8.III.

Post 8.V

Foreslås endre til (endringer i kursiv):

«Etter bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning kan konsesjonæren pliktes å bekoste som direkte berøres av utbyggingen. («indirekte» foreslås sløyfet)

Det forutsettes at kostnadene med disse undersøkelsene vurderes i forhold til nytteverdien sett i forhold til antatte skadevirkninger av reguleringene.

Tilsvarende kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste andre etterundersøkelser og stille materialet til rådighet for det offentlige.»

Se for øvrig også siste avsnitt under vår kommentar til post 8.III.

Post 8.VI

Ingen kommentarer.

Post 8.VII

Ingen kommentarer.

Post 9-11

Ingen kommentarer.

Post 12

Første ledd foreslås sløyfet. Som nytt første ledd foreslås nåværende annet ledd med følgende endring (endring i kursiv):

I deler av vassdraget, *herunder Pålbufjorden*, hvor inngrepene

Tillegg som siste setning i det nye første ledd: « *Slike kostnader skal stå i forhold til nytten av tiltakene.*»

Post 13-14

Ingen kommentarer.

Post 15

Foreslås sløyfet, jfr foreslått nytt siste ledd i post 8.V.

Manøvreringsreglement

Vi har følgende forslag til endringer:

Post. 1 Reguleringer.

Ingen kommentarer.

Post 2.

Vi har følgende endringsforslag (endringer i kursiv):

Ved manøvreringen skal opprettholdes følgende vannføringer mål ved Skollenborg:

1. januar - 31. mars	min. 20 m ³ /s
1. april - 24. mai jevn opptrapping til	min. 30 m ³ /s
25. mai - 24. juni	min. 50 m ³ /s
25. juni - 31. juli	min. 50 m ³ /s
1. aug. - 31. aug. jevn nedtrapping til	min. 40 m ³ /s
1. sept. - 10. okt jevn nedtrapping til	min. 20 m ³ /s
11. oktober - 31. desember	min. 20 m ³ /s

«Dersom naturlig tilsig til Skollenborg i perioden 25. mai til 15. juli er større enn minstevannføringen, slippes tilsiget, begrenset oppad til 80 m³/sek.

Dersom naturlig tilsig til Skollenborg i perioden 16. juli til 15. august er større enn minstevannføringen, slippes tilsiget, begrenset oppad til 60 m³/sek.»

Vannføringene i tiden 1. april til 10. oktober er referert til middelerverdier over 3-døgnsperioder, men avvikene fra middelet skal minimaliseres gjennom løpende hydrologiske observasjoner bl.a. ved Bruhaug (nr. 822) avløpsstasjon og andre som måtte bli pålagt opprettet av NVE i medhold av konsesjonsvilkårene. 20 m³/s skal ikke underskrides.

Bestemmelsene i denne post kan tas opp til ny vurdering dersom undersøkelser over laksens oppvandring til - og utvandring fra - vassdraget viser behov for det etter 10 år eventuelt samtidig med revisjoner per 12.05.2011 av konsesjonsvilkårene knyttet til ABKs reguleringskonsesjoner.

Post 3

Det foreslås ingen endringer i de 2 første leddene. I de øvrige ledd er det foreslått endringer (endringsforslag i kursiv).

Uten å komme i strid med bestemmelsene i post 2 gjelder for øvrig følgende fyllingsrestriksjoner:

Halnefjorden:

Fra vårflommens begynnelse skal alt tilløp gå til oppfylling av magasinet til HRV og denne vannstand holdes fram til 1. september. Tapping under kote 1127,63 kan ta til 20. september. Det skal tas hensyn til isforholdene i vassdraget ved tapping av magasinet. *Når nedtappingen er fullført, skal alt tilsiget tappes gjennom dammen inntil vårflommens begynnelse.*

Tunhovdfjorden og Pålsbufjorden

I den grad det ikke er tekniske begrensninger skal alt tilløp nedenfor Halnefjorden fra vårflommens begynnelse gå til oppfylling av Tunhovdfjorden til kote 725,90. Ved videre fylling av magasinet skal det tas sikte på en minste vannstand på kote 732,40 til 1. juli.

Pålsbufjorden fylles så vidt mulig til en minste vannstand på kote 744,07. Det tas herunder hensyn til fiskeinteressene i kanalen mellom de to magasiner.

Før disse grensevannstander er nådd skal det ikke tappes fra magasinene mer enn nødvendig for å holde de vannføringer som er fastsatt i post 2.

Bortsett fra nødvendig tapping i h.h.t. post 2 og eventuell flomtapping etter 1. ledd skal de angitte høyeste vannstander ikke underskrides før 1. september og vannstandene skal ikke stige over kote 733,90 i Tunhovdfjorden og kote 748,57 i Pålsbufjorden i tiden fram til 1. oktober før tilløpet til Nore-magasinene overstiger 72 m³/s.

Følgende minstevannføring gjelder:

Ved Sporan bro:	3 m ³ /s i tiden 1. juni - 31. august
	2 m ³ /s i tiden 1. september - 31. mai.

Fra inntakene i Smådøla, Økta og Borgåi skal i tiden 1. juni til 15. september i 1 døgn hver 14. dag tappes følgende vannføringer:

Inntak Smådøla 150 l/s

Inntak Økta 50 l/s

Inntak Borgåi 80 l/s

Disse vannføringene kan tas opp til ny vurdering når terskler i henhold til godkjent terskelplan er etablert.

For øvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

Post 4

Ingen kommentarer.

Post 5

Ingen kommentarer.

For ordens skyld gjør vi oppmerksom på at det i innstillingen til NVE er gitt forskjellige opplysninger om på hvilket tidspunkt næringsfondet forutsettes utbetalt. Ved henvendelse til NVE har vi fått bekreftet at utbetalingen av næringsfondet er knyttet til tidspunktet for kgl. res. og med de beløp som vilkårene fastsetter.

3.11 Uttalelse fra Dagali grunneierlag og Dagali fiskeforening av 28. april 1997

Vi representerer grunneiere og rettighetshavere i den delen av Numedalslågen som ligger i Hol kommune og Heivassdraget fra Sleipa med Øvre og Nedre Hein (i Nore og Uvdal) til samløpet med Numedalslågen. Dessuten representerer vi eiendommer som grenser til Pålsbufjorden, Pollen og Røyr-tjønnan.

Vi har fått saken oversendt fra miljøvernlederen i Hol.

Vi har følgende merknader til det utsendte forslaget:

1. Kan et vassdrag som er varig vernet og som ligger delvis innenfor grensa til en nasjonalpark få nytt manøvreringsreglement (endret vassføring)?
2. Vi går sterkt imot at det gis adgang til å starte tapping av Halnemagasinet før 1. oktober. I Ossjøen og stille vann lenger ned i Numedalslågen er garnfisket regulert til perioden 01.09.-30.09. for at det skal være minst mulig konflikt med sportsfisket.
Tidligere start av tapping kan føre til at vi må starte garnfisket tidligere f. eks. 15.08. Dette vil redusere allmenhetens adgang til sportsfiske.
Tapping fra 01.09. vil ha svært negativ innvirkning på alt garnfiske fra Øvre Hein og nedover.
Stor økning i vassføringen i Heinvassdraget kan skape barrierer for villreinen. Båttrafikken på Halnefjorden vil få store problemer hvis det blir tapping fra 01.09.
3. Hvis det blir stor forandring i manøvreringsreglementet vil vi forbeholde oss retten til å forlange nytt skjønn.
4. Ved bygging av terskler i Pålsbufjorden som gjenskaper de opprinnelige Røyr-tjønnan er det viktig å få klarlagt hvem som blir rettighetshavere til fiske.
5. Vi viser til vår uttalt av 11.09.95 for utfyllende kommentarer. Kopi vedlegges.

3.12 Lardal kommunes uttalelse av 29. april 1997

Vi viser til møte i Lardal kommunestyre den 28.04.97 der saksnr. 24/97 vedr. NVEs innstilling om ny konsesjon for regulering av Tunhovdfjorddammen m.fl. i Numedalslågen - uttalelse ble behandlet.

Utskrift av saken følger vedlagt.

Vurdering:

1. Om innstillingen til ny konsesjon og konsesjonsvilkår

NVE har på en ryddig måte sammenfattet et omfattende høringsmateriale, og gitt sine vurderinger til de momenter og argumenter som er framkommet gjennom høringsrunden.

NVE har i sin innstilling fulgt Statkrafts ønske om en evigvarende konsesjon. Lardal kommune ba om 40 års tidsavgrensning, med henvisning til de utviklingsperspektiver som FNs klimapanel har dokumentert, de store endringer som pågår i det europeiske energimarkedet, og generelt at våre etterkommere skal gis en reell mulighet til å bestemme over bruken av naturressursene.

Adgangen til å gi ubegrenset konsesjon er vedtatt av Stortinget som en endring i vassdragsreguleringsloven. Vi tar til etterretning at dette nye prinsippet nå legges til grunn for konsesjonen for regulering av Lågen.

NVE innstiller på en generell varighet av konsesjonsvilkårene på 30 år, og at vilkårene da kan tas opp til alminnelig revisjon. Det må være en forutsetning at vilkårene skal tas opp til revisjon automatisk.

Vannbruksplanen som ble vedtatt i 1987, og som deretter er videreført i en fylkesdelplan, skulle i følge olje- og energiminister Arne Øyen's uttalelser i 1987 legges til grunn for revisjonen av reguleringskonsesjonen. Her blir alle samfunnsinteresser sett i sammenheng. Fylkesdelplanen for Lågen i Vestfold ligger nå til behandling i regjeringen. Vi må forutsette at den behandles samtidig og i takt med konsesjonen for Noreverkene og manøvreringsreglementet.

NVE innstiller på konsesjonsavgifter og næringsfond tillagt kommuner som berøres direkte av reguleringsloven. Det er ikke innstilt på opprettelse av et fond for å sikre vitenskapelige undersøkelser, og heller ikke fond for avbøtende tiltak i vassdraget.

Det er imidlertid foreslått et årlig beløp til opphjälp av vilt/fisk i berørte kommuner. For Larvik og Lardals del er forslaget kr 15.000 per kommune som indeksreguleres hvert 10. år. Med en stipulert rentefot på 5 % tilsvarer dette avkastningen av et «fond for avbøtende tiltak» på kr 300.000 per kommune. Dette gir regulanten svært få forpliktelser overfor de ulempene som kan vise seg å komme ved endret vannregime i elva. Som et «føre var»-tiltak kan det for eksempel vise seg nødvendig å forsterke stamfisk- og settefiskanlegg. Det er derfor grunn til å kreve at omfanget av midler til avbøtende tiltak tas opp til revisjon hvert 10. år ut i fra den dokumentasjon som foreligger.

Midlene skal i følge forslaget disponeres av kommunestyret etter vedtekter godkjent av Direktoratet for naturforvaltning (DN).

2. Om manglende dokumentasjon om biologisk mangfold og androm laksefisk. Nødvendige vitenskapelige undersøkelser

NVE foreslår at DN kan pålegge konsesjonæren å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser og friluftundersøkelser i områder som berøres av reguleringsloven. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser og etterundersøkelser. Det må forutsettes at Lågens nedre del defineres som «berørt område». Dette framgår ikke av NVEs vurderinger.

Innstillingen sikrer ikke finansieringen av slike undersøkelser. I forhold til høringsuttalelsen, og den faglige begrunnelsen bak denne, er det ikke tilfredsstillende pålegg av det vi mener er helt nødvendig vitenskapelig dokumentasjon og overvåkning på kort og lang sikt.

Det må sees som positivt at DN gis denne konkretiserte adgangen til å pålegge vitenskapelige undersøkelser, og at det legges vekt på langsiktige endringer. Lågen har viktige økologiske kvaliteter. Blant annet er det et av

svært få vassdrag i Sør-Norge som har bestander av anadrom laksefisk som ikke er infisert med rømt oppdrettslaks og som ikke har truende sykdomsutbrudd. Det er derfor grunn til å peke på vassdragets store verdier som referansevassdrag i denne sammenhengen. Det må understrekes at Lågen har kvaliteter utover anadrom laksefisk. Blant annet står elveperlemusling på Bernkonvensjonens app. III over sårbare arter. Vi mener Lågen må sees som et spesielt vassdrag ut ifra de mange og intakte miljøkvaliteter vassdraget har. Dette understrekes også av de internasjonale forpliktelser Norge har for truede og sårbare arter og biologisk mangfold, jfr. blant annet Bernkonvensjonen, Agenda 21 fra Riokonferansen og Brundtlandkommisjonens rapport.

En slik status må føre til at vassdraget skal underlegges en akseptabel naturvitenskapelig forskningsaktivitet. Dette vil på litt sikt kompensere for den manglende økologiske dokumentasjonen som lå til grunn for Statkrafts søknad, og vil være en sikkerhet for framtidig bærekraftig forvaltning av Lågen og Lågens biologiske ressurser.

Dette er i tråd med den vedtatte Fylkesdelplanen for Lågen, jf. kap. 3.3. Kunnskapsbasert forvaltning er også en bærende forutsetning, og i tråd med de foreløpige miljømål som Larvik og Lardal kommuner har fastsatt for Lågen.

Det må forventes at et program for undersøkelser utarbeides som utredningsprogram, jfr. konsekvensutredningsbestemmelsene i Plan- og Bygningsloven. NVE og OED er fagdirektorat/fagdepartement. Dette medfører at programmet skal legges fram til offentlig høring, herunder lokale og regionale myndigheter.

Når det gjelder konkrete undersøkelser om laksesmoltens utvandring og vannføringens betydning for gytefiskens oppgang, jf. reguleringsbestemmelsernes punkt 8, IIc, må det understrekes at det haster å komme i gang, slik at en før-tilstand blir tilstrekkelig dokumentert. Det forventes videre at bestandene av anadrom laksefisk overvåkes. Dermed vil det på faglig grunnlag være reelt å ta stilling til om manøvreringsreglementet skal tas opp til ny vurdering etter 10 år. Jf. manøvreringsreglementets punkt 2, siste avsnitt.

3. Om innstillingen til nytt manøvreringsreglement

Det er positivt at NVE har funnet det riktig å fastsette en minstevannføring i vinterhalvåret i tråd med uttalelsene fra Vestfold. Utover dette må det konstateres at det modifiserte alternativ C ikke er tatt til følge.

Høringsuttalelsene fra Vestfold var samstemmige om at det ikke var framlagt tilstrekkelig dokumentasjon på hvordan et nytt vannføringsregime ville påvirke anadrom laksefisk. Kravet om mulighet for revisjon av manøvreringsreglementet etter 10 år er i praksis imøtekommet i utkastets punkt 2, siste avsnitt.

Vi er opptatt av å sikre at det er tilstrekkelig vann for smoltens utvandring på forsommeren (mai/juni). På lav vannføring er dødeligheten større enn på høyere vannføring. Videre er vi opptatt av at laksens innvandring mot og oppgangen i Lågen ikke reduseres av lav vannføring.

Konsentrasjonen av naturlig produsert organisk materiale og menneskeskapt næringstilførsel i Lågen i vinterhalvåret kan som følge av et endret vannregime gi endringer i elvas naturmiljø. Vi minner om at 60 % av nitrogentilførselen til Lågen er fra naturlig avrenning. Vi risikerer ved det nye forslaget å miste en viktig utspylingseffekt av næringsstoffer mv. For eksempel er det full-

stendig mangelfull kunnskap om elveperlemuslingenes miljøkrav og tålegrenser, sett i forhold til nytt vannføringsregime.

Dagens bestander av anadrom laksefisk (laks og sjørret) er tilpasset et vannføringsregime som er en kombinasjon av reguleringsbestemmelser og fløtningsreglement. Det foreliggende forslaget er særlig dramatisk i forhold til forsommervannføringen.

Med dette utgangspunktet finner vi det ikke forsvarlig å akseptere den foreslåtte minstevannføringen med jevn opptrapping fra 30 kbm/sek til 50 kbm/sek i perioden 25 mai - 24 juni, og med maksimal tilsigavhengig vannføring på 80 kbm/sek. Vi finner det som et minimum forsvarlig å akseptere 95 kbm/sek som garantert minstevannføring fra 25 mai til 30 juni. Deretter kan det foretas en jevn nedtrapping fra 65 kbm/sek 01.07 til 50 kbm/sek 31.07.

En forutsetning for å akseptere redusert vannføring i perioden 01.07-01.10 er at en får en garantert minstevannføring i perioden 25.05-30.06 som tilnærmevis samsvarer med den vannføring laksen har tilpasset seg. Vannføringstall (fra NVEs målestasjoner), har om våren nemlig vist seg tilfredsstillende for laksen med tanke på dennes krav til oppvandring og smoltutvandring. Nye tall (for oss) viser at gjennomsnittlig vannføring de siste 12 år ved Skollenborg har vært på vel 118 kbm/sek i perioden 25.05-30.06.

Når det gjelder ivaretagelsen av det biologiske mangfoldet påpeker Regjeringen at Norge har et spesielt ansvar for den Nord-Atlantiske laksestammen.

Vi understreker at NVEs innstilling er en dramatisk nedgang i forhold til den reelle vannføringen som miljøet er tilpasset over lengre tid. Dette forholdet må derfor underlegges spesiell oppmerksomhet de første 10 årene med tanke på krav om revisjon av reglementet.

I dagens fløtningsreglementet er vannføringen referert til Mykstufoss for perioden 25.05-30.06. I forslaget til nytt reglement er denne referansen flyttet til Skollenborg. Fra et nedslagsfelt på ca. 1.000 km² mellom disse målestasjonene har det de siste 12 år vært et tilsig til Lågen på drøye 17 kbm/sek i gjennomsnitt i perioden 25 mai til 24 juni. Vi finner grunn til å spørre om dette tilsiget er regnet med i det nye forslaget til minstevannføring, målt ved Skollenborg. Manøvreringsreglementets minstevannføring ved Skollenborg i denne perioden bør i så fall justeres for dette tilsiget.

I forslaget heter det blant annet:

I tiden 25.05-15.07 heves minstevannføringen avhengig av tilsiget til maksimum 80 kbm/sek.

Dette skaper en usikkerhet om hvordan bestemmelsene skal forstås. Det kan blant annet bety at alle flomtopper skal være regulert ned til et definert maksimumsnivå. Med dagens installasjoner og magasinkapasitet vil dette sannsynligvis ikke være mulig. Ved framtidige endrete maskininstallasjoner mv. og med mulighet for kraftproduksjon til det nye europeiske energimarkedet, vil det kunne oppstå en ny situasjon. Det er grunn til å be om at reglementet på dette punktet blir entydig.

Lardal kommunes vurderinger i NVEs innstilling er i to møter diskutert med grunneierorganisasjonene Nedre Lågen Elvelag og Brufossfisket. Det er full enighet om de vurderinger som er foretatt. Under henvisning til ovenstående tilråd rådmannen at utvalget for plansaker legger saken fram for kommunestyret med slikt forslag til vedtak:

1. Lardal kommune aksepterer at vilkårene for konsesjonen gis en varighet på 30 år, med forutsetning om at disse da automatisk tas opp til revisjon. Det forutsettes også at manøvreringsreglementet kan vurderes på nytt etter 10 år. Oppstår det, som en følge av manøvreringsreglementet, økologiske/biologiske negative konsekvenser av allmen interesse, må reglementet kunne revideres også innenfor de ti første år.

Lardal kommune forutsetter at fylkesdelplanen for Numedalslågen og konsesjonen for Noreverkene med manøvreringsreglement behandles samtidig slik at alle samfunnsinteresser blir sett i sammenheng.

2. Lardal kommune vil understreke at Lågen i Vestfold i høy grad berøres av reguleringene. Det forutsettes derfor at vilkårenes punkt 8 «Naturforvaltning» omfatter hele Numedalslågens løp.

Med henvisning til konsesjonsutkastets punkt 8, romertall V må det iverksettes vitenskapelige undersøkelser av elvas biologiske mangfold og utvikling på kort og lang sikt. I konsesjonsbetingelsene bør prosess for fastsetting av program for undersøkelser beskrives. Programmet bør behandles som utredningsprogram, jf. Plan- og bygningslovens bestemmelser om konsekvensutredning.

Det må med henvisning til konsesjonsutkastets punkt 8, romertall IIc understrekes nødvendigheten av rask iverksetting av laksefiskundersøkelser. Programmet bes forelagt lokale og regionale myndigheter for uttalelse.

Midler til avbøtende tiltak, jf. vilkår 8 romertall V, forutsettes tatt opp til revisjon hvert 10. år.

3. Lardal kommune anbefaler at vannføringen i hovedsak følger fylkesdelplanens alternativ C, hvor absolutt minstevannføring i perioden 01.10. til 24.05. settes til 25 kbm/sek. Lardal kommune kan imidlertid akseptere NVEs forslag til manøvreringsreglement for perioden 01.08. til 10.10. under forutsetning av at garantert minstevannføring i perioden 25.05-30.06 settes til 95 kbm/sek. Deretter kan det foretas en jevn nedtrapping fra 65 kbm/sek 01.07 til 50 kbm/sek 31.07.

Da referansepunktet for vannføringen i Lågen fra 25.05 til 30.06 er flyttet fra Mykstufoss til Skollenborg, ber vi om at kravene til minstevannføring ved Skollenborg endres dersom det ikke er justert for det midlere tilsig i vannføringen som ligger mellom disse stasjonene.

Med henvisning til begrepet "maksimum" vannføring, ber vi om at manøvreringsreglementet blir formulert slik at det ikke gir grunn for ulike tolkninger.

Utvalg for plansaker behandlet saken den 16.04.97, saknr. 8/97

Vedtak:

Rådmannens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Kommunestyret behandlet saken den 28.04.97, saknr. 24/97.

3.13 Uttalelse fra Gerd Aasberg og Emil Steira av 30. april 1997

Vi er grunneiere i Nore & Uvdals del i Øvre Hein og Heintjønn (50 %) og har tidligere fått uttale oss vedk. denne sak.

Vi har nylig fått oversendt NVE's innstilling om ny konsesjon for regulering av Tunhovdfjorden m.fl i Numedalslågen. I det nye forslaget til manøvre-

ringsreglement er det særlig muligheten for å begynne nedtappingen av Halnefjorden fra 1. september vi reagerer sterkt på. Dette er et reglement som er helt uakseptabelt og dette vil føre til:

- Fiskemulighetene vil bli sterkt begrensa.
- Gytemulighetene for ørreten vil bli kraftig redusert, muligens helt ødelagt.
- Rutebåttrafikken over Halnefjorden stoppes med de ulempene det har i forbindelse med tilgjengeligheten for området.
- Området ligger i nasjonalpark og landskapsvernområdet. Ei så stor endring i konsesjonsvilkåra som dette er, vil etter vårt syn bryte med de gjeldende reglene for området.

Med bakgrunn i dette mener vi det er helt uakseptabelt med tapping av Halnefjorden før 1. oktober.

Vi vil også påpeke den fraskrivninga av ansvar angående spredninga av ørekyte i området. Vi kan ikke med sikkerhet si at ørekyta er satt ut sammen med settefisk fra Reinsvoll, men det burde være i alles interesser å få dette klarlagt. Uansett burde det være regulantens ansvar, sammen med grunneierne, å bekjempe spredningen av denne problemfisk. Bare det at Halnefjorden er regulert og at elveløpet i Sleipa er endra, vil antageligvis forverre ørretens konkurranseevne i forhold til ørekyta. Vi har registrert at de nye vilkåra plikter konsesjonæren å innbetale et årlig beløp til kommunene til opphjør av fisk/vilt, men de summene som forslaget innebærer er i denne forbindelse altfor små.

3.14 Rollag kommunes uttalelse av 30. april 1997

Fra møtet i Kommunestyret den 24.04.97.

De underrettes herved om at det er fattet følgende vedtak:

Sak 97/0033

NVEs innstilling; konsesjon for Noreverkene

Kommunestyrets vedtak:

Utvalgets innstilling ble enstemmig vedtatt.

Utvalgets innstilling:

Særutvalgets innstilling ble enst. vedtatt.

Særutvalgets innstilling:

Innledning

Rollag kommune har forberedt arbeidet til sin uttalelse gjennom et oppnevnt særutvalg samt behandling i næring- miljø- og ressursutvalg og kommunestyret.

Rollag kommune har tidligere vedtatt «Vannbruksplan for Buskerud». Vannbruksplanen og de særmerknader som kommunen tidligere har gitt i saken, ligger fortsatt til grunn for kommunens syn i konsesjonsvurderingen. Kommunen vil likevel bemerke følgende:

Forholdet til fløtningen

NVE anbefaler at fløtningen i Numedalslågen nedlegges permanent og vassdraget ryddes for fløtningsminner. Det foreslås i denne sammenheng et sam-

arbeid med «Prosjekt Fløtningsminner-Numedalslågen» som har til formål å bevare enkelte fløtningsinnretninger av museale hensyn.

Rollag kommune legger vannbruksplanen til grunn og mener at muligheten for å kunne gjenoppta tømmerfløtningen må sikres også etter 1994. Muligheten må sikres for framtida hvis endrede fløtningsformer eller endringer i samfunnet gjør at fløtning igjen blir aktuelt.

Forholdet til Numedal Laugen Brukseierforening (NBL)

NVE anbefaler at ny reguleringskonsesjon gis til brukseierforeningen. Det forutsettes at Statskraft SF går inn som medlem av foreningen. NBL får da samtlige kraftverkseiere som medlemmer og en konsesjon gitt til brukseierforeningen vil medføre felles ansvar for oppfølging av bestemmelsene om manøvreringsreglementet for vassdraget.

Rollag kommune kan tilrå at konsesjon gis til NBL. Rollag mener videre at NBL med dette får så mange anlegg tilknyttet Numedal at administrasjonen må lokaliseres til Numedal.

Medeierskap - driftsråd

NVE mener det mest rasjonelle er at det fastsettes vannslippingsbestemmelser med klare grenser. Forslaget innebærer at det ikke opprettes noe driftsråd. Det anbefales ikke medeierskap for Buskerud fylkeskommune eller andre.

Rollag kommune fastholder kravet om medeierskap til Buskerud Fylkeskommune m.fl. etter de retningslinjer som kommer fram i «Vannbruksplan for Buskerud» kap. 5.2.1. Rollag slutter seg videre til de uttalelser om medeierskap som Nore og Uvdal kommune har gitt i sin kommentar til NVEs innstilling.

Rollag kommune fastholder også at et driftsråd etter de retningslinjer som kommer fram i «Vannbruksplan for Buskerud» kap. 5.2.3 har sin berettigelse.

Manøvreringsreglement

NVE legger mest vekt på fyllingsforholdene i vannfattige år dvs. ved minimumsvannføringer. Statskraft SF forslag til vannslippsbestemmelser (R34) legges til grunn korrigert til en minstevannsføring målt ved Skollenborg på 25 m³/s i tidsrommet 01.01 til 01.04 og 10.10 til 31.12. mens nevnte minstevannsføring i den øvrige tid av året regnes som middelvannføring over intervaller av 3 døgn. Vannslippsbestemmelsen anbefales gjort gjeldende for en periode på 10 år.

Minstevannsføringene målt ved Skollenborg er etter NVEs forslag:

01.01 - 31.03	min. 25 m ³ /s
01.04 - 24.05 jevn opptrapping til	min. 30 m ³ /s
25.05 - 24.06	min. 50 m ³ /s
25.06 - 31.07	min. 50 m ³ /s
01.08 - 31.08 jevn nedtrapping til	min. 40 m ³ /s

01.09 - 10.10 jevn nedtrapping til	min. 25 m ³ /s
11.10 - 31.12	min. 25 m ³ /s

Rollag kommune har ingen merknader til NVEs forslag til minstevannføringer. Etter kommunens vurdering avviker forslaget lite fra kommunens tidligere anbefaling.

Flerbruksmagasin, flerbruksfond

NVE finner ikke å imøtekomme kravet om flerbruksmagasin og flerbruksfond

Rollag kommune har tidligere uttalt krav om flerbruksmagasin og flerbruksfond. Kommunen anbefaler at dette imøtekommes.

Konsesjonsvilkår

1. Konsesjonstid

NVE anbefaler ubegrenset konsesjonstid, men revisjon av konsesjonsvilkårene kan fortsatt skje etter 30 år jfr. vassdragsreguleringsloven. NVE bemerker likevel at vannslippingsbestemmelsen i manøvreringsreglementet kan tas opp til ny vurdering etter 10 år eventuelt at den tas opp til ny vurdering per 12.05.2011 sammen med revisjoner av tidligere gitte reguleringskonsesjoner til ABK i vassdraget.

Rollag kommune krever at konsesjonstiden ikke gis på ubegrenset tid. Etter vassdragsreguleringslovens § 10 nr. 3 kan alminnelig revisjon av konsesjonsvilkårene skje etter 30 år, og kommunen foreslår at konsesjonstiden skal følge samme intervall med alminnelig revisjon etter 30 år og ny konsesjon etter 60 år. Dette begrunnes med at endrede forutsetninger i samfunnet kan medføre at vanlig revisjonsadgang etter vassdragsreguleringsloven ikke er tilstrekkelig for å fange opp alle forhold.

2. Konsesjonsavgift og næringsfond

NVE foreslår at kommuneavgiften settes til kr 25,- per innvunnet nat. hk.

NVE foreslår videre et samlet næringsfond på 45 mill. kr. fordelt hovedsakelig som reguleringsavgiftene på de aktuelle kommuner, herav:

Nore og Uvdal	kr 32,5 mill.
Rollag	kr 5,0 mill.
Flesberg	kr 3,5 mill.

Rollag viser til uttalelser fra Nore og Uvdal kommune om konsesjonsavgiften og støtter deres syn om at kommuneavgiften må være høyere enn kr 25,- per nat. hk.

Rollag støtter NVEs fordelingsnøkkel av næringsfondet, men er enig med uttalelser fra Nore og Uvdal om at fondet må økes. Rollag vil påpeke at reguleringene i Numedalslågen er svært omfattende både med hensyn til reguleringshøyder og fordeling over et stort område. Ved sammenligninger med andre reguleringer kan derfor beregningene ikke overføres direkte.

3. Manøvreringsreglement - flomproblematikk m.m.

Ut over de overordnede bestemmelsene har NVE i konsesjonsvilkårene beskrevet nærmere om hvordan oppfyllingen av magasinene skal skje, jf. s. 231 siste avsnitt:

I magasinnivåene mellom kote 744,07 og 748,07 i Pålsbufjorden og mellom kotene 732,40 og 733,40 i Tunhovdfjorden ligger i sum ca 116 mill. m³. Dette magasin kan kraftverkene manøvrere fritt ut over hva som er nødvendig uttapping iht. pkt. 2. Det er imidlertid forutsetningen at dette magasin også brukes i tappestrategien for å dempe flommer. Den øverste meter opprettes som et rent buffermagasin for samlet tilløp til Nore-magasinene over 90 m³/s. Dette tilsvarer ca 175 m³/s ved Skollenborg. Rollag kommune har bedt om varsel når vannføringen når denne størrelse ved Skollenborg. Nevnte vannføring representerer begynnende oversvømmelse av dyrket mark. Magasinet som utgjør ca 46 mill. m³ bør kunne være effektivt til å eliminere eller minske slike skader ved vanlige flommer. Det er imidlertid en risiko for at magasinet ikke blir fylt i år med mindre tilløp på høsten.

Manøvrering under flom må skje vesentlig forskjellig avhengig av om det kan ventes unormalt stor skadeflom eller en normal flom for årstiden. I første tilfelle må magasinene forhåndstappes iht. flomprognoser basert på hydrologiske og meteorologiske data. Det forutsettes at prognose og simuleringsmodeller tas i bruk. Det må under slike situasjoner være adgang til å underskride høyeste fyllingshøyder mot at disse gjenopprettes så snart situasjonen har normalisert seg.

Rollag kommune er svært godt tilfreds med de tiltak NVE anbefaler for å dempe flomtoppene. Dette har vært en svært viktig sak for kommunen med hensyn til skade på dyrka mark. Vi mener derfor at flomproblematikken med dette er tilstrekkelig ivaretatt.

NVE har ikke funnet behov for å ta opp spørsmål om ytterligere vannslipp på utbyggingsstrekningene for kraftverkene nedenfor Nore II. Når det gjelder Mykstufoss finner NVE det naturlig at krav om forbislipping av vann blir tatt opp med Buskerud fylke som eier kraftverket.

Rollag kommune viser til tidligere uttalelse om flerbruksmagasin der dette kan brukes til slike formål.

Grasvekst i Numedalslågen

Rollag kommune kan ikke se at det er tatt særlig hensyn til begroingsproblemet i Lågen. Dette er av så alvorlig karakter at ørretfiske er ødelagt på visse strekninger i elva. Rollag kommune mener at reguleringene må tilskrives hovedårsaken til problemene. Det må derfor ved konsesjonstildelingen gis pålegg om utbedrende tiltak.

3.15 Nore og Uvdal kommunes uttalelse av 5. mai 1997

Vedlagt følger Nore og Uvdal kommunes uttalelse til NVEs innstilling om ny konsesjon for regulering av Tunhovdfjorden m.fl. i Numedalslågen.

Nore og Uvdal kommune er den kommunen som, uten sammenligning, er og vil bli mest berørt av reguleringene. Kommunen vil derfor forbeholde seg retten til eventuelt å kommentere andre høringsinstansers uttalelser når de blir tilgjengelig for kommunen.

Vi beklager at denne uttalelse ved en feiltagelse har blitt sendt Norges Vassdrags- og energiverk i ekspedisjon av 30.04.97. Vi sender herved uttalen til Dem i dag.

1. Innledning

Det vises til NVEs innstilling avgitt til Olje- og energidepartementet den 20.01.97.

Departementet har gitt frist til 30. april 1997 for kommentarer til innstillingen. Kommunen har forberedt arbeidet til sin uttalelse gjennom en oppnevnt arbeidsgruppe samt ved behandling i kommunens utvalg for næring, miljø og kommunal teknikk, samt ved innhentelse av uttalelser fra interessegrupper i kommunen. Kommunens uttalelse har vært behandlet i formannskapet den 14.04.97. og i kommunestyret den 28.04.97.

2. Ny konsesjon

2.1 Formelle forhold

Statkraft SF hevder i sin søknad at det bare skal foretas en revisjon av reguleringsbestemmelsene for Numedalslågens vedkommende innenfor de rammer som gjelder revisjon av tidsubestemte konsesjoner. Statkraft SF mener at konsesjonsbehandlingen blir å oppfatte som en videreføring av tidligere konsesjoner.

NVE har ikke lagt noen begrensninger i behandlingen om søknad om ny konsesjon. Under henvisning til vassdragsreguleringslovens § 8 har konsesjonsmyndigheten foretatt den grunnleggende interesseavveining som skal gjennomføres ved enhver konsesjonssøknad: Bare dersom fordelene med reguleringen eller ved fortsatt regulering må anses overveiende i forhold til skadevirkningene, bør konsesjon gis. Det vises til NVEs innstilling s. 218 hvor NVE anbefaler at det gis ny konsesjon på de vilkår som er beskrevet. Nore og Uvdal støtter dette syn og finner det klart etter lovens ordlyd og den praksis som har vært fulgt at det må skje en full konsesjonsbehandling med ileggelse av nye vilkår for fortsatt drift av anlegget. Kommunen forutsetter at saken blir behandlet av Stortinget, jf. vassdragsreguleringsloven § 2 annet ledd.

Det er etablert en reguleringsforening for Numedalslågen, Numedalslågens Brugseierforening (NLB). Nore og Uvdal kommune støtter NVEs forslag om at ny konsesjon gis til brugseierforeningen idet det forutsettes at Statkraft SF deltar i foreningen.

Bemanningen på Noreverkene har gått kraftig ned de siste årene. Nore og Uvdal kommune ber om at en lokaliserer Brukseierforeningens administrasjon til Rødberg. Dette gir kommunen tiltrengte arbeidsplasser. For en liten kommune, hvor sysselsettingen har vært i nedgang, vil dette være av stor betydning.

2.2 Medeierskap

Nore og Uvdal kommune har innledet et samarbeid med Buskerud Fylkeskommune og de øvrige Numedalskommunene Flesberg, Rollag og Kongsberg kommune om å fremme felles krav om medeierskap i utbyggingen av Numedalslågen. NVE har avvist kravet under henvisning til at det aldri tidligere har vært tale om å gi medeiendomsrett til fylkeskommuner gjennom vil-

kår for å meddele konsesjon. Nore og Uvdal kommune vil understreke at kravet opprettholdes. Det har vært nær kontakt med Fylkeskommunen og de øvrige Numedalskommunene om dette spørsmål. For så vidt angår det rettslige grunnlag for kravet, vil Nore og Uvdal kommunestyre vise til vassdragsreguleringslovens § 12 post 17, 1. setning som lyder slik:

«Det er adgang til i konsesjonen å oppstille ytterligere betingelser, herunder pålegg om opprettelse av næringsfond, for den enkelte kommune, når dette i det enkelte tilfelle finnes påkrevd av almenne hensyn eller til ivaretagelse av private interesser som blir skadelidende.»

I «Norsk Vassdragsrett» (Falkanger, Haagensen m.fl. 1988) uttales om det rettslige grunnlag for denne bestemmelse (den gang § 12 post 18):

«Vi er av den oppfatning at konsesjonsmyndighetene kan gå relativt langt ved å sette konsesjonsvilkår utover de vilkår som er uttrykkelig hjemlet i vrgl. Dette følger av en fortolkning av vrgl. § 12 post 18 sett i sammenheng med den alminnelig vilkårs lære, jfr. T. Eckhoff, Forvaltningsrett (1984) s. 310, samt I. L. Backer (1986) s. 538, jfr. s. 437-38.»

Det er altså ingen tvil om den rettslige hjemmel for å sette vilkåret.

Det har også vært praktisert å sette tilsvarende vilkår for fylkeskommuners deltakelse i kraftutbygging. Kommunestyret viser her til at flere fylkeskommuner er gitt adgang til deltakelse i Statkraft SFs utbygginger, jfr. St.prp. nr. 157 (1981-82).

Nore og Uvdal kommune er derfor ikke enig i NVEs holdning. Det vises også til at Noreverkene er et eldre kraftverk som antagelig i fremtiden vil stå foran en full rehabilitering. Det vil derfor være relevant å sammenligne med eierandeler som er meddelt fylkeskommuner ved nye utbygginger av vassdrag. Det vises også til at konsesjon nå gis på ubegrenset tid slik at fylkeskommunen og kommunene ikke vil ha andre muligheter til å fremme et krav om medeierskap i reguleringen. En vil peke på at Buskerud har fått liten del i verdiskapingen ved kraftutbygging innenfor fylkets grenser; det aller meste av produksjonen har gått til Oslo kommune og staten. Dette er urimelig og bør bøtes på ved denne konsesjonen.

3. Vilkår for ny konsesjon

NVE har behandlet konsesjonsvilkårene under pkt. 7 på s. 219 i uttalelsen. Det er ved oppstilling av vilkårene tatt hensyn til at reguleringsanleggene er gjennomført, men også at nye damarbeider skal gjennomføres.

Næringsfond

Nore og Uvdal kommune har reist krav om et næringsfond på 38 mill. kroner. Kommunen har foretatt en sammenligning med fornyet konsesjon for regulering av Arendalsvassdraget og øket NVEs forslag der (27 mill. kr.) med forholdet mellom samlet kraftproduksjon i de to vassdrag: I middel 2186 GWh i Arendalsvassdraget og 2842/2934 GWh i Numedalslågen. Kommunen vil anføre at de to reguleringene kan likestilles med hensyn til tidspunkt for konsesjon, varighet, skadevirkninger og økonomisk utbytte. NVE finner sammenligningen med Arendalsvassdraget relevant i saken. Det vises også til NVEs innstilling vedrørende samme spørsmål om ny konsesjon for Aursunden.

NVE er blitt stående ved og foreslår et samlet næringsfond på 45 mill. kroner fordelt med et beløp på kr. 32.500.000,- til Nore og Uvdal kommune og det øvrige beløp fordelt på andre kommuner.

Nore og Uvdal kommune slutter seg til at det er gjort fondsavsetninger bl.a. til næringsfond iht. vassdragsreguleringslovens § 12 nr. 17. Det vises til at det er praksis med næringsfond i tillegg til konkrete tiltak. Kommunen slutter seg til at næringsfondet må ses på som en andel til det berørte distrikt av verdiskapingen ved reguleringen. Det kan også legges vekt på at magasin-kommunen tidligere har fått en svært liten andel av verdiskapingen ved reguleringen, særlig ved at en vesentlig del av kraften har gått ut av kommunen. Næringsavdelingen i kommunen har gitt slik uttalelse til konsesjonssøknaden:

«Det har blitt opprettet forholdsvis få arbeidsplasser i Nore og Uvdal utover de arbeidsplassene som har vært direkte knyttet til selve driften av kraftverket. Reduksjonen av antall ansatte ved selve kraftverket har vært betydelig de siste 30 årene. På det meste, mot slutten av 1960-årene, var sysselsettingen ved kraftverket ca. 80 årsverk. Fram til i dag er denne redusert fra 80 årsverk til ca. 30 årsverk, og det er gjort vedtak om å redusere med ytterligere 5, til ca. 25 årsverk i 1998.»

Videre må det legges vekt på at reguleringen har hemmet en utvikling av turistnæringen for så vidt som denne næring hadde hatt en bedre utvikling med et vassdrag i naturtilstand. Nore og Uvdal kommune slutter seg til de hensyn som er trukket fram av NVE idet disse momenter har hatt vesentlig betydning ved tidligere praksis. Nore og Uvdal kommune ligger lavest i Buskerud m.h.t. personinntekt, og har det nest laveste utdanningsnivå (prosentdel av befolkningen med høyere utdanning). Næringslivet er altså ensidig og sårbart.

Nore og Uvdal kommune fastholder at næringsfondet til kommunen bør settes til 38 mill. kroner. Dette vil gi en tilnærmet lik behandling av kommunene i Arendalsvassdraget og Numedal. Det vises til at det for magasinets vedkommende er anlagt særlig store reguleringshøyder. Det kan pekes på at det i søknaden fra Statkraft SF på s. 61 heter følgende om Pålbufjorden:

«Pålbufjorden ble første gang oppdemmet 2 meter i 1917, senket 11,5 meter i 1928, og ytterligere oppdemmet med 10,5 meter i 1946, til sammen en reguleringshøyde på 24 meter. Reguleringen representerer en betydelig reguleringsone som ved lavvann kan medføre støvplager. Selv i et normalår vil store deler av reguleringssonen ligge tørrlagt i løpet av sommerhalvåret.»

I det foreslåtte reguleringsreglement er det ikke tatt sikte på å endre reguleringshøyder som vil bedre en oppfylling av magasinet. Dette innebærer at Nore og Uvdal kommune for all fremtid vil måtte akseptere de skader og ulemper som den omfattende reguleringen påfører distriktet.

Kommunen viser til NVEs innstilling s. 204 hvor det fremgår at vanndekket areal ved LRV kun er 27 % av vanndekket areal ved HRV i Pålbufjorden og tilsvarende tall for Tunhovd er 56 %.

Kommunen viser også til det fremlagte manøvreringsreglement innebærer en vesentlig økning av kraftverksinntekten for konsesjonæren. Den friere manøvreringsadgang øker magasinverdien av anlegget og innebærer en øko-

nomisk gevinst som det må tas hensyn til ved fastsettelse og gjennomføring av de forskjellige tiltak. Kommunen vil hevde at fordelingen av denne gevinst må skje slik at allmenne interesser tar del i verdiøkningen gjennom et større næringsfond.

3.2 Konsesjonsavgifter

Spørsmål om regulering av konsesjonsavgiftene er behandlet i NVEs innstilling på s. 220. Nore og Uvdal kommune krever at avgiften legges på høyeste nivå, noe som innebærer avgifter på kr. 30 per naturhestekraft innvunnet ved reguleringen. NVE har vist til at det i dag betales etter en avgiftssats på kr. 23.36 som et veiet middel. Alt i alt mener NVE at det her er grunnlag for en avgift fastsatt til kr. 25,- per innvunnet naturhestekraft.

Nore og Uvdal kommune mener konsesjonsavgiften må være høyere enn kr. 25,-/nhk.

Kommunen vil peke på at man her står overfor en uvanlig billig og lønnsom regulering og det må ved fastsettelse av konsesjonsavgiften tas hensyn til den verdiskaping som reguleringen innebærer for regulanten. Samtidig bør avgiften i høyere grad kompensere for de skader og ulemper som er påført distriktet. En økning fra et gjennomsnitt på kr. 23,- per naturhestekraft til kr. 25,- per naturhestekraft må anses som liten. Særlig tatt i betraktning at kommunen ikke har tatt del i de overskudd som de nedskrevne produksjonsanlegg frembringer. Dessuten viser kommunen til at konsesjonsavgiftene allerede for ca. 10 år siden var omkring kr. 20 per naturhestekraft ved nye konsesjoner. Også dette tilsier en avgift over det som er foreslått av NVE.

4. Tiltak

4.1 Rydding av tidligere neddemte trær, røtter og vegetasjon som tiltak for å hindre gjengroing

NVE har behandlet spørsmålet om tiltak og pålegg om opprydding på s. 222 under overskriften «Godkjenning av planer». Nore og Uvdal kommune har krevet et konsesjonspålegg om at neddemte trær, røtter og vegetasjon i magasinene Pålsbu og Tunhovd skal ryddes. NVE har i konsesjonsvilkårene gitt et vilkår om tilsyn og godkjenning av planene i en generell form. Videre heter det:

«Man vil imidlertid bemerke at det bør foretas rydding av gammel trevirke som ligger langs strandlinjene og at den gamle rørgaten blir tatt med i vurderingen av tiltak.»

Nore og Uvdal kommune kan akseptere den formulering som er tatt inn i post 7 i konsesjonsvilkårene, men forutsetter at NVEs bemerkninger om rydding av gammelt trevirke umiddelbart etterkommes av konsesjonæren, samt rydding av garnplasser etter anvisning. Uttalelsen må etter Nore og Uvdal kommunes oppfatning anses å være et pålegg til Statkraft SF.

Nore og Uvdal kommune har også krevet tilsåing av den dominerende stenfyllddammen ved Øygardsgrend. Statkraft SF har anført at beplantning av Tunhovddammen representerer et sikkerhetsproblem. Kommunen er selv sagt enig i at sikkerheten må vurderes, men en kan ikke se at påstanden er dokumentert fra Statkraft SFs side. På demningens luftside er det snakk om buskvegetasjon - ikke skog.

Tilsåing av Tunhovddammen vil innebære en stor estetisk forbedring av et dominerende damanlegg. Kravet må derfor behandles seriøst og utredes nærmere.

Når det gjelder opprydding av stein i det tørrlagte elveleiet på nedsiden av dammen, belysning på dammen, høyere rekkverk, bygging av ferist m.v. er dette arbeider som skulle vært medtatt under siste anleggsvirksomhet. Kommunen viser til dette.

4.2 Båtopptrekk

Erfaringer fra nedbørfattige år som 1994 og 1996 har gjort det nødvendig for kommunen å ta opp et nytt krav. Dette gjelder båtopptrekk, som er viktig både i forbindelse med fiske, og som ledd i turistnæringen. Her blir avstanden minst 200-500 meter fra vanlig strandlinje til aktuell vannstand. Strekningen var de fleste steder fylt av ur, røtter og trær, som umuliggjorde båtopptrekk. I slike år er utsetting av båt og båtopptrekk fullstendig umuliggjort.

Krav:

Statkraft pålegges å rydde, planere og vedlikeholde 6 steinsatte traktorveger for båtutsetting og båtopptrekk i Pålbufjorden og 4 i Tunhovdfjorden. Lokaliseringen fastsettes av formannskapet.

4.3 Terskelplan

Nore og Uvdal kommune har reist krav om terskler i Pålbufjorden, Tunhovdfjorden og i andre nærmere angitte steder i vassdraget. Dessuten er krevet en terskelplan.

NVE har langt på vei fulgt opp kravet og utredet terskelbygging i Pålbufjorden.

Det er anbefalt bygd terskler i Pålbufjorden slik:

Rødtjennan:	Topp terskel 4 m under HRV
Risvika:	Topp terskel 2 m under HRV
Bergsodden:	Topp terskel 2 m under HRV

Kommunen støtter NVEs synspunkter vedrørende terskler i Pålbufjorden. Pålbufjorden er det magasin i vassdraget som er hardest rammet av kraftutbyggingen. kommunen er derfor tilfreds med at NVE har innstilt på nødvendig terskelbygging for å gjenskape bl.a. de opprinnelige «Rødtjennan». Bygging av terskler vil redusere inntrykket av ørkenlandskap med tilhørende støvplager, samtidig som det kan gi grunnlag for restfiske.

Nore og Uvdal kommune kan akseptere at Pålbufjorden til en viss grad prioriteres når det gjelder terskelbygging. Det kan vises til NVEs innstilling s. 204 hvor det heter:

«Reguleringens skader og ulemper gir seg mest synlig utslag i vassdragets øverste del. De store reguleringshøydene i Tunhovdfjorden - 18,15 m oppdemning - og Pålbufjorden - 24 m ved 11,5 m senkning og 12,5 m oppdemning, fører med seg store blottlagte strandsoner på nedtappet vannstand. Dette illustreres best ved det forhold at arealet ved

LRV kun er 27 % av vanndekket areal ved HRV i Pålbufjorden. Tilsvarende verdi for Tunhovdfjorden er 56 %.»

Simuleringer som Statkraft SF har gjort i søknaden, med de foreslåtte vannslippingskrav, viser forholdsvis uendrede vannstander i Tunhovdfjorden. Tilsvarende vannstander er ikke vist for Pålbufjorden, men tilleggsberegninger som NVE har fått utført for noen år med Statkraft SFs reglementsforslag, tyder på at vannstanden i Pålbufjorden nå vil bli ytterligere redusert i tørre år. Det vises til vedlagt notat fra Hydrologiservice, datert 4.4.1997 s. 2, 2. avsnitt og s. 2-3, hvor det heter:

«NVE har anbefalt en konsesjonspålagt slipping tilnærmet lik den som var foreslått av Statkraft i søknaden. Hvis jeg sammenligner kravet til sommerslipping i det foreslåtte reglementet med det som var gjeldende etter det tidligere reglementet, finner jeg at slippingen er redusert på forsommeren men økt på ettersommeren. Dessuten har man nå krav til en minimumsslipping uavhengig av tilløp, mens tidligere slipping var begrenset oppad til naturlig tilløp. Dette kan få uheldig innvirkning på magasininfyllingen i tørre år. Men når det spesielt gjelder lave magasin vannstander i tørrår, er det etter min oppfatning økt minimumstapping som er hovedårsaken til dette og ikke kjøremønsteret.»

NVE har vurdert de faktiske forhold slik at det er i Pålbu at man kan få de beste virkninger av terskelbygging. Kommunen kan på dette grunnlag akseptere at konsesjonæren ikke bygger terskler i Tunhovdvika i Tunhovdfjorden. Det kreves imidlertid at det også her gjøres vedtak om rydding av neddemte trær, røtter og vegetasjon, både av estetiske grunner og for å muliggjøre garnfiske. En viser til pkt. 4.2 om båtopptrekk m.v.

Tørrlagte vassdrag gir negative konsekvenser for bademuligheter, jordbruksvanning m.m.

Nore og Uvdal kommune har krevet terskelplan for elvestrekningen og sidevassdrag. Det er viktig å understreke at en terskelplan må tilfredsstillе dagens miljøkrav, behov for vann til vanning og dyr, samt til beredskap ved brann og opprettelse av badeplasser.

Kommunen opprettholder derfor sitt krav om terskelplan for elvestrekningen og sidevassdragene.

Som eksempel nevnes elvestrekningen mellom Norefjorden og Sporan bru som har vært, og vil kunne bli, en viktig oppvekstplass for ørret. Ved bygging av natursteinterskler, kulper og minstevannføring vil både rekruttering og overlevelse av ørret øke.

Terskler i tørrlagte elvestrekninger er også vesentlig av estetiske hensyn, særlig der Lågen går langs riksvegen, samt i sidevassdragene.

4.4 Settefiskanlegg

Her er det allerede i konsesjonen av 03.10.1914 pkt. 12 bestemt:

«Arbeidsdepartementet er berettiget til for reguleringens regning at la oprette og drive en fiskeutklækningsanstalt ved Tunhovdfjorden.»

Dette ble ikke fulgt opp av departementet, men uttalelsen viser at behovet var tilstede allerede i 1914.

Nore og Uvdal kommune har fremmet et krav om konsesjonspålegg om settefiskeanlegg i Tunhovdfjorden. NVE viser til den anbefalte terskelbygging i Pålsumagasinet og har tillit til at dette vil være et godt bidrag til å bedre fisket i magasinene, og da særlig Pålsumagasinet. NVE mener også at terskelbygging er bedre enn utsetting av yngel fra eget settefiskanlegg.

NVE finner å utsette bygging av anlegget i en tiårsperiode for å følge utviklingen av fisket i fjordene.

Nore og Uvdal kommune er uenig i en slik utsettelse. Kommunen mener at det er vesentlig at settefiskanlegget blir anlagt i vassdraget så fort som mulig og at dette pålegg må inn som konsesjonsvilkår. Fiskeforeningene i Tunhovd har begge påpekt det uheldige i at NVE ønsker å utsette byggingen av settefiskanlegget. Det pekes på hensynet til smittefare i vassdraget ved bruk av settefisk av «ikke stedegen stamme». Fra sentrale vernemyndigheter er det uttalt at det må arbeides for en redusert avstand mellom settefiskanlegg og utsettingsplass. Det vises til rapport nr. 5/1996 fra fylkesmannen i Buskerud, miljøvernavdelingen, datert desember 1996 s. 58, hvor det heter:

«Ut frå prinsippet om ikkje å flytte fisk mellom vassdraga, oppfyller ingen av desse anlegga dette kravet. Øvre del av Numedalslågen bør få eit anlegg som kan dekke pålegga i 1) Tunhovdfjorden, 2) Sønstevasmagasinet, 3) Halne og 4) Bjornesfjorden (fig. 14) og til Numedalslågen. Samla utgjer pålegga 800 1-somring, 17.700 1-årig, 2.625 2-somrig og 10.600 2-årig. Eit slikt anlegg vil også kunne levere setjefisk til privat utsetjing. Lokal produksjon av setjefisk i nedslagsfeltet til Numedalslågen er spesielt viktig fordi Lågen har ei av dei siste større laksestammene i Norge basert på naturleg rekruttering. Lågenlaksen er også lite genetisk påverka av rømt oppdrettslaks.»

Det bør bygges settefiskanlegg for utsetting av fisk for forvaltning, sikring og beskyttelse av den særegne fiskestammen som er i fjorden. Kravet er at settefisk av den stedegne stammen må klekkes og oppfores ved et lokalt settefiskanlegg. Dette fiskanlegget bør legges i Tunhovdfjorden ved utløpet av Rødungselva. Det vises i denne forbindelse til høringsuttalelsen fra fylkesmannen i Buskerud som også understreker dette kravet og som støtter lokaliseringen i Rødungselva.

Fisket i Tunhovdfjorden er en utmarksressurs for grunneierne. Fjorden er et betydelig rekreasjonsområde i Nore og Uvdal kommune. Sett i sammenheng med økt turistsatsing i området er det vesentlig at det blir pålagt tiltak for å sikre de lokale fiskeinteresser i Tunhovd.

5. Fløtningen

Nore og Uvdal kommune har krevet at det skal gis kompensasjon for fraskrivelse av retten til å drive fløtning. NVE har lagt til grunn at fløtningen ovenfor Norefjorden er permanent nedlagt, jfr. innstillingen s. 196 pkt. 2.2.

Nore og Uvdal kommune mener at dette er feil. Fløtningen er nedlagt i Pålbu og Øygardsgrend etter avtale mellom Statkraft SF og skogeierne. Forøvrig i Tunhovdfjorden er det ikke inngått avtale. Det vises til krav fra grunneierne på vestsiden av Tunhovdfjorden fremmet ved advokat Stein Erik Stinesen.

NVE fremhever at det manøvreringsreglement som nå fastsettes ikke vil ha noen formell binding til tidligere avgitt mengde fløtningsvann. Forslag til nytt manøvreringsreglement er gitt under forutsetting av at det ikke foregår

fløting noe sted i vassdraget. Disse forutsetninger vil ikke være tilfredsstillende hvis ikke forholdet til grunneierne ved Tunhovdfjorden er avklart.

Kommunen krever at de juridiske forhold avklares og at forhandlinger om avvikling av fløtningsinteresser gjennomføres og avtaler inngås før konsesjon gis.

Det vil etter kommunens mening ikke være hjemmel for å bruke næringsfondet til privat vegbygging og vedlikehold av veg langs Tunhovdfjorden. Det er ikke næringsfondets oppgave å kompensere for tvangsmessig fjerning av grunneierens fløtningsrett som følge av reguleringen. Avvikling av fløtningsretten må løses gjennom en direkte avtale mellom de fløtningsberettigede og konsesjonæren, eventuelt ved skjønn, jfr. skjønnsl § 4, 2. ledd.

6. Manøvreringsreglementet

Kommunen viser her til vedlagte utredning fra Hydrologiservice v/ siviling. Alv Sværen, hvor det på s. 2 uttales:

«Generelt, når det gjelder kjøremønster for kraftverk, vil jeg bemerke at kjøremønsterne tidligere var forholdsvis godt forutsigbare. Dette fordi en kjørte med hensyn på å dekke de normale variasjonene i årsforbruk, og videre la inn reserver for å kunne dekke tørrårssituasjoner. I dag står det kraftprodusentene fritt å kjøre slik de finner mest lønnsomt til enhver tid. Avhengig av prisvariasjonene i markedet, kan en derfor få kjøremønstre som det er vanskelig å forutsi.

Med de nye kjøremønsterne som en i dag kan forvente er det mye viktigere enn tidligere at ønsket tappemønster for magasinene faktisk bestemmes i manøvreringsreglementet.»

Nore og Uvdal kommune har krevet at Tunhovdfjorden skal være full til HRV minus 1 m per 1. juli, og at denne vannstandshøyde minimum skal holdes til utløpet av august. I september tillates senking ytterligere 1 m.

NVE har gått inn for at Statkraft SFs forslag til reglement R 34 legges til grunn korrigert til en minstevannføring målt ved Skollenborg på 25 m³/s i tidsrommet 1.1. til 1.4. og 10.10. til 31.12. Dette fremgår på s. 218 i innstillingen.

Forslaget innebærer en vesentlig omdisponering av de betydelige kvanta vann som tidligere ble avgitt til fløtingen. Dette representerer en betydelig fordel for konsesjonæren. NVE legger vesentlig vekt på hvorledes fyllingsforholdene i magasinene endres i forhold til den tilvante situasjon ved de forskjellige forslag til vannslippingsbestemmelser i manøvreringsreglementene.

NVE konstaterer imidlertid, nederst på s. 204, at fyllingsgraden ved det foreslåtte reglement (R34) i dårligste vannår vil virke «sterkt skjemmende» i landskapet. Man har nå krav til minimumsslipping, uavhengig av tilløp, mens tidligere slipping var begrenset oppad til naturlig tilløp. Dette vil få uheldig innvirkning på magasininfylling i tørre år.

Slipp av lokkeflommer vil for vannfattige år også innebære ytterligere vannstandsreduksjon.

Det vises til vedlagte uttalelse fra siv. ing. Alv Sværen, Hydrologiservice AS, hvor det på s. 4 heter:

«Det reglement som er pålagt, synes således å gi god sikkerhet for at magasinene fylles så raskt som mulig opp til de angitte koter med de gitte slippingskrav. Det som kan gi lavere vannstander i forhold til tidligere, er som nevnt at man i tørre år ventelig får en mertapping sam-

menlignet med tidligere tappereglement. Videre er det sannsynlig at man kan få et lavere utgangspunkt om våren pga. hardere kjøring med hyppigere nedtapping helt mot LRV. Man kan imidlertid vanskelig hindre regulanten i å utnytte magasinet sitt om vinteren.»

Nore og Uvdal kommune aksepterer ikke at minimumslippingen i reglementet er tilsigsuavhengig, noe som vil medføre dårligere magasinfylling enn tidligere. Dette forhold vil i større år representere en ytterligere forverring i de allerede hardt belastede magasinområdene. For å bøte på problemet, krever kommunen at man må redusere tilsigsuavhengig tapping i reglementet.

NVE konstaterer at det vil være gode vannføringsforhold for laksefisket uansett hvilket reglementsforslag som velges, jfr. innstillingen s. 207, nest nederste avsnitt. Det er således ikke nødvendig med ytterligere tiltak for å fremme fisket i nedre del av vassdraget. Sommeren 1996 var et eksempel på at magasinene tømmes, når en tapper uten hensyn til tilsiget.

Nore og Uvdal kommune finner det bemerkelsesverdig at manøvreringsreglementet foreslått av Direktoratet for Naturforvaltning (DN) innebærer størst fyllingsmanko!, (jfr. innstillingen s. 205). Det er vesentlig for kommunen at forslag som innebærer ytterligere belastning av de store magasinområdene i kommunen, ikke aksepteres.

NVE foreslår at det kan slippes fra Halne tidligere enn hittil. Slik tapping skaper problemer for båttrafikken på Halne fram til 1. oktober og denne er viktig for reinsjakta, småviltjakta, fisket og turisttrafikken. Alt dette er viktige deler av næringsgrunnlaget. Tapping fra Halne må derfor begrenses før 1. oktober. Det har tidligere vært praktisert å påbegynne nedtrappingen av Pålbufjorden først i november måned og i Tunhovdfjorden enda senere.

Kravet til oppfylling av Pålbufjorden er (så vidt mulig) 5 m under HRV. Dette synes å ligge for lavt, særlig sett i sammenheng med de foreslåtte tersklene i magasinet. Kommunen vil hevde at det er nødvendig med en heving av fyllingsgrensen i Pålbu om sommeren, opp til 3 m under HRV.

Statkraft SF synes å ha tenkt seg forholdsvis jevn kjøring av kraftverket. Således har Statkraft SF i sitt forslag til manøvreringsreglement tatt til følge bestemmelse om Rødbergdammen (innstillingen side 7):

«Vannstanden i Rødbergdammen skal holdes mellom HRV og HRV-1 m gjennom hele året.»

Denne bestemmelsen er imidlertid ikke inntatt i NVEs forslag til manøvreringsreglement, og det er heller ikke inntatt noen bestemmelse om begrensnig av korttidsregulering for øvrig.

Kommunen foreslår følgende inntatt i manøvreringsreglementet:

«Det skal ikke foretas variert tapping fra magasinene for å oppnå typisk korttidsregulering. Vannstanden i Rødbergdammen skal holdes mellom HRV og HRV-1 m gjennom hele året.»

Nore og Uvdal kommune vil derfor gå inn for det forslag som er fremmet av Statkraft SF med de modifiseringer som er gitt av NVE og de endringer som er nødvendig mht. tilsiget.

Dette forslag vil etter kommunens oppfatning på beste måte kombinere de motstridende hensyn i vassdraget, nemlig hensynet til fyllingsgrad i magasin, til kraftprodusenten, og til lakseinteresser nederst i vassdraget.

Kommunen vil imidlertid understreke at de allmenne skadevirkninger må mildnes ved betydelige pålegg om tiltak i øvre deler av vassdraget.

7. Konklusjon

Nore og Uvdal kommune kan godta at det gis konsesjon for ny regulering, dersom de betydelige skadevirkningene avbøtes ved konsesjonsvilkår, tiltak og fond som angitt foran. Skadevirkningene er betydelige og vil vedvare i overskuelig fremtid. Konsesjonsmyndighetene må derfor på grunnlag av det inngrep som er gjort, gå tungt inn med tiltak og vilkår for fortsatt konsesjon.

3.16 Landbruksdepartementets uttalelse av 6. mai 1997

Vassdragene er av stor verdi for den berørte regionens attraktivitet og opplevelseskvalitet. Dette er forhold som inngår som viktige forutsetninger for lokalt reiseliv og turisme, hvor en økende del er landbruksbasert. Om mulig bør slik landbruksbasert bruk av vassdragsnaturen tilgodeses ved fastsetting av formålet for bruk av konsesjonsavgiftsmidler og næringsfond.

Landbruksdepartementet slutter seg til forslaget om at vilkårene for konsesjon tas opp etter en 30-års periode og at det gis adgang til endring av manøvreringsreglementet etter 10 år. Minstevannføringen for forsommeren foreslås redusert, men det er påpekt at konsekvensene for jordvanning, for «rensing» av elva vha. høy sommervannføring - noe som er en fordel for vannkvaliteten - og risikoen for saltvannsinnslag, ikke er fullt ut klarlagt. På bakgrunn av dette vil Landbruksdepartementet be om at manøvreringsreglementet tas opp til vurdering på et tidligere tidspunkt enn de foreslåtte 10 år.

En vil og slutte seg til de krav som er fremmet med hensyn på overvåking av framtidig vannkvalitet i Numedalslågen, for blant annet å kartlegge eventuelle ulemper for jordvanning og fiske.

3.17 Larvik kommunes uttalelse av 7. mai 1997

Vedlagt oversende særutskrift fra Larvik kommunestyre 23.04.97 sak 97/0063 vedr. ovennevnte.

Rådmannens

i n n s t i l l i n g:

1. Det aksepterer at vilkårene for konsesjonen gis en varighet på 30 år, med forutsetning om at disse da automatisk tas opp til revisjon. Det forutsettes også at manøvreringsreglementet kan vurderes på nytt etter 10 år. Larvik kommune forutsetter at fylkesdelplanen for Numedalslågen og konsesjonen for Noreverkene med manøvreringsreglement behandles samtidig slik at alle samfunnsinteresser blir sett i sammenheng.
2. Larvik kommune vil understreke at Lågen i Vestfold i høy grad berøres av reguleringene. Det forutsettes derfor at vilkårenes punkt 8 «Naturforvaltning» omfatter hele Numedalslågens løp. Med henvisning til konsesjonsutkastets punkt 8, romertall V må det iverksettes vitenskapelige undersøkelser av elvas biologiske mangfold og utvikling på kort og lang sikt. I konsesjonsbetingelsene bør prosess for fastsetting av program for undersøkelser beskrives. Programmet bør behandles som utredningsprogram, jfr. Plan- og bygningslovens bestemmelser om konsekvensutredning. Med henvisning til konsesjonsutkastets punkt 8, romertall IIc understrekes

nødvendigheten av rask iverksetting av laksefiskundersøkelser. Programmet bes forelagt lokale og regionale myndigheter for uttalelse.

Midler til avbøtende tiltak, jfr. vilkår 8 romertall V, forutsettes tatt opp til revisjon hvert 10. år.

1. Larvik kommune anbefaler at vannføringen i hovedsak følger fylkesdelplanens alternativ C. Larvik kommune kan imidlertid akseptere NVE's forslag til manøvreringsreglement under forutsetning av at minstevannføringen i perioden 25.05.-30.06. settes til $95 \text{ m}^3/\text{sek}$. avhengig av tilsiget, og at det fastsettes en garantert minstevannføring på $65 \text{ m}^3/\text{sek}$. i samme tidsrom, jfr. Fylkesdelplanens alternativ C. Deretter kan det skje en jevn nedtrapping til $50 \text{ m}^3/\text{sek}$. fram til 31.07. Da referansepunktet for vannføringen i Lågen fra 25.05. til 30.06. er flyttet fra Mykstufoss til Skollenborg, ber vi om at kravene til minstevannføring ved Skollenborg endres dersom det ikke er justert for det midlere tilsig i vannføringen som ligger mellom disse stasjonene. Med henvisning til begrepet «maksimum» vannføring, ber vi om at manøvreringsreglementet blir formulert slik at det ikke gir grunn for ulike tolkninger.

Behandling i Miljø- og teknikkomiteen:

Elisabeth Irgens Hokstad fremmet følgende tillegg til innstillingens pkt. 1, 1. avsnitt:

«Hvis det som følge av manøvreringsreglementet oppstår økonomiske eller biologiske konsekvenser av allmenn interesse, må regelverket kunne revideres også før det er gått 10 år.»

Videre fremmet Elisabeth Irgens Hokstad nytt alternativ forslag til pkt. 3, 1. avsnitt:

«Larvik kommune anbefaler at vannføringen i hovedsak følger fylkesdelplanens alternativ C, hvor absolutt minstevannføring i perioden 01.10. til 24.05. settes til $25 \text{ m}^3/\text{sek}$.

Larvik kommune kan imidlertid akseptere NVE's forslag til manøvreringsreglement for perioden 01.08.-10.10. under forutsetning av at garantert minstevannføring i perioden 25.05.-30.06. settes til $95 \text{ m}^3/\text{sek}$. Deretter kan det skje en jevn nedtrapping fra $65 \text{ m}^3/\text{sek}$ fra 01.07. til $50 \text{ m}^3/\text{sek}$ fram til 31.07.»

Det ble først stemt over rådmannens innstilling pkt. 1 og 2 som ble foreslått enstemmig vedtatt.

Det ble stemt alternativt mellom rådmannens innstilling pkt. 3, 1. avsnitt og Elisabeth Irgens Hokstads forslag.

Miljø- og teknikkomiteen foreslår 10 mot 1 stemme:

Rådmannens innstilling vedtatt.

Rådmannens innstilling pkt. 3, 2. avsnitt foreslås enstemmig vedtatt.

Elisabeth Irgens Hokstads tilleggsforslag til pkt. 1 foreslås enstemmig vedtatt.

Etter dette foreslår miljø- og teknikkomiteen:

1. Det aksepterer at vilkårene for konsesjonen gis en varighet på 30 år, med forutsetning om at disse da automatisk tas opp til revisjon. Det forutsettes også at manøvreringsreglementet kan vurderes på nytt etter 10 år. Hvis det som følge av manøvreringsreglementet oppstår økonomiske eller biologiske konsekvenser av allmenn interesse, må regelverket kunne revide-

res også før det er gått 10 år. Larvik kommune forutsetter at fylkesdelplanen for Numedalslågen og konsesjonen for Noreverkene med manøvreringsreglement behandles samtidig slik at alle samfunnsinteresser blir sett i sammenheng.

2. Larvik kommune vil understreke at Lågen i Vestfold i høy grad berøres av reguleringene. Det forutsettes derfor at vilkårenes punkt 8 «Naturforvaltning» omfatter hele Numedalslågens løp. Med henvisning til konsesjonsutkastets punkt 8, romertall V må det iverksettes vitenskapelige undersøkelser av elvas biologiske mangfold og utvikling på kort og lang sikt. I konsesjonsbetingelsene bør prosess for fastsetting av program for undersøkelser beskrives. Programmet bør behandles som utredningsprogram, jfr. Plan- og bygningslovens bestemmelser om konsekvensutredning. Med henvisning til konsesjonsutkastets punkt 8, romertall IIc understrekes nødvendigheten av rask iverksetting av laksefiskundersøkelser. Programmet bes forelagt lokale og regionale myndigheter for uttalelse.

Midler til avbøtende tiltak, jfr. vilkår 8 romertall V, forutsettes tatt opp til revisjon hvert 10. år.

1. Larvik kommune anbefaler at vannføringen i hovedsak følger fylkesdelplanens alternativ C, hvor absolutt minstevannføring i perioden 01.10 til 24.05 settes til 25 m³/sek. Larvik kommune kan imidlertid akseptere NVEs forslag til manøvreringsreglement for perioden 01.08-10.10 under forutsetning av at garbertert minstevannføring i perioden 25.05.-30.06. settes til 95 m³/sek. Deretter kan det skje en jevn nedtrapping til 50 m³/sek. fram til 31.07. Larvik kommune anbefaler at vannføringen i hovedsak følger fylkesdelplanens alternativ C, hvor absolutt minstevannføring i perioden 01.10 til 24.05 settes til 25 m³/sek. Larvik kommune kan imidlertid akseptere NVEs forslag til manøvreringsreglement for perioden 01.08-10.10 under forutsetning av at garbertert minstevannføring i perioden 25.05-30.06 settes til 95 m³/sek. Deretter kan det skje en jevn nedtrapping fra 65 m³/sek. fra 01.07 til 50 m³/sek. fram til 31.07. Da referansepunktet for vannføringen i Lågen fra 25.05. til 30.06. er flyttet fra Mykstufoss til Skollenborg, ber vi om at kravene til minstevannføring ved Skollenborg endres dersom det ikke er justert for det midlere tilsig i vannføringen som ligger mellom disse stasjonene. Med henvisning til begrepet «maksimum» vannføring, ber vi om at manøvreringsreglementet blir formulert slik at det ikke gir grunn for ulike tolkninger.

Behandling i kommunestyret:

Øyvind Hunskaar tok opp Elisabeth Irgens Hokstads forslag, pkt. 3, 1. avsnitt, fra behandlingen av saken i miljø- og teknikkomiteen.

Det ble votert alternativt mellom miljø- og teknikkomiteens forslag pkt. 3, 1. avsnitt og Øyvind Hunskaars forslag.

Øyvind Hunskaars forslag ble enstemmig vedtatt.

Det ble votert over den resterende del av miljø- og teknikkomiteens forslag pkt. 3 som ble enstemmig vedtatt.

Etter dette er følgende vedtatt:

1. Det aksepterer at vilkårene for konsesjonen gis en varighet på 30 år, med forutsetning om at disse da automatisk tas opp til revisjon. Det forutsettes også at manøvreringsreglementet kan vurderes på nytt etter 10 år. Hvis det som følge av manøvreringsreglementet oppstår økonomiske eller biologiske konsekvenser av allmenn interesse, må regelverket kunne revideres.

res også før det er gått 10 år. Larvik kommune forutsetter at fylkesdelplanen for Numedalslågen og konsesjonen for Noreverkene med manøvreringsreglement behandles samtidig slik at alle samfunnsinteresser blir sett i sammenheng.

2. Larvik kommune vil understreke at Lågen i Vestfold i høy grad berøres av reguleringene. Det forutsettes derfor at vilkårenes punkt 8 «Naturforvaltning» omfatter hele Numedalslågens løp. Med henvisning til konsesjonsutkastets punkt 8, romertall V må det iverksettes vitenskapelige undersøkelser av elvas biologiske mangfold og utvikling på kort og lang sikt. I konsesjonsbetingelsene bør prosess for fastsetting av program for undersøkelser beskrives. Programmet bør behandles som utredningsprogram, jfr. Plan- og bygningslovens bestemmelser om konsekvensutredning. Med henvisning til konsesjonsutkastets punkt 8, romertall IIc understrekes nødvendigheten av rask iverksetting av laksefiskundersøkelser. Programmet bes forelagt lokale og regionale myndigheter for uttalelse.

Midler til avbøtende tiltak, jfr. vilkår 8 romertall V, forutsettes tatt opp til revisjon hvert 10. år.

1. Larvik kommune anbefaler at vannføringen i hovedsak følger fylkesdelplanens alternativ C, hvor absolutt minstevannføring i perioden 01.10. til 24.05. settes til 25 m³/sek. Larvik kommune kan imidlertid akseptere NVEs forslag til manøvreringsreglement for perioden 01.08.-10.10. under forutsetning av at garantert minstevannføring i perioden 25.05.-30.06. settes til 95 m³/sek. Deretter kan det skje en jevn nedtrapping fra 65 m³/sek fra 01.07. til 50 m³/sek fram til 31.07. Da referansepunktet for vannføringen i Lågen fra 25.05. til 30.06. er flyttet fra Mykstufoss til Skollenborg, ber vi om at kravene til minstevannføring ved Skollenborg endres dersom det ikke er justert for det midlere tilsig i vannføringen som ligger mellom disse stasjonene. Med henvisning til begrepet «maksimum» vannføring, ber vi om at manøvreringsreglementet blir formulert slik at det ikke gir grunn for ulike tolkninger.

3.18 Vestfold fylkeskommunes uttalelse av 7. mai 1997

Fylkestinget i Vestfold kommune behandlet NVEs innstilling til Olje- og energidepartementet på sitt møte 30.04.97 og fattet følgende enstemmige vedtak:

«Fylkesordføreren fremmet forslag likelydende med vedtak fattet i Larvik og Lardals kommunestyre:

1. Det aksepteres at vilkårene for konsesjon gis en varighet på 30 år, med forutsetning om at disse automatisk tas opp til revisjon. Det forutsettes også at manøvreringsreglementet kan vurderes på nytt etter 10 år. Hvis det som en følge av manøvreringsreglementet oppstår økonomiske eller biologiske konsekvenser av allmenn interesse, må regelverket kunne revideres også før det har gått 10 år. Vestfold fylkeskommune forutsetter at fylkesdelplanen for Numedalslågen og konsesjon for Noreverkene med manøvreringsreglement behandles samtidig slik at alle samfunnsinteresser blir sett i sammenheng.
2. Vestfold fylkeskommune vil understreke at Lågen i Vestfold i høy grad berøres av reguleringene. Det forutsettes derfor at vilkårenes pkt. 8 «Naturforvaltning» omfatter hele Numedalslågens løp. Med

henvisning til konsesjonsutkastets pkt. 8, romertall V må det iverksettes vitenskapelige undersøkelser av elvas biologiske mangfold og utvikling på kort og lang sikt. I konsesjonsbetingelsene bør prosess for fastsetting av program for undersøkelser beskrives. Programmet bør behandles som utredningsprogram, jfr. Plan- og Bygningslovens bestemmelser om konsekvensutredning. Med henvisning til konsesjonsutkastets pkt. 8 romertall II c understrekes nødvendigheten av rask iverksetting av laksefiskundersøkelser. Programmet bes forelagt lokale og regionale myndigheter for uttalelse.

Midler til avbøtende tiltak, jfr. vilkår 8 romertall V, forutsettes tatt opp til revisjon hvert 10. år.

1. Vestfold fylkeskommune anbefaler at vannføringen i hovedsak følger fylkesdelplanens alternativ C, hvor absolutt minstevannføring i perioden 01.10 til 24.05 settes til 25 m³/sek. Vestfold fylkeskommune kan imidlertid akseptere NVEs forslag til manøvreringsreglement for perioden 01.08-10.10 under forutsetning av at garantert minstevannføring i perioden 25.05.-30.06. settes til 95 m³/sek. Deretter kan det skje en jevn nedtrapping fra 65 m³/sek fra 01.07. til 50 m³/sek fram til 31.07. Da referansepunktet for vannføringen i Lågen fra 25.05. til 30.06. er flyttet fra Mykstufoss til Skollenborg, ber vi om at kravene til minstevannføring ved Skollenborg endres dersom det ikke er justert for det midlere tilsig i vannføringen som ligger mellom disse stasjonene. Med henvisning til begrepet «maksimum» vannføring, ber vi om at manøvreringsreglementet blir formulert slik at det ikke gir grunn for ulike tolkninger.»

3.19 Uttalelse av 20. juni 1997 fra advokat Stein Erik Stinessen på vegne av berørte grunneiere og rettighetshavere

Jeg viser til departementets befaringsrunde rundt Pålbu- og Tunhovdfjorden 3. juni 1997. På vegne av berørte grunneiere og rettighetshavere skal jeg komme med følgende tilleggskommentarer:

1. Generelt

Statkrafts reguleringsstillatelser løp ut i 1994, og som NVE korrekt legger til grunn er det bare dersom fordelene ved en videre regulering overstiger ulempene at forlenget konsesjon bør gis. Befaringen viste til fulle at skadeomfanget rundt Pålbu- og Tunhovdfjorden er betydelig. Det er neppe å ta munnen for full å si at svært få - om noen - reguleringsmagasiner i Norge med tilsvarende menneskelig aktivitet i og rundt magasinet, har tilsvarende skadeomfang. Som det treffende er sagt: Pålbufjorden er «ofret» av hensyn til interesser lenger ned i vassdraget.

En eventuell ny reguleringskonsesjon skal inneholde vilkår som bygger på dagens samfunnssyn. Dette er problematisk i Nore-saken for så vidt gjelder magasinene, fordi konsesjonsmyndighetene i dag åpenbart ikke ville ha tillatt tilsvarende reguleringshøyder og manøvreringsreglement. Det skal derfor svært sterke grunner til i dag å gi forlenget konsesjon basert på gjeldende reguleringshøyder og reglement.

NVE har i sin innstilling likevel gått inn for dette, men som det fremgår - med flere vilkår som i alle fall til en viss grad reparerer på skadeomfanget. Det er viktig fra denne side å poengtere at alternativet til slike reparerende tiltak er å redusere reguleringshøyden.

De tiltak som gjelder terskelbygging, er av utradisjonell karakter. Dette må ses på bakgrunn av det usedvanlige skadeomfanget og at det ikke gripes inn i den direkte årsak til dette - reguleringshøyden. Når NVE har uttalt at terskelprosjektet dels er av «eksperimentell» karakter, må det understrekes at dette gjelder i hvilken utstrekning det vil bedre fiske. De estetiske virkningene lar seg greit dokumentere på forhånd. Det må også understrekes at NVE ikke uttaler tvil om at terskelene også vil bedre fisket, men det er omfanget som er usikkert.

Som det ble påpekt under befaringen, er det viktig at det i konsesjonsvilkårene direkte fremgår at det skal etableres terskler på de steder og i det omfang som er anbefalt av NVE. Når det gjelder den nærmere utforming, ber jeg om at departementet i sin innstilling gir uttrykk for at kommunen skal høres.

2. Rydding og båtdrag

Under befaringen ble det opplyst at neddemmet sone skulle vært ryddet for trær og stubber, men at dette ikke ble gjennomført p.g.a. krigen. Resultatet er store mengder fastsittende tyristubber på neddemmet areal og rekved i øvre strandsone. Det er regulantens ansvar at det er blitt slik det er, og det må være regulantens ansvar - dersom han fortsatt ønsker å regulere - å foreta den opprydding som burde ha vært foretatt for lang tid tilbake. Den riktige anledning fra myndighetenes side til å ta forholdet opp, vil være i forbindelse med konsesjonssøknaden.

Også oppryddingen må ses ut fra to formål: for det første den estetiske siden og for det andre hensynet til allmennhetens muligheter for ferdsel, fiske og rekreasjon.

Under befaringen ble vist omfattende strandpartier med rekved, røtter og til og med hele trestammer. Det er likevel grunn til å understreke at de steder som ble befart, er de steder hvor dette først og fremst er et problem. Et konsesjonspålegg om nødvendig rydding vil derfor ikke være for tyngende, sammenholdt med de verdier regulanten innvinner på grunnlag av naturødelegelsene.

Fra grunneierhold ble det opplyst under befaringen at man i de senere år ikke har kunnet bruke båt p.g.a. hindringer for båtdrag som store arealer tørrlagte steinurer og myrsumper forårsaker. Til tider har det vært nødvendig å bære båten flere hundre meter. Det ble også opplyst at de vannstandsvariasjoner man har i Pålсбу over de senere ti-årsrekker, ikke er representativt for forholdene de seneste år. En tilnærmet tørrlegging av Pålсбу har man nå hatt over vesentlig lenger tid enn tidligere og også på andre tider av året. Det gjenstår ubesvart fra Statkraft hvorvidt dette skyldes naturgitte forhold eller forhold knyttet til kjøringen av kraftanlegget.

Med de grunnforholdene som er i Pålсбу, og med de omfattende områder som tørrlegges, er det svært vanskelig å benytte båt i magasinet. Dette er uheldig, både for grunneiere, hytteeiere og turister. Det kan neppe herske tvil om at i et magasin på Pålsbu størrelse bør det legges til rette for bruk av båt.

Dette er bakgrunnen for at det er fremmet krav om at det som vilkår for fornyet konsesjon anlegges noen båtdrag. Det praktiske tilretteleggingen bør gå ut på at det ryddes "kanaler" fri for røtter og stein på utvalgte plasser slik at båter kan slepes eller kjøres til vannet. Departementet anmodes om å ta dette med som uttrykkelig vilkår, men at den detaljerte tilretteleggingen overlates Direktoratet for naturforvaltning i samarbeid med regulanten og kommunen.

3. Kanaliseringen i Rødtjennan

Under befaringen ble det reist spørsmål om hjemmelen for den kanalisering som skal være foretatt i Rødtjennan i 50-årene. Statkrafts representanter kunne ikke svare på dette på stedet.

Spørsmålet ble også tatt opp under NVEs befaring i 1996.

På denne bakgrunn må jeg be departementet som ledd i sin saksforberedelse, kreve opplyst fra Statkraft både om slik kanalisering ble foretatt, hjemmelen for tiltaket og i tilfelle hva tiltaket nærmere gikk ut på.

Det ble opplyst at det ikke er gitt erstatning for tapt fiske i disse tjern, angivelig med den begrunnelse at tjernes opprinnelig vannstand ikke ville bli lavere ved nedtapping av Pålsbufjorden. Befaringen synliggjorde klart reguleringens sterke skade på disse tjern som fiskevann og rekreasjonsområde hvilket er forsterket ved den kanalisering som visstnok ble gjennomført i elveutløpet en gang i 1950-årene.

4. Opprusting av vei på vestsiden av Tunhovdfjorden

Som departementet vil huske, ble det under befaringen påvist en vei på vestsiden av Tunhovdfjorden, som kommunen og de ca 40 berørte grunneiere ønsket rustet opp til vanlig skogsbilvei klasse A standard. Statkraft har imøtegått kravet ved å vise til de tidligere skjønn som er avsagt. NVE synes å ha sluttet seg til dette.

Som presisert, er det ikke tale om noen gjenopptakelse av skjønnene. Heller ikke er det avgjørende for konsesjonsmyndighetenes vurdering hva de tidligere skjønn har uttalt, eller om de plikter regulanten der ble pålagt er etterfulgt. Det krav som nå fremmes, må vurderes ut fra hva som anses som rimelig i dag ved en eventuell fornyelse av konsesjonen, om kravet står i årsakssammenheng til reguleringen og om kostnadene ved å oppfylle kravet står i forhold til nytten og til de gevinster regulanten oppnår ved reguleringen.

Når det gjelder årsakssammenheng er det på det rene - jfr. skjønnene - at det tidligere gikk en ferdselsvei langs Tunhovdfjordens vestside, som ble neddemmet ved reguleringen. For så vidt gjelder nytten av ny vei, vises til at samtlige interessenter har sluttet seg sammen i en interessegruppe i anledning konsesjonssaken for å fremme kravet og at kommunestyret har støttet kravet. Det vises også til befaringen hvor det ble opplyst at det er behov for veien i forbindelse med tømmerdrift på vestsiden og til de grunneiere og hytteeiere som er oppsittere til veien.

Befaringen viste også det sterkt skjæmmende landskapet reguleringen skaper rundt Tunhovdfjorden. Disse forhold vil ikke bli nevneverdig forbedret ved den nye konsesjonen. I den forbindelse er det viktig å påpeke den relativt høye menneskelige aktivitet ved magasinet, den faste bosettingen, turismen, gjennomgangstrafikken m.v. På samme måte som ved Pålsbufjorden må da myndigheten ty til andre tiltak gjennom konsesjonsvilkår for i alle fall i noen grad å anlegge dagens samfunnssyn også på Nore-reguleringene.

Det har vært fokusert mye på lakseinteressene nedstrøms og på hensynene til kraftinnvinningen. Disse hensyn fører til at reguleringshøydene i Pålсбу- og Tunhovdfjorden trolig vil forbli svært høye og skadeomfanget svært omfattende. Konsesjonsmyndigheten må da finne andre avbøtende tiltak for å dempe misforholdet mellom magasininteressene og øvrige interesser. - Veikravet på vestsiden av Tunhovdfjorden er et av de få reparerende tiltak ved Tunhovdfjorden.

Det kan opplyses at grunneiere og rettighetshavere i Pålсбуfjorden har stiftet et grunneierlag med formål å bedre fisket i Pålсбуfjorden, sikre almenhetens adgang til fisket, samt fremme tiltak for å bedre naturmiljøet i fjorden. Vedlagt oversendes notat datert 10. juni 1997 fra Pålсбуfjorden Grunneierlag.

3.20 NVEs brev av 27. august 1997

Vi viser til vår innstilling av 20. januar 1997 om ny reguleringskonsesjon for Tunhovdfjorden m. fl.

Etter gjennomgang av konsesjonsvilkårene for vassdragsreguleringer i forbindelse med større konsesjonssaker tidligere i år, viste det seg at flere vilkår var preget av å ha vært forfattet i en annen tid. På den bakgrunn har NVE satt i gang en prosess for revisjon av standardvilkår for konsesjoner gitt i henhold til vassdragsreguleringsloven, vassdragsloven og industrikonsesjonsloven.

Flere av endringene er allerede tatt inn i NVEs forslag til vilkår i innstillingen om utbygging av Øvre Otta. Særlig gjelder det bestemmelser om administrative reaksjoner, herunder tvangsmulkt. Disse vilkårene har i gamle konsesjoner vist seg å være svært mangelfulle med tanke på anvendelse under dagens økonomiske forhold. For så raskt som mulig å få en situasjon med mest mulig ensartede konsesjonsvilkår på dette området, ønsker vi derfor å foreta en justering i vår innstilling til ny reguleringskonsesjon for Tunhovdfjorden m. fl. i Numedalslågen.

Det gjelder konsesjonsvilkårenes post 18, kontroll med overholdelsen av vilkårene. Teksten ønskes endret til:

«Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

Ved overtredelse av bestemmelser gitt i loven eller i medhold av loven plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 12, 17 og 18 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12 post 21.

For overtredelser av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 per dag til forholdet er bragt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredel-

se. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.»

NVE ønsker videre en endring i post 13, manøvreringsreglement m.v. Her må hele fjerde og femte avsnitt strykes da NVE ikke har hjemmel til å foreta inn-dragning. Følgende setning ønskes tilføyd:

«NVE kan pålegge konsesjonæren å undersøke og kompensere eventuelle skader for allmenne interesser som følger av vannslipping i strid med manøvreringsreglementet.»

Også kommentarene til konsesjonsvilkårene har vist seg å inneholde enkelte feil.

OED har for tiden flere andre innstillinger til konsesjonsvilkår til avgjørelse, bl.a. Sogn og Fjordane Energiverk, erverv av bruksrett i Gloppenelva; Akershus fylkeskommune, erverv av Bøhnsdalen kraftverk; Lyse Kraft, hjemfall Jørpelandsvassdraget og Mesna kraftselskap, reguleringskonsesjon Mesnavatna. Av samme grunn som nevnt ovenfor, er det etter NVEs syn behov for tilsvarende endringer også i disse konsesjonsvilkårene, og vi ber departementet vurdere dette.

NVE anmoder departementet om å ta hensyn til disse endringene til innstillingene ved avgjørelsen av konsesjonssakene.

Det videre arbeidet med en generell gjennomgang av konsesjonsvilkårene er ennå ikke avsluttet internt i NVE. Vi vil ta saken opp med departementet når et forslag fra vår side er ferdig utarbeidet, noe som fremdeles vil ta en del tid.

3.21 Statkraft SFs uttalelse av 3. oktober 1997

Innledning

Under de to befaringene i Numedalslågen i sommer ble det fra forskjellige hold trukket fram flere forhold som har betydning for en ny konsesjon for Norereguleringene. Dessuten foreligger det nå noen nye opplysninger som kan ha betydning ved fastsettelsen av reguleringsbestemmelser og manøvreringsreglement.

Vi tillater oss herved å gi en oppsummering av de viktigste punktene som ble fremholdt fra Numedals-Laugens Brugseierforening og vår side under de to befaringene og å kommentere enkelte utsagn fra andre gitt under befaringene. Under de enkelte punkt er det dessuten gitt nye opplysninger hvor slike foreligger.

1. Vannstanden i magasinene

I søknaden er angitt vannstanden i Tunhovdfjorden og Pålsbufjorden i typiske år. Kurvene viser at magasinvannstandene vil være nær HRV i tilnærmet alle år til ulike tider i juni. Dette innebærer at det skjemmende utseendet i magasinene gjelder tiden fra snøsmeltingen til ulike tider i juni. Dette er en periode med meget begrenset turisme eller annen virksomhet i området. Det kan for øvrig opplyses at 1. juli i år var vannstanden i Tunhovdfjorden 7,3 m under HRV. Manøvrert etter NVE's forslag til nytt reglement ville vannstanden på dette tidspunktet vært 4,1 m høyere og således 3,2 m under HRV. Tilsvarende var vannstanden i Pålsbufjorden 1. juli bare 1,80 m under HRV. Dette viser at med NVE's eller vårt forslag til reglement, vil vannstanden i Tunhovd-

fjorden bli vesentlig høyere på forsommeren enn med dagens fløtningsreglement.

Under befaringen ble det hevdet at kjøringen er endret etter at energiloven kom. Vi viser her til de produksjonsoversikter for Nore I og II som tidligere er sendt Dem. Etter vår mening er det ingen ting som tyder på at kjøringen av de to kraftverkene er endret etter at energiloven kom. Vi viser her også til vår søknad fra sept. 1994 hvor det er vist vannstandskurver for Pålbufjorden i perioden 1947-1992 og for Tunhovdfjorden i perioden 1921-1992. Kurvene viser at det ikke har vært uvanlig å tappe magasinet helt ned mot og i enkelte år helt ned til LRV. Dette er også helt naturlig når man tar i betraktning at magasinprosenten er relativt liten (under 50 % for vassdraget ned til og med Tunhovdfjorden).

2. Terskelforslag i Pålbufjorden

- a) Forslaget går først og fremst ut på å bedre utseendet og forholdene for fisk i magasinområdet. Utseendemessig/landskapsmessig vil tersklene ha en begrenset og tidsmessig kortvarig effekt.
- b) Vi mener at omkostningene ved tersklene ikke står i noe forhold til mulig nytteverdi.
- c) Vi er klar over at man i konsesjonspraksis etter hvert vil kunne få tiltak av ny art, men rene forskningsprosjekter kan det ikke være hjemmel for i vassdragsreguleringsloven.
- d) Skulle man allikevel pålegge bygging av terskler i Pålbufjorden, bør det ikke besluttes flere. En er tilstrekkelig for å få erfaring.
- e) Bygging av terskel Risvika bør under alle omstendigheter falle bort da dette terskelmagasinet, som det også ble hevdet fra grunneierhold ved befaringen, ikke har noe tilløp fra et eget nedbørfelt.
- f) Siden befaringen i juni er det konstruert et kart over området ved terskel Bergodden (se vedlegg). Dette viser at vesentlige deler av bassenget vil kunne bunnfryse om vinteren ved istykkelser på 1-1,5 m. Vedlagt følger også kart over Rødtjennan før oppdemning. Rødtjennan lå på kote 741 eller 4 m lavere enn foreslått minstenivå i terskelbassenget.
- g) Terskler med de størrelser som er foreslått, kan ikke være aktuelle eller hjemlet ut fra private interesser. Skulle en eller flere av tersklene mot formodning bli besluttet av samfunnsmessige grunner, er det så store omkostninger knyttet til byggingen at det i betydelig grad må få innvirkning på størrelsen av næringsfondet.
- h) For øvrig viser vi til vårt brev datert 28.04.1997 s. 5-8.

3. Flomdempning

Det kan ikke være tvil om at reguleringene fram til nå har medvirket til å dempe flommene nedstrøms magasinene, og det nærmest uansett manøvrering, og det vil de fortsatt gjøre. Vi er selvsagt innstilt på å søke å dempe skadeflommer ytterligere, og er enig i forslaget til manøvreringsreglementets pkt. 3, første og annet ledd. Vi tror også at en prognosebestemt forhåndstapping som foreslått, er den beste måten å redusere store flommer på.

Derimot mener vi at det ikke er berettiget å skulle holde så store dempningsmagasin i Tunhovdfjorden og Pålbufjorden som foreslått, når det samtidig legges opp til forhåndstapping. Vi kjenner heller ikke til at det tidligere har vært pålagt et så stort dempningsmagasin som 1 m i et magasin av Tunhovdfjordens størrelse. Samlet utgjør dempningsmagasinene i alt 44,3 mill. m

³. Vi har foreslått at begge dempningsmagasinene reduseres til 0,5 som tilsvarer vel 22 mill. m³.

Vi finner det heller ikke rimelig at flomdempningsmagasinet skal holdes helt til 1. november. Dette er vesentlig over den tiden hvor flommer kan medføre avlingsskader, da det vanlige er at avlingen høstes tidlig i september. Som det også ble påpekt fra grunneierhold under befaringen, er det først og fremst flommene på forsommeren (St. Hans-flommen) som kan medføre skader for jordbruket. Forslaget vil også innebære at vi ikke får fylt de to magasinene om høsten. Som nevnt i vårt brev datert 28.04.1997, er det bare en gang i en 50-års periode at vi ville ha magasinert vann i Pålsbufjorden og Tunhovdfjorden etter 1. november. Vi har derfor foreslått at datoen endres til 1. oktober. Også denne restriksjonen medfører at magasinene ikke blir fulle i enkelte år.

Vi minner også om vår tidligere uttalelse i brev datert 28.04.1997 vedrørende NVEs forslag om at flomdempningsmagasinene i Pålsbufjorden og Tunhovdfjorden ikke skal benyttes før tilløpet til Noremagasinene overstiger 90 m³/sek. Bestemmelsen medfører en ikke uvesentlig reduksjon i energiproduksjonen og synes også å være unødvendig når man bl.a. tar i betraktning bestemmelsene om etablering av prognose- og simuleringsmodeller i tilknytning til forhåndstapping. Vi mener at flomdempningsmagasinene skal kunne benyttes når tilløpet til Noremagasinene overstiger 72 m³/sek som er slukeevnen til Nore I kraftverk.

4. Veiopprustningskrav

De veier som vi befarte, er bygget eller opprustet i henhold til tidligere avtaler eller skjønnsavgjørelser, avgjørelser som fastsatte erstatning for nåværende regulering som i denne sammenheng er identisk med den omsøkte. Endret transportpraksis med henblikk på tid, kjøretøyer og veistandard endrer ikke disse avgjørelser som har gitt kompensasjon for reguleringsinngrepene. Slike endringer ut fra driftsutvikling kjenner man i de fleste vassdrag uten at det gir grunnlag for revisjon med mindre man har bestemmelse om dette i avtale eller skjønn.

Det må være klart at det ikke er departementets oppgave å overprøve disse avgjørelser, og det kan heller ikke være riktig å fastsette konsesjonsvilkår på dette grunnlag.

5. Fløtningsavtalene

Når det gjelder avtalene om at det ikke skal fløtes i hovedvassdraget, viser vi til opplysninger og fremlagte avtaler i bilag 1 til vårt brev datert 31.05.1996 til NVE. For sidevassdragene har vi ikke fremlagt alle avtalene, men som også opplyst under befaringen, ble fløtningen her avsluttet i 1950-årene, visstnok med noen fløtninger i begynnelsen av 60-årene. For øvrig henviser vi til vårt brev datert 31. mai 1996.

6. Minstevannføring fra Rødbergdammen, Smådøla, Økta og Borgåi

Vi viser til side 3 i vår uttalelse datert 28. april 1997.

Vi vil påpeke at det til nå ikke har vært sluppet vann verken fra Rødbergdammen, Smådøla, Økta eller Borgåi. Det er bare i flomperioder når alt vannet ikke kan nyttes/overføres, at det har blitt sluppet vann forbi. Så vidt vi vet, har ikke dette medført ulemper av betydning som ikke allerede er erstattet ved skjønn.

Det er foreslått minstevannføringer i Smådøla, Økta og Borgåi og i vassdraget mellom Rødbergdammen og Norefjorden. Når det gjelder terskler i de samme vassdrag, er dette spørsmålet tidligere behandlet og avgjort av skjønnsretten overfor de private interesser. Evt. pålegg om ytterligere terskelbygging må derfor være begrunnet i samfunnsmessige fordeler og kostnadene sees i sammenheng med andre pålegg til beste for allmennheten.

Minstevannføringer og terskelbygging må sees i sammenheng. Først når godkjent terskelplan foreligger og tersklene er bygget, har man grunnlag for å vurdere om minstevannføringer er nødvendige og eventuelt deres størrelse. Dette tilsier at minstevannføringene på disse elvestrekningene må kunne revurderes for eksempel med hjelp av forsøk med prøveslipping når tersklene er ferdigbygget. Vi foreslår derfor at hvis reglementet skal inneholde minstevannføringer på noen av disse elvestrekningene, må det åpnes adgang til forsøk med prøveslipping og til å revurdere minstevannføringene for eksempel etter 10 år (jfr. NVEs forslag for hovedvassdraget i punkt 2 i forslaget til manøvreringsreglement).

7. Minstevannføring ved Skollenborg

NVE har foreslått 25 m³/sek i tiden 11. oktober - 31. mars, mens vi foreslo 20 m³/sek. Vi minner om at naturlig lavvannføringer er ca. 12 m³/sek, og at dette også er minstevannføringen ifølge någjeldende reglement. Denne vannføringen har man til dels hatt også i den senere tid. Vi finner det da lite rimelig at det fastsettes en høyere minstevannføring om høsten/vinteren enn 20 m³/sek. Forskjellen mellom vannstandene ved 20 og 25 m³/sek utgjør for øvrig bare ca. 5 cm. ved Kongsberg vannmerke.

Vi finner det heller ikke rimelig og neppe lovhjemlet at man uten noen form for økonomisk bidrag skal ta hensyn til spesielle interesser som for eksempel et vannverk som har etablert seg i de senere år og lenge etter reguleringens iverksettelse, som har alternative vannkilder og som ønsker andre forhold enn de naturlige. Det er for øvrig ikke på noen måte sannsynliggjort at en vannføring på 20 m³/sek, som man også har hatt i enkelte perioder etter at vannverket ble etablert, skulle innebære noen skader (jfr. uttalelser under befaringen).

Også fiskeinteressene i nedre deler av Numedalslågen vil ha 25 m³/sek som minstevannføring om høsten/vinteren. Etter vår mening er det ikke adgang til å bestemme en økt vannføring ut over den naturlige bare av hensyn til fisk og fiske med mindre disse er skadet ved andre inngrep i vannføringen. Slike skader vil vi hevde ikke kan påvises her.

Vi vil for øvrig påpeke at selv om minstevannføringen om høsten/vinteren er 20 m³/sek, er ikke dette en vannføring som ofte vil opptre over lengre perioder. Vanligvis vil vannføringen være vesentlig høyere (se punkt 9).

8. Generelle kommentarer gitt på møte 3. juni 1997

Vi tillater oss også å gjengi våre generelle kommentarer fra møtet på Rødberg:

- a) Forbruk og midlere energiproduksjon i Norge er nå i samme størrelsesorden
- b) Tilskudd fra nye vannkraftverk er på et lavmål
- c) Det økte behovet må dekkes
- d) Det er i denne situasjonen betenkelig å redusere eksisterende produksjonsapparat

- e) Det pålegges vanligvis mindre tyngende pålegg ved fornyelser enn ved nye reguleringer
- f) Betingelsene for denne konsesjonen må ikke bli retningsgivende ved revisjon av andre konsesjoner
- g) Formuleringene i konsesjonsvilkårene må bli klarere slik at uenighet om hva som kan pålegges, ikke så lett oppstår.

9. Kommentarer i forbindelse med befaringen 15. august 1997

Hydrologi

I den mappen som ble utlevert under befaringen, er bl.a. gjengitt simuleringer som viser hvordan vannføringene ved Skollenborg er med dagens fløtningsreglement og blir med vårt omsøkte reglement. Vannføringene er vist ved tørre, midlere og vannrike forhold. Kurvene viser klart at ved vårt forslag til reglement og tørre forhold, skjærer man av flomtoppen på forsommeren og slipper dette vannet ut igjen på ettersommeren når vannføringen er lav. Ved midlere forhold skjer noe tilsvarende, men i mye mindre målestokk. Ved vannrike forhold blir vannføringene de samme både med dagens fløtningsreglement og vårt forslag til nytt reglement.

Fiskeribiologi

Anbefalinger fra fiskeribiologisk hold er lagt til grunn for vårt forslag til minstevannføringer. Hensynet til statens mål om å ivareta de naturlige fiskestammene i landet er tillagt stor vekt. Forutsetningen er at de nye minstevannføringene skal gi bedre leveforhold i elva enn under nåværende reglement gjennom å redusere trusler eller flaskehalser for laksen.

Hovedpunktene er:

1. Sikre stabile oppvekstvilkår for yngel om vinteren. Det vil si unngå risiko for tørrlegging av oppvekstområder ved reduksjon i vannføringen under $20 \text{ m}^3/\text{sek.}$ ved Skollenborg. Minstevannføringene er derfor lagt på et nivå som gir størst mulig sikkerhet for å unngå denne situasjonen. Jo høyere minstevannføringene er, jo større er sjansen for at magasinene kan bli tomme på ettersommeren/våren og vannføringen bli lik den vi ville ha under naturlige forhold. I tørre og kalde perioder kan dette bli vesentlig lavere enn $20 \text{ m}^3/\text{sek.}$
2. Høy vanntemperatur og lav vannføring, som elva har på ettersommeren i tørre år, er uheldig for laksen og kan føre til stor dødelighet på grunn av sykdomsutbrudd. Økt vannføring i forhold til dagens fløtningsreglement i slike kritiske perioder vil være gunstig. Nåværende fløtningsvann er derfor fordelt på denne kritiske perioden i det omsøkte reglementet. Dette gir bedre forhold for laksen enn det ville vært i naturlig tilstand og også sammenlignet med dagens fløtningsreglement.
3. I tørre år med lav vannføring er det viktig å ikke lokke laksen for tidlig opp i elva noe som nåværende fløtningsreglement medvirker til. Lokkeflommer i slike år kan påføre laksebestanden stor dødelighet på grunn av sykdomsutbrudd. Fisken har under slike forhold gunstigere miljø i sjøen enn i elva.
4. Vi vil dessuten påpeke at tilløpet til det store restfeltet nedstrøms reguleringsmagasinene både under snøsmelting om våren og ved regnflommer vil medføre betydelige variasjoner i vannføringen i tråd med det som opp-

trer under naturlige forhold.

Avslutning

I det foranstående har vi forsøkt å oppsummere en rekke forhold som etter vår mening er av stor betydning når reguleringsbestemmelser og manøvreringsreglement for Noreverkene skal utarbeides. Vi håper at De vil ta våre merknader med i betraktning i det videre arbeid og vi står gjerne til tjeneste med ytterligere opplysninger hvis det skulle være ønskelig.

3.22 Uttalelse av 23. desember 1997 fra advokat Jan Dahl på vegne av Numedals-laugens Brugseierforening

I. Befaringen 3. og 4. juni samt 15. august 1997 m.m. - Statkraft SFs brev av 1997

Numedals-Laugens Brugseierforening og jeg har mottatt kopi av Statkraft SFs brev av 3. oktober d.å., og vi vil gi uttrykk for at vi fullt ut slutter oss til det Statkraft SF gjør gjeldende, jfr. dog II nedenfor.

II. Vi ber imidlertid vurdert spørsmålet om et mer fleksibelt manøvreringsreglement

1. Dette er et forhold som er tatt opp av oss tidligere, men som vi er redd i noen grad er blitt borte under saksbehandlingen. Spørsmålet ble tatt opp Brukseierforeningen under befaringen med NVE 12.-13. juni 1996, og notatet fra Berdal Strømme AS av 7. juni 1995 ble da overlevert NVE. Vi kan imidlertid ikke se at spørsmålet er behandlet i NVEs innstilling til departementet eller behandlet på annen måte, og Brugseierforeningen tillater seg derfor å ta det opp på nytt.
2. Det reelle forhold er: Man står overfor den vanlige interessemotsetning, nemlig magasinfyllingen der kraftverksinteressene og distriktets interesser stort sett faller sammen, og på den annen side forholdene i elven, dvs. vannføring og derav følgende vannstand i elven, i særlig grad nedstrøms Hvittingfoss. Hva vannføringen betyr for vannstanden det enkelte sted avhenger av profilet på vedkommende sted, men påvirkningen på vannstanden vil bli noe mindre jo høyere vannføring det er tale om. Som et grovt gjennomsnitt dreier det seg om 0,5 cm - 1,5 cm per m³/sek i hovedelver av denne størrelse. Det er således ikke de store vannstandsvariasjoner som er aktuelle i de intervaller vi diskuterer. Videre er det å merke seg at de vannføringer vi diskuterer er vesentlig høyere enn naturlig lavvannføring i vassdraget. Naturlig lavvannføring ut fra magasinområdet er ca 7 m³/sek. I nedre del er den 12-15 m³/sek. De naturlig lave vannføringene er altså lavere enn det som foreslås nedenfor. Det er videre å merke seg at man i realiteten ikke har noen egentlig endring eller interessemotsetninger i vannrike eller middels år. Det er bare i år med tilsig under normalt, og da særlig i ekstremt tørre år, at problemene oppstår. Det henvises til de kurver som er lagt fram fra Statkraft SF og som er inntatt i mappen for befaringen den 15. august d.å. Brugseierforening syn er at det må være galt å la disse ekstraordinære forholdene ensidig ramme distriktene rundt magasinene og kraftproduksjonen. Noe av hva dette betyr har vi sett de to siste årene, særlig i 1996. Brugseierforeningens målsetting er å ha et manøvreringsreglement for normale år der regulanten ikke tilfeldig eller ut fra egne interesser kan redusere vannføringen i elven under visse minstevannføringer. Men man mener bestemt at i vannfattige år bør det skje

en manøvrering ut fra en avveining av interessene, og der både magasinet og elvens interesser ivaretas. Vi mener at vi har gjort dette ved nedennevnte forslag til manøvreringsreglement, og jeg henviser særlig til Berdal Strømme AS' uttalelse av 7. juni 1995 som følger vedlagt. De foreslåtte magasingrenser og minstevannføringen antas å ha rimelige størrelse, men de er primært valgt for å få illustrert prinsipielle virkninger av forslaget.

3. Manøvreringsreglementet med henblikk på følgende målsetting må etter vår mening kunne angis slik: Dersom magasinvolumet i ovennevnte magasiner er under de nedenfor angitte størrelser, kan minstevannføringen reduseres som angitt:

Under 300 mill. m ³	i tiden 1/6 til 31/8 til 30 m ³ /sek
Under 350 mill. m ³	i tiden 15/6 til 31/7 til 40 m ³ /sek
	i tiden 1/8 til 31/8 til 30 m ³ /sek
Under 450 mill. m ³	i tiden 15/7 til 31/7 til 50 m ³ /sek
	i tiden 1/8 til 31/8 til 40 m ³ /sek

Foranstående innfotografert i utkastet til manøvreringsreglement vedlegges.

3.23 Uttalelse av 20. mai 1998 fra advokat Jan Dahl på vegne av Numedals-laugens Brugseierforening

Jeg tillater med på vegne av Numedals-Laugens Brugseierforening, dvs. de av medlemmene som deltar i Nore-reguleringene (alle unntatt det tidligere Asker og Bærum Kraftselskap) å ta opp det generelle spørsmål om manøvreringen av hensyn til kraftproduksjonen.

Som siste setning i NVEs forslag til manøvreringsreglement pkt. 3, står det «For øvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov». Vi synes ikke denne formuleringen er helt klar, idet det brukes entallsformen. Etter vår mening bør det stå «kraftverkernes samlede behov». Man er klar over at det i det tidligere reglement sto «For øvrig skal vannslippingen - overensstemmende med den kongelige resolusjon av 6te mai 1921 fastsatte reguleringsbestemmelse - foretas etter Nore kraftverks behov, dog således», og at lignende formuleringer foreligger i andre eldre manøvreringsreglement der det er et stort kraftverk umiddelbart nedenfor magasinet. Dvs. oss bekjent varierer praksis her betydelig, og kan virke noe tilfeldig.

Jeg vil imidlertid påpeke at realiteten i noen grad er endre etter energiloven eller snarere etter man har fått den betydelige mulighet for kraftutveksling og kjøp og salg vassdragene imellom. Det er også en konkret endring. I 1920-årene var Nore-kraftverkene nærmest enerådende i vassdraget og hadde en dominerende betydning for Østlandets kraftforsyning. Dette er ikke lenger tilfelle. Det er da ingen rimelighet i at man skal ha et manøvreringsreglement som prioriterer ett kraftverk hvis det går på bekostning av fellesskapets interesser og medfører en samlet mindre produksjon i vassdraget.

Den alminnelige regel for en brugseierforenings manøvrering av sine magasiner er at magasinene skal manøvreres med henblikk på en økonomisk

optimal produksjon for fellesskapet. Intet kraftverk kan uten særlig hjemmel forlange manøvrering bare av hensyn til seg, og det kan heller ikke et flertall gjøre dersom det reduserer den samlede produksjon i forhold til det en annen manøvrering kunne gitt. Og i dagens situasjon med begynnende mangel på kraft, ville det være påfallende om reguleringene ikke skulle benyttes slik at de gir den samlede optimale produksjon innen de rammer reglementet setter av andre hensyn,

Vi mener derfor bestemt at det bør stå «*kraftverkenes samlede behov*» i flertall. (Det er for øvrig mulig at det er det som er ment i forslaget og at entallsformen bare er en skrivefeil.)

Kopi av dette brev er sendt Statkraft SF.

3.24 Uttalelse av 26. oktober 1998 fra h.r.advokat Bjørn Dalan på vegne av skogeierne som berøres av overføringen av Smådøla

Statkraft SF har ved brev av 29.9.94 til NVE søkt om fornyet konsesjon for fortsatt regulering av Tunhovdfjorden m.fl. i Numedalslågen. NVE har 20.1.1997 gitt departementet sin innstilling i saken. Utkastet til konsesjonsvilkår utpeker Numedalslågens Brukseierforening som ny konsesjonær.

På vegne av skogeierne som berøres av overføringen av Smådøla har jeg gitt en uttalelse 23.8.1995 som er referert i NVEs innstilling side 142-144.

Da jeg går ut fra at det ærede departement snart vil avgjøre konsesjonsspørsmålet og vilkårene, tillater jeg meg å komme med noen tilleggsbemerkninger til min tidligere uttalelse og den innstilling NVE har gitt.

Det er grunn til å understreke at her er tale om en helt ny konsesjon uansett hvem som måtte få den. Det er derfor all grunn til å sette de vilkår som i dag finnes nødvendig uten å være bundet av eller se hen til de vilkår som gjaldt for den utløpne konsesjonen og hvilke følger den fikk for de skadelidte.

NVE har på side 224 avvist skogeiernes krav. NVE bygger på Statkrafts protester som viser til at alt er ordnet og rettskraftig avgjort ved tidligere skjønn som ble holdt på grunnlag av den utgatte konsesjonen. Når vilkårene ved ny konsesjon skal fastsettes etter hva som er nødvendig i dag, er de gamle ordninger ingen begrunnelse for å avslå kravene. Til dette kommer at Statkraft har oppfylt en del av de plikter Statkraft ble pålagt i konsesjonen og rettskraftige skjønn, mens en god del plikter fortsatt ikke er blitt oppfylt. Når skogeierne har tatt opp spørsmålene, har dette blitt møtt med vage løfter fra Statkraft, men uten praktiske resultater. Jeg viser til mitt brev av 23.8.1995 og vil tilføye:

1. Standardheving av Smådølavegen

Da reguleringen medførte at fløtingen måtte nedlegges, måtte all tømmertransport over på bil på Smådølavegen. For 30-40 år siden var vegkravene mindre, tømmerbilene mindre og Smådølavegen kunne fungere med et mindre vedlikehold.

I dag er bilene og transportene større og tyngre. Vegkravene er skjerpet. I overskjønn 16.3.1973 ble Statkraft pålagt et bidrag på kr 50.000,- til opprustning av Smådølavegen. Det var lite nok til nødvendig opprustning etter den tids vegkrav. For å få vegen i tilfredsstillende standard i dag trenger en inves-

tering på ca. kr 500.000,-. NVE viser på side 225 til at disse tiltakskrav bør bli prioritert ved bruk av fondsmidlene.

Dette er ikke tilfredsstillende. Skogeierne har intet rettskrav på midler fra næringsfond, og konsesjonæren bør ved eget punkt i konsesjonsvilkårene pålegges å yte bidraget direkte til skogeierne.

2. Vegvedlikehold

Bidrag til vegvedlikehold som ytes per m³ transportert tømmer, ble av overskjønnet i 1976 satt til kr 0,50 for sommerføre og kr 0,25 for vinterføre med indeksregulering etter gjeldende lastebiltariff. Det bidrag burde nå fordeles.

3. Bilveg fra Fauske sag, overkjøring, manglende traktorveger og vedlikehold

Jeg nøyer meg med å vise til hva jeg har anført i mitt brev 23.8.1995 under pkt. 3-6 gjengitt av NVE side 144. Disse spørsmål har vært tatt opp direkte med Statkraft. I brev til meg 10.10.1996 skriver Statkraft:

«Når det gjelder de krav som referer seg til skjønn, vil disse bli utbedret etter behov.»

Da jeg uttrykte min forbauselse over dette ulne svar, fikk jeg nytt brev datert 28.11.1996 fra Statkraft hvor det ble opplyst at det mellom Statkraft og Vestfold-Lågen Skogeierforening var avtalt at Skogeierforeningen overtok de forpliktelser Statkraft hadde i forbindelse med tømmertransporten. Til slutt i brevet anfører Statkraft:

«Som nevnt i vårt forrige brev vil de tiltak som er hjemlet i skjønn, bli utført så snart det er praktisk mulig. Krav om tiltak utover det som er hjemlet i skjønn, vil vi avvise.»

Intet er blitt gjort. Det bør i konsesjonen presiseres at den nye konsesjonæren plikter å fullføre alle de tiltak som tidligere er pålagt Statkraft.

3.25 Miljøverndepartementets uttalelse av 9. juli 1999

Vi viser til Deres brev av 27.01.97 vedlagt NVEs innstilling og til senere kontakt i anledning utsettelse av uttalelsesfristen.

Vi viser videre til avtale om parallell og samordnet behandling i Regjeringen av fylkesdelplanene for Numedalslågen og søknaden om ny reguleringskonsesjon, jf vårt brev av 13.11.96.

1. Brukerinteressene i Numedalslågen

Numedalslågen, (også kalt Lågen) er Norges tredje lengste vassdrag med 342 km fra Normannslågen i Eidfjord kommune vest på Hardangervidda til utløpet i Larviksfjorden syd i Vestfold. Vassdraget har et nedbørfelt på 5700 km² og en middelvannføring ved munningen på 120 m³/s. Løsmasseavsetningene i det brede dalføret har gitt grunnlag for et intensivt jord- og skogbruk og dermed en relativt tett bosetting. I sin naturlige tilstand var elva preget av betydelige og imponerende stryk og fosser som vekslet med stilleflytende strekninger. Numedalslågen er en av de få lakseelvene i Norge med et betydelig innslag også av andre fiskearter. Det er registrert faste bestander av 16 fiskearter.

For å få en grov oversikt over interessekonfliktene, kan det være fruktbart å dele vassdraget i tre avsnitt: Øverst Hardangervidda og de regulerte innsjøene, så et midtparti som strekker seg til Hvittingfoss og nederst den nesten 70 km lange naturlig lakseførende strekningen.

Hardangervidda og de regulerte innsjøene

Det er her reguleringens skader og ulemper gir seg det mest synlige utslaget. De store reguleringshøydene i Tunhovdfjorden og Pålbufjorden fører med seg store blottlagte strandsoner på nedtappet vannstand. Magasinene ligger i et åpent landskap som i betydelig grad blir preget av reguleringssonene i år med dårlig fylling av magasinene. Fisket er blitt sterkt skadelidende av reguleringene, men ut fra faglige uttalelser er det grunn til å anta at det fortsatt er gode bestander av ørret og røye i Tunhovdfjorden. I Pålbufjorden er bestandene mer påvirket som følge av større reguleringsvirkning. Til tross for skadene er imidlertid det gjenværende fisket i magasinene en av grunnene til at reguleringsområdet er attraktivt i friluft- og turistsammenheng. Det er derfor aktuelt å diskutere endrede reguleringshøyder og oppfyllingstidspunkter for å bedre de landskapsmessige forhold.

Ovenfor Pålbufjorden er Lågen en meget god og populær ørretelv. Halnefjorden ligger på selve Hardangervidda i Skaupsjøen/Hardangerjøkelen landskapsvernområde og reguleres med 2 meter oppdemming og 2 meter senking. Det er også her aktuelt å diskutere endring av reguleringen for å bedre de landskapsmessige forhold og forholdene for fisken. Helt vest i nedbørfeltet overføres det såkalte Viersla-feltet til Lågen fra Veig- vassdraget. Denne overføringen medfører små skadevirkninger og det er ikke fremmet krav om at den må opphøre.

Fra Tunhovdfjorden til Hvittingfoss (midtpartiet)

Alle kraftverkene ligger på denne strekningen slik at de fleste stryk og fosser i hovedelva er forsvunnet fra landskapsbildet. Det er imidlertid ørretfiske på strekningen og derfor aktuelt å vurdere vannslipp på de utbygde elvestreknin- gene.

Den lakseførende strekningen (Hvittingfoss til Larviksfjorden)

Denne strekningen er på snaue 70 km og elva renner her i «naturlig» tilstand vekslende mellom fosser, stryk og stilleflytende strekninger, såkalt «flatlåg». Lågen er naturlig lakseførende fra sjøen og opp til Hvittingfoss. Teoretisk sett er det mulig å føre laksen helt opp til Mykstufoss, 185 km fra sjøen. Det ble for noen år siden laget laksetrapp i Hvittingfoss. Dette betyr at laksen kan få tilgang til ytterligere 30 km elvestrekning, dvs. opp til Skollenborg nedenfor Kongsberg. Trappa virker imidlertid ikke tilfredstillende og det er nå iverksatt tiltak for å bedre forholdene.

Lågen har alltid vært en av Norges 5 viktigste lakseelver med i gjennom- snitt 20 tonn fangst av laks per år de siste 30 år. Lågen er den siste gjenvæ- rende store lakseelva på Sør- og Østlandet som (for tiden!) har en god syk- domsfri villaksbestand uten innblanding av oppdrettslaks. Lågen er heller ikke utsatt for forsuring. Den er på bakgrunn av fangstdata rangert av Villaks- utvalget som den tredje beste lakseelva i perioden 1969-1998. Utvalget foreslår

Numedalslågen som nasjonalt laksevassdrag, for øvrig det eneste på Sørlandet (dvs. østenfor Bjerkreimselva) og Østlandet bortsett fra den lille Enningdalselva i Østfold.

Fangsten foregikk tidligere stort sett med flåtefiske, teiner og garn, men stangfisket blir nå stadig viktigere. Bortsett fra Neiden- elva og Tana- elva er Numedalslågen den eneste elva i Norge der andre redskaper enn stang er tillatt. Dette er begrunnet ut fra den kulturhistoriske verdien av gamle redskapstyper og sier noe om den store betydningen laksefisket i århundrer har hatt for bondebefolkningen, både som viktig binæring, som kulturbærer og som identitetsskaper. De redskapstyper som er i bruk er foruten stang: flåte (et slags faststående garnfiske), gip (en slags kasse som plasseres i fossen), teine og mælkast (stor hov som kastes ut og straks trekkes inn).

I Lardal skjer det meste av fangsten med stang, mens i Larvik skjedde inn-til nylig det meste av fangsten fra flåter da det her er få fosser og mest såkalt «flatlåg». Også her utgjør sportsfisket nå over 50 %. Sportsfiskesesongen varer fra 15. mai til 30. september, dvs. lenger enn det som er vanlig ellers i landet. Grunnen til dette er at Lågen er en såkalt sen elv når det gjelder oppgang av laks.

Tilgjengeligheten til fisket for allmennheten er meget god, og regnes som noe av det beste i landet. Med den nære beliggenheten til de store byene på Østlandet og til Kontinentet, gode adkomstmuligheter og viktigheten for bygdeturismen må fisket vurderes svært høyt.

Lardal kommune, der sportsfisket er lettest tilgjengelig for allmennheten, har lagt stor vekt på å hegne om laksen, elva og sportsfisket. Det foreligger bl.a. vedtatt kommunedelplan for hele Lågen m /nærområder i Lardal og reguleringsplan for den mest attraktive elvestrekningen (fra Kjærrafossen til Dalelvas utløp). Siktemålet er å bevare elvelandskapet, ta det aktivt i bruk til natur- og kulturformål og å sikre fremkommeligheten for gående langs elva.

Driftsplanen for den lakseførende strekningen er inne i den avsluttende fasen og den biologiske delen av planen har vært på høring. Her blir vannføringen trukket fram som en av de viktigste faktorene for produksjon av laks og sjøørret i Lågen. Planen er tenkt endelig vedtatt i løpet av året.

Kraftverkene

Numedalslågen er en av landets viktigste «kraftprodusenter». De fleste kraftverkene ligger i hovedelva og de statsreguleringene som nå er til behandling gjør at de har forholdsvis stor vinterkraftproduksjon (55 %). Reguleringene medfører ifølge NVE en kraftøkning totalt på 492 Gwh i et middels vannrikt år. Kraftverkene i hovedelva er ovenfra regnet: Nore I (1000 Gwh, tilhører staten), Nore II (290 Gwh, tilhører staten), Mykstufoss, Djupdal, Pikerfoss, Nybrofoss, Gamlebrofoss, Skollenborg og Hvittingfoss. Totalt produseres gjennomsnittlig 2304 Gwh per år i disse 9 kraftverkene. I tillegg er det tre kraftverk i sideelver: Uvdal I, Uvdal II (samlet 450 Gwh) og Vrenga/Gjuva (79 Gwh).

Følgende magasiner er statlig eiet: Halnefjorden (25 mill. m³ med 2 meter oppdemming og 2 meter senking), Tunhovdfjorden (352 mill. m³ med 18 meter oppdemming) og Pålbufjorden (290 mill.m³ med 12,5 meter oppdemming og 11,5 meter senking).

Etter at reguleringene ble iverksatt er det fløtningsvannet som har sikret at hensynet til andre brukerinteresser enn kraftproduksjon har blitt rimelig godt ivaretatt. Det har imidlertid i enkelte år etter at tømmeret ble fløtet ferdig tidvis blitt holdt en meget lav vannføring. Dette har gått ut over fisken og vannkvaliteten.

2. Søknaden om ny konsesjon og høringen

Den foreliggende søknaden er utarbeidet og innsendt av Statkraft SF og gjelder fornyet konsesjon etter vassdragsreguleringsloven for regulering av Tunhovdfjorden, Pålsbufjorden og Halnefjorden med uendrede reguleringsgrenser samt for fortsatt overføring av avløpet fra Vierslafeltet i Veig og overføring av Smådøla, Økta og Borgåi til Tunhovdfjorden. Søknaden omfatter også Rødbergdammen hvor vannstanden reguleres 16 meter som et buffermagasin på 1 mill. m³.

Forslaget fra Statkraft SF til nytt manøvreringsreglement er en modifisering av forslaget fra NVE i innstilling av 31.1.84 til OED («NVEs forslag») i forbindelse med fastsettelse av nytt manøvreringsreglement under den midlertidige innstilling av fløtningen. Det forutsetter at mengde sommervann ikke endres vesentlig i forhold til dagens situasjon.

Statkraft SF har fått utført produksjonssimuleringer for å finne ut fordelene ved reguleringene. Simuleringene ga for et midlere år som resultat en noe større kraftproduksjon enn dagens fløtningsreglement for «NVEs forslag» og «Statkrafts forslag». Resultatet ble henholdsvis 2920 Gwh (dagens midlere produksjon), 2931 Gwh (NVE) og 2934 Gwh (Statkraft). Det såkalte «MDs forslag», se nedenfor, ga 2842 Gwh. Vinterproduksjonen øker noe i forhold til i dag med «NVEs» og «Statkrafts forslag», men går ned med «MDs forslag» fra 1696 Gwh til 1488 Gwh.

Ved vurderingen av «MDs forslag» i forhold til de andre må det tas i betraktning at «MDs forslag» inkluderte slipp av 4 lokkeflommer, noe som krever store vannmengder. Etter det vi kan se vil «MDs forslag» uten lokkeflommer knapt gi noe tap i forhold til «Statkrafts forslag» i et midlere år, men produksjonen blir noe forskjøvet fra vinter til sommer.

For ordens skyld gjøres oppmerksom på at vi nedenfor i pkt. 6 kommer med et nytt forslag. Dette kan evt benevnes «MDs nye forslag».

3. NVEs vurdering av konsesjonsspørsmålet

NVE legger til grunn at behandlingen av denne saken gjelder spørsmålet om ny konsesjon helt ut på vassdragsreguleringslovens nåværende premisser og rammevilkår. Dersom konsesjonsmyndighetene således skulle komme til at betingelsene etter lovens § 8 for å gi ny konsesjon ikke er oppfylt, vil dette aktualisere en nedlegging av samtlige reguleringsanlegg. Vi deler fullt ut NVEs standpunkt.

NVE anbefaler at det gis ny konsesjon på visse vilkår.

4. Departementets vurdering av konsesjonsspørsmålet

Vi har forelagt NVEs innstilling i saken for Riksantikvaren, Direktoratet for naturforvaltning, Fylkesmannen i Vestfold og Fylkesmannen i Buskerud. Vedlagt følger kopi av uttalelsene. Vi viser til uttalelsene når det gjelder den miljøfaglige vurderingen av NVEs innstilling.

Departementet har videre vurdert NVEs innstilling i lys av fylkesdelplanene for Numedalslågen for Buskerud og for Vestfold, Villaksutvalgets utred-

ning, driftsplanarbeidet og høringsuttalelser fra kommunene, fylkeskommunene og andre instanser. Når det gjelder fylkesdelplanene har departementet disse nå til behandling. De aller fleste forslag i disse planene som angår denne saken er også gjengitt og vurdert i NVEs innstilling. Vi kommer tilbake til vår vurdering av forslagene nedenfor.

Ingen av høringsinstansene foreslår å legge ned reguleringene eller å endre reguleringsgrensene, bortsett fra at Statsskog Sør- og Vestland foreslår at reguleringen av Halnefjorden reduseres fra 4 til 2 meter.

Kommunene og fylkeskommunen i Buskerud er i større grad enn høringsinstansene i Vestfold opptatt av å holde vannstanden oppe i magasinene om sommeren. Dette betyr at kraftverkene ikke må kjøres så mye om sommeren som det er ønskelig dersom man i alle år skal opprettholde en høy minstevannføring på den lakseførende strekningen. Det er derfor en viss motstrid mellom ønskene i Vestfold og Buskerud, noe som har gitt seg utslag i at fylkesdelplanene for Lågen i Vestfold og i Buskerud ikke er helt sammenfallende når det gjelder forslag til vannføring og vannstander.

Forenklet uttrykt så ønsker kommunene og fylkeskommunen i Vestfold, DN, Fylkesmannen i Vestfold og Fylkesmannen i Buskerud vannslipp tilsvarende det såkalt reviderte MD- alternativet. Dette forslaget var framme i forbindelse med regjeringens behandling av vannføringsspørsmålet på 80- tallet i forbindelse med nedleggingen av fløtingen. NVE og Statkraft SF foreslår som det går fram ovenfor noe mindre vannslipp.

Departementet vil ikke frarå at det gis ny konsesjon, men vi har merknader til NVEs forslag til vilkår. Vi forutsetter bl.a. at vilkårene i større grad enn det NVE foreslår tar hensyn til fisken og fisket i vassdraget. Våre merknader og forslag er gjengitt nedenfor. Vi støtter de forslag fra NVE som vi ikke kommenterer, og vil i den forbindelse spesielt fremheve viktigheten av å sikre minstevannføringer fra Rødbergdammen til fordel bl.a. for ørretfisket.

5. Diverse forslag som har vært reist under høringen

Vi kommenterer nedenfor først en del forslag som har vært reist under høringen og som ikke omtales i innstillingens kapitel 7 om konsesjonsvilkår. Av disse forslagene har forslagene A, B og C, slik NVE skriver, en sentral plass i fylkesdelplanene.

A. Driftsråd

Buskerud fylkeskommune og elvekommunene Rollag, Flesberg og Kongsberg som alle ligger langs «midtpartiet» av elva, går inn for opprettelse av driftsråd for vassdraget. Forslaget er ikke støttet av DN eller Fylkesmannen i Vestfold. Det er heller ikke støttet av øvrige høringsinstanser i Vestfold. Fylkesmannen i Buskerud finner forslaget til driftsråd og flerbruksmagasin interessant men peker på at forslaget i fylkesdelplanen innebærer forholdsvis moderate krav til vannføring og vannslipp og han prioriterer derfor høyere vannslipp («MDs alternativ») framfor driftsråd. NVE drøfter i innstillingen forslaget inngående og konkluderer med å fraråde at et slikt råd opprettes.

Tilsvarende forslag ble fremmet av programstyret for NTNFs forskningsprogram «Miljøvirkninger av Vassdragsutbygginger» overfor OED på midten av 80- tallet i forbindelse med fastsettelsen av det midlertidige manøvreringsreglementet etter at fløtingen ble midlertidig nedlagt. Forslaget møtte bety-

delig motstand i Vestfold. Miljøverndepartementet støttet heller ikke forslaget, og forslaget ble ikke vedtatt.

Departementet har senere i enkelte sammenhenger gått inn for å fastsette fleksible manøvreringsreglement og driftsråd, men vi er enig med NVE i at erfaringene er blandet.

Etter vår oppfatning ligger forholdene i Numedalslågen heller ikke nå til rette for å opprette et driftsråd, og vi vil derfor gå i mot forslaget. På den annen side er vi åpen for at man fastsetter et reglement der det i ekstreme tørrår gis adgang til å fravike de «normale» minstevannføringer og at man oppretter et vassdragsråd som rådspørres i slike situasjoner. Dette rådet bør også kunne ha et flerbruksfond til disposisjon. Vi kommer tilbake til dette spørsmålet nedenfor.

B. Flerbruksmagasin - flerbruksfond - vassdragsråd

Buskerud fylkeskommune og de tre nevnte elvekommunene går inn for et flerbruksmagasin i størrelsesorden ca. 70- 100 mill. m³. Dette skal disponeres av driftsrådet i samråd med regulanten i beredskapstilfeller og når hensynet til drikkevann, resipientforhold, fisken, økonomiske forhold i jordbruket, reiseliv m.m. og behov for vann til tørrlagte elvepartier tilsier det. Videre foreslås opprettet et flerbruksfond.

Fykesdelplanen for Numedalslågen innenfor Vestfold fylke inneholder forslag om at regulanten bør pålegges å opprette et fond til vassdragspleie som skal kunne tildeles til miljø-, kultur- og friluftslivsinteresser. Videre foreslås det å opprette et vassdragsråd bestående av alle de berørte kommuner og fylkeskommunene som skal disponere fondet og gi råd om undersøkelser. Planen har derimot ikke forslag om driftsråd eller flerbruksmagasin.

NVE finner at det ikke er grunnlag for å imøtekomme kravene om flerbruksmagasin og flerbruksfond. NVE kan ikke se at det er hjemmel i vassdragsreguleringsloven for å opprette flerbruksfond med det bruksområde som er angitt. NVE kommenterer ikke forslaget om vassdragsråd.

Når det gjelder forslaget om flerbruksfond viser vi til våre merknader nedenfor til post 8 i vilkårene.

Når det gjelder forslaget om opprettelse av vassdragsråd mener vi dette er i tråd bl.a. med Villaksutvalgets innstilling. Vi foreslår at det nedsettes et slikt råd som fungerer rådgivende overfor de sektorer og interessenter som skal ivareta brukerinteressene i vassdraget, dvs. i første rekke kommunene, fylkeskommunene, miljøforvaltningen, regulanten og grunneierne. Spørsmålet bør drøftes i relasjon til det foreslåtte EU-rammedirektivet for vannressursforvaltningen i det dette direktivforslaget legger opp til nedbørsfeltsforvaltning av vassdrag. Forslaget til direktiv skal i sommer ut på en omfattende høring, bl.a. til fylkesmennene, fylkeskommunene, NVE og ENFO. På denne bakgrunn vil vi på nåværende tidspunkt ikke ta stilling til spørsmålet om opprettelse av vassdragsråd eller tilsvarende organer, men kommer tilbake til spørsmålet senere.

C. Medeierskap i Noreverkene

Buskerud fylkeskommune krever med tilslutning av Nore og Uvdal kommune og Rollag, Flesberg og Kongsberg kommuner medeiendomsrett til Noreverkene. NVE avviser kravet og viser bl.a. til at spørsmålet om medeierskap er behandlet av OED i uttalelse av 25.11.92 til Buskerud Energi A/S.

Vi har ingen merknader til NVEs vurdering.

D. Forslag om at konsesjon gis til Numedals-laugens Brugseierforening

Numedals-Laugens Brugseierforening (NLB) krever at en ny reguleringskonsesjon må bli gitt til brukseierforeningen og viser til vassdragsreguleringslovens § 9. Buskerud fylkeskommune anbefaler i fylkesdelplanen med tilslutning fra Nore og Uvdal kommune, Rollag, Flesberg og Kongsberg kommuner at reguleringskonsesjonen meddeles NLB dersom medeiendomsrett ikke imøtekommes.

NVE støtter kravet. Departementet er enig i at reguleringskonsesjonen bør gis til NLB istedenfor til Statkraft SF.

E. Fløtningsrettighetene

Ved avtale av 19.9.79 mellom daværende Statskraftverkene/NLB og Numedalslaagens Fellesfløtningsforening (NFF) ble fløtningen midlertidig nedlagt for en 10-årsperiode regnet fra 1.1.1980. Siste året det ble drevet fløtning var 1979. Ifølge NVE ble det i en ny avtale i 1990 bestemt at fløtningen ikke skulle settes i gang fram til 1997.

Et av hovedmålene i fylkesdelplanen for Buskerud er at muligheten for å kunne gjenoppta fløtningen må sikres. Planen omtaler imidlertid ikke nærmere hvordan dette bør sikres. Fylkesdelplanen for Vestfold foreslår at det bør utarbeides en plan for bevaring av viktige fløtningsminner og vurderes å etablere et museum for fløtningsminner evt. et museum som viser utnytting av Lågen gjennom tidene.

Etter NVEs syn bør fløtningen i Numedalslågen nedlegges permanent og vassdraget ryddes for fløtningsinnretninger. NVE mener dette må skje i samarbeid med «Prosjekt Fløtningsminner- Numedalslågen» som bl.a. har som formål å bevare enkelte fløtningsminner av museale hensyn.

Miljøverndepartementet er enig i at fløtningen nå bør kunne nedlegges permanent. En økonomisk rammebetingelse da kraftverkene ble bygget var at fløtningen med sine høye krav til vannslipp skulle bestå. Vi finner det derfor rimelig at kraftverksinteressene nå ved fløtningens opphør bør yte støtte til sikring av kulturminner i vassdraget. Vi ber OED vurdere muligheten av å vilkårsfeste dette.

F. Forslag om varig vern av vassdraget gjennom Vestfold

Vestfold fylkesting behandlet fylkesdelplanen i møte 20.6.95 og vedtok da bl.a. at spørsmålet om varig vern av Numedalslågen i Vestfold skulle tas opp med sentrale myndigheter i forbindelse med godkjenningen av planen. Forslaget er støttet av andre høringsinstanser, bl.a. Lardal og Larvik kommuner.

Villaksutvalget har i sin utredning (NOU 1999:9) foreslått at Numedalslågen blir et av de 50 såkalte nasjonale laksevassdrag. Dette innebærer bl.a. at det ikke blir adgang til ytterligere kraftutbygging i vassdraget.

Det er to potensielle vannkraftprosjekter i hovedvassdraget i Vestfold, Vierrødfoss og Brufoss. Disse er plassert i gruppe 12 (nåværende kategori II, tidligere kategori III) i Samlet Plan for vassdrag. Videre er det et potensielt prosjekt i sidevassdraget Daleelva. Prosjektet var plassert i kategori I i Samlet Plan og fikk konsesjon i 1990. Byggefristen er imidlertid ikke overholdt, og konsesjonen er derfor ikke lenger gyldig.

Vi viser til at Regjeringen i St. meld. nr 29 (1998-99) har foreslått at Samlet Plan oppdateres og at det i den forbindelse er aktuelt å supplere Verneplan for vassdrag med nye enkeltvassdrag.

G. Referansepunkt for vannføringer:

A. NVE og Statkraft SF har valgt Skollenborg som referansepunkt for vannføringer. Nedbørfeltet til Skollenborg er 4245 km². I det eksisterende fløtningsreglementet er Mykstufoss referansepunkt. Det er etter det vi kan se ikke presentert hydrologiske målinger over hvor stor betydning det rundt 1000 km² store feltet mellom Mykstufoss og Skollenborg har for vannføringene, på tross av at det ble fremsatt ønske om dette, bl.a. fra DN, under høringen av konsesjonssøknaden. DN antar at flyttingen betyr at at vannføringen iht det nye reglementet vil bli redusert ytterligere på forsommeren og at vannføringsvariasjonene vil bli redusert slik at vannføringen blir «flatere».

Miljøverndepartementet støtter DN som savner en redegjørelse for hvilken betydning flytting av referansepunkt kan få for hhv tilsigsavhengig vassføring og minstevassføring. Videre er vi kjent med at Skollenborg vannmerke er mangelfullt kalibrert når det gjelder flomvannføringer. Vi ber om at kalibreringen bedres.

B. Følgende forslag er fremmet i fylkesdelplanen for Vestfold: «Det bør opprettes en målestasjon i Vestfold (Fosserød) som vannføringen relateres til.»

Vi kan ikke se at NVE har vurdert spørsmålet om bruk av Fosserød som referansepunkt. Fosserød ligger ved Holmsfoss i Larvik og har et nedbørfelt på 5197 km². Den er fortsatt en av NVEs målestasjoner, den har en stabil profil i fjell og er bedre kalibrert enn Skollenborg. Samtidig ligger den på den lakseførende strekningen i motsetning til Skollenborg. Det vil derfor være nytting å benytte denne stasjonen for de kommende lakseundersøkelsene, ikke minst for oppgangsundersøkelsene der betydningen av kortvarige flommer også må vurderes.

Vi ber på denne bakgrunn om en vurdering av forslaget i fylkesdelplanen.

6. Manøvreringsreglementet

Miljøforvaltningen har lenge understreket behovet for å få utført grundige lakseundersøkelser som grunnlag for søknad om ny konsesjon. Statkraft SF har ikke fulgt opp dette kravet. Kunnskapen om laksebestandens behov for vann til ulike tider av året er derfor begrenset. Vi kommer tilbake til hvilke følger dette bør få for vilkår om undersøkelser og for varigheten av reglementet.

Som vi har pekt på ovenfor er det noe motstrid mellom hensynet til oppfyllingen av magasinene og hensynet til vannføringen. Departementet er kom-

met til at både hensynet til en god oppfylling av magasinene og hensynet til tilstrekkelige vannføringer bør oppfylles.

Vannføringsbestemmelser

Som nevnt ovenfor er Numedalslågen rangert som den tredje viktigste lakselven i Norge og vassdraget er foreslått av Villaksutvalget som nasjonalt laksevassdrag. Internasjonalt tillegges Norge det å opprettholde store og livskraftige laksestammer som en av våre viktigste oppgaver innen miljøvernet. Vi viser i den forbindelse bl.a. til våre forpliktelser i tilknytning til NASCO og biodiversitetskonvensjonen. Samlet sett betyr dette etter vår oppfatning at hensynet til laksen i Numedalslågen må tillegges like stor betydning som hensynet til kraftproduksjonen. Et slikt syn gjennomsyrrer etter vår oppfatning ikke NVEs innstilling. En grunn til dette kan være at Numedalslågen lenge har kommet i bakgrunnen for andre kjente lakseelver.

NVE går i innstillingen inn for at Statkraft SFs forslag til manøvreringsreglement (kalt R 34) gjøres gjeldende, men med en høyere minstevannføring om vinteren.

Fylkesmannen i Vestfold, Fylkesmannen i Buskerud og Direktoratet for naturforvaltning har i sine uttalelser til søknaden lagt vesentlig vekt på å sikre forholdene for laksebestanden i de nedre delene av Numedalslågen. På bakgrunn av dette gikk de tre etatene inn for å fastsette minstevannføringer etter det alternativet som i søknaden er kalt «MDs forslag» eller «C1», men med en høyere minstevannføring om vinteren.

DN skriver i sin uttalelse til NVEs innstilling bl.a. følgende:

«Tre forhold er svært viktig for laksens overlevelse og reproduksjon i et vassdrag: muligheter for oppvandring, mulighet for utvandring av smolt og overlevelse om vinteren. Det er grunn til å tro at det siste forhold vil bli bedre ivarettatt med det nye manøvreringsreglementet fordi det legges opp til en dobling av minstevannføringen på vinteren. Det er derimot grunn til å være mer forbeholden hva gjelder muligheter for oppvandring og utvandring».

Buskerud fylkeskommune (og fylkesdelplanen for Buskerud) og andre elvekommuner i Buskerud støtter etter det vi kan se NVEs forslag med noen modifikasjoner for Rollag og Kongsberg sitt vedkommende.

Produksjonssimuleringer på bakgrunn av C1-alternativet tyder ifølge NVE på at det i ekstreme tørrår kan oppstå situasjoner om vinteren der det ikke er nok vann i magasinene, slik at minstevannføringen i vassdraget vil underskrides. Det vil ikke kunne oppstå slike problemer med R 34-alternativet ifølge NVE. Videre vil C1-alternativet føre til senere oppfylling av magasinene enn R 34-alternativet.

Miljøverndepartementet er enig i at det er viktig å unngå risiko for at minstevannføringen underskrides om vinteren. Videre er vi opptatt av at oppfyllingen av magasinene skjer rimelig raskt. Simuleringene utført av Statkraft forteller ikke hvor ofte en kan forvente situasjoner der minstevannføringen om vinteren ikke kan opprettholdes. Det går imidlertid frem at det vil skje i minst ett av 50 år dersom tidsperioden 1931-1980 legges til grunn.

For at slike situasjoner i størst mulig grad skal kunne unngås, kan Miljøverndepartementet akseptere at konsesjonen gis med foreløpige minstevann-

føringsbestemmelser som i store trekk følger alternativ «R 34» med unntak for perioden 1. april - 30. juni. Vi gir også avkall på lokkeflommer, og vi foreslår at Halnefjordreguleringen halveres, noe som bl.a. vil være til fordel for oppfyllingen av Pålsbufjordmagasinet. Vi omtaler nedenfor vårt forslag nærmere i detalj.

For *vår/forsommerperioden* vurderer både DN, Fylkesmannen i Buskerud, Fylkesmannen i Vestfold, fylkesdelplanen for Vestfold og elvekommunene i Vestfold minstevannføringskravet i R 34- alternativet (Statkraft SF og NVEs forslag) som til dels alt for lavt til å sikre forholdene for laksens oppvandring og for utvandring av smolt. Elvekommunene og fylkeskommunen i Vestfold krever 95 m³/sek som *garantert* minstevannføring for perioden 25.5.-30.6. i sine uttalelser til NVEs innstilling, mens R34 - alternativet foreslår opptrapping fra 30 m³/sek til 50 m³/sek for samme periode.

Den kritiske faktoren for oppvandring av laks i Numedalslågen er vannføring. Numedalslågen regnes som en såkalt storlakselv og erfaring tyder på at stor og mellomstor laks har problemer med å komme seg opp i vassdraget ved vannføringer lavere enn 60 m³/sek målt ved Skollenborg.

Videre vil vi peke på at data fra den biologiske delen av driftsplanen for Numedalslågen, jf vedlegg, tyder på at høy sommervannføring er av stor betydning for overlevelse av yngel. I planen er det laget en figur som sammenstiller sommermiddelvannføringen (mai-august) med fangst av laks 4 år etter. Det hevdes i planen at det er en sammenheng mellom fangsmengde og mengde av laks på elva, og at dette gjelder spesielt for sportsfiske. Figuren viser at en topp i sommervannføringen etterfølges av en fangsttopp 4 år etter. Sammenhengen er ifølge planen statistisk signifikant og forklares med at en gunstig sommersesong for årsyngelen vil komme til uttrykk i fangstmengden 4 år senere, siden 4 år er gjennomsnittsalderen for laksen i Lågen. Det er ifølge planen særlig alle år med over 150 m³/sek. som sommergjennomsnitt som gir stor fangst 4 år senere.

Miljøverndepartementets konklusjon er at NVEs forslag til garantert for-sommervannføring er for lavt til å dekke behovet for oppvandring av laks, utvandring av laksesmolt og overlevelse av lakseyngel i dette meget viktige laksevassdraget. Vi kommer nedenfor tilbake til de konsekvenser vi mener dette bør få for reglementet.

Det er i fylkesdelplanene og fra miljøforvaltningen sin side tidligere foreslått slipp av *lokkeflommer*. Dette ligger også inne i det såkalte «MDs alternativ». NVE foreslår at lokkeflommer ikke slippes og begrunner dette med at lokkeflommer i Numedalslågen ikke vil gi raske vannføringsvariasjoner og at effekten for laks derfor er tvilsom. Lokkeflommene vil i tillegg kreve store vannmengder og vil påvirke fyllingen av magasinene. DN aksepterer i sin uttalelse til NVEs innstilling at lokkeflommer tas ut av reglementet til fordel for mer slipp av vann på forsommeren. Fylkesmannen i Buskerud er fortsatt av den oppfatning at det bør være anledning til å slippe to lokkeflommer dersom ikke laksen kommer opp i rimelig tid. Fylkesmannen viser til at også smolten er avhengig av flomtopper i mai-juni for å komme ut.

På bakgrunn av at reglementet blir midlertidig kan departementet akseptere at lokkeflommer kan tas ut av reglementet i denne omgang til fordel for høyere minstevannføringer på forsommeren. Slipp av lokkeflommer må vur-

deres på nytt når reglementet slik NVE foreslår skal vurderes på nytt om ca. 10 år. Vi viser videre til at NVE forutsetter at det samarbeides med kraftverkseierne om bruk av inntaksmagasiner til vannslipp for å fremme lakseoppgangen. Vi forutsetter også at slipp av vann for å skape en kortvarig flom dersom dette et enkelt år skulle vise seg å ha vital betydning, for eksempel ved fare for sykdomsutbrudd, vil la seg løse på frivillig basis evt ved pålegg fra vassdragsmyndighetene.

Vår konklusjon er at man som et minimum for perioden 1. april - 30. juni må fastsette følgende krav til minstevannføringer:

01.04 - 24.05: jevn opptrapping til minimum 70 m³/sek.

25.05.- 30.06: minimum 70 m³/sek, tilsigsavhengig maksimum. 95 m³/sek.

Forslaget må vurderes i lys av at middelvannføringen fra slutten av mai og ut juni i de senere år etter det vi kan se har ligget godt over 100 m³/sek.

Resten av *sommersesongen* aksepterer vi at man følger NVE forslag til minstevannføringer, dvs. 50 m³/sek. i juli og jevn nedtrapping til 40 m³/sek. fram til 31.august.

NVE og noen andre høringsinstanser foreslår en høyere minstevannføring om vinteren (25 m³/s) enn det søkeren og miljøvernforvaltningen foreslår (20 m³/s). I tillegg til hensynet til drikkevannsforsyningen i Kongsberg by, begrunnes dette med hensynet til fiskens gyteforhold. I dagens reglement er minstevannføringen om vinteren 12 m³/s.

Miljøverndepartementet ser det i utgangspunktet som positivt med en høyere minstevannføring om vinteren. I ekstreme tørrår vil imidlertid dette kunne bidra til problemer med mangel på vann i magasinene og fare for at minstevannføringskravet må underskrides. Etter vårt syn er det av hensyn til forholdene for smoltutvandring og oppvandring av laks viktigere å prioritere en høyere absolutt minstevannføring om våren og på forsommeren, enn en høy minstevannføring om vinteren.

Miljøverndepartementet er imidlertid enig i at det er viktig å sikre drikkevannsforsyningen til Kongsberg by. Av Kongsberg kommunes uttalelse, går det frem at det er en mulig sammenheng mellom vannføringsnivåer ned mot 18-20 m³/s i elva, og episoder med høy turbiditet i drikkevannet. Dette forholdet bør etter vårt syn undersøkes i prøveperioden.

Miljøverndepartementet går på denne bakgrunn inn for en absolutt minstevannføring på 20 m³/s i perioden 11. oktober - 31. mars og at minstevannføringen trappes ned fra 40 m³/s til 20 m/s i perioden 1.september - 10. oktober. Vi minner om at simuleringene viser at vintervannføringene i de aller fleste år vil ligge over minstevannføringskravet. Minstevannføringen bør likevel kunne tas opp til vurdering om 10 år, dersom det skulle vise seg å oppstå problemer. Et forbehold om dette bør tas i manøvreringsreglementet, slik NVE har foreslått når det gjelder hensynet til laksebestanden.

Miljøverndepartementets nye forslag blir sammenfattet som følger (målested Skollenborg):

01. januar - 31. mars	min. 20 m ³ /s
01. april - 24. mai jevn opptrapping til	min. 70 m ³ /s

25. mai - 30. juni	min. 70 m ³ /s
01. juli - 31. juli	min. 50 m ³ /s
01. aug. - 31. aug jevn nedtrapping til	min. 40 m ³ /s
01. sept. - 10. okt. jevn nedtrapping til	min. 20 m ³ /s
01. okt. - 31. desember	min. 20 m ³ /s

I tiden 25. mai - 30. juni heves minstevannføringen avhengig av tilsiget til maksimum 95 m³/s. I tiden 1. juli - 15. august heves minstevannføringen avhengig av tilsiget til maksimum 60 m³/s.

I sidevassdragene Smådøla, Økta og Borgåi har NVE foreslått krav til minstevannføring i sommersesongen. Dersom minstevannføringen i disse elvene skal ha noen betydning for elvenes biologiske funksjon, må den slippes hele året, og settes noe høyere i sommersesongen. Vi viser til forslag fra DN i denne forbindelse. Miljøverndepartementet foreslår på denne bakgrunn følgende minstevannføringer i disse elvene:

Periode:	01.06-15.09	16.09-31.05
Inntak Smådøla:	200 l/s	60 l/s
Inntak Økta:	80 l/s	40 l/s
Inntak Borgåi	120 l/s	60 l/s

Magasinene

Vi støtter NVEs vurderinger og forslag når det gjelder manøvrering og terskelbasseng i Tunhovdfjorden og Pålsbufjorden.

Statskog Sør- og Vestland foreslår at reguleringen av Halnefjorden innskrenkes til 2 meter heving mot nå 4 meter heving og senking totalt. Vi støtter dette forslaget og viser til Statskog sin faglige begrunnelse for dette. Forslaget vil videre bidra til en raskere oppfylling av Pålsbufjorden.

Fiskeundersøkelser og revisjon av manøvreringsreglementet

I forbindelse med midlertidig innstillingen av fløtningen framla Statskraftverkene i 1980 for konsesjonsmyndighetene forslag om minstevannføring. Forslaget gikk ut på å kutte sterkt ned på vannslippet. Det ble sendt på høring av NVE og medførte sterke protester da det etter at reguleringene ble iverksatt er fløtningsvannet som har sikret at hensynet til andre brukerinteresser enn kraftproduksjon har blitt rimelig godt ivaretatt. Etter krav fra Miljøverndepartementet ble søknaden senere supplert med noen utredninger.

Miljøverndepartementet understreket sterkt i sin uttalelse av 7.6.85 til forslaget til midlertidig reglement, behovet for å få gjennomført fiskeribiologiske undersøkelser i vassdraget frem til endelig reglement skulle fastsettes. Krav om undersøkelser ble også senere framsatt av miljøforvaltningen i forbindelse med Statskraftsverkene/Statskrafts forberedelse av den konsesjonssøknaden som nå er til behandling. Statskraft SF har imidlertid i meget liten grad fulgt opp dette kravet. I den forbindelse vil vi vise til DN's uttalelse av 30.5.97 der DN uttaler bl.a. følgende:

«I denne saken er utredningsspørsmålet svært aktuelt når det gjelder søknadens mangler på fagområdet fisk/fiske. Det har satt høringsinstansene i en svært vanskelig situasjon at et fagområde er totalt oversett i utredningene. Spesielt alvorlig er dette for miljøforvaltningen, som har ansvaret for å fremme forslag om avbøtende tiltak og konsesjonsvilkår. Statkraft har kategorisk avslått alle krav om utredninger av det nye manøvreringsreglementets effekter på fisk/fiske, og fått gjennomslag for sitt syn i NVE. Dette til tross for at behovet for utredninger gjennom en 15-årsperiode har vært påpekt fra miljøforvaltningens side.»

«Det er uakseptabelt at innstillingens vurderinger av konsekvenser for fisk/fiske kun er basert på skjønn utøvd av regulantens konsulentfirma og NVE, mens vurderinger fra DN som er forvaltningsorgan for anadrom laksefisk er tillagt liten vekt. Vi er sterkt kritisk til at NVE i innstillingen refererer til Statkraft Engineering's undersøkelser av laksens vandringer fra 1996. I undersøkelsen ble 6 fisk merket. Slik vi leser undersøkelsen burde derimot konklusjonen vært motsatt - at fisken ikke vandrer på vassføringer mellom 40 og 60 m³/s.»

Kunnskapen om laksebestandens behov for vannføringer i Numedalslågen til ulike tider av året er relativt begrenset. Dette fører til at det vil være usikkerhet knyttet til vurderingen av hvilke vannføringer til de ulike tidene på året som vil være nødvendige for å sikre at laksebestanden i Numedalslågen ikke blir skadelidende. Miljøverndepartementet vil derfor understreke at det er meget uheldig at det ikke er foretatt undersøkelser som kunne ha bedret beslutningsgrunnlaget på dette punktet. Miljøverndepartementet forutsetter på denne bakgrunn at det gis adgang til å ta hele reglementet, og ikke bare minstevannførings-bestemmelsene opp til ny vurdering etter 10 år, slik NVE foreslår.

I tråd med tidligere krav om forundersøkelser er DN og Fylkesmannen i Vestfold og også andre høringsinstanser opptatt av at det blir foretatt referanseundersøkelser for de undersøkelsene som skal foretas i prøveperioden. DN mener slike referanseundersøkelsene må pågå minst i to år. Dette betyr at ikrafttreddelsen av reglementet må utsettes tilsvarende. DN ba videre i brev av 19.2.98 Miljøverndepartementet om å henvende seg til OED for å diskutere behovet for slike undersøkelser før reglementet trer i kraft. DN viser som nytt moment til at det ville være formålstjenlig å samordne reguleringsundersøkelsene med lakseundersøkelser som foretas i munningsområdet som følge av planer om havneutvidelse.

Vi støtter på denne bakgrunn DN's forslag om referanseundersøkelser av oppvandring, utvandring og overlevelse av laks nedstrøms Hvittingfoss med det nåværende reglement. Vi foreslår at undersøkelsene pågår i to år før det nye manøvreringsreglementet trer i kraft, og viser for øvrig til uttalelse fra DN av 30.5.97.

Øvrige merknader

Vårt forslag til reglement vil etter det vi kan se medføre et svært lite «krafttap» både når det gjelder produksjon i et middelår i forhold til NVEs forslag og i forhold til totalproduksjonen i vassdraget. Produksjonen vil imidlertid vris over til noe mer sommerproduksjon i forhold til NVEs forslag, noe som medfører

et økonomisk «tap» for regulanten. I tørre år vil de økonomiske «tap» som følge av vårt forslag bli større enn i et middels vannrikt år.

En sammenlikning med andre konsesjonssaker vil imidlertid etter vårt skjønn vise at de økonomiske tap som følge av de restriksjoner som vi foreslår på kraftproduksjonen vil være langt mildere enn det som har vært vanlig å kreve i forhold til kraftverksutbygging i andre viktige lakseelver. Som eksempel nevner vi at NVE i sin tid foreslo vannslipp tilsvarende et «krafttap» på 150 Gwh til Suldalslågen i forbindelse med konsesjonsbehandlingen av Ulla-Førre for snart tre tiår siden. Resultatet ble at Stortinget bestemte restriksjoner som ga et vannslipp tilsvarende 240 Gwh. I denne saken som berører landets tredje beste lakseelv vil «krafttapet» som følge av NVEs forslag til reglement bli langt lavere enn det som NVE foreslo i Suldalslågen som er rangert som nr. 28 i landsmålestokk. Det samme gjelder etter det vi kan se også for vårt og for de øvrige forslagene.

Vi antar videre at vårt forslag til reglement vil minske faren for å underkride minstevannføringskravet i ekstreme tørrår i forhold til «MDs alternativ». Dette kan imidlertid bare utelukkes gjennom en simulering av dette alternativet på lik linje med de andre alternativene, og vi ber om at dette gjøres. Vi ber om at man i den forbindelse simulerer med og uten vårt forslag om 2 meter regulering av Halnefjorden.

Dersom også vårt forslag skulle vise seg å kunne medføre fare for situasjoner med tomme magasiner og underskridelse av minstevannføringskravet, bør det etter vårt syn vurderes en løsning der regulanten kan gis dispensasjon fra minstevannføringskravene om våren/sommeren, i år som det ut fra snømålingene forventes så lite tilsig at det er fare for at magasinene tømmes. Denne muligheten er ikke vurdert i NVEs innstilling, og vi ber om at dette vurderes av OED.

7. Øvrige konsesjonsvilkår

Post 1: Konsesjonstid

Statkraft SF søker om ubegrenset konsesjonstid. Fra distriktet inkl. fylkesdelplanen for Vestfold, er det fremkommet krav om kortere konsesjonstid. NVE viser til at reguleringen utnyttes kun av offentlig eide kraftverk og foreslår derfor ubegrenset konsesjonstid. NVE foreslår at det bestemmes at alminnelig revisjon av konsesjonsvilkårene kan skje etter 30 år, slik det har vært vanlig å fastsette ved de senere års konsesjonsmeddelelser. Videre anbefaler NVE at vannslippingsbestemmelsen i manøvreringsreglementet kan tas opp til ny vurdering etter 10 år.

Vi støtter NVEs forslag, men forutsetter at hele reglementet kan tas opp til ny vurdering etter 10 års prøvetid.

Post 8: Naturforvaltning

DN kommenterer i sin vurdering av innstillingen NVEs forslag til konsesjonsvilkårenes pkt 8 på følgende måte:

«NVE har endret deler av konsesjonsvilkårene. Det er tatt inn et delpunkt c under punkt II om undersøkelser over laksens vandring. DN er delegert ansvaret fra Miljøverndepartementet for oppfølging av vilkårenes post om naturforvaltning. Vi ser ingen grunn til at NVE skal

ha noe spesielt ansvar for denne delen av konsesjonsvilkårene, da DN har forvaltningsansvar for anadrom laksefisk.

Plantelivet er tatt inn i punkt III. Dette er i tråd med standardvilkårene. Årsaken til at det ikke var med i DN's forslag er at feil mal er brukt i uttalelsen til konsesjonssøknaden.

I punkt VI er det av samme årsak kommet inn en feil formulering i siste setning. Vi foreslår at det etter beløpet på kr. 10 000,- skrives følgende:

... til opphjelp av fisk/vilt/friluftslivet. Beløpene skal justeres etter de tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer. Beløpene skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyrene til opphjelp av fisk/vilt i kommunene. Med hensyn til tiltak som kommer friluftslivet til gode skal beløpene nyttes etter nærmere bestemmelse gitt av DN.»

Miljøverndepartementet støtter DN's synspunkter bortsett fra punkt 6 om fond og ber om at vilkåret blir endret i tråd med dette.

Når det gjelder punkt VI viser vi til at de beløp som NVE og DN foreslår til opphjelp av fisk/vilt og friluftsliv i nedstrømskommunene er meget små sammenliknet med de inntekter og fond de kommuner der kraftverkene og reguleringsanleggene ligger får i konsesjonsavgifter og næringsfond. Også i nedstrømskommunene kan imidlertid skadene som følge av reguleringene være betydelige. Vi viser i den forbindelse bl.a. til at DN antar at laksebestanden ville vært høyere med et uregulert vassdrag. På denne bakgrunn, og sett i relasjon til de ovennevnte forslag om bl.a. flerbruksfond, vassdragsråd og EU-direktiv vil vi komme tilbake til forslaget om fond.

Pkt. 10: Kulturminner

Etter det vi har brakt på det rene ble det hverken i forbindelse med den opprinnelige konsesjonen i 1914 eller senere gjennomført arkeologiske undersøkelser i reguleringsområdene i henhold til kulturminneloven. Dette innebærer at tiltakshavers plikter etter kulturminnelovens bestemmelser om automatisk fredete kulturminner ikke er oppfylt. Dette gjelder uavhengig av om ny konsesjon innebærer nye inngrep eller ikke.

Som hovedregel skal både kulturminneloven §§ 8 og 9 være oppfylt før det fattes vedtak i konsesjonssaken. Dette følger både kulturminneloven og det faktum at beslutningstaker skal ha seg forelagt alle konsekvenser av betydning for tiltaket før vedtak fattes.

I denne konkrete saken står en overfor neddemminger som allerede er foretatt. Ny konsesjon vil, etter det vi kan se, ikke medføre nye inngrep i området. Videre er det ikke praktisk mulig å gjennomføre de lovpålagte oppgaver etter kulturminneloven før konsesjonssaken endelig avgjøres. På denne bakgrunn ser vi det derfor som mest formålstjenlig at kulturminneloven § 9 og evt, § 8 oppfylles i etterkant av et konsesjonsvedtak, og at dette innarbeides som et konsesjonsvilkår. Vi viser i den forbindelse til senere års konsesjonsbehandling av søknader om ny konsesjon. Når det gjelder gjennomføring av arkeologiske registreringer og evt. utgravninger samt tidsaspektet og budsjettspørsmål, må dette avklares med de respektive fylkeskommuner og landsdelsmuseer. Videre må begrepet «fornminner» nå erstattes med begrepet "automatisk fredete kulturminner.

Vi ber på denne bakgrunn om at følgende vilkårstekst erstatter innstillingsforslaget til utforming av post 10:

10. «Automatisk fredete kulturminner»

«Konsesjonæren plikter snarest, og senest innen 5 år å oppfylle lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner §§ 8 og 9 i områder som berøres av reguleringen. Kostnadene knyttet til gjennomføring av arkeologiske undersøkelser og utgravinger, herunder også for- og etterarbeider, bæres av tiltakshaver, jf kulturminneloven § 10. De arkeologiske undersøkelsene kan foretas i den tiden magasinene likevel er nedtappet. Konsesjonæren skal varsle fylkeskommunen om slike forhold i god tid.»

8. Tillatelse etter lov om forurensninger og om avfall

Det kan gis tillatelse til reguleringene etter lov om vern mot forurensninger og om avfall, § 11, dersom det fastsettes vilkår som foreslått i NVEs innstilling (post 9). Vi ber imidlertid om at ordet «fylkesmannens» erstatter ordet «Miljøverndepartementet».

3.26 Uttalelse av 17. september 1999 fra advokat Jan Dahl på vegne av Numedals-Laugens Brugseierforening

Jeg viser til telefonsamtale for noen tid siden med Deres Hege Bredesen og vil nedenfor gjengi skriftlig det jeg kom inn på under denne samtale.

Ved brugseierforeningens brev av 9.8.1995 ba brugseierforeningen om at den nye konsesjon gis til brugseierforeningen overensstemmende med lovens hovedregel, jfr. vassdragsreguleringslovens § 9. Dette har også NVE innstilt på, og jeg har ikke hørt noen motforestilling mot dette. Jeg går således ut fra at konsesjonene blir gitt til brugseierforeningen, og jeg ber om underretning dersom det er eller kommer motforestillinger mot dette.

Til Deres underretning meddeles at Statkraft SF er gått inn som medlem i brugseierforeningen. Dette skjedde etter relativt langvarige forhandlinger om endring av brugseierforeningens vedtekter. Intreden og endringen av vedtektene skjedde den 4.11.1998, og brugseierforeningen er nå registrert i Foretaksregisteret. Den er for øvrig omorganisert med kontor i Rødberg og nytt styre.

Brugseierforeningens vedtekter er i særskilt brev sendt departementet for stadfestelse.

3.27 NVEs brev av 8. februar 2000

Vi viser til departementets brev av 01.07.99 med spørsmål i forbindelse med foreløpig høringsuttalelse fra Miljøverndepartementet (MD). Vi har også mottatt kopi av MDs uttalelse datert 09.07.99.

Ad spørsmål 1; Målepunkt for vannføring Mykstufoss - Skollenborg

«MD påpeker at målepunktet for vannføring er flyttet fra Mykstufoss til Skollenborg. DN antar at flyttingen betyr at vannføringen iht. det nye reglementet vil bli redusert ytterligere og at vannføringsvariasjonene vil bli redusert slik at vannføringen blir flatere (?).

Hvilken betydning har det at målepunktet er flyttet? Innebærer det at vannføringen ved Mykstufoss, sammenholdt med de målinger som foretas i dag, vil bli redusert pga tilsig mellom det gamle og det nye målepunktet? Hvor mye lavere vannføring vil det i så fall bli ved Mykstufoss i forhold til i dag?»

I det eksisterende fløtningsreglementet er Mykstufoss (Skagsoset) benyttet som referansepunkt i en kort periode på forsommeren, 25 mai til 30 juni. I dette tidsrommet skal det slippes $100 \text{ m}^3/\text{s}$ så fremt det naturlige tilsiget er minst $100 \text{ m}^3/\text{s}$. Er tilsiget mindre slippes tilsiget. Resten av året er Kongsberg (Labro) benyttet som referansepunkt.

Nedbørfeltet til Mykstufoss er 3251 km^2 , lokalt nedbørfelt til Skollenborg er ca. 1000 km^2 tilsammen 4245 km^2 .

I henhold til Statkrafts søknad, vil deres forslag til minstevannføring (R34) i et middelår medføre ca. $20 \text{ m}^3/\text{s}$ lavere vannføring ved Mykstufoss i perioden 25 mai til 30 juni.

I år med store tilsig vil forskjellen kunne bli større, fordi lokaltilsiget ned til Skollenborg da vil utgjøre en større andel av minstevannføringen. Men samtidig vil en sannsynligvis ha store lokaltilsig også til Mykstufoss kraftverk. Det er begrenset magasineringskapasitet i Kravikfjorden, som er inntaksbasseng for dette elvekraftverket. Det betyr at store tilsig til Mykstufoss vil gå mer eller mindre direkte til kraftproduksjon og videre ut i Lågen.

I svært tørre år er det sannsynlig at vannføringen ved Mykstufoss blir høyere i slutten av mai og juni med det foreslåtte enn med dagens reglementet. Dette skyldes at de absolutte minstevannføringene i vassdraget er foreslått øket.

En mer utførlig dokumentasjon av de endringene en kan få i vassdraget ved å flytte referansepunktet på forsommeren krever detaljerte produksjonssimuleringer. Slike simuleringer kan for eksempel gi svar på om det kan oppstå situasjoner hvor lokaltilsiget til Skollenborg er så stort at det alene oppfyller kravene til minstevannføring, samtidig som tilsiget til Mykstufoss er svært lite.

MDs nye forslag til minstevannføring ved Skollenborg for perioden 25 mai til 30 juni er $95 \text{ m}^3/\text{s}$ så fremt tilsiget er minst $95 \text{ m}^3/\text{s}$. Er tilsiget mindre slippes dette, men ikke mindre enn $70 \text{ m}^3/\text{s}$. Også for å vurdere hvordan MDs forslag vil virke inn på vannføringen ved Mykstufoss, bør det gjøres produksjonssimuleringer. Endringen i forhold til Statkrafts forslag og i forhold til nåværende reglement, vil sannsynligvis være størst i år med lite tilsig. Vannføringen vil da øke betraktelig.

Ad spørsmål 2; Skollenborg vannmerke

«MD hevder at Skollenborg vannmerke er mangelfullt kalibrert når det gjelder flomvannføringer. Stemmer dette? Hvilken betydning har det?»

Ved Skollenborg registreres vannføring som sum produksjon og overløp. Disse tallene er beheftet med noe måleusikkerhet som blant annet skyldes omregning fra produsert energi til forbruk av vann. Denne usikkerheten har en både ved lav- og flomvannføringer. Vannføringsmålinger ved bruk av andre målemetoder vil kunne redusere usikkerheten, men noe usikkerhet vil en alltid ha.

Med hensyn på minstevannføring betyr det lite om det er usikkerhet i flomverdiene. De foreslåtte minstevannføringene er alle under $100 \text{ m}^3/\text{s}$, mens ved flom i Numedalslågen er det snakk om flere hundre m^3/s .

For ordens skyld nevnes at det er en strekning på ca. 2 km fra inntaksdammen for Skollenborg kraftverk, rett oppstrøms Labrofossen, til utløpet fra kraftverket. På denne strekningen er det krav om minstevannføring som varierer fra 2 til $6 \text{ m}^3/\text{s}$ gjennom året. Avhengig av vannføringen i en sideelv, slippes det vann fra inntaket til Skollenborg kraftverk for å opprettholde minstevannføringen. Til kontroll av denne minstevannføringen er det etablert en målestasjon ca. 1 km nedstrøms Labrofossen.

Ad spørsmål 3; Fosserød

I fylkesdelsplanen for Vestfold er det fremmet følgende forslag:

Det bør opprettes en målestasjon i Vestfold (Fosserød) som vannføringen relateres til.

MD ber oss om å vurdere forslaget og uttaler følgende:

«Vi kan ikke se at NVE har vurdert spørsmålet om bruk av Fosserød som referansepunkt. Fosserød ligger ved Holmsfoss i Larvik og har et nedbørfelt på 5197 km^2 . Den er fortsatt en av NVEs målestasjoner, den har en stabil profil i fjell og er bedre kalibrert enn Skollenborg. Samtidig ligger den på den lakseførende strekningen i motsetning til Skollenborg. Det vil derfor være nytting å benytte denne stasjonen for de kommende lakseundersøkelser, ikke minst for oppgangsundersøkelsene der betydningen av kortvarige flommer også må vurderes.»

Bør det opprettes en målestasjon ved Fosserød slik som foreslått i fylkesdelsplanen? Innebærer dette at Fosserød skal erstatte Skollenborg som målepunkt slik at alle vannføringer i manøvreringsreglementet må omregnes?»

Ved utløp i Larvikfjorden er Numedalslågens samlede nedbørfelt 5577 km^2 . Fosserød har et nedbørfelt på 5197 km^2 , Skollenborg 4245 km^2 og den tidligere referansestasjonen for minstevannføring i Kongsberg 4219 km^2 . Forskjellen i areal mellom Kongsberg og Skollenborg utgjør under 1 %, mens forskjellen mellom Kongsberg og Fosserød er nærmere 25 %.

Stasjonen Fosserød benyttes i dag i NVEs flomvarsling. Det betyr at vi daglig får automatisk overført data fra denne stasjonen til M29. Dette er sannhetsdata, det vil si ikke kvalitetskontrollerte data. I ettertid gjennomgår imidlertid også data fra denne stasjonen NVEs kvalitetskontroll. I forbindelse med de kommende lakseundersøkelser anbefales at data fra denne stasjonen benyttes.

Men for overvåkning av minstevannføringene i vassdraget anbefales det ikke å benytte Fosserød av følgende grunner:

1. Minstevannføringen i Numedalslågen slippes i stor grad fra felt i øvre del av vassdraget. Et eventuelt kontrollpunkt for minstevannføring ved Fosserød vil medføre at et vesentlig større areal enn i dag vil være med å bestemme hvor mye vann som slippes øverst i vassdraget. Dette vil kunne føre til en utflating av vannføringen nederst i vassdraget, samtidig som vannføringen øverst i vassdraget i større grad vil pendle i motfase med naturlig tilsig.
2. Rent manøvreringsmessig vil det være vanskeligere å oppfylle et minstevannføringskrav ved Fosserød enn ved Skollenborg uten å måtte «sløse» med vann. Jo lenger ned i vassdraget en legger et kontrollpunkt i forhold

til slippstedet, jo større margin må en ligge med for at minstevannføringen ikke skal underskrides. I en simuleringsmodell er selvfølgelig ikke dette noe problem, der slippes kun de nødvendige vannvolumene, men i praksis vil det måtte bli annerledes. Dette er i noen grad tatt hensyn til ved at det i utkastet til reglementet er referert til middelveier over 3 døgns perioder.

En målestasjon ved Fosserød vil være av vesentlig betydning for eventuelle vandringsstudier som skal utføres på laks i vassdraget. Nøyaktighet er et stikkord i slike studier og da kan vannføringer målt ved Skollenborg vise seg å være for unøyaktige i tillegg til at det er en tidsfaktor som kommer inn og kompliserer analysearbeidet.

Å flytte målestasjonen til Fosserød av andre årsaker enn laks, vil imidlertid slå bena under argumentet mot å flytte målestasjonen fra Mykstufoss til Skollenborg. Flytting ytterligere lenger ned i vassdraget vil uvegerlig føre til enda mer stabil vannføring, selv om man forsøker å regne om på vannføringer i manøvreringsreglementet. Men hva er da hensikten med å flytte nedover? I nyere konsesjoner i vannkraftprosjekter forsøker man å gå nettopp den motsatte veien - at målestedet skal være nærmest mulig slippestedet.

Flytting av målested for minstevannføring opp i vassdraget eksempelvis ved Rødberg vil føre til at restfeltet i betydelig grad vil sørge for variasjon i vannføringen nedover i vassdraget. Dette vil føre til situasjoner som er stimulerende for smoltutvandringen som trolig finner sted i mai og med start og slutt i henholdsvis april og juni.

Etter vår mening vil det være mer nærliggende å vurdere å flytte kontrollpunktet for minstevannføring lenger opp i Numedalslågen, for eksempel til Mykstufoss eller utløpet av Norefjorden. Dette er imidlertid ikke vurdert nærmere her. Om ønskelig er dette noe som kan tas opp med søker for en eventuell nærmere utredning.

Ad spørsmål 4; Sommervannføring

MD er av hensyn til laksen «uroelig for den store nedgangen i sommervannføring som NVE legger opp til». Fra den foreløpige uttalelsen refereres:

«For denne vår/forsommerperioden vurderer både DN, Fylkesmannen i Buskerud, Fylkesmannen i Vestfold, fylkesdelplanen for Vestfold og elvekommunene i Vestfold minstevannføringskravet i R 34-alternativet som til dels alt for lavt til å sikre forholdene for laksens oppvandring og for utvandring av smolt. De begrensede undersøkelser som foreligger antyder at stor og mellomstor laks har problemer med å komme seg opp i vassdraget ved vannføringer lavere enn 60 m³/s. Vi viser i denne forbindelse til at Numedalslågen regnes som en såkalt storlakselv.

I den biologiske delen av driftsplan for Numedalslågen er det laget en figur som sammenstiller sommermiddelvannføringen (mai-august) med fangst av laks 4 år etter. Det regnes med at særlig for sportsfiske så er det sammenheng mellom fangstmengde og mengde laks på elva. Figuren viser at en topp i sommervannføringen etterfølges av en topp 4 år etter. Sammenhengen er i følge planen statistisk signifikant og forklares med at en gunstig sommersesong for årsyngel vil komme til uttrykk i fangstmengden 4 år senere, siden 4 år er gjennomsnittsalderen for laksen i Lågen. Det er særlig for alle år med over 150 m³/s som sommergjennomsnitt som gir stor fangst 4 år senere.»

Hvilken kommentarer har NVE til denne uttalelsen?

Driftsplanen for Numedalslågen fremstiller en sammenheng mellom midlere sommervannføring og fangst av laks 4 år senere. Det er en statistisk signifikant sammenheng mellom de to faktorene. Dette problemområdet er meget komplekst og vi ønsker å gå mer inn i materien enn det driftsplanen har gjort. Dette er nødvendig siden det er flere alternative forklaringsmodeller som kan benyttes i tolkningen av resultatene. Vi kan imidlertid ikke være enig med den biologiske forklaringen som er lagt til grunn om at det er vannføringen til 0+ -yngel som bestemmer fangsten 4 år senere. Her må det være en misforståelse i driftsplanen. Vi vil redegjøre nærmere for vårt synspunkt ved å eksemplifisere dette:

	1988	1989	1990	1991	1992
vannføring (Q)	høy	lav	lav	lavest	lavest
fangst					høy
livsfase	gyting	0+	1+	smolt	smålaks

Høy vannføring i 1988 og høy fangst i 1992 er i samsvar med figuren (Fig. 17). Av dette fremkommer at det er vannføringen for oppvandrende fisk som driftsplanen har korrelert med fangst og ikke sommervannføringen for 0+. Og denne korrelasjonen kan det være en biologisk mekanisme bak. Mye vann skulle tilsi at vannføringen ikke er en begrensende faktor for oppvandringen.

Men det er et annet forhold som ikke er trukket inn. Dette er at det skal være en sammenheng mellom gytebestandens størrelse og fangst. I flere norske vassdrag er det dokumentert at fangsten tar en ganske konstant mengde av oppvandrende fisk; andelen er større for smålaks enn for mellom- og storlaks med henholdsvis 80 og 50 % i snitt. Det er imidlertid også eksempler på at smålaksbestander kan ha en betydelig gytebestand til tross for lav fangst, fordi vannføring er så lav at fangstmulighetene er sterkt redusert. Oppvandringen er sen i slike tilfeller. Det er antydning at Numedalslågen er en mellom- og storlakselv. Tatt i betraktning aldersfordelingen av voksen laks synes dette å være en sannhet med betydelige modifikasjoner, siden smålaks utgjør over 50 % av materialet. Det er dokumentert at effektiviteten til de ulike fiskeredskaper i Numedalslågen er sterkt vannføringsavhengig, samtidig som optimal vannføring for en redskapstype varierer mellom soner på lakseførende strekning. Dette kompliserer derfor i betydelig grad tolkningen av sammenhengen mellom vannføring og fangst.

I utgangspunktet skal et godt smålaks-år bli etterfulgt av et godt 2-sjøvinterfisk-år, og det er dokumentert fra andre lakseelver at så er tilfelle. Siden andelen av smålaks og 2-sjøvinterfisk er i samme størrelsesorden i Numedalslågen, henholdsvis 52 og 43 % (Fig. 1 i driftsplan), burde en oppsplitting av materialet være mulig. Om det skulle være en slik sammenheng mellom vannføring og fangst som driftsplanen antyder, så skulle denne bli ytterligere bekreftet om man splitter opp materialet i fangst av smålaks og 2-sjøvinterfisk. Skulle en slik videre analyse av materiale avdekke svakere korrelasjon, må den observerte korrelasjon skyldes en artefakt.

I denne sammenheng kan man igjen lede oppmerksomheten tilbake til Fig. 17 og se på fangsten i de to 3-årsperiodene 1984-86 og 1988-90. Det er slå-

ende at disse periodene ikke er i samsvar med hypotesen. Det kan anmerkes at det må forventes avvik rundt en korrelasjon mellom en biologisk og en fysisk parameter. Men når de to periodene utmerker seg gjennom hele undersøkelsesperioden med å ha noen av de høyeste og laveste verdier, er det grunn til å vurdere hypotesen på nytt. Sommervannføringen i 1984-86 skulle tilsi høye fangster i 1988-90, siden denne var nær $150 \text{ m}^3/\text{s}$ som er ansett å være en kritisk verdi for vassdraget, men fangstene i 1988-90 var blant de laveste i hele perioden.

Det er i våre betraktninger, ei heller driftsplanens, ikke tatt hensyn til i hvilken grad nøyaktigheten i fangstrapporteringen varierer gjennom analyseperioden. Har eksempelvis rapporteringen av smålaks vært like god hele tiden? Det er heller ikke tatt hensyn til i hvilken grad variasjonen i fangst mellom de ulike fangstmetodene kan komplisere forholdet ytterligere. Garnfangst falt ut som en beskatningsmetode etter 1992 (se Fig. 9.1 i driftsplanen). I hvilken grad har dette hatt virkning på en eventuell fangstutvikling i ettertid? I en modell som skal beskrive fangst mot en annen variabel, er det svært viktig at årsaker til variasjon innen de enkelte variablene minimaliseres mest mulig. Det er vanskelig å se at en ved den grafiske fremstillingen av fangst og vannføring i driftsplanen har foretatt slike avveininger.

Dette betyr at det i høyeste grad er usikkerhet rundt de konklusjoner som er trukket. Det sikreste vi kan si om forholdet mellom vannføring og fangst er at den foreliggende driftsplan ikke har gått grundig nok inn i materien til å trekke de konklusjoner som er gjort. Dette betyr videre at det kun er forsøk med individuelt merket oppvandrende laks som kan gi oss sikre data på forholdet mellom oppvandring og vannføring.

Det er antydning i MDs uttalelse at storlaks og mellomlaks har problemer å gå opp i vassdraget når $Q < 60 \text{ m}^3/\text{s}$. Om denne konklusjonen er trukket på bakgrunn av fangstdata, kan en fullgod alternativ hypotese være at fangsteffektiviteten reduseres dramatisk når $Q < 60 \text{ m}^3/\text{s}$. Om konklusjonen er tuftet på radiomerkeforsøkene, så påpeker selv miljøforvaltningen at dette datasettet er for spinkelt til å trekke noen konklusjoner. Det er absolutt mulighet for at det eksisterer nedre verdier i vannføringen da laksen kvier seg for å vandre opp i vassdraget, såkalt terskelverdi. Om det er samme mekanisme hos laksen i Numedalslågen som i smålaksvassdragene ellers langs kysten, er det på det nåværende tidspunkt svært vanskelig å ha noen formening om. I slike systemer vandrer laksen opp avhengig av vannføringen og til tross for beskjedne fangst i sommermånedene kan gytebestanden være betydelig nettopp fordi oppvandringen tar til så sent på høsten at fisket er avsluttet. Studier i Gaula, Sør-Trøndelag, har vist at bitevilligheten til laks påvirkes av vanntemperatur og vannføring. Høye og lave verdier av begge variablene ga redusert fangst.

Ad spørsmål 5; Minstevannføringer sommer

MD har for perioden 1. april - 30. juni følgende krav til minstevannføringer:

01.04.-24.05: jevn opptrapping til $65 \text{ m}^3/\text{s}$

25.05.-30.06: min. $65 \text{ m}^3/\text{s}$, tilsigsavhengig $95 \text{ m}^3/\text{s}$

Resten av sommersesongen aksepterer MD at man følger NVEs forslag til minstevannføringer, dvs. $50 \text{ m}^3/\text{s}$ i juli og jevn nedtrapping til $40 \text{ m}^3/\text{s}$ fram til 31. august.

Vil dette forslaget medføre fare for situasjoner med tomme magasiner og underskridelse av minstevannføringskravet (se også under pkt 6 om MDs forslag til vintervannføringer)? MD ber om at det foretas en slik simulering og samtidig legges inn MDs forslag om 2 meter regulering av Halnefjorden.

Av brevet fra MD side 11 fremgår det at kravet til minimum minstevannføringer for perioden 1. april til 30. juni skal være:

01.04.-24.05: jevn opptrapping til minimum 70 m³/s

25.05.-30.06: minimum 70 m³/s, tilsigsavhengig maksimum 95 m³/s

I MDs uttalelse side 3 under avsnittet om kraftverkene er det i parentes oppgitt at Halnefjorden representerer et magasin på 25 mill m³ med 2 meter oppdemming og 2 meter senking. Det oppgitte magasinivolum er imidlertid feil og representerer kun oppdemmingsmagasinet på 2 meter, mens det totalt magasinivolum i Halnefjorden er på 45 mill m³.

Vi gir en oversikt over minstevannføringer og vannvolum med MDs forslag og NVEs utkast til manøvreringsreglementet:

Periode	Minstevannføring	Volum
	MD	
1.4-24.5	Opptrapping fra 20-70 m ³ /s	210 mill m ³
25.5-30.6	Minimum 70 m ³ /s, Tilsigsavhengig - 95 m ³ /s	208-304 mill m ³
	SUM MD	418-514 mill m ³
	NVE	
1.4-24.5	Opptrapping fra 25-30 m ³ /s	128 mill m ³
25.5-24.6	Opptrapping fra 30-50 m ³ /s	107 mill m ³
25.6-30.6	Minimum 50 m ³ /s	26 mill m ³
	SUM NVE	261 mill m ³

Det vil sannsynligvis være i tørrår at MDs forslag (brev av 09.07.99) eventuelt kan gi problemer med oppfylling av magasinene. I tørrår antas det at minstevannføringen etter MDs forslag ikke blir større enn 70 m³/s. Forskjellen mellom NVEs og DN's forslag utgjør 157 mill m³. Dette tilsvarer drøyt 20 % av den samlede magasinkapasitet en har i Norereguleringen (688 mill m³).

Spørsmålet om MDs forslag vil føre til tomme magasiner og fare for underskridelse av minstevannføringskrav er vurdert nedenfor ved hjelp av produksjonssimuleringer.

MD skriver i sitt brev (side 11):

«Forslaget må vurderes i lys av at middelvannføringen fra slutten av mai og ut juni i de senere år etter det vi kan se har ligget godt over 100 m³/s.»

I Numedalslågen er det slik at alle de foreslåtte minstevannføringene har et langt mindre volum (ca. 30-40 %) enn det som i middel passerer Skollenborg i løpet av et år. Det betyr at om en etter 10 år med et nytt reglement regner ut nye middelverdier, vil også disse være langt høyere enn de foreslåtte minstevannføringene. Dette ser en også av simuleringene som er vedlagt søknaden

til Statkraft. Simuleringene viser at i den aktuelle perioden vil middelvannføringen ved Skollenborg variere omkring 70-110 m³/s, mens minstevannføringen gir en opptrapping fra 30 til 50 m³/s. Poenget er at det vil være feil å benytte middelveier som grunnlag for å fastsette minimumsverdier.

Det er foretatt simuleringer for å kunne gi svar på følgende spørsmål:

1. Fare for situasjoner med tomme magasiner og underskridelse av minstevannføringskravet.
2. Betydningen av at reguleringen i Halnefjorden reduseres med 2 meter.

Simuleringene gir små forskjeller i totalproduksjonen for Numedalslågen mellom de ulike alternativene. Det skjer en forskyvning av produksjonen fra vinter til sommer med MDs forslag siden dette forslaget har høyere krav til minstevannføring om sommeren. Den vesentligste delen av forskyvningen av tappingen skjer fra Tunhovdfjorden/Pålsbu (Nore I). I liten grad øker tappingen fra Sønstevatn om sommeren.

Økonomisk er også forskjellen mellom alternativene små.

Resultatene indikerer at virkningen av redusert regulering i Halnefjorden har liten betydning.

Faren for tomme magasiner i tørråret øker ikke med MDs forslag til minstevannføring, men oppfyllingen tar lengre tid. Kravet til oppfylling av magasinene i enkelte tørrår oppfylles ikke av noen av de alternative reguleringsforslagene.

Forutsetninger

Som beskrivelse av Numedalsvassdraget er lagt til grunn Statkrafts beskrivelse i «Søknad om fornyet konsesjon» av september 1994, vedlegg B tabell B2. De detaljerte dataene er vist i bilag 1.

Virkningen av MDs forslag til manøvreringsreglement er regnet i forhold til NVEs utkast. Det foreligger 2 utkast til reglement fra MD; et i brev fra OED til NVE av 01.07.99 (betegnet her som MD1) og et i brev av 09.07.99 fra MD (betegnet som MD2).

NVEs utkast:

Vannføringer målt ved Skollenborg:

1. jan.	-	31 mars	25 m ³ /s
1. april	-	24. mai jevn opptrapping til	30 m ³ /s
25. mai	-	24. juni jevn opptrapping til	50 m ³ /s
25. juni	-	31. juli	50 m ³ /s
1. aug.	-	31. aug. jevn nedtrapping til	40 m ³ /s
1. sept.	-	10. okt. jevn nedtrapping til	25 m ³ /s
11. okt.	-	31 desember	25 m ³ /s

I tiden 25. mai - 15. juli heves minstevannføringen til maksimum 80 m³/s avhengig av tilsiget.

I tiden 16. juli - 15 aug. heves minstevannføringen til maksimum 60 m³/s avhengig av tilsiget.

Minstevannføringer fra overføringer til Tunhovdfjorden:

Inntak Smådøla	150 l/s, 1. juni - 15. september
Inntak Økta	50 l/s, 1. juni - 15. september
Inntak Borgåi	80 l/s, 1. juni - 15. september

MDs utkast MD1

Vannføringer målt ved Skollenborg:

1. jan.	-	31 mars	20 m ³ /s
1. april	-	24. mai jevn opptrapping til	65 m ³ /s
25. mai	-	30. juni	65 m ³ /s
1. juli	-	31. juli	50 m ³ /s
1. aug.	-	31. aug. jevn nedtrapping til	40 m ³ /s
1. sept.	-	10.okt. jevn nedtrapping til	20 m ³ /s
11. okt.	-	31 mars	20 m ³ /s

I tiden 25. mai - 30. juni heves minstevannføringen til maksimum 95 m³/s avhengig av tilsiget.

I tiden 1. juli - 15. juli heves minstevannføringen til maksimum 80 m³/s avhengig av tilsiget.

I tiden 16. juli - 15 aug. heves minstevannføringen til maksimum 60 m³/s avhengig av tilsiget.

Minstevannføringer fra overføringer til Tunhovdfjorden:

Inntak Smådøla	150 l/s, 1. juni - 15. september
Inntak Økta	50 l/s, 1. juni - 15. september
Inntak Borgåi	80 l/s, 1. juni - 15. september

Halnefjorden: reguleringen innskrenkes til 2 meter mot nå 4 meter heving og senking totalt.

MDs utkast MD2

Vannføringer målt ved Skollenborg:

1. jan.	-	31 mars	20 m ³ /s
1. april	-	24. mai jevn opptrapping til	70 m ³ /s
25. mai	-	30. juni	70 m ³ /s
1. juli	-	31. juli	50 m ³ /s
1. aug.	-	31. aug. jevn nedtrapping til	40 m ³ /s
1. sept.	-	10.okt. jevn nedtrapping til	20 m ³ /s
11. okt.	-	31 mars	20 m ³ /s

I tiden 25. mai - 30. juni heves minstevannføringen til maksimum 95 m³/s avhengig av tilsiget.

I tiden 1. juli - 15 aug. heves minstevannføringen til maksimum 60 m³/s avhengig av tilsiget.

Minstevannføringer fra overføringer til Tunhovdfjorden:

Inntak Smådøla	200 l/s, 1. juni - 15. september
	60 l/s, 16. september - 31. mai
Inntak Økta	80 l/s, 16. juni - 15. september
	40 l/s, 16. september - 31. mai
Inntak Borgåi	120 l/s, 1. juni - 15. september
	60 l/s, 16. september - 31. mai

Halnefjorden: reguleringen innskrenkes til 2 meter mot nå 4 meter heving og senking totalt.

Den vesentligste forskjellen mellom NVEs utkast til manøvreringsreglement og MDs forslag er lavere minstevannføring i perioden oktober til april og høyere i april til juli.

For øvrig så er manøvreringsreglementene like i alle alternativene for Halnefjorden, Tunhovdfjorden, Pålsbufjorden og for minstetapping fra Rødbergdammen.

Simuleringer

For å beregne virkningen av de alternative manøvreringsreglementene er det benyttet simuleringsmodellen Vansimtap som er utviklet av Sintef Energi.

Modellen benytter en tidsoppløsning på en uke. For å registrere de økonomiske virkningene av endrede produksjonsforhold i Numedalslågen er det forutsatt at all kraftproduksjonen blir omsatt i et spottmarked. Prisene i spottmarkedet er hentet fra beregninger som er gjort med Samkjøringsmodellen for ca år 2005 med et marked som er beskrevet i beregninger utført av SSB for OED. I den beregningen er det forutsatt at det de nye forbindelsene til Tyskland og Nederland på til sammen 1800 MW er bygget. Med alle utenlandsforbindelsene blir det liten variasjon i kraftverdien (spottprisen) i Sør-Norge over året.

Siden det er benyttet en tidsoppløsning på 1 uke har det ikke vært mulig å få riktig datotilpasning av manøvreringene, men de er skjønnsmessig tilpasset en ukeinndeling med start mandag 1. januar.

Når vannføringen ved Skollenborg er mindre enn minstevannføringene, vil det bli tappet fra magasinene. Tapping av vann skjer med minst mulig energitap, dvs. at vann tas først fra magasinene til Vrenga så Nore1 og til slutt Uvdal 1. Så lenge kravene til magasinoppfyllingen i Halnefjorden, Pålsbufjorden og Tunhovdfjorden ikke er oppfylt, vil vann tappes gjennom Uvdal 1 (fra Sønstervatn) for å dekke kravet til minstevannføring.

De resultatene som presenteres gjelder i sum for alle kraftverkene i Lågen siden alle deltar for å dekke minstevannføringskravet.

Hovedresultater:

	Alternativer
--	--------------

	NVE	MD1	MD2
Vinterproduksjon, GWh	1741	1706	1703
Sommer produksjon, GWh	1169	1202	1204
Årsproduksjon, GWh	2910	2908	2907
Salgsinntekter i spottmarkedet, mill.kr/år	558,7	558,2	558,0

Det er små forskjeller i produksjonen mellom de ulike alternativene. Det skjer en forskyvning av produksjonen fra vinter til sommer med MDs forslag siden dette forslaget har høyere minstevannføring om sommeren. Den vesentligste delen av økningen skjer fra Tunhovdfjorden/Pålsbu (Nore I). I liten grad øker tappingen fra Sønstevatn om sommeren.

Økonomisk er også forskjellen mellom alternativene små.

Resultatene indikerer at virkningen av redusert regulering i Halnefjorden har liten betydning.

Faren for tomme magasiner i tørrår øker ikke med MDs forslag til minstevannføring, men oppfyllingen tar lengre tid og kravet til oppfylling av magasinene kan ikke oppfylles i noen av alternativene. I modellen vil Tunhovdfjorden ikke være fylt opp til HRV - 2 meter til 1. juli.

I simuleringsmodellen er det lagt oppfyllingskrav på Pålsbufjorden fra uke 28 til 35. I den perioden vil tapping fra Pålsbufjorden ikke skje før kravet er oppfylt og Tunhovdfjorden vil derfor ligge noe lavere enn om alt tilsiget nedfor Halnefjorden skulle gå til oppfylling av Tunhovdfjorden. Normalt vil Tunhovdfjorden fylles og nå kravet om oppfylling til 1. juli, men i tørrår som for eksempel 1942 ville dette ikke skje.

Pkt. 6; Minstevannføring høst, vinter

MD foreslår en minstevannføring på $20 \text{ m}^3/\text{s}$ i perioden 1. september - 31. mars. Dette begrunnes med at det av hensyn til forholdene for smoltutvandring og oppvandring av laks, er viktigere å prioritere en høyere absolutt minstevannføring om våren og på forsommeren, enn en høy minstevannføring om vinteren.

Hvilke konsekvenser får en slik minstevannføring blant annet i forhold til drikkevannsforsyningen til Kongsberg by? (Kongsberg kommune er i sin uttalelse til departementet fornøyd med $25 \text{ m}^3/\text{s}$ som er foreslått av NVE).

En minstevannføring på 20 i stedet for $25 \text{ m}^3/\text{s}$ om høsten og vinteren medfører at vannstanden i Lågen gjennom Kongsberg blir omkring 5 cm lavere. Vannstanden i grunnvannsbrønnene, som benyttes til vannforsyning i Kongsberg, vil sannsynligvis bli redusert omtrent like mye.

Hvilken vannstand som er kritisk er usikkert. I henhold til uttalelser fra Kongsberg kommune har de hatt episoder med for høy turbiditet i drikkevannet. Et par av disse episodene har inntrådt ved stabile vannføringer på $18\text{-}20 \text{ m}^3/\text{s}$.

Pkt. 7; Halnefjorden

MD foreslår at reguleringen av Halnefjorden reduseres med 2 meter, fra 4 til 2 meters reguleringshøyde. Hvilke betydning får dette?

Ved å redusere reguleringen i Halnefjorden med 2 meter mister en senkingsmagasinet som utgjør 22 mill m^3 . Det tilsvarer en lagret energimengde på 32,6 GWh. I grove trekk vil denne energimengden flyttes over fra vinter- til

sommerproduksjon. En viss økning av flomtap fra Norereguleringen må også påregnes. Dette vil sannsynligvis være mer marginalt.

Virkningene er for øvrig også beskrevet i NVEs innstilling på sidene 206 og 207. For øvrig vises det til simuleringene under pkt 5 ovenfor, der det fremgår at virkningen av redusert regulering av Halnefjorden synes å få liten betydning.

En redusert regulering med 2 meter vil også få betydning for økosystemet i Halnefjorden.

Redusert vannstandsending vil i første omgang virke positivt på produksjonen av bunndyr. Erfaringer tilsier at bunndyrproduksjonen i høyfjellsvann først får en markert knekk når vannstandsendingene overstiger ca. 5 m. Det er derfor grunn til å tro at bunndyrproduksjonen i Halnefjorden p.t. er relativt høy, og at gevinsten i økt bunndyrproduksjon kan være marginal. Men siden ørret primært er en bunndyrspiser vil den kunne nyte godt av en bedring i denne.

Redusert senkning vil trolig ikke ha noen konsekvens for ørret under sin oppvandring til gyteområder på høsten, siden tappingen allerede er foreslått å ivareta slike forhold.

Estetisk vil redusert senkning ha marginal betydning, siden Halnefjorden fylles meget tidlig på våren, og holdes fullt til tappingen starter på senhøsten.

Sluttkommentarer

I forbindelse med våre forslag til minstevannføringer i Numedalslågen vil vi gjøre oppmerksom på at minstevannføringene slik de fremgår av post 2 i utkast til manøvreringsreglement «kan tas opp til ny vurdering dersom undersøkelser over laksens oppvandring til - og utvandring fra - vassdraget viser behov for det etter 10 år eventuelt samtidig med revisjon per 12.05.2011 av konsesjonsvilkår tilknyttet ABKs reguleringskonsesjoner.» Vi viser også til kommentarene til manøvreringsreglement side 226 og følgende i vår innstilling."

3.28 Statkraft SFs uttalelse av 21. februar 2000

NVE avga 20.01.97 sin innstilling til OED vedrørende fornyet konsesjon for regulering av Tunhovdfjorden m.fl i Numedalslågen. Statkrafts kommentarer til NVEs innstilling ble oversendt til OED ved brev av 28.04.97 og 03.10.97.

Våre kommentarer i ovennevnte brev ble presentert og kommentert overfor NVE på et møte 20.01.98. På dette møte ble et forhold som ikke tidligere hadde vært kommentert, og som gjaldt forståelse og tolkning av formuleringen «vårflommens begynnelse» tatt opp, jfr punkt 3 i utkastet til manøvreringsreglement.

I nevnte punkt under overskriften Tunhovdfjorden og Pålsbufjorden står følgende i første avsnitt:

«I den grad det ikke er tekniske begrensninger skal alt tilløp nedenfor Halnefjorden fra vårflommens begynnelse gå til oppfylling av Tunhovdfjorden til kote 725,90.»

Ovennevnte formulering må ses i sammenheng med følgende formulering under samme overskrift, jfr tredje avsnitt:

«Før disse grensevannstander er nådd skal det ikke tappes fra magasinene mer enn nødvendig for å holde de vannføringer som er fastsatt i post 2.»

Forståelsen av formuleringen vårflommens begynnelse er ikke omtalt i NVEs innstilling. Det er ikke gitt noen kommentar mhp når og hvor vårflommen inntreffer. Etter vår oppfatning er det viktig at det foreligger en klar definisjon slik at det ikke sås tvil om hvorvidt regulanten har manøvrert i henhold til reglementet eller ikke. Vårt motiv for å drøfte denne formuleringen er således å unngå en framtidig diskusjon omkring fortolkning mv. En slik diskusjon kan oppstå dersom vårflommens begynnelse inntreffer tidligere enn 25. mai, dvs. før de tilsigsavhengige minstevannføringene ved Skollenborg tar til å gjelde.

Det følger av punkt 2 i NVEs reglementsforslag at før 25. mai skal vannføringen ved Skollenborg ikke underskride en grenseverdi som er jevnt økende fra $25 \text{ m}^3/\text{s}$ 1. april til $30 \text{ m}^3/\text{s}$ 24. mai. Mellom 25. mai og 24. juni skal vannføringen ikke underskride en grenseverdi som er jevnt økende fra $30 \text{ m}^3/\text{s}$ 25. mai til $50 \text{ m}^3/\text{s}$ 24. juni. I denne perioden (dvs. fra 25. mai) er vannføringen tilsigsavhengig, dvs. begrenset oppad til $80 \text{ m}^3/\text{s}$ avhengig av naturlig tilsig til Skollenborg.

Vanligvis har det vært produsert med vann fra Tunhovdfjorden i april og mai, slik at vannføringen ved Skollenborg ofte har ligget over $100 \text{ m}^3/\text{s}$. Dersom «vårflommens begynnelse» inntreffer tidligere enn 25. mai vil reglementsforlaget kunne medføre en forholdsvis brå reduksjon i vannføringen. Det har sammenheng med at reglementet ikke tillater tapping fra Tunhovdfjorden dersom vannføringen ved Skollenborg overskrider minstevannføringen på i underkant av $30 \text{ m}^3/\text{s}$. Etter 25. mai er som nevnt vannføringen ved Skollenborg tilsigsavhengig, dvs. begrenset oppad til $80 \text{ m}^3/\text{s}$, og en reduksjon i vannføringen fra dette tidspunktet vil bli langt mer beskjeden enn om «vårflommens begynnelse» inntreffer tidligere i mai.

Skal formuleringen «vårflommens begynnelse» bli stående, er det etter vår vurdering helt nødvendig å få nærmere klarlagt kriteriene for når vårflommen kan sies å inntreffe og ikke minst hvor i nedbørfeltet den inntreffer. Det enkleste ville imidlertid være å sløyfe formuleringen «vårflommens begynnelse», og i stedet innføre 25. mai som fast dato for når alt tilgjengelig tilløp skal gå til oppfylling av Tunhovdfjorden.

Vi tillater oss derfor å foreslå følgende formulering i punkt 3 under overskriften Tunhovdfjorden og Pålbufjorden (endringen er markert med understrekning):

«I den grad det ikke er tekniske begrensninger skal alt tilløp nedenfor Halnefjorden fra 25. mai gå til oppfylling av Tunhovdfjorden til kote 725,90.»

For øvrig ble vi i fjor høst kjent med at MDs brev av 09.07.99 ble oversendt NVE for kommentering, og vi har til nå avventet et innspill fra NVE i sakens anledning. Vi ble nylig underrettet om at NVE har sendt sine kommentarer direkte til OED. Våre kommentarer til MDs brev vil derfor bli avgitt i eget brev til OED med det aller første.

3.29 Uttalelse fra Statens dyrehelsetilsyn av 13. mars 2000

Konsesjonsbehandling - regulering av Numedalslågen

Etter det vi forstår, behandles for tiden fornyet reguleringskonsesjon for Numedalslågen, hvor krav om minstevannføring er ett av de sentrale konsesjonsvilkårene. Statens dyrehelsetilsyn har etter fiskesjukdomsloven ansvar for bekjempelse av smittsomme sykdommer hos vill fisk, og vi tillater oss på denne bakgrunn å rette søkelyset mot noen momenter som vi mener kan ha betydning for saksbehandlingen.

Vannføring og -temperatur har sterk innvirkning på hvordan en allerede etablert smittsom sykdom oppfører seg i et vassdrag, og de samme faktorene kan i en viss grad ha betydning for etablering av nye smittsomme sykdommer til vassdraget. Vi anmoder derfor om at også slike sykdomshensyn tas med i betraktningen ved fastsettelse av minstevannføringen.

Ad etablert sykdom:

Fylkesveterinæren regner hele den lakseførende delen av Numedalslågen som smittet med bakteriesjukdommen furunkulose. Furunkulose er en meldepliktig sykdom. Sykdommen medfører visse restriksjoner i bruken av elva, restriksjoner som først og fremst har til hensikt å hindre smitte til andre vassdrag. Det er blant annet forbudt å stryke stamfisk fra elva uten spesiell dispensasjon fra fylkesveterinæren, og det er påbudt å desinfisere fiskeutstyr som er brukt i elva før bruk i annet vassdrag.

I smittede elver kan det gå flere år uten at sykdommen gir dødelighet på laksen. Smitten blir imidlertid ikke helt borte, men ligger latent, og blomstrer opp og kan gi omfattende fiskedød når forholdene ligger til rette for det. I perioden 1966 til 1978 ble sykdommen påvist på fisk fra vassdraget hvert år. I årene etter 1978 forårsaket den imidlertid ikke problemer, før den i 1990 og 1991 igjen var årsak til dødelighet på laks i Lågen.

I perioder hvor furunkulosen gir dødelighet, er faren for overføring av smitte til andre vassdrag betydelig forøket. Syk fisk inneholder og skiller ut store mengder bakterier til vannet. Det er derfor av stor betydning, ikke bare for laksen i Lågen, men også for fisk i andre vassdrag, at episoder med furunkuloseutbrudd unngås.

Oppblomstring av sykdom på grunn av latent furunkulosesmitte skjer særlig når fisken blir utsatt for stressfaktorer. To faktorer som har vist seg å ha spesiell betydning er høy vanntemperatur og høy tetthet, særlig i kombinasjon. Disse erfaringene er gjort både fra vill fisk og fisk i oppdrett.

Fylkesveterinæren vil på denne bakgrunn anmode om at reguleringen av vannføringen i Lågen i minst mulig grad fører til perioder med lav vannføring kombinert med høy vanntemperatur, m.a.o. anmode om at kravene til minstevannføring på ettersommeren ikke legges for lavt.

Økt vannføring i spesielle situasjoner

Ved sjukdomsutbrudd, det være seg furunkulose eller andre sykdommer, vil økningen av vannføringen svært ofte gi redusert smittepress og nedsatt dødelighet. Ved furunkuloseutbruddet i 1990, og i en truende periode høsten 1999, stilte Statskraft seg velvillig til anmodning om økt vannføring, blant annet fra

fylkesveterinæren. Det er imidlertid ingen automatikk i at en slik forespørsel blir etterkommet. Dersom en klausul om slikt «nødvann» kunne innarbeides i konsesjonsvilkårene, ville veterinærmyndighetene stille betydelig sterkere i akutte sjukdomssituasjoner. Vi ber konsesjonsgiveren vurdere også dette i forbindelse med saksbehandlingen.

3.30 Statkraft SFs uttalelse av 15. mars 2000

Det vises til vårt brev av 21.02.00, jfr våre brev av 28.04. og 03.10.97.

Miljøverndepartementet (MD) har i brev av 09.07.99 kommentert NVEs innstilling av 20.01.97 og i den forbindelse fremmet et nytt forslag til manøvreringsreglement.

Vi har fått Statkraft Engineering (SE) til å gjennomføre simuleringer for å avdekke forskjellene mellom NVEs og MDs forslag til reglement. Vedlagt følger notat fra SE av 14.01.00 som beskriver resultatene av simuleringene, jfr vedlegg 1.

Med henvisning til ovennevnte notat vil vi innledningsvis påpeke hovedforskjellene mellom reglementene knyttet til kraftproduksjon, vannføringsforhold ved Skollenborg og magasinbefylling.

Dernest vil vi også komme inn på andre forhold som anses å være av betydning for den videre behandling. Det gjelder høy sommervannføring, muligheten for tilpasning mellom MDs og NVEs reglementsforslag og settefiskanlegg ved Tunhovd - endrede forutsetninger.

Avslutningsvis under punktet «Øvrige merknader», gis en oppsummering av forhold som har en særskilt produksjonsmessig betydning, dvs. flomdempning og minstevannføringer. I tillegg kommenteres brev av 20.05.98 fra Jan Dahl, sendt på vegne av Numedals-Laugens Brugseierforening (NLB).

1. Hovedforskjeller

Kraftproduksjon

Sammenlignet med det omsøkte manøvreringsreglementet er det kravene knyttet til flomdempningsmagasin i Tunhovd- og Pålbufjorden og slipp av minstevannføring fra Rødbergdammen, Smådøla, Økta og Borgåi som fører til de største produksjonstapene.

Produksjonstapet relatert til flomdempning antas å bli likt for forslagene fra NVE og MD, og utgjør for hele vassdraget 27,4 GWh/år og for Nore 20,1 GWh/år.

Kravet om slipp av minstevannføring gir et beregnet midlere produksjonstap for Nore på 27,9 GWh/år for NVEs forslag, og 32,3 GWh/år for MDs forslag, dvs. et økt tap på 4,4 GWh/år med MDs forslag. Forskjellen skyldes forslag om økte minstevannføringer i Borgåi, Økta og Smådøla.

Ut over dette viser simuleringene at MDs forslag til endringer i minstevannsføringene ved Skollenborg, gir en forskyvning av produksjonen fra vinter til sommer på i overkant av 10 GWh/år (midlere år) for Nores del. I tørre år vil forskjellen være vesentlig større. Redusert regulering av Halne, dvs. bortfall av senkningsmagasinet med et volum på ca 20 mill. m³, gir primært en forskyvning fra vinter- til sommer-produksjon, og en økt risiko for flomtap om sommeren. Ovennevnte magasinivolum utgjør en lagret energimengde på

i overkant av 30 GWh. Ellers er det marginale forskjeller mellom NVEs og MDs forslag til reglement.

Vannføring ved Skollenborg

Simuleringene for 50-års perioden 1931 - 80 viser at begge reglementsforslagene klarer å opprettholde minstevannføringen ved Skollenborg i alle de simulerte årene. Det gjøres oppmerksom på at det ikke er foretatt simuleringer som viser om det er tilfelle hvis MDs forslag var identisk med NVEs forslag om vinteren, dvs. om minstevannføringen vinterstid økes fra 20 til 25 m³/s.

Med unntak av første halvdel av sommeren når magasinene er under oppfylling, viser simuleringene at det er små forskjeller mellom reglementsforslagene. I vedlagte notat fra SE av 14.01.00 (vedlegg 1) er det foretatt en sammenligning av vannføringene for 3 år, dvs. et tørt, et midlere og et vått år. Det vises til side 5 samt figur 2-4 i ovennevnte notat. Forskjellen mellom reglementsforslagene er naturlig nok størst i et tørt år da MDs forslag gir mer vann i vassdraget fra midten av mai til begynnelsen av juli (jfr figur 2). I et år med midlere vannføringsforhold gir fortsatt MDs forslag noe mer vann tidlig på forsommeren, dvs. fra midten av mai til midten av juni. Senere på sommeren gir NVEs forslag noe høyere vannføring fordi magasininfyllingen har vært raskere enn med MDs forslag (jfr figur 3). Forskjellen i et midlere år er således forholdsvis moderat.

I et vått år er det kun noen få uker i slutten av mai og begynnelsen av juni at det er forskjell på reglementsforslagene (jfr figur 4).

Magasininfylling

MDs forslag om økt minstevannføring ved Skollenborg om sommeren påvirker fyllingshastigheten og fyllingsgraden i magasinene. I år med midlere vannføringsforhold viser en gjennomgang av simuleringsresultatene at magasinene fylles mellom 1 og 2 uker senere med MDs forslag enn med NVEs forslag. I våte år er forskjellen beskjeden, dvs. fyllingen forsinkes med noen få dager. I tørre år vil ikke fyllingen i magasinene nå opp til nivåene gitt i reglementsforlaget, og fyllingen vil hele sommeren bli dårligere med MDs forslag enn med NVEs forslag.

For å illustrere hva som skjer i et tørt år, har vi sett nærmere på 1996 som var et år med svært lite tilsig om sommeren, og svært lite vann i magasinene, jfr SEs notat av 14.01.00 (vedlegg 1, side 9 samt figur 5 side 10). Vannstanden i Tunhovdfjorden ville gjennom hele sommeren ligget mellom 1 og 2 m lavere med MDs reglementsforslag sammenlignet med NVEs forslag. NVEs forslag ville gitt en moderat men jevnt stigende fylling opp mot kote 726 (tidligere høydegrunnlag) omkring midten av juli, mens MDs forslag ville gitt en vedvarende lav og dels synkende vannstand fram til slutten av juni for deretter å stige opp til i underkant av kote 725 omkring midten av juli. Beholdes senkningsmagasinet i Halnefjorden uendret, ville forskjellen mellom NVEs og MDs forslag blitt enda større, dvs. vannstanden ville ligget ca 0,5 m lavere både i Tunhovd- og Pålbufjorden (grønn kurve i figur 5). Senkningsmagasinet i Halne utgjør som nevnt tidligere ca 20 mill. m³, og fordelt likt mellom Pålbu- og Tunhovdfjorden, utgjør det ca 0,5 m fylling i hvert av magasinene.

2. Andre forhold

Høy sommervannføring

I argumentasjonen for høyere minstevannføring på forsommeren henvises det til data fra den biologiske delen av driftsplanen for Numedalslågen, jfr MDs brev side 10. Det hevdes å være en statistisk signifikant sammenheng mellom høy sommervannføring og fangstmengden 4 år etter. Vi gjør oppmerksom på at denne sammenhengen uten unntak er relatert til våte år. I våte år vil det kun være marginale forskjeller mellom reglementsforslagene, og denne effekten vil således være upåvirket av hvilket reglementsforslag som legges til grunn for en framtidig manøvrering. De naturlige årlige variasjonene man har i vannføring og fangstmengde vil variere som før. Det er i «tørre» situasjoner at de absolutte minstevannføringene har betydning, og da også for magasinområdene, jfr punktet om «magasinfylling» ovenfor. Vi viser ellers til notat fra Statkraft Engineering av 22.10.99 som følger vedlagt, jfr vedlegg 2.

Mulige tilpasninger mellom NVEs og MDs forslag til reglement

På side 11 i MDs brev omtales NVEs forslag til minstevannføring om vinteren med en absolutt nedre grense på $25 \text{ m}^3/\text{s}$. MD er i utgangspunktet positiv til en slik vannføringsgrense, men påpeker at dette kan medføre fare for at minstevannføringsgrensen kan underskrides. Vurdert opp mot forholdene på våren og forsommeren er MDs syn som følger:

«Etter vårt syn er det av hensyn til forholdene for smoltutvandring og oppvandring av laks viktigere å prioritere en høyere absolutt minstevannføring om våren og på forsommeren, enn en høy minstevannføring om vinteren.»

Med henvisning til denne anførselen er vi av den formening at det kan være rom for tilpasninger mellom reglementsforslagene. Slik vi ser det er en mulig tilpasning å legge til grunn MDs forslag om en absolutt minstevannføring på $20 \text{ m}^3/\text{s}$ om vinteren, dvs. en reduksjon på $5 \text{ m}^3/\text{s}$ i forhold til NVEs forslag. Det volumet som dermed «tas bort» på vinteren forutsettes «flyttet» til våren og forsommeren. Dette kan gjøres ved å la den absolutte minstevannføringen være stigende fra $20 \text{ m}^3/\text{s}$ 1. april til $50 \text{ m}^3/\text{s}$ 24. mai, og deretter holdes konstant på $50 \text{ m}^3/\text{s}$ til 31. juli. Sett over året er de volummessige forskjellene mellom den ovennevnte justeringen og NVEs forslag marginale. I vedlagte figur, jfr vedlegg 3, har vi forsøkt å illustrere ovennevnte tilpasning.

Det understrekes at NVEs begrunnelse for en grense på $25 \text{ m}^3/\text{s}$ om vinteren først og fremst er av hensyn til vannforsyningen på Kongsberg. Kongsberg kommune har påpekt at vannføringer omkring $18\text{--}20 \text{ m}^3/\text{s}$ kan medføre høy turbiditet for byens drikkevann. Vi minner i den forbindelse om hva som ble sagt fra kommunens side under befaringen med OED i august 97, jfr ellers vårt brev av 03.10.97 (pkt 7 side 4).

Settefiskanlegg ved Tunhovd - endrede forutsetninger

For å bedre fisket i magasinene, da særlig i Pålsbufjorden, mener NVE at etablering av terskelbassenger i Pålsbumagasinet er bedre enn utsetting av yngel

fra eget settefisk-anlegg. NVE har i sin innstilling (side 223) forutsatt følgende mhp settefiskanlegg:

«NVE mener man bør se hvorledes terskelbassengene virker ved å følge utviklingen av fisket i fjordene i en 10-års tid og utsette bygging av anlegget i denne tiden.»

Forutsetningen til NVE om utsatt bygging av et settefiskanlegg synes ikke lenger å være til stede. Det vises i denne forbindelse til varsel om pålegg fra DN av 07.01.00 mhp utsetting i Tunhovdfjorden, jfr vårt brev av 03.02.00 (vedlegg 4 og 5). Det siteres fra DN's brev:

«I samband med søknaden om fornya konsesjon for dei såkalla Nore-utbyggjingane har etablering av eit settefiskanlegg i øvre delar av Numedalslågen vorte høgaktuelt. Prosjekteringa for eit slikt anlegg er etter vår røynsle kome relativt langt, og vi har grunn til å tru at eit settefiskanlegg vert realisert i nærleiken av Tunhovdfjorden i løpet av relativt få år.»

«....., vurderer Direktoratet for naturforvaltning (DN) å påleggja Statkraft å sørgja for årlege utsetjingar av 10 000 eittårs aure i Tunhovdfjorden.»

«Den utsette fisken skal ha opphav i stadeigen stamme, og skal så snart det er mogleg verta produsert på kultiveringsanlegg innanfor kultiveringssona som Tunhovdfjorden høyrer til.»

I og med at forutsetningene mhp etablering av et settefiskanlegg synes endret, finner vi det naturlig at vår anmodning om å utsette etablering av terskelbassenger i Pålbu-fjorden tas til følge. Det må være tilstrekkelig å sikre hjemmel for slik etablering i regulerings-bestemmelsene, jfr post 12. For øvrig vises det til våre brev av 28.04.97 (side 5-8 og 13 (post 12)) og 03.10.97 (side 2). Jfr for øvrig brev av 18.04.97 fra miljøvern-avdelingen hos fylkesmannen i Buskerud til DN (vedl. 3 til MDs brev av 09.07.99).

Under forutsetning av at etableringen av terskelbassengene utsettes som skissert ovenfor er vi innstilt på å få til en nærmere dialog og avklaring med impliserte parter vedrørende mulig etablering av et settefiskanlegg i Nore og Uvdal.

3. Øvrige merknader

Flomdempning

Bestemmelsen om at vannstandene i Tunhovdfjorden og Pålbufjorden ikke skal stige over den «øverste» meteren (HRV - 1m), dvs. henholdsvis kote 733,40 og kote 748,07, i tiden fram til 1. november før tilsiget til magasinene overstiger 90 m³/s gir slik vi ser det, et urimelig og unødvendig stort produksjonstap.

Produksjonstapet har først og fremst sammenheng med at ovennevnte tilsigsgrense på 90 m³/s ikke samsvarer med slukeevnen i Nore I, som er 72 m³/s. Ved vannstander som nevnt over, vil et tilsig mellom 72 og 90 m³/s medføre at opptil 18 m³/s må slippes over Tunhovdammen fram til 1. november. Er tilsiget over 90 m³/s vil det konstant måtte slippes 18 m³/s over dammen. Det er bare tilsig over 90 m³/s som kan benyttes til å fylle opp flomdempningsmagasinene før 1. november. Fordi vannet slippes direkte til Norefjorden via det opprinnelige elveleiet, og således berører hele fallstrekningen for Nore-

verkene, gir dette et midlere produksjonstap på hele 27 GWh/år. Endres tilsigsgrensen til 72 m³/s, dvs. i samsvar med slukeevnen for Nore I, vil dette redusere produksjonstapet betydelig samtidig som flomdempningsmagasinet i de aller fleste tilfeller fortsatt vil bidra til å redusere flommene i Rollag.

Dernest har størrelsen på produksjonstapet også sammenheng med varigheten på fyllingsrestriksjonen, dvs. at restriksjonen knyttet til utnyttelse av den øverste meteren gjelder helt fram til 1. november. Restriksjonen innebærer at magasinene ikke fylles opp om høsten. I tillegg til redusert produksjon gir dette også en forskyvning av produksjonen. Simuleringer viser at det kun er i ett av 50 år at det ville blitt magasinert vann i magasinene etter 1. november. Endres datoen til 1. oktober vil magasininfyllingen om høsten bli vesentlig bedre. Det vil kun være i enkelte år at magasinene ikke blir fulle. Vi minner ellers om at vi har foreslått å halvere volumet på flomdempningsmagasinet, jfr tidligere anførsler i brev av 28.04.97 og 03.10.97.

Det framgår ellers av DN's brev av 30.05.97 (vedl. 1 til MD's brev av 09.07.99), jfr side 4, at det ikke nødvendigvis er positivt at erosjonsprosessene i vassdraget reduseres gjennom flomdempningsrestriksjoner. Det kan være negativt for enkelte biotyper, jfr den truede arten buesivaks. DN påpeker at flommer også er viktig for utspyling og naturlig opprensning av vassdrag.

Minstevannføringer

Sett i forhold til det betydelige produksjonstapet (27-32 GWh/år) slipp av minstevannføring gir, er vi fortsatt av den oppfatning at minstevannføring og terskelbygging må ses i sammenheng. Det må gis mulighet for å justere størrelsen på minstevannføringen i forhold til den effekt som oppnås gjennom fysiske tiltak som bygging av terskler i berørte elver. Det må ellers være riktig å dra veksler på de erfaringer som er gjort i andre vassdrag. Vi tenker da særlig på det omfattende arbeidet som er gjort på dette feltet i Måna ved Rjukan. Jfr ellers vårt brev av 03.10.97.

I de overførte vassdragene Borgåi, Økta og Smådøla har NVE foreslått minstevannføring begrenset til sommersesongen. MD mener at dersom minstevannføringen skal ha noen betydning for elvenes biologiske funksjon, må den slippes hele året, og settes høyere i sommersesongen enn det NVE har foreslått. Det er store topografiske forskjeller i og mellom vassdragene, og dermed også det biologiske potensialet. Vi mener således at det er feil å likestille disse vassdragene. Skal et av vassdragene prioriteres av biologiske hensyn, synes Smådøla å peke seg ut. Smådøla drenerer til Rødbergdammen, og et vannslipp i denne vil således gi et bidrag til minstevannføringen mellom Rødbergdammen og Norefjorden.

Brev av 20.05.98

Vi gjør oppmerksom på at det synspunkt, som med referanse til pkt. 3 i NVE's reglementsforslag, ble framsatt på vegne av Numedals-Laugens Brugseierforening (NLB) i Jan Dahls brev av 20.05.98 representerte daværende NLB sitt syn. Statkraft var på det tidspunktet ikke medlem av NLB. Det siteres:

«Jeg tillater meg på vegne av Numedals-Laugens Brugseierforening, dvs. de av medlemmene som deltar i Nore-reguleringene (alle unntatt det tidligere Asker og Bærum Kraftselskap).»

Med dagens sammensetning av NLB, hvor også Statkraft er medlem, er det ikke lenger grunnlag for å kreve endring i ordlyden i pkt. 3 i NVEs forslag til manøvrerings-reglement som anmodet om i ovennevnte brev. Ordlyden i reglementets pkt. 3, siste setning blir således:

«For øvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.»

Vi håper med dette å ha belyst en del forhold som anses sentrale i den videre behandling av saken. I den grad det er behov for det står vi gjerne til disposisjon dersom departementet har spørsmål eller behov for ytterligere opplysninger. Vi stiller også gjerne på et møte for å redegjøre for det ovennevnte hvis det skulle være ønskelig.

3.31 Miljøverndepartementets brev av 30. mai 2000

Vi viser til Deres brev av 22.2.00 og til senere samtaler med Hege Bredesen.

Vi kommenterer først NVEs brev av 8.2.00 som var svar på forespørsel fra OED i forbindelse med vår uttalelse av 9.7.99 til konsesjonssøknaden. Til sist i brevet kommer vi med øvrige merknader i forbindelse med nye momenter som har kommet til etter at vi avga vår uttalelse av 9.7.99 til NVEs innstilling.

A. Kommentarer til NVEs brev

Vi gjengir, i likhet med hva NVE gjorde, under hvert punkt først spørsmålene fra OED, og kommenterer deretter NVEs merknader til dette spørsmålet.

Ad spørsmål 1; Målepunkt for vannføring Mykstufoss - Skollenborg

«MD påpeker at målepunktet for vannføring er flyttet fra Mykstufoss til Skollenborg. DN antar at flyttingen betyr at vannføringen iht. det nye reglementet vil bli redusert ytterligere og at vannføringsvariasjonene vil bli redusert slik at vannføringen blir flatere.

Hvilken betydning har det at målepunktet er flyttet? Innebærer det at vannføringen ved Mykstufoss, sammenholdt med de målinger som foretas i dag, vil bli redusert pga tilsig mellom det gamle og det nye målepunktet? Hvor mye lavere vannføring vil det i så fall bli ved Mykstufoss i forhold til i dag?»

Vi er enig med NVE i at det bør foretas produksjonssimuleringer, og har for øvrig ingen kommentarer til NVEs merknader.

Vi kommer nedenfor i pkt. B med forslag til endrede minstevannføringskrav. Vi ber om at det foretas simuleringer også for disse forslagene.

Ad spørsmål 2; Skollenborg vannmerke

«MD hevder at Skollenborg vannmerke er mangelfullt kalibrert når det gjelder flomvannføringer. Stemmer dette? Hvilken betydning har det?»

Vi mener fortsatt at kalibreringen bør bedres, og har for øvrig ingen kommentarer til NVE's merknader.

Ad spørsmål 3; Fosserød

I fylkesdelsplanen for Vestfold er det fremmet følgende forslag:

«Det bør opprettes en målestasjon i Vestfold (Fosserød) som vannføringen relateres til.»

MD ber oss om å vurdere forslaget og uttaler følgende:

«Vi kan ikke se at NVE har vurdert spørsmålet om bruk av Fosserød som referansepunkt. Fosserød ligger ved Holmsfoss i Larvik og har et nedbørfelt på 5197 km². Den er fortsatt en av NVEs målestasjoner, den har en stabil profil i fjell og er bedre kalibrert enn Skollenborg. Samtidig ligger den på den lakseførende strekningen i motsetning til Skollenborg. Det vil derfor være nytting å benytte denne stasjonen for de kommende lakseundersøkelser, ikke minst for oppgangsundersøkelsene der betydningen av kortvarige flommer også må vurderes.

Bør det opprettes en målestasjon ved Fosserød slik som foreslått i fylkesdelsplanen? Innebærer dette at Fosserød skal erstatte Skollenborg som målepunkt slik at alle vannføringer i manøvreringsreglementet må omregnes?»

NVE slutter seg til vårt synspunkt om å bruke data fra Fosserød for lakseundersøkelsene. Vi har aldri uttalt at vi ønsker Fosserød som kontrollpunkt for minstevannføringskravene og er derfor enig med NVE i at det ikke vil være riktig å bruke Fosserød til dette formål. Vi har ingen merknader til NVEs øvrige vurderinger.

Ad spørsmål 4; Sommervannføring

MD er av hensyn til laksen «urolig for den store nedgangen i sommervannføring som NVE legger opp til». Fra den foreløpige uttalelsen refereres:

«For denne vår/forsommerperioden vurderer både DN, Fylkesmannen i Buskerud, Fylkesmannen i Vestfold, fylkesdelsplanen for Vestfold og elvekommunene i Vestfold minstevannføringskravet i R 34-alternativet som til dels alt for lavt til å sikre forholdene for laksens oppvandring og for utvandring av smolt. De begrensede undersøkelser som foreligger antyder at stor og mellomstor laks har problemer med å komme seg opp i vassdraget ved vannføringer lavere enn 60 m³/s. Vi viser i denne forbindelse til at Numedalslågen regnes som en såkalt storlakselv.

I den biologiske delen av driftsplan for Numedalslågen er det laget en figur som sammenstiller sommermiddelvannføringen (mai-august) med fangst av laks 4 år etter. Det regnes med at særlig for sportsfiske så er det sammenheng mellom fangstmengde og mengde laks på elva. Figuren viser at en topp i sommervannføringen etterfølges av en topp 4 år etter. Sammenhengen er ifølge planen statistisk signifikant og forklares med at en gunstig sommersesong for årsyngel vil komme til uttrykk i fangstmengden 4 år senere, siden 4 år er gjennomsnittsalderen for laksen i Lågen. Det er særlig for alle år med over 150 m³/s som sommergjennomsnitt som gir stor fangst 4 år senere.»

Hvilken kommentarer har NVE til denne uttalelsen?

Vi ba sekretæren for driftsplanutvalget ta direkte kontakt med NVE for å diskutere NVEs merknader på dette punkt. Ifølge ham trekker NVE nå sine innvendinger mot beregningene, dvs. at NVE er enig i at dette er viktig materiale å ta hensyn til i forbindelse med fastsettelsen av det nye reglementet.

Ad spørsmål 5; Minstevannføringer sommer

Vil MDs forslag medføre fare for situasjoner med tomme magasiner og underskridelse av minstevannføringskravet (se også under pkt 6 om MDs forslag til vintervannføringer)? MD ber om at det foretas en slik simulering og samtidig legges inn MDs forslag om 2 meter regulering av Halnefjorden.

NVEs beregninger viser at MDs forslag har meget liten negativ økonomisk betydning for kraftverkene i forhold til NVE's forslag. Salgsinntektene beregnes til henholdsvis 559 mill. kr og 558 mill.kr. Årsproduksjonen/vinterproduksjonen beregnes til henholdsvis 2907/1703 Gwh og 2910/1741 Gwh.

Beregningene viser videre at faren for tomme magasiner ikke øker i tørrår med MDs forslag til minstevannføring.

Oppfyllingen av Tunhovdfjorden tar imidlertid noe lenger tid i ekstreme tørrår pga minstevannføringskravet. Dette vil være negativt for landskapsbildet, noe som vi mener at man må akseptere ut fra hensynet til fisken i vassdraget.

Pkt. 6; Minstevannføring høst, vinter

«MD foreslår en minstevannføring på 20 m³/s i perioden 1. september - 31. mars. Dette begrunnes med at det av hensyn til forholdene for smoltutvandring og oppvandring av laks, er viktigere å prioritere en høyere absolutt minstevannføring om våren og på forsommeren, enn en høy minstevannføring om vinteren.

Hvilke konsekvenser får en slik minstevannføring blant annet i forhold til drikkevannsforsyningen til Kongsberg by? (Kongsberg kommune er i sin uttalelse til departementet fornøyd med 25 m³/s som er foreslått av NVE).»

Vi har ingen kommentarer til merknadene fra NVE. Vi viser for øvrig til at vi nedenfor kommer med endret forslag til minstevannføringer.

Pkt. 7; Halnefjorden

«MD foreslår at reguleringen av Halnefjorden reduseres med 2 meter, fra 4 til 2 meters reguleringshøyde. Hvilke betydning får dette?»

Vi antar at det ikke er riktig at 32,6 Gwh vil flyttes fra vinter til sommerproduksjon da det vel er minstevannføringskravene lenger nede i vassdraget som er bestemmende for forholdet mellom sommer- og vinterproduksjon. I denne forbindelse viser vi til side 10 i NVEs brev der det heter at det skjer en forskyvning av produksjonen fra vinter til sommer med MDs forslag siden dette forslaget har høyere minstevannføring om sommeren. Vi kan ikke se at NVE har simulert hvor mye Halnefjorden betyr alene. Vi antar at dette vil være meget marginalt og ber om at simuleringer utføres.

Bakgrunnen for vårt forslag om innskrenking til 2 meter regulering (ved heving) var forslag fra Statsskog som ble begrunnet som følger:

«Dette vil sterkt redusere de negative visuelle sidene ved reguleringen, samt bidra til bedre forhold for fisken og fisket i Halne. Det vil videre redusere den kunstig store vannføringa når Halnefjorden tømmes seint på høsten, og det kan redusere isgang nedover i vassdraget.»

B. Øvrige merknader:

Vannføring på ettersommeren/høsten og sykdom på laks.

Vi viser til brev av 13.3.2000 til Olje- og energidepartementet fra Statens dyrehelsetilsyn.

Fylkesveterinæren regner hele den lakseførende delen av Numedalslågen som smittet med bakteriesykdommen furunkulose. De siste utbrudd av sykdommen som forårsaket dødelighet på laks var i 1990 og 1991. Det pekes på at det er viktig å unngå nye utbrudd både for laksen i Numedalslågen og i andre elver da det er fare for at smitten kan overføres til disse. Det pekes videre på at utbrudd særlig skjer når fisken blir utsatt for stressfaktorer som høy vanntemperatur og høy fisketetthet, og da særlig kombinasjonen av dette.

Fylkesveterinæren anmoder på denne bakgrunn om at reguleringen av vannføringen i Lågen i minst mulig grad fører til perioder med lav vannføring kombinert med høy vanntemperatur, dvs. det anmodes om at kravene til minstevannføring på ettersommeren ikke legges for lavt.

Det anmodes videre om at det legges inn en klausul om slipp av «nødvann» etter sykdomsutbrudd.

Departementet er videre kjent med at det var utbrudd av soppinfeksjon i september i fjor ved vannføring på 30 m³/s og unormal høy temperatur for årstiden.

Departementet innser at man tidligere har vært for lite opptatt av å sikre en høy minstevannføring på ettersommeren/høsten. Mye tyder nå på at det å sikre en høyere vannføring i denne perioden er viktigere enn tidligere antatt for produksjonen av laks i vassdraget. Videre tyder mye på at vi har gått inn i en periode med varmere sommertemperaturer slik at det kan være fare for hyppigere sykdomsutbrudd ved lav vannføring.

På denne bakgrunn vil departementet endre sitt forslag om minstevannføringer slik at man er sikret en noe høyere vannføring på ettersommeren/høsten. Til gjengjeld kan vi akseptere en lavere minstevannvannføring på forsommeren. Vårt reviderte forslag er som følger:

01. januar - 31. mars	min. 20 m ³ /s
01. april - 24. mai jevn opptrapping til	min. 65 m ³ /s
25. mai - 24. juni	min. 65 m ³ /s
25. juni - 4. juli jevn nedtrapping til	min. 50 m ³ /s
05. juli - 31. juli	min. 50 m ³ /s
01. aug. - 31. aug. jevn nedtrapping til	min. 40 m ³ /s
01. sept. - 30. sept. jevn nedtrapping til	min. 30 m ³ /s

01. okt. - 10.oktober jevn nedtrapping til	min. 20 m ³ /s
11. okt. - 31. desember	min. 20 m ³ /s

I tiden 25. mai - 30. juni heves minstevannføringen avhengig av tilsiget til maksimum 95 m³/s. I tiden 1. juli - 15. august heves minstevannføringen avhengig av tilsiget til maksimum 60 m³/s.

Vi minner om at vi forutsetter at det gis adgang til å ta hele manøveringsreglementet opp til ny vurdering etter 10 år.

Når det gjelder fylkesveterinærens anmodning om vilkår om slipp av nødvann ved sykdomsutbrudd forutsetter vi at dette lar seg løse på frivillig basis, jf side 11 i vårt brev av 9.7.99.

b) Brev av 5.5.2000 til Miljøverndepartementet fra Buskerud fylkeskommune:

Fylkeskommunen viser til Miljøverndepartementets forslag i uttalelsen av 9.7.99 om å sette en frist på 5 år for å fullføre kulturminneregistreringene. Det har ifølge fylkeskommunen vist seg, bl.a. i forbindelse med den nye Mår-konsesjonen, at en frist på 5 år kan være for kort. Dette fordi registreringene er avhengig av at det er lav vannstand i magasinene om sommeren, noe som har vært uvanlig de senere år. Fylkeskommunen foreslår derfor at fristen settes til 10 år.

Departementet vil peke på at det av økonomiske årsaker er viktig å unngå unødige nedtapping av magasinene. Samtidig er det viktig at registreringene ikke trekker for langt ut i tid. Departementet avga 5. januar i år uttalelse i forbindelse med søknaden om fornyelse av Otra-reguleringene. Den problemstilling som fylkeskommunen peker på ble der løst ved at det blir fastsatt i vilkåret at kulturminnemyndigheten kan forlenge fristen. Vi foreslår at samme vilkår settes for Nore-konsesjonen. På denne bakgrunn foreslår vi at kulturminnevilkåret endres som følger:

10 (Automatisk fredete kulturminner):

Konsesjonæren plikter snarest, og senest innen 5 år dersom vedkommende kulturminnemyndighet ikke forlenger fristen, å oppfylle lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner §§ 8 og 9 i områder som berøres av reguleringen. Kostnadene knyttet til gjennomføring av arkeologiske undersøkelser og utgravinger, herunder også for- og etterarbeider, bæres av tiltakshaver, jf kulturminneloven § 10. De arkeologiske undersøkelsene i reguleringssonene skal tilpasses driften av reguleringsmagasinene slik at det unngås unødig nedtapping. Konsesjonæren skal derfor varsle fylkeskommunen om når og hvordan magasinene planlegges nedtappet i god tid på forhånd.

c) Lakseundersøkelser:

Bakgrunnen for at vi mente og fortsatt mener at det er så viktig at hele reglementet fastsettes midlertidig er bl.a. at Statkraft SF ikke har fulgt opp kravet fra miljøvernforvaltningen om undersøkelser. Krav om undersøkelser som grunnlag for søknaden om ny konsesjon ble fremført av Miljøverndepartementet allerede i 1985, og senere av DN og Fylkesmannen i Vestfold. Vi viser til vår uttalelse av 9. juli 1999 der denne problemstillingen er beskrevet.

Vi støttet i uttalelsen forslag fra DN om 2 års referanseundersøkelser av oppvandring, utvandring og overlevelse av laks før det nye manøvreringsre-

glementet trer i kraft. Vi gjentar nå forslaget og vil i eget brev til Statkraft SF orientere om dette.

d) Nye momenter vedrørende villaksen

Avslutningsvis vil vi minne om at Regjeringen har tatt stilling til oppfølgingen av Villaksutvalgets forslag til styrking av lakseforvaltningen etter at vi avga vår uttalelse. Vi viser i den forbindelse til St.meld. nr. 8 (1999-2000) og St.meld. nr. 33 (1999-2000). Numedalslågen er et av de vassdragene som nå blir vurdert som nasjonalt laksevassdrag. Dette, og den generelle styrkingen av lakseforvaltningen som det nå legges opp til gir etter vår oppfatning ytterligere grunn til å ta særlige hensyn til villaks-interessene ved behandlingen av søknaden om ny konsesjon i vassdraget.

3.32 Uttalelse fra Norske lakseelver av 31. mai 2000

Vi vil med dette oppfordre departementet til at det tas tilstrekkelig hensyn til laksen ved fastsettelse av ny konsesjon for Numedalslågen.

St meld nr 33 (1999-2000) - Tilleggsmelding til Rikets Miljøtilstand, slår fast at de norske laksebestandene representerer meget store naturverdier både i nasjonalt og internasjonalt perspektiv. Bestandene utgjør også en viktig ressurs som gir grunnlag for kulturtradisjoner og næringsvirksomhet. Situasjonen for laksen er imidlertid mer alvorlig enn noen sinne, og nærmere 40 % av bestandene er enten utryddet, truet av utryddelse eller sårbare. I Numedalslågen ser imidlertid bestanden ennå ut til å være rimelig sterk. Numedalslågen ble også av Rieber-Mohn utvalget pekt ut som ett av de 50 nasjonale laksevassdragene som krever et spesielt vern. Det er derfor viktig at ikke miljøforholdene forverres p.g.a. vassdragsreguleringene. Det beste er om man ved riktig regulering kan bidra til å øke produksjonen av laks.

Man har lenge vært klar over at vannføringen i lågen har stor betydning for oppvandring av laks og dermed for fangstresultatet. Ved å kjøre ulike statistiske analyser, er det i tillegg vist at vannføringen har stor betydning for produksjon av yngel. Mer konkret gir sommervannføringen ett år utslag i fangstmengde 4 år senere (gjennomsnittsalder for lågalaks er ca 4 år). Reguleringen har med andre ord stor betydning både for produksjon og fangst av laks i lågen. Med denne bakgrunn krever vi at Olje- og energidepartementet gjennomfører følgende.

1. Statkraft pålegges å umiddelbart gå i gang med forundersøkelser, slik miljømyndighetene krever.
2. Regulanten må avkreves et større fond for oppfølgende undersøkelser etter ny regulering.
3. Regulanten må pålegges å slippe vann ved sykdomsutbrudd på laks eller når det er overhengende fare for sykdomsutbrudd.
4. Det må sikres en tilstrekkelig sommervannføring.
5. Konsesjonen må tas opp til revisjon når det kan dokumenteres betydelige negative effekter av reguleringen ut over det som var kjent ved konsesjonstildelingen og uansett etter 10 år.

3.33 Uttalelse fra Aksjonsgruppa for Pålsbufjordens fremtid av 25. mai 2000

Konsesjonsbehandling for ny regulering av Tunhovdfjorden m.v. i Numedalslågen skal i følge våre opplysninger til behandling i Stortinget i løpet av høstsesjonen 2000. Aksjonsgruppa for Pålsbufjordens fremtid ønsker derfor å minne stortingspolitikere fra Buskerud og andre sentrale politikere med stort miljøengasjement om de helt spesielle miljøforholdene ved magasinet i Pålsbufjorden, i håp om at forholdene skal bli bedret som følge av den politiske behandlingen. Vi sendte også ut informasjon til enkelte stortings- og fylkespolitikere i forbindelse med høringsrunden i 1996.

Vi tillater oss derfor å sende dette brevet med kopier av en del bilder fra Pålsbufjorden. Bildene er tatt i perioden 1995-1999 og de fleste er fra Pålsbufjordens nordvestre del. Forholdene blir stadig verre. Nedtappingen av magasinet i Pålsbufjorden foregår hvert år etter «sugerørsmetoden», der nesten hver eneste vanndråpe skal i turbinene og der natur- og miljøhensyn i svært liten grad er ivarettatt med hensyn til fiske, fauna, næring og områdets rekreasjonsverdi. På 50-tallet ble det sprengt ut ytterligere kanaler for å tappe ut alt restvann fra Pålsbufjorden. I disse dager rapporterer fastboende med lang fartstid i området at også det populære røyfisket er i ferd med å forsvinne helt og registrerer avnndybden i de få pølene som er igjen i perioder av året kun er to meter dype. I øvre del av Pålsbufjorden er det heller ikke noen gang utbetalt fiskeerstatninger.

Det søkes nå om «evighetskonsesjon» for dette vassdraget. Dette betyr at Pålsbufjordens fremtid vil bli avgjort en gang for alle. Magasinet er et av de eldste i landet, bygget lenge før miljøvern ble «oppfunnet». Likevel var det den gang konsesjonsvilkår knyttet til reguleringen som tilsa en viss forpleining av blant annet fisket. Lite eller ingenting er gjort til nå, til tross for at Noreverkene har hatt en utrolig inntjening i årenes løp. Det er fortsatt noen fjellgårder i området som prøver å opprettholde bosettingen og ca 150 hytteeiendommer som er vitne til den elendige natur- og miljøforvaltningen, der kilometervis med «månelandskap» i store perioder av året griner imot oss. Den spesielt flate topografien i området gjør at selv marginale variasjoner i vannstanden blottlegger store tørrlagte områder.

Det er dette som er hovedgrunnen til at forholdene blir så ekstreme i akkurat dette magasinet.

Med stor tro på at vi kunne påvirke den videre utviklingen i området organiserte vi i april 1995 «Aksjonsgruppa for Pålsbufjordens fremtid». Vi er nå 100 medlemmer bestående av grunneiere og hytteeiere i Pålsbuområdet. Vi arbeider for at forholdene skal bli bedre i forbindelse med konsesjonsbehandlingen og har stilt konkrete krav til en del miljøtiltak ved Pålsbufjorden. Disse er ivarettatt i forslagene og kommentarene som er sendt NVE fra Nore og Uvdal kommune i høringsrunden.

Først og fremst er vi opptatt av at det blir bygd terskler for vannspeil i deler av Pålsbufjorden, fortrinnsvis Rødtjennan, Risvika og Bergodden. Det er disse områdene som ligger høyest og det der nedtappingen får de største negative konsekvensene. Vannspeil vil bedre de estetiske forholdene betydelig og også gi mulighet for et visst restfiske. Dette vil totalt sett gi dette området en helt

ny rekreasjonsverdi for allmennheten generelt og større næringsverdi i forhold til bl.a. turisme for de lokale beboere/grunneierne.

De fysiske forholdene virker svært gunstige for etablering av slike terskler, noe aksjonsgruppa har påpekt. Det er allerede utarbeidet skisser til terskelløsninger og noen tekniske beregninger som antyder at dette får relativt små økonomiske konsekvenser både når det gjelder selve byggingen av tersklene og eventuelt tap av "produktivt" vann. Dette fremgår også av innstillingen fra NVE. Videre er det ønskelig at det blir igangsatt årlig utsetting av fisk, båttrekk og rydding av 50 år gamle røtter og trerester med tanke på noe garnfiske. Men disse tiltakene har liten eller ingen verdi før selve reguleringsforholdene bedres.

Vi innser at de samfunnsøkonomiske hensyn ved kraftproduksjon må ivaretas i Norge og er glade for at Norge har miljøvennlig vannkraft som viktigste energikilde i elkraftproduksjonen. Men det må være mulig å balansere økonomi og miljø på en bedre måte enn det som er tilfellet ved Pålbufjorden frem til i dag. Skal miljøforbedringer pålegges - må dette skje gjennom de politiske prosessene under konsesjonsbehandlingen. Vi er bekymret for at forholdene ved Pålbufjorden ikke får nok fokus av miljøforvaltningen i fylket og nasjonalt i denne konsesjonssaken. Forholdene er lite kjent, og våre interesser blir lett usynliggjort av de mange - og tildels motstridene - interessene nedover i det lange vassdraget. Nore og Uvdal kommune er godt kjent med forholdene ved Pålbufjorden og har vist stor evne til å lytte til den vesle, men optimistiske «lokalbefolkningen» i Pålbuområdet. Kommunen har derfor også integrert planene om blant annet terskelbygging i sitt høringsdokument.

Pålbufjorden har alledere skaffet stor rikdom til landet vårt og burde nå få en hederlig «pensjonisttilværelse» på lik linje med andre statspensjonister for sin lange og tro tjeneste!

Vi setter derfor nå vår lit til at høstens politiske behandling av denne konsesjonssaken og at forholdene ved Pålbufjorden blir spesielt grundig belyst, etterfulgt med klare krav til konsesjonssøkeren om å bedre forholdene som resultat.

3.34 NVEs brev av 17. juli 2000

Kommentarer til Statkrafts brev av 21.02. og 15.03.2000:

Ad forslag til manøvreringsreglement - «vårflommens begynnelse»

Fra utkast til manøvreringsreglementets post 3 under overskriften Tunhovdfjorden og Pålbufjorden, siteres det fra 1. ledd:

«I den grad det ikke er tekniske begrensninger skal alt tilløp nedenfor Halnefjorden fra vårflommens begynnelse gå til oppfylling av Tunhovdfjorden til kote 725,90.»

Statkraft har bemerkt at formuleringen «vårflommens begynnelse» kan skape uklarhet med diskusjon om tolkning av denne formuleringen i fremtiden. Vi er enig med Statkraft i at det er viktig å unngå uklarheter for fremtiden, og vil anbefale Statkrafts forslag om fast dato for når alt tilgjengelig tilløp skal gå til oppfylling av Tunhovdfjorden. Vi vil anbefale at Statkrafts forslag til omformulering av vilkårt teksten imøtekommes.

I post 3 anbefales følgende endring i 1. ledd under overskriften; Tunhovdfjorden og Pålbufjorden:

«I den grad det ikke er tekniske begrensninger skal alt tilløp nedenfor Halnefjorden fra 25. mai gå til oppfylling av Tunhovdfjorden til kote 725,90\$006.»

Ad minstevannføring, flomdemning, magasininfylling - kraftproduksjon

Statkraft har foretatt en sammenligning mellom omsøkt manøvreringsreglement, vårt forslag og MDs nye forslag av 09.07.99 (MD2), og bemerker at flomdempningsmagasinene i Tunhovd- og Pålbufjorden, samt slipping av minstevannføring fra Rødbergdammen, Smådøla, Økta og Borgåi gir de største produksjonstapene.

Ved å sammenligne vårt forslag med MD2, viser Statkraft til at produksjonstap relatert til flomdemningen blir forholdsvis likt, men at noe av forskjellen i produksjonstap skyldes økte minstevannføringer i MD2. Videre fører MD2 til forskyvning av produksjonen fra vinter til sommer og senere oppfylling av magasinene.

Vi vil gjøre oppmerksom på at det i vår innstilling er redegjort for produksjonsdifferanser ved forskjellige alternative forslag til manøvreringsreglement basert på forutsetningene i konsesjonssøknaden.

De vesentligste forskjellene mellom vårt forslag og MD2 er at MDs forslag gir lavere minstevannføring om vinteren og høyere om sommeren. Dette fører til senere magasininfylling i Tunhovd- og Pålbufjorden. I likhet med Statkraft har vi også bemerket at forskjellen i forslagene til manøvreringsreglement fører til forskyvning i produksjonen fra vinter til sommer, samt senere oppfylling av magasinene med MD2. I følge våre simuleringer ble forskjellen mellom vårt forslag og MD2 en reduksjon på 3 GWh, mens etter Stakrafts beregninger økte tapet til 4,4 GWh, differansen synes å skyldes noe forskjellige modelloppsett mv, jf. Statkrafts brev av 15.03.2000 med vedlegg og vårt brev av 08.02.2000.

I brev av 30.05.2000 har MD kommet med enda et nytt forslag til minstevannføringer som fører til noe forskyvning av minstevannføringen fra forsommeren til ettersommeren/høsten i forhold til MD2. Vi har ikke foretatt noen simulering av dette alternativet, men dette forslaget vil sannsynligvis ikke føre til store endringer verken i produksjonsvolum eller forskyvning mellom sommer- og vinterproduksjon i forhold til tidligere forslag fra MD.

Når det gjelder fyllingsforholdene og flomdempningsmagasinene i Tunhovd- og Pålbufjorden viser vi til vår innstilling der disse forholdene er viet relativt stor oppmerksomhet.

Etter en helhetlig vurdering av ulike forhold i vassdraget kan vi ikke se at det er grunnlag for å endre på vårt tidligere forslag til manøvreringsreglement.

Ad høye sommervannføringer - laks

Vi viser til vårt brev av 08.02.2000 og har følgende tilleggskommentarer:

Det ble fra NVE i ovennevnte brev rettet noen kommentarer til Driftsplanen for Numedalslågen som viste til en signifikant, positiv sammenheng mellom gjennomsnittlig vannføring i sommermånedene etter at lakseyngelen har kommet opp av grusen og fangst av voksenlaks fire år senere. Tidsforskyvningen skyldes at generasjonstiden for laks i Lågen er 4 år. Sakens utvikling har

gjort det betimelig å teste hypotesen på andre norske laksevassdrag. Hypotesen som fremsettes på bakgrunn av data fra Numedalslågen er at vannføringen den sommeren nyklekket lakseyngel kommer opp av grusen skal påvirke fangsten når fiskene returnerer som gytefisk. Argumentasjonen bak hypotesen er at mye vann skal redusere lakseyngelens gjensidig påvirkning ved at det blir mer rom for yngelen som kommer opp av grusen for å etablere hierarkier med den konsekvens at dødeligheten avtar. Således vil lite vann føre til sterk gjensidig påvirkning av lakseyngelen med tilhørende høy dødelighet. Er denne hypotesen riktig, skal man forvente at den har generell gyldighet.

Med bakgrunn i data fra Eidselv, Etneelv, Olden, Gaula, Målselv, Alta og Repparfjordelv har det vært mulig å teste hypotesens gyldighet. Man har tatt hensyn til når yngelen kommer/forventes å komme opp av grusen som er juni i Eids-, Etneelv, Olden og Gaula og juli i Målselv, Alta og Repparfjordelv. Dessuten er faseforskyvningen mellom klekkeår og fangstår justert etter generasjonstiden som er 4 år i Etneelv, 5 år i Eidselv, Olden, Gaula og Målselv og 6 år i Repparfjordelv. For Alta er generasjonstiden satt til både 5 og 6 år siden hannene er ca. ett år yngre enn hunnene.

Resultatene er entydige. I alle elvene var det negativ sammenheng (korrelasjonskoeffisient mellom - 0,02 og - 0,31) mellom vannføring i klekkeåret og fangsten noen år senere. Det var ingen signifikante sammenhenger, med unntak av Målselv dersom oppvandringstidspunktet fra grusen er tidligere enn antatt (i juni isteden for i juli).

Disse resultatene, og resultatene fra Numedalslågen, forutsetter to ting. For det første at det er en tydelig sammenheng mellom yngeltetthet første leveår og rekruttering til gytebestanden, og for det andre at det er en sammenheng mellom mengde oppvandret fisk (det som blir gytebestanden) og fangst. Den første forutsetningen er vanskelig å dokumentere i det en rekke faktorer påvirker individene i det mellomliggende tidsrom - eventuelle forsuringsepisoder i ferskvann, fysiske forhold under smoltutvandring, lakselus, og temperatur og næringstilgang i havet. Den første forutsetningen synes således å ha betydelige svakheter. Når kun ett av de åtte vassdragene viser en positiv sammenheng mellom vannføring sommeren yngel kommer opp av grusen og fangst noen år senere, er det overveiende sannsynlig at sammenhengen skyldes tilfeldigheter og ikke de biologiske faktorer som forutsetningen stiller. Den andre forutsetningen synes å ha allmenn gyldighet siden det i flere elver er dokumentert en positiv sammenheng mellom oppfisket kvantum og oppvandret fisk.

Den negative sammenhengen som ble funnet i de utvalgte lakselvene har støtte i andre undersøkelser utført på ungfiskstadiet. Ungfiskstudier i Salt-dalselv over 23 år viser en negativ sammenheng mellom ungfisktetthet og vannføring. Storflommer i Gaula kan ha dramatisk negativ effekt på nyklekket yngel av laks. En modell basert på data fra tolv vestlandsvassdrag viser også en tydelig negativ sammenheng mellom ungfisktetthet året før smoltutgang og vannføring på forsommeren det samme året.

Disse uavhengige funnene støtter ikke hypotesen om at høy vannføring i løpet av klekkesommeren har positiv betydning for gytebestandens størrelse. Når man har gått grundigere inn i materien synes snarere det motsatte å være tilfelle.

Ad settefiskanlegg ved Tunhovdfjorden

Det er med forundring vi registrerer at Direktoratet for naturforvaltning (DN) i brev til Statkraft, datert 07.01.2000, sier følgende:

«I samband med søknaden om fornya konsesjon for dei såkalla Nore-utbyggjingane har etablering av eit setjefiskanlegg i øvre delar av Numedalslågen vorte høgaktuelt. Prosjekteringa for eit slikt anlegg er etter vår røynsle kome relativt langt, og vi har grunn til å tru at eit setjefiskanlegg vert realisert i nærleiken av Tunhovdfjorden i løpet av relativt få år. Dette anlegget vil då liggje sentralt både i høve til vatnet og i den kultiveringssona som Tunhovdfjorden ligg innanfor. Det vil vera naturleg og i samsvar med dei nyaste retningslinjene for kultiveringsverksemd at setjefisken for utsetjingar i Tunhovdfjorden vert produsert i det nye anlegget så snart dette er realisert.»

Vi har i vår innstilling på side 223 bemerket at med anbefaling av en omfattende terskelbygging i Pålbufjorden vil dette sannsynligvis bli et godt bidrag til å bedre fiskeforholdene/fisket i magasinene og da særlig i Pålbufjorden. Vi mener at det vil være å foretrekke å bedre forholdene for fisk i reguleringsmagasinene fremfor utsetting av yngel fra et eget settefiskanlegg. Dette er også i samsvar med konklusjoner som fremkom i juni d.å. under et arbeidsmøte på Kongsvoll om utsettinger av laksefisk. Møtet var initiert av DN og Norges forskningsråd. Etter vår mening bør resultatet fra utviklingen av fisket i forbindelse med terskelbassengene i første omgang fra Røyrjtjennan-bassenget følges opp over en 10-års periode, og vurderes nøye før en eventuell bygging av et nytt settefiskanlegg gjennomføres, se neste avsnitt. Vi har som nevnt i innstillingen anbefalt å utsette bygging av et settefiskanlegg ved Tunhovdfjorden, og er fortsatt av samme mening.

Ad forslag om terskelvilkår

Vi har i innstillingen anbefalt terskler i Pålbufjorden ved Røyrjtjennan, Risvika og Bergodden, jf våre kommentarer til vilkårene s. 225, 227-231. Formålet med tersklene er å dempe reguleringens skjemmende virkning, samt å bedre forholdene for fisk/fiske. Etter vår vurdering vil en terskel i Røyrjtjennan på kote 745 gi langt den beste virkningen av de tre tersklene, både når det gjelder de estetiske forholdene, og å bedre forholdene for fiskebestanden. Men de to andre tersklene vil også ha positive estetiske virkninger, samt bedre oppvekst- og beitevilkårene for fisken. Ved en eventuell prioritering av terskelen i Røyrjtjennan, og å utsette de to andre tersklene til man har kunnet vurdere virkningene av tiltaket, vil man ha et bedre beslutningsgrunnlag for etablering av disse tersklene senere. Før etablering av terskel i Røyrjtjennan må det foretas en forundersøkelse over ett år i den hensikt å kartlegge fiskebestanden og forholdene før terskelbyggingen. Videre bør en fiskeribiologisk undersøkelse gå over minst 4 år etter at terskeldammen er etablert. Etter utløpet av denne perioden vil resultatet av undersøkelsene måtte vurderes før departementet tar endelig avgjørelse om gjennomføring av terskelene i Risvika og ved Bergodden slik som vi alternativt vurderte det i ovennevnte innstilling (s. 231).

Vi vil også minne om at det er det allmenne fiske som skal fremmes ved ovennevnte tiltak, og at dette derfor må reguleres.

Forslag til omformulering av post 12 (Terskler m.v.), 1. ledd:

«Konsesjonæren plikter å bekoste terskel ved Røyrjtjennan i Pålbufjorden med topp vannstand på kote 745. Etter at resultatet av fiskeri-

biologiske undersøkelser og erfaringer med dette terskelbassenget foreligger, vil departementet avgjøre om det skal bygges terskler i Risvika og ved Bergodden i Pålbufjorden.»

I innstillingen diskuterte vi også terskel i Tunhovdvika, men konkluderte med at prioritering av rask oppfylling av Tunhovdfjorden og høy sommervannstand ville gi bedre estetiske forhold mv. Det ble i denne sammenheng også tatt hensyn til flomforholdene og anbefalt å holde et flomdempningsmagasin til høstflommene forventes å være kulminert.

Ad adgang til å ta manøvreringsreglementet opp til ny vurdering

Både MD og Statkraft er opptatt av at vi bare har foreslått at vannslippingsbestemmelsene i manøvreringsreglementets post 2 kan tas opp til ny vurdering etter 10 år. MD sier i brev av 30.05.2000 at de forutsetter at det gis adgang til å ta hele manøvreringsreglementet opp til ny vurdering etter 10 år. Vi mener at de øvrige deler av manøvreringsreglementet gir betydelige fordeler i forhold til eksisterende forhold, og at det ikke er behov for revurdering før ved vanlig revisjon.

Sluttkommentar

Etter en gjennomgang både av Statkrafts kommentarer og de tre nye forslagene om minstevannføringer som har kommet fra MD etter at vi avga vår innstilling, er vi fortsatt av den oppfatning at vårt forslag om manøvreringsreglement vil ivareta de ulike forholdene i hele vassdraget på en tilfredsstillende måte.

4 Departementets bemerkninger

4.1 Innledning

Statkraft SF har i søknad av 29. september 1994 søkt om fornyet konsesjon for fortsatt regulering av Halnefjorden, Pålsbufjorden, Tunhovdfjorden og Rødbergdammen i Numedalslågen, med de samme reguleringsgrenser som tidligere. I tillegg er det søkt om fortsatt overføring av Vierslafeltet i Veig til Numedalslågen og deler av Smådøla, Økta og Borgåi til Tunhovdfjorden. Bakgrunn for søknaden er at den tidligere tillatelsen til regulering i Numedalslågen fra 3. oktober 1914 hadde varighet på 80 år slik at tillatelsen løp ut 3. oktober 1994.

Reguleringene med overføringer benyttes i dag i Statkrafts to kraftstasjoner, Nore I og II. Nore I utnytter fallet mellom Tunhovdfjorden og Rødbergdammen og har en midlere produksjon på ca. 1000 GWh og en installert effekt på 220 MW. Nore II utnytter fallet mellom Rødbergdammen og Norefjorden og har en midlere produksjon på ca. 290 GWh og installert effekt på 55 MW.

I Numedalslågen, nedstrøms Norefjorden, ligger det i tillegg 7 elvekraftverk som er i drift. Disse eies av kommuner og fylkeskommuner. Elvekraftverkene har til sammen en midlere årsproduksjon på 1014 GWh. Det vil si at det til sammen produseres ca. 2304 GWh nedstrøms reguleringsanleggene.

SKK Numedalsverkene AS, tidligere Asker og Bærum Kraftselskap, har reguleringer og kraftverk i sidevassdragene Uvdalsvassdraget (Uvdal I og II) og Gjuva, Vrenga og Høymyrselfv (Hølseter og Vrenga kraftverk). Statkraft og ABK har en avtale om fordeling av vannslipping av hensyn til allmenne interesser i vassdraget.

Totalproduksjonen i vassdraget er om lag 2900 GWh.

Statkrafts reguleringer i Numedalslågen berører et stort geografisk område. Magasinene ligger overveiende i Buskerud fylke og Numedalslågen går videre gjennom Vestfold fylke før den renner ut i sjøen. I Buskerud fylke er kommunene Hol, Nore og Uvdal, Rollag, Flesberg og Kongsberg berørt. I Vestfold går vassdraget gjennom Lardal og Larvik kommuner.

4.2 Ny reguleringskonsesjon

I og med at konsesjonen til regulering og overføring er utløpt, skal søknaden om fortsatt regulering behandles etter vassdragsreguleringslovens regler som en søknad om ny konsesjon. Reguleringene av alle fall i Numedalslågen er per i dag beregnet til å innbringe 296 455 naturhestekrefter. Pga. reguleringens størrelse, legges spørsmålet om ny konsesjon for regulering av Numedalslågen fram for Stortinget for vurdering, jf. vassdragsreguleringsloven § 2 første ledd.

Selve konsesjonsvurderingen blir noe annerledes når det allerede foreligger en regulering i vassdraget, enn om det skulle foretas helt nye inngrep. Skader og ulemper som følge av reguleringen foreligger allerede og alternativene

til å gi konsesjon til fortsatt regulering vil være å nedlegge anlegget eller gi konsesjon for en mindre regulering.

Fordelen ved reguleringen er hovedsakelig kraftinnvinningen. Reguleringen har også hatt en viss flomdempende effekt. Kraftproduksjonen etter den omsøkte plan er beregnet til omlag 2875 GWh per år.

Reguleringens skader og ulemper gir seg mest utslag visuelt sett i øverste del av vassdraget. Det foreligger her en interessekonflikt mellom de øvre og de nedre deler av vassdraget. Magasinkommunene ønsker mer vann i magasinene av hensyn til estetikk og fisk. Dette er i motstrid med elvekommunenes ønske om mer vannslipping hovedsakelig av hensyn til laksen i vassdragets nedre deler. Det vises til nærmere vurdering av manøvreringsreglement og avveiningen mellom de ulemper og fordeler som vil oppstå i pkt. 4.8.

Olje- og energidepartementet mener at fordelene ved å gi ny konsesjon for fortsatt regulering av Halnefjorden, Pålsbufjorden, Tunhovdfjorden og Rødbergdammen i Numedalslågen samt fortsatt overføring av Vierslafeltet i Veig til Numedalslågen og overføring deler av Smådøla, Økta og Borgåi til Tunhovdfjorden, klart overstiger ulempene. Kravet for å kunne gi konsesjon etter vassdragsreguleringsloven § 8 anses som oppfylt. Olje- og energidepartementet foreslår at Stortinget gir sitt samtykke til at det gis konsesjon til fortsatt regulering og overføring. Det er foreslått konsesjonsvilkår og manøvreringsreglement som skal redusere de vesentligste ulempene ved reguleringen.

Med det foreslåtte manøvreringsreglementet vil kraftproduksjonen bli omlag 2820 GWh per år, det vil si en reduksjon på omlag 55 GWh i forhold til søknaden.

4.3 Konsesjonæren

Reguleringen i Numedalslågen ble foretatt som en statsregulering. Tillatelsen til regulering av Numedalslågen ble overført til Statkraft SF i forbindelse med at Statkraft ble omgjort til statsforetak. Det er derfor Statkraft SF, som har stått som konsesjonær for reguleringen, som har søkt om fornyet konsesjon for fortsatt regulering.

NVE har i sin innstilling gått inn for at konsesjonen gis til Numedals-Laugens Brugseierforening. Ingen har hatt innvendinger til NVEs innstilling på dette punkt.

Statkraft SF ble medlem av Numdals-Laugens Brugseierforening 4. november 1998. Samtidig ble vedtektene for brukseierforeningen endret.

I følge vregl. § 9 nr. 1 skal en reguleringskonsesjon fortrinnsvis gis til brukseierforeningen i vassdraget når det finnes en slik. Det er en forutsetning at brukseierforeningens vedtekter er godkjent. Olje- og energidepartementet godkjente 4. oktober 1999 brukseierforeningens vedtekter.

Olje- og energidepartementet går på denne bakgrunn inn for at reguleringskonsesjonen gis til Numedals-Laugens Brugseierforening.

Nore og Uvdal kommune har bedt om at administrasjonen legges til Rødberg. I følge brev av 17. september 1999 fra advokat Jan Dahl på vegne av brukseierforeningen, har brukseierforeningen nå kontor i Rødberg.

4.4 Medeierskap

Buskerud fylkeskommune, og kommunene Nore og Uvdal, Rollag, Flesberg og Kongsberg har i sin uttalelse til søknaden satt fram et felles krav om at fylkeskommunen må gis 25 prosent medeierskap i Norereguleringen. Fylkeskommunen skal deretter overføre inntil 44 prosent av eierandelen til de fire kommunene.

NVE har i sin innstilling gått i mot at det gis medeierskap. Det pekes på at Olje- og energidepartementet i 1992 i brev til Buskerud Energi AS fastslo at det ikke er aktuelt med medeierskap for Buskerud fylkeskommune i henhold til gjeldende regelverk. Det legges også vekt på at det aldri har vært aktuelt å gi medeiendomsrett til fylkeskommuner gjennom vilkår for å meddele konsesjon.

Buskerud fylkeskommune og kommunene Nore og Uvdal, Rollag og Flesberg kommune opprettholder kravet om medeiendomsrett i sine uttalelser til NVEs innstilling og mener at Stortinget må fastsette vilkår om forhandlinger om slikt medeierskap som vilkår for konsesjon. Det pekes på at kun en liten andel av kraftressursene i fylket er eid og utnyttet av regionale og kommunale interesser, og at fylkeskommuner tidligere er gitt anledning til å delta som medeiere i statlige utbygginger. Det hevdes at Noreverkene har gjennomgått og vil gjennomgå vesentlige ombyggingsarbeider som kan sammenlignes med en nyutbygging.

Olje- og energidepartementet vil bemerke at medeierskap ved vannkraftutbygginger utelukkende har vært aktuelt i *nye større statlige* vannkraftutbygginger. En rehabilitering av et anlegg er ikke sammenlignbart med en nyutbygging når det gjelder investeringer. Statkraft er etter omorganisering til statsforetak heller ikke å regne som statens utbygger, men en konsesjonær på lik linje med andre konsesjonærer.

Selv om vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 17 gir hjemmel for å pålegge vilkår ut over det som konkret er fastsatt i loven, må vilkårene stå i forhold til tiltaket som gjennomføres. Et vilkår om medeierskap, i en sak om fornyet reguleringsstillatelse, må anses for å være så tyngende at det ville være et uforholdsmessig vilkår i denne konsesjonssaken. Olje- og energidepartementet frarår derfor at det pålegges vilkår om at det skal forhandles om medeierskap for Buskerud fylkeskommune.

4.5 Driftsråd - flerbruksmagasin og -fond - vassdragsråd og fond til vassdragspleie

I forbindelse med NVEs behandling av konsesjonssaken har spørsmålet om opprettelse av et driftsråd blitt reist. Et driftsråd skal ha en rådgivende oppgave overfor konsesjonæren når spesielle tilfeller inntreffer i forhold til vannføring og magasin situasjon. Forslaget om driftsråd er med i fylkesdelplanen for Numedalslågen. Det har videre vært foreslått opprettelse av et flerbruksmagasin- og fond som skal være virkemidler for driftsrådet.

NVE fraråder opprettelse av et driftsråd. De interesse motsetningene som er til stede i Numedalslågen tilsier at medlemmene i et slikt driftsråd vil ha store problemer med å komme til enighet. NVE går heller inn for å fastsette vannslippingsbestemmelser med klare grenser.

NVE har videre avvist forslagene om flerbruksmagasin og -fond. Det vises til at et flerbruksmagasin vil være betydelig mer inngripende enn en innløsningsrett, og at konsesjonærens eneansvar for reguleringen tilsier at han må kunne forholde seg til konkrete konsesjonsvilkår. Når det gjelder flerbruksfond påpeker NVE at det ikke er hjemmel i vassdragsreguleringsloven for et slikt fond.

Buskerud fylkeskommune og Rollag kommune opprettholder sitt forslag om driftsråd i sine uttalelser til NVEs innstilling. Kongsberg kommune mener at det bør opprettes et driftsråd eller lignende som skal stå for vitenskapelige undersøkelser.

Miljøverndepartementet er enig i at forholdene i Numedalslågen ikke ligger til rette for et driftsråd og vil ikke gå inn for et slikt forslag. Departementet reiser imidlertid spørsmål om det bør opprettes et vassdragsråd.

Olje- og energidepartementet slutter seg til NVEs vurderinger og konklusjon om at det ikke skal opprettes et driftsråd og flerbruksmagasin. Olje- og energidepartementet vil påpeke at vassdragsreguleringslovens regler om fond ikke utelukker andre typer fond enn de som er uttrykkelig nevnt. Det må imidlertid foreligge helt spesielle grunner hvis det skal være aktuelt å sette vilkår om andre typer fond enn det som er nevnt uttrykkelig i loven. Det har aldri tidligere vært gitt pålegg om den typen flerbruksfond som her er krevet. Olje- og energidepartementet viser til at selve konsesjonsbehandlingen og de andre vilkår som fastsettes i medhold av konsesjonen skal ivareta de hensyn som et flerbruksfond er ment å dekke. Det vises for øvrig til det som er anført til spørsmålet om opprettelse av et driftsråd og at et slikt fond var tenkt som et virkemiddel for rådet. Departementet vil på denne bakgrunn ikke tilrå opprettelse av et slikt fond.

Når det gjelder spørsmålet om fond til vassdragspleie og et vassdragsråd til å disponere disse midlene, tilrå Olje- og energidepartementet at det ikke fastsettes bestemmelser om dette i konsesjonen. De interesser som skal ivaretas gjennom et slikt fond er allerede i det vesentlige ivaretatt gjennom naturforvaltningsvilkåret.

Det vil senere kunne være aktuelt å vurdere opprettelse av et vassdragsråd, for eksempel i forbindelse med eventuell implementering av EUs rammedirektiv for vannforvaltning.

4.6 Fylkesdelplaner for Numedalslågen

Både Buskerud og Vestfold fylkeskommuner vedtok i 1995 hver sine fylkesvise fylkesdelplaner for Numedalslågen.

Begge planene går detaljert inn i ulike spørsmål som skal behandles under konsesjonsvurderingen, blant annet fastsettelse av minstevannvannføringer og annen regulering av vannføring i vassdraget. Buskerud og Vestfold fylkeskommuner har til dels motstridende interesser når det gjelder vannføring i Numedalslågen og dette gir seg også utslag i fylkesdelplanene.

Fylkesdelplanene ble etter vedtagelse i fylkestingene oversendt Miljøverndepartementet for godkjenning i henhold til plan- og bygningsloven § 19-4. Fordi planene tar direkte standpunkt til spørsmål som skal vurderes og avgjøres i forbindelse med ny konsesjon, ble Miljøverndepartementet og

daværende Nærings- og energidepartementet enige om at Miljøverndepartementet utsatte sin utferdigelse av godkjenningsbrevene. Godkjenningsbrevene er blitt parallelt behandlet med konsesjonssaken og vil kunne sluttbehandles når konsesjonssaken er ferdigbehandlet av Stortinget.

Begge fylkeskommunene og flere kommuner henviser til fylkesdelplanen i sine høringsuttalelser. Det uttales blant annet at fylkesdelplanene og konsesjonen må vurderes i sammenheng. Olje- og energidepartementet er enig i dette og viser til at godkjenningen av fylkesdelplanene ble utsatt av hensyn til en samlet behandling. Vannbruksplanene vil sammen med høringsuttalelsene danne et viktig grunnlagsmateriale for konsesjonsvurderingen. Miljøverndepartementet har også i sin uttalelse påpekt at NVEs innstilling er vurdert i lys av blant annet fylkesdelplanene for Numedalslågen for Buskerud og for Vestfold.

4.7 Forholdet til fløtingsinteressene i vassdraget

Numedalslågen har tidligere vært benyttet til fløtning av tømmer. I likhet med andre tidligere store fløtingsvassdrag foregår det imidlertid ikke lenger fløtning i vassdraget. Transport av tømmer foregår nå på land.

Fløtningen i Numedalslågen ble midlertidig nedlagt etter en avtale mellom Numedalslaagens Fellesfløtningsforening (NFF) og Statskraftverkene/NLB i 1979. I 1990 ble det inngått en ny avtale som bestemte at det ikke skulle fløtes i Numedalslågen i perioden fram til 1997. Etter NVEs syn må fløtningen ovenfor Norefjorden anses som permanent nedlagt.

Statskraftverkene og NFF inngikk 12. mai 1971 en avtale om vannføring i vassdraget, såkalt fløtingsvann. Etter avtalen i 1979 om midlertidig nedleggelse av fløtningen foreslo Statskraftverkene overfor konsesjonsmyndighetene en endring av manøvreringen i vassdraget. Forslaget innebar redusert slipping av vann fordi det ikke lenger var nødvendig med slipping av fløtningsvann. Statskraftverkernes forslag vakte stor motstand fra andre interesser i vassdraget, blant annet mente man at det nye forslaget var uheldig av hensyn til lakseinteressene og forurensningssituasjonen i vassdraget. Olje- og energidepartementet besluttet at det som en foreløpig ordning skulle avgis fløtningsvann etter avtalen av 1971 i perioden 15. mai til 15. august. Det ble samtidig bestemt at det skulle settes i gang en sak om endring av manøvreringsreglement begrenset til en omdisponering av de vannmengder som tidligere var avgitt til fløtningen. NVE utarbeidet etter en høring en innstilling til departementet. Interessene i saken sto imidlertid så langt fra hverandre at departementet fant det mest hensiktsmessig å videreføre den tidligere avgjørelsen om slipping av fløtingsvann inntil nytt manøvreringsreglement skulle fastsettes i forbindelse med ny reguleringskonsesjon. Avtalen av 1971 mellom NFF og Statskraftverkene/NLB om vannslipping utgjør sammenholdt med Olje- og energidepartementets avgjørelse om slipping av fløtingsvann følgelig grunnlaget for den manøvreringen som gjelder i vassdraget i dag.

Som en følge av fløtningen, er det en rekke fløtingsinnretninger i Numedalslågen. Det er NFF som har stått som eier av disse innretningene. I forbindelse med avtalen om innstilling av fløtningen ga Statskraftverkene økono-

misk bidrag til å etablere tømmertransport på land. Det ble også gitt økonomisk bistand til fjerning av fløtingsinnretninger i vassdraget.

NVE tilrår i sin innstilling at fløtningen i Numedalslågen nedlegges permanent og at vassdraget ryddes for fløtingsinnretninger i den grad de ikke skal bevares som kulturminner. NVE mener videre at NFF bør nedlegges fordi foreningen ikke vil ha noen praktisk oppgave etter at fløtingen er permanent nedlagt.

Nore og Uvdal kommune krever at de juridiske forhold til fløtingen avklares og at forhandlinger om avvikling av fløtingsinteressene blir gjennomføres og avtaler inngås før konsesjon blir gitt. Avvikling av fløtningen må løses gjennom en avtale mellom de fløtingsberettigede og konsesjonæren.

Rollag kommune legger vannbruksplanen for Buskerud til grunn og mener at muligheten for å kunne gjenoppta tømmerfløtningen må sikres i tilfelle endrede fløtningsformer eller endringer i samfunnet gjør at fløtning igjen blir aktuelt.

Statkraft er enig i at fløtningen nedlegges, men mener at regulantene i denne forbindelse bare kan være medansvarlig for kostnader ved fjerning av fløtingsinnretninger hvor regulanten tidligere har medvirket økonomisk og bidraget ikke har vært rene gaver.

Miljøverndepartementet er enig i at fløtingen bør nedlegges permanent, men ber om at muligheten for å vilkårsfeste en plikt for regulanten til å yte støtte til bevaring av fløtingsinnretninger som kulturminner, vurderes av Olje- og energidepartementet.

Etter at NFF overdro de siste fløtingsinnretningene sine til Larvik kommune, ble NFF i brev av 26. oktober 1999 fra NVE fritatt for videre ansvar for fløtingsanlegg i Numedalslågen. I og med at NFF ikke lenger er eier av fløtingsinnretninger, antar Olje- og energidepartementet at gjenopptagelse av fløtningen ikke lenger er aktuelt og at NFF vil bli nedlagt.

Slik Olje- og energidepartementets ser det, er det lite sannsynlig at det noen gang vil bli aktuelt med fløting i Numedalslågen igjen. En mulig framtidig fløting kan imidlertid bli vanskeliggjort eller umuliggjort ved fastsettelse av nytt manøvreringsreglement i ny konsesjon. I så fall må konsesjonæren og fløtingsberettigede i form av skjønn eller avtale dersom forholdet ikke allerede er avklart ta opp saken. Departementet ser ikke noe grunnlag for at dette privatrettslige forholdet må være endelig avklart før vedtagelse av denne konsesjonen slik som anført av Nore og Uvdal kommune.

Spørsmålet om nedlegging av fløtingsinnretningene etter at det ikke lenger er mulig å fløte i vassdraget, er en selvstendig sak etter vassdragsloven. I den grad det ikke allerede er avgjort hva som skal gjøres med fløtningsanleggene, må dette avgjøres på selvstendig grunnlag uavhengig av konsesjonen. Det er etter Olje- og energidepartementets syn ikke grunnlag for å fastsette vilkår om økonomisk kompensasjon for nedlegging av fløtingsanlegg i denne konsesjonen. I hvilken utstrekning konsesjonæren skal bidra til nedlegging er et privatrettslig spørsmål i tilknytning til spørsmålet om nedlegging av fløtingen som løses ved skjønn eller avtale.

Olje- og energidepartementet er enig i at det kan være ønskelig å ivareta noen av fløtingsanleggene som kulturminner og støtter NVEs uttalelse om at det er ønskelig med et samarbeid med «Prosjekt Fløtningsminner-Numedals-

lågen». Departementet ser imidlertid ikke noe grunnlag for å pålegge konsesjonæren noen plikt til å bidra til ivaretagelse av fløtingsanleggene utover det som måtte bli avtalt.

4.8 Departementets bemerkninger til vilkårene

4.8.1 Innledning

Som påpekt av NVE i brev av 27. august 1997, har flere av vilkårene i NVEs innstilling en ordlyd som ikke er i samsvar med de vilkår som vanligvis fastsettes i dag. Ut i fra behovet for et oppdatert vilkårssett, har Olje- og energidepartementet på denne bakgrunn foreslått en del endringer i NVEs forslag til vilkår. De særskilte endringene kommenteres nærmere nedenfor.

Ved fastsetting av vilkår må det tas hensyn til at dette er en ny konsesjon til *fortsatt* regulering og at selve reguleringene og overføringene allerede er gjennomført. Som påpekt av NVE, må det imidlertid også tas hensyn til at nye damarbeider skal gjennomføres.

4.8.2 Konsesjonstid (post 1)

NVE har gått inn for at konsesjonen til Numedals-Laugens Brugseierforening gis på ubegrenset tid. Det er videre foreslått at vilkårene i konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år.

Rollag kommune går i mot at konsesjonen gis på ubegrenset tid og viser til at endrede forutsetninger i samfunnet kan medføre at vanlig revisjonsadgang etter vassdragsreguleringsloven ikke er tilstrekkelig for å fange opp alle forhold. Lardal og Larvik kommuner og Vestfold fylkeskommune forutsetter at revisjon foretas automatisk etter 30 år.

I medhold av lovendring 11. juni 1993 nr. 99 av vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 2 første ledd, er det fast praksis å gi konsesjon på ubegrenset tid når konsesjonen gis til en sammenslutning hvor mer enn 2/3 av kapitalen er offentlig eid. Reguleringen utnyttes i dag utelukkende av offentlig eide kraftverk. Departementet tilrår derfor at også Numedals-Laugens Brugseierforening gis konsesjon på ubegrenset tid.

Vassdragsreguleringsloven § 10 nr. 3 første ledd fastsetter at vilkårene for konsesjon *kan* tas opp til revisjon 30 år fra konsesjonens dato. Formålet med revisjonsadgangen er å gi en mulighet for å endre konsesjonsvilkår som viser seg å være urimelige/unødvendige og uhensiktsmessige på revisjonstidspunktet. Det er forutsatt at en revisjon av vilkår må begrunnes ut i fra en konkret vurdering av forholdene knyttet til reguleringen. Et pålegg om automatisk revisjon vil etter Olje- og energidepartementets syn ikke være forenlig med revisjonsbestemmelsen i loven. Det er derfor aldri fastsatt bestemmelser om automatisk revisjon i reguleringskonsesjoner. Olje- og energidepartementet tilrår at NVEs forslag til revisjonsbestemmelse, som er i tråd i med lovteksten, følges.

Når det gjelder spørsmålet om kortere revisjonstid for manøvreringsreglement og andre konkrete vilkår, vises til departementets kommentarer til manøvreringsreglementet og de enkelte konsesjonsvilkår.

4.8.3 Konsesjonsavgifter og næringsfond (post 2)

4.8.3.1 Konsesjonsavgifter

Etter vassdragsreguleringsloven § 11 nr. 1 skal det i vilkårene for vassdragsreguleringskonsesjoner fastsettes en årlig avgift til de fylkeskommuner og kommuner Kongen bestemmer. En tilsvarende konsesjonsavgift skal svares til staten.

Konsesjonsavgiftene til kommunene for reguleringen i henhold til tidligere konsesjoner var som et veiet middel kr. 23,36 per naturhestekraft etter justeringer i 1994. Sammenlignet med andre konsesjoner finner NVE at denne justerte avgiftssatsen ligger noe over det som er vanlig å fastsette. NVE har likevel foreslått at det skal fastsettes en konsesjonsavgift til de aktuelle kommunene på kr 25 per naturhestekraft. Begrunnelsen for dette er «at reguleringsene er omfattende og at de yter betydelige bidrag i flerbrukssammenheng til vassdraget nedenfor, noe som også går på bekostning av naturverninteresser i magasinkommunene».

Til staten har NVE foreslått en konsesjonsavgift på kr 8 per naturhestekraft.

Kommunene Nore og Uvdal, Rollag og Flesberg opprettholder i uttalelsene til NVEs innstilling sitt standpunkt om at konsesjonsavgiften må settes til kr 30,-, som er høyeste lovlige nivå for konsesjonsavgifter. Det pekes på reguleringen er uvanlig billig og lønnsom og at det må tas hensyn til den verdiskaping som reguleringen innebærer for regulanten. Samtidig bør avgiften i høyere grad kompensere for de skader og ulemper som er påført distriktet. Særlig tatt i betraktning at kommunen ikke har tatt del i de overskudd som de nedskrevne produksjonsanlegg frembringer. Dessuten viser kommunen til at konsesjonsavgiftene allerede for om lag 10 år siden var omkring kr 20 per naturhestekraft ved nye konsesjoner.

For nye anlegg har det de siste årene vært vanlig å fastsette en konsesjonsavgift på kr 21,- til kommunene. Den justerte middelverdien av konsesjonsavgiftene for reguleringsene Numedalslågen ligger dermed over den alminnelige avgiftssatsen for nye anlegg.

Selv om det i dette tilfellet ikke dreier det seg om en ny konsesjon for en hel regulering og ikke bare for en del, mener Olje- og energidepartementet at denne saken i realiteten ikke skiller seg mye fra de sakene hvor konsesjonene er delvis utløpt. I begge tilfeller foreligger det en allerede gjennomført regulering som nå må ha ny konsesjon - helt eller delvis. Det er derfor naturlig å behandle disse sakene likt.

Olje- og energidepartementet vil i tråd med langvarig praksis ta utgangspunkt i den oppjusterte avgiften. Det må foretas en konkret skjønnsmessig vurdering av avgiftssatsenes størrelse basert på formålet med konsesjonsavgiftene, dvs. verdiskapningen og skader og ulemper ved reguleringen. Departementet mener at en på dette grunnlag må gå noe over kr. 23,- per naturhestekraft. Det vises i den forbindelse til NVEs innstilling og de berørte kommunenes uttalelser. Olje- og energidepartementet vil imidlertid ikke tilrå at avgiften økes til mer enn kr. 25,- per naturhestekraft slik som krevet av de berørte kommunene. Det må i denne forbindelse også legges vekt på at de ulempene som reguleringen medfører for magasinkommunene er tatt hensyn til ved fast-

settelse av næringsfondet. NVEs forslag til konsesjonsavgifter til kommunene bør etter Olje- og energidepartementets syn legges til grunn.

Når det gjelder konsesjonsavgiften til staten, tilrår departementet i likhet med NVE en avgift på kr. 8,- per naturhestekraft. Dette tilsvarer omtrent den midlere avgiftssats som betales til staten etter nåværende satser.

De nye avgiftene skal betales fra 3. september 1994 som er det tidspunktet hvor den gamle konsesjonen løp ut. Oppreguleringen av avgiftene skal gjennomføres etter de reglene som til enhver tid har vært gjeldende i perioden. Regulanten må dekke det rentetap som kommunen er påført ved at den nye konsesjonsavgiften ligger noe over den som betales i medhold av den gamle konsesjonen. I tidligere saker har konsesjonæren blitt pålagt å betale en gjennomsnittlig rente for langsiktige plasseringer fra det tidspunkt den gamle reguleringskonsesjonen løp ut til ny konsesjon blir meddelt, jf. blant annet ny reguleringskonsesjon i Mårelven (st.prp. nr. 27 for 1997-98). Departementet har kommet til at riktig rente bør fastsettes på grunnlag av 5-års gjennomsnittlig statsobligasjonsrente.

Gjennomsnittlig statsobligasjonsrente for september 1994 var 8,60 prosent.

Statsobligasjonsrenter er ikke noe uttrykk for konsesjonærens alternative kostnad på tidspunktet for konsesjonens utløp, dvs. oktober 1994. Denne renten kan imidlertid være et uttrykk for mottakers plasseringsinntekt. Det er rimelig å anta at alternativkostnaden for kommunene er høyere enn statsobligasjonsrenten. Bankenes utlånsrente til andre banker på 5 års løpetid per september 1994 var om lag 0,25 prosentpoeng høyere enn statsobligasjonsrenten. Departementet har på dette grunnlag kommet til at renten bør fastsettes til 8,9 prosent.

Det regnes ikke rentes rente i tråd med langvarig praksis.

NVE uttaler i sin innstilling at avgiftsgrunnlaget er under revisjon. Dette vil bli behandlet som en egen sak av NVE, og departementet går ikke nærmere inn på dette.

4.8.3.2 Næringsfond

NVE har foreslått næringsfond til de berørte kommuner på til sammen 45 mill. kr. Fordelingen mellom kommunene er fordelt hovedsakelig på samme måte som reguleringsavgiftene på de aktuelle kommunene. NVE legger vekt på at kommunene tidligere har fått liten andel av verdiskapningen, at kraften føres ut av magasinkommunene, størrelsen på inngrepene og at reguleringen hemmer turistnæringen. På grunn av den faste bosettingen ved Tunhovdfjorden, betydelig hyttebygging i området, samt stor turisttrafikk og gjennomgangstrafikk i området, mener NVE det er relevant å sammenligne saken med Arendalsvassdraget til tross for at det i denne saken dreier seg om høyfjellsmagasiner.

NVE har imidlertid satt det samlede næringsfond til et større beløp enn en direkte sammenligning med Arendalsvassdraget og NVEs innstilling i saken om Aursunden skulle tilsi. Begrunnelsen for dette er at reguleringene i Numedalslågen i forhold til de andre sakene er svært omfattende både med hensyn til reguleringshøyder og fordeling over et stort område.

Nore og Uvdal kommunes andel av det foreslåtte næringsfondet utgjør 32,5 mill. kr. Kommunen har i sin uttalelse opprettholdt sitt opprinnelige krav om at kommunen skal få et næringsfond på 38 mill. kr. Kravet begrunnes blant annet med at det foreslåtte manøvreringsreglement innebærer en økonomisk gevinst som det må tas hensyn til ved fastsettelse av konsesjonsvilkår. Kommunen mener at allmenne interesser bør få en større andel av gevinsten via et større næringsfond. Både Flesberg og Rollag kommuner er av samme oppfatning som Nore og Uvdal kommune og ønsker et større næringsfond enn det som er foreslått av NVE.

Statkraft uttaler at næringsfondet som er foreslått av NVE er for høyt. Det påpekes at produksjonsstørrelsen som ligger til grunn for vurderingen er for høy fordi det ikke er tatt hensyn til de foreslåtte minste vannføringer og fyllingsrestriksjoner. Statkraft viser videre til departementets bemerkninger om kriterier for pålegg av næringsfond i konsesjonen for Arendalsvassdraget.

Olje- og energidepartementet er enig i at de berørte kommunene har fått forholdsvis lite igjen for de naturressursene de har stilt til disposisjon for kraftproduksjonen i forhold til hva som er vanlig ved konsesjoner i dag. I tråd med hva som er gjort i andre saker hvor det er gitt ny konsesjon for eldre reguleringer, vil departementet tilrå at det fastsettes et næringsfond. Størrelsen på næringsfondet må fastsettes etter skjønn basert på de konkrete forholdene i saken. Relevante momenter er foruten det at kommunene bør få en andel av verdiskapningen, blant annet kraftproduksjonens størrelse, reguleringens virkninger på næringsgrunnlaget i de berørte kommuner og hvilke andre vilkår som fastsettes i konsesjonen. Det må også ses på hvor store næringsfond som er utbetalt i andre saker.

Olje- og energidepartementet støtter NVEs vurdering når det gjelder størrelsen på næringsfondet. Selv om en direkte sammenligning med andre konsesjoner basert på kraftgrunnlag skulle tilsi et lavere næringsfond, er dette bare ett av flere momenter som må tillegges betydning. Selv om reguleringene her ligger i et høyfjellsområde, er de omfattende med store inngrep til skade for bosetting, friluftsliv og turisme. Olje- og energidepartementet ser derimot ikke noe grunnlag for å pålegge et større næringsfond enn det som er foreslått av NVE. Tatt i betraktning de ulemper og skader reguleringen medfører vil et større næringsfond stå i misforhold til den verdiskapningen reguleringen medfører. Olje- og energidepartementet tilrå i likhet med NVE at det pålegges et samlet næringsfond på 45 mill. kr. Olje- og energidepartementet tilrå i likhet med NVE at fordelingen av konsesjonsavgiftene mellom de berørte kommunene hovedsakelig foretas i samsvar med den fordelingsnøkkelen som per i dag foreligger når det gjelder konsesjonsavgifter.

Landbruksdepartementet har uttalt at landbruksbasert bruk av vassdragsnaturen bør tilgodeses ved fastsetting av formål for bruk av konsesjonsavgiftsmidler og næringsfond. Olje- og energidepartementet vil påpeke at næringsfondet skal bidra til å fremme næringslivet i kommunene, herunder landbruksvirksomhet. Det er fylkesmannen, etter delegasjon fra Kommunal- og regionaldepartementet, som har ansvaret for godkjenning av vedtektene for kommunenes næringsfond.

Næringsfondet forfaller til betaling når konsesjonen er gitt ved kongelig resolusjon.

4.8.4 Engangsavgift til staten (utgåar)

NVE har foreslått en engangsavgift til staten på kr 2,- per naturhestekraft. I reguleringsbestemmelsene for den utgåtte konsesjonen av 3. oktober 1914, ble det fastsatt at det en gang for alle skulle erlegges en engangsavgift på kr 1,- per naturhestekraft til staten.

Vilkår om engangsavgift til staten kan fastsettes i medhold av vassdragsreguleringsloven § 13 i tilfeller der det forføytes over en innsjø som ikke i sin helhet er underlagt privat eiendomsrett. Etter bestemmelsens ordlyd skal engangsavgiften erlegges «en gang for alle». I tidligere saker, blant annet St.prp. nr. 101 (1989-90) om ny reguleringstillatelse for Bygdin, St.prp. nr. 24 (1993-94) om ny reguleringskonsesjoner for Haldenvassdraget og St.prp. nr. 69 (1997-98) om ny reguleringstillatelse for Osensjøen, er det fastslått at avgiften skal oppfattes som en engangsgodtgjørelse som skal betales med den første reguleringstillatelsen. I forbindelse med en ny reguleringskonsesjon for en tidligere regulering, skal det følgelig ikke betales engangsavgift etter denne bestemmelsen. På denne bakgrunn finner Olje- og energidepartementet at NVEs foreslåtte vilkår om engangsavgift må utgå.

4.8.5 Godkjenning av planer, tilsyn mv. (post 6)

Nore og Uvdal kommune har krevet tilsåing av stenfyllingsdammen ved Øygarðsgrend og peker på at tilsåing av Tunhovddammen vil innebære en stor estetisk forbedring av et dominerende damanlegg.

Nore og Uvdal kommune forutsetter at NVEs bemerkninger om rydding av gammelt trevirke umiddelbart etterkommes av konsesjonæren, samt rydding av garnplasser etter anvisning.

Advokat Stinessen peker på at neddemmet sone skulle vært ryddet for trær og stubber og at det må være regulantens ansvar å foreta den opprydding som burde ha vært foretatt for lang tid tilbake. Et konsesjonspålegg om nødvendig rydding vil ikke være for tyngende, sammenholdt med de verdier regulanten innvinner på grunnlag av naturødeleggelsene.

Både Nore og Uvdal kommune, advokat Stinessen og Ole Levorsen ber om at det fastsettes vilkår om at Statkraft skal legge til rette for bruk av båt i Tunhovd- og Pålbufjorden. Nore og Uvdal kommune viser til at erfaringer fra at utsetting av båt og båtopptrekk fullstendig umuliggjort i nedbørfattige år som 1994 og 1996 fordi strekningen de fleste steder er fylt av ur, røtter og trær, som umuliggjør båtopptrekk.

Kommunen ber om at Statkraft pålegges å rydde, planere og vedlikeholde 6 steinsatte traktorveger for båtutsetting og båtopptrekk i Pålbufjorden og 4 i Tunhovdfjorden. Lokaliseringen skal fastsettes av formannskapet i kommunen.

Advokat Stinessen viser til de grunnforholdene som er i Pålbu, og med de omfattende områder som tørrlegges, gjør det svært vanskelig å benytte båt i magasinet. Det pekes på at det bør anlegges noen båtdrag. Det praktiske tilretteleggingen bør gå ut på at det ryddes «kanaler» fri for røtter og stein på utvalgte plasser slik at båter kan slepes eller kjøres til vannet. Departementet anmodes om å ta dette med som uttrykkelig vilkår, men at den detaljerte tilretteleggingen overlates Direktoratet for naturforvaltning i samarbeid med regulanten og kommunen.

Statkraft ber om at posten konkretiseres ved at bestemmelsen bare gjelder landskapsmessige forhold og opprydning som har sin årsak i reguleringen. Det bes om at det i vilkårsteksten presiseres at pålegg bare gjelder avbøtende tiltak som åpenbart ville blitt pålagt *av NVE i anleggsperioden*.

Når det gjelder spørsmålet om pålegg om båtdrag, er departementet enig i at det bør være mulig å bruke båt i Pålсбу- og Tunhovdfjorden, og at hindringer for å få satt båter på vannet bør avbøtes i den grad det er en følge av reguleringen. I hvilken utstrekning det er behov for båtdrag, vil først være klarlagt etter at det er foretatt opprydding i samsvar med NVEs pålegg og når man ser hvordan etablering av terskler og praktisering av det nye manøvreringsreglementet virker inn på i magasinene. Olje- og energidepartementet tilrår at det tas inn et vilkår, som post 6 annet ledd annet punktum, om at NVE i samråd med kommunen kan pålegge konsesjonæren å anlegge båtdrag hvis det viser seg å være nødvendig for å kunne sette ut båt i Pålсбу- og Tunhovdfjorden. Eventuelle pålegg om opprettelse av båtdrag bør samordnes med Direktoratet for naturforvaltnings pålegg for å sikre fiskemulighetene i medhold av post 7 II f. Olje- og energidepartementet vil ikke ta stilling til antall båtdrag som eventuelt må etableres. Det er imidlertid klart at kostnadene ved pålegget ikke må være urimelige og at de må stå i forhold til de fordeler som oppnås. Det er videre en forutsetning at båtdragene anlegges for allmennheten og ikke for enkelte grunneiere.

Olje- og energidepartementet er enig med Statkraft i at postens annet ledd annet punktum i NVEs innstilling er for vid og upresis. Departementet mener at annet ledd første punkt er tilstrekkelig til å pålegge nødvendige tiltak inkludert landskapsmessige tiltak som er vanlig ved nyanlegg i dag. Pålegg om opprydding i strandsonen mv. er således et eksempel på tiltak som kan pålegges i medhold av annet ledd første punktum. Annet punktum er derfor tatt ut.

Olje- og energidepartementet viser for øvrig til NVEs kommentarer til vilkårenes post 7 i innstillingen og slutter seg til de vurderinger som der er gjort.

4.8.6 Naturforvaltning (post 7)

4.8.6.1 Settefiskanlegg

NVE har ikke anbefalt vilkår om settefiskanlegg fordi det er foreslått omfattende terskelbygging i Pålsumagasinet. NVE mener at man må se hvordan terskelbassenget virker inn på fisken i fjordene i en tiårsperiode før det tas stilling til om det skal bygges et settefiskanlegg.

Nore og Uvdal kommune opprettholder sitt krav om settefiskanlegg nå. Buskerud fylkeskommune støtter kommunens krav. Kommunen peker på smittefare ved bruk av settefisk av «ikke stedegen stamme».

Olje- og energidepartementet viser til at bestemmelsene om naturforvaltning gir adgang til å pålegge vilkår om settefiskanlegg. Behovet for et slikt pålegg må på vanlig måte vurderes av DN.

4.8.6.2 Fisketrapp i Halnedammen og undersøkelse av ørekyte

NVE går ut fra at fisketrapp i Halnedammen inngår i vurderingen av opprettholdelse av fiskens vandringsveier i vassdraget og foreslår ikke noe særskilt vilkår om dette. Når det gjelder spørsmålet om undersøkelser av ørekyte, kan

ikke NVE se at denne er spredt ved utsetting av fisk i Pålsbufjorden og Tunhovdfjorden og tilrår ikke vilkår om gentest av ørekyte i magasinene.

Hol kommune mener at det er indikasjoner på at det er en sterk sammenheng med utbredelsen av ørekyta de siste 20 år og utsetting av fisk i regulerte vann, og mener dette er et område regulanten burde pålegges å undersøke/følge opp. Halne Sameige, Gerd Aasberg og Emil Steira understreker også behovet for slike undersøkelser.

Hol kommune påpeker videre at fisk som i dag vandrer ut av Halnefjorden kommer ikke opp igjen. Det må derfor konkret pålegges å bygge fisketrapp ved dammen i Halnefjorden for å gjenopprette fiskens gamle vandringsmønstre i vassdraget. Kravet støttes av Halne Sameige.

Olje- og energidepartementet viser til NVEs vurdering av disse spørsmålene og slutter seg til dette.

4.8.6.3 Midler til avbøtende tiltak

NVE har foreslått at det skal gis et årlig beløp til de berørte kommunen til opphjørp av fisk og vilt. Gerd Aasberg og Emil Steira mener at de summene som er foreslått er altfor små. Larvik kommune, Lardal kommune og Vestfold fylkeskommune forutsetter at midler til avbøtende tiltak, tas opp til revisjon hvert 10. år.

Miljøverndepartementet viser til DN's kommentarer til NVEs forslag til punkt VI i naturforvaltningsvilkåret. DN ber om at følgende tas inn etter beløpet på «kr 10 000,-»:

«... til opphjørp av fisk/vilt/friluftslivet. Beløpene skal justeres etter de tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer. Beløpene skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyrene til opphjørp av fisk/vilt i kommunene. Med hensyn til tiltak som kommer friluftslivet til gode skal beløpene nyttes etter nærmere bestemmelse gitt av DN.»

Olje- og energidepartementet tilrår at vilkåret endres i tråd med DN's forslag. NVE har i sine kommentarer påpekt at det ikke er uttrykkelig hjemmel i vassdragsreguleringsloven for å gi fond til friluftsliv. Olje- og energidepartementet vil påpeke at det ikke er uvanlig at også friluftsliv tilgodeses gjennom fond, jf. for eksempel tillatelse til tilleggsregulering og overføring i forbindelse med bygging av nytt Bjølvo kraftverk. Departementet går derfor inn for at også friluftsliv kan tilgodeses ved bruk av de midlene som er foreslått. Departementet går inn for å øke beløpet til opphjørp av fisket m.v. for kommunene langs den lakseførende strekning. For Larvik, Lardal og Kongsberg økes derfor beløpet til kr. 20 000.

4.8.6.4 Naturvitenskapelige undersøkelser

Miljøverndepartementet mener at det skal foretas referanseundersøkelser av oppvandring, utvandring og overlevelse av laks nedstrøms Hvittefoss med det nåværende reglementet, og foreslår at undersøkelserne pågår i to år før det nye manøvreringsreglementet trer i kraft. Lardal kommune, Larvik kommune og Vestfold fylkeskommune påpeker med henvisning til innstillingens post 8 nødvendigheten av rask iverksetting av laksefiskundersøkelser.

Olje- og energidepartementet vil bemerke at en referanseundersøkelse bør gå over atskillig lengre tid enn to år, for å gi mer sikre resultater. Det vil

imidlertid være urimelig å utsette innføring av nytt manøvreringsreglement over flere år. Det viktigste vil uansett være undersøkelser av livsbetingelsene i Numedalslågen som følge av det nye reglementet. Olje- og energidepartementet går på denne bakgrunn ikke inn for pålegge referanseundersøkelser med det nåværende reglementet.

Lardal kommune mener Lågen må sees som et spesielt vassdrag ut ifra de mange og intakte miljøkvaliteter vassdraget har. En slik status må føre til at vassdraget skal underlegges en akseptabel naturvitenskapelig forskningsaktivitet. Dette vil på litt sikt kompensere for den manglende økologiske dokumentasjonen som lå til grunn for Statkrafts søknad, og vil være en sikkerhet for framtidig bærekraftig forvaltning av Lågen og Lågens biologiske ressurser. Kommunen mener sammen med Larvik kommune og Vestfold fylkeskommune at et program for undersøkelser utarbeides som utredningsprogram, jfr. konsekvensutredningsbestemmelsene i Plan- og bygningsloven. Olje- og energidepartementet vil påpeke at de undersøkelser som skal gjennomføres i medhold av naturforvaltningsvilkåret ikke faller inn under konsekvensutredningsbestemmelsene i plan- og bygningsloven.

Miljøverndepartementet mener at DN som har forvaltningsansvar for anadrom laksefisk, bør være forvaltningsmyndighet i forhold til innstillingens post om naturforvaltning, punkt II c om lakseundersøkelser. Olje- og energidepartementet vil påpeke at DN fortsatt er ansvarlig forvaltningsorgan i henhold til bestemmelsen og bestemmer om undersøkelser skal igangsettes. Hvis det skal igangsettes undersøkelser, skal konsesjonæren imidlertid foreta undersøkelsene i samråd med NVE.

4.8.6.5 Øvrige kommentarer

Statkraft mener at det reelle innholdet i naturforvaltningsvilkårene er blitt vanskelig å forstå og praktisere.

Statkraft foreslår at naturforvaltningsvilkårenes del II og III omhandler undersøkelser og tiltak som er direkte knyttet til virkninger av reguleringene, og der kostnadene med gjennomføring skal stå i forhold til nytteverdien. Disse påleggene bør utformes og gjennomføres i et samspill mellom regulant og forvaltningsmyndighet.

Undersøkelser og tiltak som ikke er knyttet til direkte virkninger av reguleringene foreslår Statkraft regulert gjennom post 2 om konsesjonsavgifter og næringsfond og naturforvaltningsvilkårenes del VI, dvs. at dette skal dekkes av de økonomiske midler kommunene blir direkte tildelt gjennom konsesjonsvilkårene.

Olje- og energidepartementet vil bemerke at de vilkårene som er foreslått i NVEs innstilling er i tråd med de vilkårene som er gitt i konsesjoner de senere år. Selv om det ikke er tatt inn direkte i vilkårene at kostnadene knyttet til de undersøkelser og tiltak som pålegges i medhold av naturforvaltningsvilkårene skal stå i forhold til nytteverdien, er dette en klar forutsetning for pålegg. For øvrig mener departementet at også indirekte virkninger av reguleringen kan være viktig å få regulert av naturforvaltningsvilkåret. Forholdsmessighetsprinsippet som er presisert foran vil sørge for at påleggene ikke blir urimelige. Olje- og energidepartementet tilrår ikke at det gjøres endringer som foreslått av Statkraft.

Rollag mener det ikke er tatt særlig hensyn til begroingsproblemet i Lågen. Kommunen mener at ørretfisket er ødelagt på visse strekninger i elva pga. dette og at problemet skyldes hovedsakelig reguleringen. Rollag kommune mener at det må gis pålegg om utbedrende tiltak. Olje- og energidepartementet vil påpeke at dette er et spørsmål som må vurderes under bruk av naturforvaltningsvilkåret.

4.8.7 Forurensning mv. (post 8)

Miljøverndepartementet uttaler at det kan gis tillatelse til reguleringene etter forurensningsloven § 11 under forutsetning av at forurensningsvilkåret i NVEs innstilling fastsettes. På anmodning fra Miljøverndepartementet foreslår Olje- og energidepartementet imidlertid en endring i ordlyden ved å erstatte ordet «Miljøverndepartementets» med ordet «fylkesmannens».

4.8.8 Automatisk fredete kulturminner (post 9)

Miljøverndepartementet ber om at innstillingens post om fornminner erstattes av et vilkår som skal sørge for oppfyllelse av kulturminneloven §§ 8 og 9 i etterkant av konsesjonsvedtaket.

Miljøverndepartementet framholder at pålegg om kulturminnevilkår kan gis fordi det i verken i forbindelse med 1914-konsesjonen eller senere er foretatt de arkeologiske undersøkelsene som kreves etter kulturminneloven. Olje- og energidepartementet vil imidlertid påpeke at kulturminnelovens regler ikke har tilbakevirkende kraft på tiltak som er gjennomført lang tid før loven trådte i kraft. Kulturminneloven hjemler således ikke pålegg om kulturminnevilkår for eldre tiltak som ikke oppfyller dagens krav.

Kulturminnelovens regler om plikt til undersøkelser og utgravinger kommer heller ikke direkte til anvendelse ved ny konsesjon for fortsettelse av et tiltak med utløpt konsesjon. Kulturminneloven §§ 8 og 9 kommer bare til anvendelse når tiltak «settes i gang» jf. kulturminneloven § 8 første ledd. Fastsettelse av ny konsesjon for reguleringer som har utløpt vil, som i dette tilfellet, bare innebære en videreføring av den allerede foretatte reguleringen. Konsesjonen vil ikke medføre noen nye inngrep i forhold til de som allerede er gjennomført i medhold av den utløpte konsesjonen.

Selv om kulturminneloven §§ 8 og 9 ikke gir direkte hjemmel for å pålegge konsesjonæren å sørge for arkeologiske undersøkelser mv., skal det i medhold av kulturminneloven § 1 tredje ledd tas hensyn til kulturminner i konsesjonsbehandlingen. Det er i en viss utstrekning mulig å pålegge vilkår av hensyn til kulturminner med hjemmel i vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 17. Det er imidlertid en forutsetning at vilkåret må anses som rimelig i forhold til den belastning dette medfører for konsesjonæren veid opp mot de fordeler som kan oppnås ved pålegget.

Olje- og energidepartementet går inn for å fastsette vilkår av hensyn til kulturminner, men kan med utgangspunkt i manglende hjemmelsgrunnlag ikke gå inn for Miljøverndepartementets forslag til vilkår. Det er ikke aktuelt å pålegge en så omfattende undersøkelsesplikt som det som følger av kulturminneloven, og det kan derfor ikke henvises til kulturminneloven §§ 8-10 i vilkårene.

Det har tidligere vært fastsatt vilkår om arkeologiske undersøkelser mv. i forbindelse med fastsettelse av ny reguleringskonsesjon for fortsatt regulering. Det er nødvendig å se hen til de pålegg som er gitt i disse sakene, men først og fremst må det foretas en konkret vurdering av hvilke vilkår som med rimelighet kan pålegges i det enkelte tilfelle.

Olje- og energidepartementet mener det må være krav om klar sammenheng mellom det området hvor undersøkelser mv. kan pålegges og tiltakets, dvs. regulerings, virkninger. I likhet med St.prp. nr. 27 (1997-98) om reguleringskonsesjon i Mårelven, må pålegg av hensyn til kulturminner kun gjelde i neddemningssonen.

For å sikre at pålegget ikke blir urimelig belastende for konsesjonæren, er det viktig at de pålagte undersøkelser foretas i den tiden magasinene likevel er nedtappet.

Miljøverndepartementet mener at kulturminnene i dag fremdeles er legalfredet. Begrunnelsen er at kulturminnene etter det som har kommet frem tidligere i saken, ved tidligere konsesjonsbehandling, ikke har vært undergitt dispensasjonsbehandling etter tidligere kulturminnelovgivning. Da fornyelse av konsesjon skal behandles som et nytt vedtak, mener vi at kulturminnelovens regler kommer til anvendelse når konsesjonen nå skal behandles på nytt. Det må derfor henvises til kulturminneloven i konsesjonsvilkåret.

De automatisk fredete kulturminnene må derfor undersøkes, (dvs. befares, registreres mv) av fylkeskommunene som rette myndighet. Slike undersøkelser, herunder for- og etterarbeid, skal ikke gjøres mer omfattende enn nødvendig. Dette under hensyn til at kostnadene skal dekkes av konsesjonæren, jfr. kml. § 10.

Etter at registreringer mv er gjennomført skal Riksantikvaren (som rette myndighet fra 1. januar 2001) ta stilling til eventuell dispensasjon fra fredningen etter kml. § 8 og eventuelt fastsette vilkår om særskilt gransking (f.eks. utgravning for å sikre kildematerialet). Når det gjelder fastsettelse av vilkår etter kulturminneloven kan disse ikke være urimelig tyngende, jfr. kml. § 10.

Fylkeskommunen er rette myndighet som skal vurdere hvorvidt automatisk fredete kulturminner berøres av reguleringen, herunder om dette også omfatter omkringliggende områder.

Miljøverndepartementet vil i denne fornyelsessaken gå inn for at det arkeologiske arbeidet kan utstå og gjennomføres først i den tiden magasinene likevel er nedtappet for å unngå at kostnadene blir urimelig belastende for konsesjonæren.

Olje- og energidepartementet viser til at dette spørsmålet er til prinsipiell avklaring mellom de to departementer. Olje- og energidepartementet finner likevel å kunne tilrå at Miljøverndepartementets forslag til vilkår tas inn i denne saken.

4.8.9 Ferdsel mv. (post 10)

Advokat Stein Erik Stinessen har på vegne av berørte grunneiere og rettighetshavere fremmet ønske om opprusting av vei på vestsiden av Tunhovdfjorden til vanlig skogsbilvei klasse A standard. Stinessen presiserer at det ikke er snakk om noen gjenopptakelse av skjønnene, men en selvstendig vurdering av hva som er rimelig å pålegge i forbindelse med fornyelse av konsesjonen. Det

hevdes at det foreligger årsakssammenheng mellom veien og reguleringen og at kravet står i forhold til nytten og de gevinster regulanten oppnår ved reguleringen.

H.r.advokat Bjørn Dalan har på vegne av skogeierne som berøres av overføringen av Smådøla oppretthold kravene om standardheving av Smådøla-veien, høyere bidrag til veivedlikehold, bilvei fra Fauske sag, overkjøringer, traktorveier og vedlikehold.

Statkraft viser til at disse veiene er bygget eller opprustet i henhold til tidligere avtaler eller skjønnsavgjørelser, og avgjørelsene fastsatte erstatning for nåværende regulering som er identisk med den omsøkte. Det hevdes at endret transportpraksis med henblikk på tid, kjøretøyer og veistandard ikke endrer disse avgjørelser, som har gitt kompensasjon for reguleringsinngrepene. Statkraft påpeker at det ikke er departementets oppgave å overprøve disse avgjørelsene, og at det kan heller ikke være riktig å fastsette konsesjonsvilkår på dette grunnlag.

Som anført i NVEs innstilling, er de forhold som her ønskes regulert gjennom konsesjonsvilkår allerede avgjort ved skjønn. Selv om grunneierne her påpeker at det ikke er snakk om gjenopptakelse av skjønn, men pålegg av nye vilkår ut i fra hva som anses rimelig i dag, griper dette direkte inn i de avtaler/skjønn som er fastsatt i henhold til den tidligere konsesjonen. De skjønnene som er fastsatt er stedsevarige og ikke begrenset til konsesjonstiden. Dersom det skulle pålegges konsesjonsvilkår om veiopprusting mv. måtte dette i tilfelle hjemles i vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 17. I følge forarbeidene er bestemmelsen tenkt å omfatte skader som ikke er gjenstand for erstatninger, eller hvor interesser som ikke har noen til å representere seg blir berørt.

Etter Olje- og energidepartementets syn kan det ikke pålegges vilkår som har til formål å avbøte de samme ulemper som tidligere er avgjort ved bindende avtaler eller stedsevarig skjønn med mindre det i tillegg foreligger nye sterke allmenne interesser som ikke har gitt grunnlag for erstatning. Olje- og energidepartementet kan ikke se at det foreligger slike nye sterke allmenne hensyn som kan gi grunnlag for vilkår om opprusting av veier mv.

I den grad den nye konsesjonen medfører skader og ulemper ut over det som fulgte av den gjeldende konsesjonen, må dette løses i form av avtale eller skjønn mellom konsesjonæren og de berørte interessene.

4.8.10 Terskler mv. (post 11)

NVE har i sin innstilling foreslått etablering av tre terskler i Pålbufjorden, henholdsvis ved Risvika, Bergodden og Rødtjennan. Terskelen ved Rødtjennan vurderes som den mest fordelaktige både av hensyn til fisk og estetik. NVE går inn for at dammen bygges på kote 745 som også er det dyreste alternativet. Dette alternativet er valgt fordi dette vil gi en betydelig gevinst i vanddekket areal som vil gi et stort tilskudd av bunndyrproduksjon.

Tersklene i Risvika og Bergodden har ikke like stor estetisk verdi som terskelen i Rødtjennan, men vil fungere som beite- og oppvekstområde for fisk.

NVE støtter i innstillingen ikke Statkrafts krav om at det må foretas en kost/nyttevurdering før tersklene bygges. Fordelene med dammen ved Rødtjennan er etter NVEs syn klare. NVE er imidlertid av den oppfatning at tersklene ved Risvika og Bergodden også vil ha en så positiv effekt for fiskens

næringstilgang og at det anbefales at de bygges med en gang uten at det først gjennomføres forskning på hvordan dammen ved Rødtjennan virker inn på bunndyrsproduksjon og fisk.

NVE har ikke foreslått terskel ved Tunhovdvika fordi Tunhovdfjorden er prioritert foran Pålsbufjorden med hensyn til vannfylling. Terskler i Tunhovdvika har av den grunn ikke samme betydning verken av estetiske hensyn eller av hensyn til det akvatiske økosystemet.

Nore og Uvdal kommune støtter forslaget om tre terskler i Pålsbufjorden, men opprettholder i tillegg sitt krav om terskelplan for elvestrekningen og sidevassdragene, herunder på elvestrekningen mellom Norefjorden og Sporan bru. Det legges blant annet vekt på forholdene for fisk og estetiske hensyn.

Ole Levorsen som er grunneier i Pålsbufjorden har ingen motforestillinger mot de foreslåtte tersklene og mener de bør bygges. Dersom en av tersklene ikke skal bygges bør det være terskelen i Risvika da han er i tvil om denne vil fungere fordi det ikke kommer bekker inn i området. I tillegg fremheves at små lekkasjer i grunn tilsier at vannet blir borte og det vil gå flere år mellom hver gang vannstanden i fjorden blir så høy at den fylles igjen derfra. Tersklene ved Bergodden og Rødtjennan vil etter Levorsens syn kunne fungere som tiltenkt.

Advokat Stinessen støtter på vegne av grunneiere og rettighetshavere etablering av tersklene i Pålsbufjorden og påpeker at tersklenes utradisjonelle karakter må ses på bakgrunn av det usedvanlige skadeomfanget og at det ikke gripes inn i den direkte årsak til dette dvs. reguleringshøyden. Han ber om at departementet i sin innstilling gir uttrykk for at kommunen skal høres når det gjelder den videre utforming av tersklene.

Statkraft går prinsipielt i mot at det skal pålegges bygging av de tre tersklene i Pålsbufjorden. Statkraft begrunner sitt standpunkt blant annet med at dette fremstår som er forskningsprosjekt og at det ikke er hjemmel for å pålegge et forskningsprosjekt. Subsidiært må det foreligge en positiv kost/nytteeffekt og at det blir foretatt en vurdering av alternative tiltak. Selskapet synes det virker som om NVE ikke har trukket inn virkningen av fyllingsrestriksjonene i sin vurdering av effekten til de foreslåtte terskelbassengene og mener at de landskapsmessige sidene knyttet til selve dammene heller ikke synes vurdert.

Det må etter Statkraft vurdering være tilstrekkelig å sikre hjemmel for etablering av terskelbasseng ved at ordlyden endres i post 12.

Atter subsidiært anfører Statkraft at dersom NVEs forslag om å pålegge etablering av terskelbasseng blir videreført, må det kun omfatte en terskel hvis virkning må dokumenteres før eventuelt ytterligere terskelbasseng pålegges etablert. Før et endelig vedtak fattes, må alle krav til utførelse være avklart med NVE og plassering av massetak, anleggsveier og andre konsekvenser være utredet slik at kostnadsoverslaget kan bygge på sikre forutsetninger.

For øvrig påpeker Statkraft at det må være en forutsetning at samtlige grunneiere/rettighetshavere forplikter seg til å opprettholde allmennhetens adgang til fisket. Det vil være nødvendig å pålegge restriksjoner for utøvelse av fisket i de nye bassengene. Hvordan slike restriksjoner, som er en inn-

skrenkning i råderetten for den direkte berørte grunneier/rettighetshaver samtidig som det vil være til fordel for øvrige grunneiere/rettighetshavere som ikke er direkte berørt, kan gjennomføres, er ikke tilstrekkelig avklart. Dette er forhold som må være avklart og endelig løst før tersklene eventuelt etableres.

Olje- og energidepartementet støtter at Pålbufjorden prioriteres med avbøtende tiltak når Tunhovdfjorden er prioritert med hensyn til vannfylling.

Statkraft har fremført en rekke argumenter mot etablering av terskler i Pålbufjorden. Når det gjelder argumentet om at det ikke er hjemmel for å pålegge et forskningsprosjekt, ser ikke Olje- og energidepartementet noe grunnlag for å gå inn på en slik juridisk vurdering, fordi terskelpåleggene ikke kan anses som noe forskningsprosjekt selv om konsekvensene av tersklene ikke er helt klarlagt. Det er ikke tvil om at tersklene vil ha positiv effekt for fisk i Pålbufjorden. Spørsmålet er hvor stor effekt tersklene vil gi. At tiltaket også vil kunne gi kunnskaper som kan brukes i andre saker, er en positiv sideeffekt, men ikke begrunnelsen for å pålegge terskler.

Olje- og energidepartementet legger stor vekt på at Pålbu skal bli tilgode sett med avbøtende tiltak. Tatt i betraktning at dette er en gammel regulering uten nye store investeringsutgifter må det kunne pålegges nødvendige vilkår for å avbøte skader på allmenne interesser som skyldes reguleringen. Det må kunne pålegges vilkår i den sammenheng når det er påvist at virkningen vil bli positiv for viktige allmenne interesser som fisk og estetikk.

Olje- og energidepartementet mener at terskelen i Rødtjennan bør bygges. Det fremstår som tilstrekkelig klart at denne terskelen vil ha store positive konsekvenser. Departementet er imidlertid enig med Statkraft i at usikkerheten omkring virkningen av terskler i Risvika og Bergodden tilsier at disse tersklene ikke bygges før man har et bedre grunnlag for å fastslå konsekvensene. NVE har i sitt brev av 17. juli 2000 til departementet også gått inn for at en vurdering av om disse to tersklene skal bygges, utstår til man har fått et bedre beslutningsgrunnlag. Dette forutsetter at det foretas undersøkelser før og etter terskelbyggingen som påpekt i NVEs brev. Departementet går på denne bakgrunn inn for å endre første ledd i vilkåret om terskler i tråd med NVEs anbefaling slik at kun bygging av terskelen i Rødtjennan pålegges nå og at vurderingen de to andre tersklene foretas senere.

Når det gjelder anmodningen om at kommunen skal høres når det gjelder den videre utformingen av tersklene, forutsetter departementet at kommunen vil få anledning til å uttale seg om saken.

Når det gjelder Nore og Uvdal kommune sitt krav om terskelplan, vises til at det er fastsatt vanlig vilkår om dette. Olje- og energidepartementet ser ikke grunnlag for noen nærmere bestemmelser om terskler.

Når det gjelder spørsmålet om allmennhetens adgang til fiske og om regulering av fisket, forutsettes at dette kan løses gjennom reglene i lov om lakse- og innenlandsfiske.

4.8.11 Manøvreringsreglementet mv. (post 12)

NVE har bedt om at vilkårets fjerde og femte ledd i innstillingen strykes da NVE ikke har hjemmel til å foreta inndragning. Olje- og energidepartementet støtter NVE på dette punkt.

NVE har videre bedt om det tas inn en bestemmelse om konsesjonæren skal kunne pålegges å undersøke og kompensere skader for allmenne interesser som følge av vannslipping i strid med manøvreringsreglementet.

Departementet kan ikke se at det er hjemmel i vassdragsreguleringsloven for å innta et slikt vilkår. Departementet viser for øvrig til de sanksjoner som fremgår av post 17 om kontroll med overholdelse av vilkårene.

4.8.12 Kontroll med overholdelse av vilkårene (post 17)

NVE har etter at innstillingen ble avgitt bedt om at dette vilkåret blir oppdatert i tråd med nyere praksis. Olje- og energidepartementet har oppdatert vilkåret i tråd med NVEs forslag slik at vilkåret er i tråd med vilkår fastsatt i andre nyere konsesjoner.

Vannføringene i Numedalslågen i dag er bestemt ut i fra avtalen om avgivelse av fløtingsvann fra 1971, sammenholdt med Olje- og energidepartementets avgjørelse om slipping av fløtingsvann. Når det nå skal gis ny konsesjon for fortsatt regulering med nytt manøvreringsreglement, står konsesjonsmyndighetene fritt til å fastsette de ønskede vannføringer uavhengig av den tidligere fløtingsavtalen. I og med at fløtingen er uaktuell i dag, ser ikke Olje- og energidepartementet noe grunnlag for å utarbeide et manøvreringsreglement som legger vekt på fløtingsinteressene i vassdraget. Disse kravene til vannføring i Numedalslågen gjelder i dag:

- 100 m³/sek. ved Skagsoset (Mykstufoss) i perioden 25. mai til 30. juni ved naturlig tilsig over 100 m³/sek.
- 80 m³/sek. ved Kongsberg i perioden 1. juli til 15. august ved naturlig tilsig over 80 m³/sek.

Disse vannføringene er tilsigsavhengige med absolutt minstevannføring på 12 m³/sek. ved Labro.

4.8.13 Vannføringer i Numedalslågen nedenfor Norefjorden

NVE har i manøvreringsreglementet post 2 foreslått vannføringer med referansepunkt ved Skollenborg. NVE har lagt til grunn Statkrafts forslag til manøvreringsreglement R34, med unntak av at minste vannføring om vinteren er foreslått til 25 m³/sek. i stedet for 20 m³/sek. som i R34. Den høyere minstevannføringen om vinteren begrunnes med hensynet til økt sikkerhet for drikkevannsforsyningen til Kongsberg by og vannføringens betydning for fiskens gyteforhold.

NVE legger vekt på at manøvreringsforslag R34 gir mindre skader i magasinområdene enn vannføringsalternativ C1 (Miljøverndepartementets forslag fra 1987, justert med økning av minstevannføringen om vinteren fra 12 til 20 m³/sek.) som blant annet er foreslått av DN. Videre er det lagt vekt på at R34-alternativet gir fordeler for kraftproduksjonen.

Nore og Uvdal kommune, og Flesberg kommune støtter NVEs forslag, men går i mot at minimumsslippingen gjøres tilsigsuavhengig pga. fare for dårligere magasinfylling.

Kongsberg kommune er fornøyd med en minstevannføring på 25 m³/sek., men forbeholder seg retten til å komme tilbake til saken dersom skader oppstår på drikkevannsforsyningen.

Vestfold fylkeskommune, Lardal og Larvik kommuner anbefaler at vannføringen i hovedsak følger fylkesdelplanens alternativ C, hvor absolutt minste vannføring i perioden 1. oktober til 24. mai settes til $25 \text{ m}^3/\text{sek}$. Vestfold fylkeskommune og Lardal kommune kan imidlertid akseptere NVEs forslag til manøvreringsreglement for perioden 1. august. til 10. oktober under forutsetning av at garantert minste vannføring i perioden 25. mai til 30. juni settes til $95 \text{ km}^3/\text{sek}$. Deretter kan det foretas en jevn nedtrapping fra $65 \text{ m}^3/\text{sek}$. 1. juli til $50 \text{ m}^3/\text{sek}$. 31. juli.

Statkraft viser til at det ikke er noen grunn til å anta at en absolutt minste vannføring på $20 \text{ m}^3/\text{sek}$. vil medføre skader på drikkevannsforsyningen i Kongsberg. Det vises til at man hittil i kortere eller lengre perioder har hatt minste vannføringer på godt under $20 \text{ m}^3/\text{sek}$. uten at det dette så vidt vites har gått ut over vannforsyningen.

Miljøverndepartementet går også inn for en minste vannføring om vinteren på $20 \text{ m}^3/\text{sek}$. Departementet påpeker at det bør tas inn et forbehold om endring av vannslippingene om 10 år av hensyn til drikkevannsinteressene slik som er gjort for lakseinteressene i manøvreringsreglementet post 2.

Statkraft har i brev av 15. mars 2000 foreslått en tilpasning mellom NVEs forslag og Miljøverndepartementets første forslag til vannføringer. Forslaget går ut på å ha en minste vannføring på $20 \text{ m}^3/\text{sek}$. om vinteren og deretter en stigende vannføring fra $20 \text{ m}^3/\text{sek}$. 1. april til $50 \text{ m}^3/\text{sek}$. 24. mai og deretter holde $50 \text{ m}^3/\text{sek}$. til 31. juli.

Miljøverndepartementet ønsker i sin siste uttalelse av 30. mai 2000 en vannføring på minimum $65 \text{ m}^3/\text{sek}$ i perioden 25. mai til 24. juni. Miljøverndepartementet har da akseptert en lavere vannføring på forsommeren enn i sin første uttalelse mot en noe høyere vannføring på ettersommeren/høsten av hensyn til fare for sykdomsutbredelse i vassdraget. Departementet mener at NVEs forslag til minste vannføring om forsommeren er for lavt til å dekke behovet for oppvandring av laks, utvandring av laksesmolt og overlevelse av lakseyngel.

Olje- og energidepartementet legger vekt på å fastsette vannføringsbestemmelser som gir en balansert og forsvarlig fordeling av vannressursene i vassdraget. Departementet mener det er helt nødvendig å fastsette vannføringsbestemmelser som sikrer en levekraftig produksjon av laks i Numedalslågen. Samtidig legger departementet til grunn at de øvre deler av vassdraget, magasinområdene, skal få redusert sine ulemper i den grad det er mulig uten å sette laksebestanden i vassdraget i fare. Dette betyr at de fastsatte vannføringene må ligge innenfor det som er forsvarlig med sikte på å bevare laksestammen.

Etter at Miljøverndepartementet kom med sitt siste forslag til vannføringer i uttalelse av 30. mai 2000, er forskjellen mellom NVEs forslag og Miljøverndepartementets forslag til minste vannføringer redusert. Uenigheten om vannføringer på våren/forsommeren, perioden 1. april til 4. juli, knytter seg til spørsmålet om hvilke vannføringer som er nødvendig for at stor og mellomstor laks skal kunne komme seg opp i vassdraget. Miljøverndepartementet henviser til at erfaring tyder på at stor og mellomstor laks vil ha problemer med å komme seg opp i vassdraget ved vannføringer lavere enn $60 \text{ m}^3/\text{sek}$.

Miljøverndepartementet peker videre på at data fra Driftsplanen for Numedalslågen kan tyde på at høy sommervannføring er av stor betydning for overlevelse av yngel, i og med at det er stor fangst 4 år etter en sommer med høy vannføring.

NVE har sett nøyer på hypotesen om sammenheng mellom sommervannføring og fangstresultater, og har blant annet testet hypotesens gyldighet på andre laksevassdrag. Det viser seg at det ikke kan trekkes noen sammenhenger som anført i hypotesen. NVE har derfor opprettholdt sitt forslag til vannføringsbestemmelser. Olje- og energidepartementet finner på denne bakgrunn ikke grunn til å legge noen avgjørende vekt på hypotesen om en sammenheng mellom fangstmengde og sommervannføring i elva fire år før.

For å sikre Numedalslågen, som en viktig lakseelv i biologisk sammenheng, finner departementet å kunne foreslå noe høyere vannføringer om sommeren enn det som er foreslått av NVE. Departementet mener imidlertid at 65 m³/sek., som foreslått av Miljøverndepartementet, er for mye både ut fra biologiske holdepunkter og av hensyn til magasinområdene, og tilrår at det foretas enn opptrapping til 40 m³/sek. i perioden 1. april til 24. mai og en videre opptrapping til 50 m³/sek. i perioden 25. mai til 24. juni. Deretter holdes vannføringen på minimum 50 m³/sek. til og med 31. juli. Hvilke vannføringer som vil sikre en levedyktig laksestamme kan ikke nå fastslås helt konkret, men de vannføringene som foreslås anses å ligge godt innenfor de kritiske grensene.

I perioden 1. september til 30. september har Miljøverndepartementet foreslått en jevn nedtrapping til minimum 30 m³/sek. mot NVEs forslag på 25 m³/sek. Statens dyrehelsetilsyn har også bedt om at vannføringen på ettersommeren ikke holdes for lav av hensyn til faren for fiskesykdommer. Olje- og energidepartementet tilrår at Miljøverndepartementets forslag om en jevn nedtrapping til 30 m³/sek. følges.

Som følge av større vannslippinger på for- og ettersommeren enn det som er foreslått av NVE, foreslår Olje- og energidepartementet at vannføringene om vinteren reduseres til 20 m³/sek. som foreslått av Miljøverndepartementet. Når det gjelder drikkevannsforsyningen på Kongsberg vises det til det som er anført av Statkraft. Departementet vil også påpeke at manøvreringsreglementets post 5 åpner for endring av slippingen dersom dette medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser.

Når det gjelder forslag til slipping av større vannføring når tilsiget er større enn fastsatt tilsigsuavhengig minstevannføring, har Miljøverndepartementet foreslått at alt tilsiget på forsommeren skal slippes inntil en høyere maksimumsvannføring enn det NVE har foreslått. Mens NVE har foreslått en tilsig-savhengig minstevannføring på 80 m³/sek. i perioden 25. mai til 15. juli, har Miljøverndepartementet foreslått 95 m³/sek. i perioden 25. mai til 30. juni. Begge instanser har foreslått 60 m³/sek. etter disse tidspunktene og fram til 15. august.

De biologiske forutsetningene for opprettholdelse av laksestammen skal være oppfylt med de tilsigsuavhengige minstevannsføringsbestemmelsene. De tilsig-savhengige er viktig for å få variasjon i vannføringene i elva, men minstevannføringene bør av hensyn til magasinområdene ikke settes for høyt. Miljøverndepartementets forslag om slipping av tilsig-savhengig minstevannføring på 95 m³/sek., dvs. 15 m³/sek mer enn NVEs forslag i perioden 25. mai

- 30. juni, vil føre til senere magasinfylling, spesielt i tørre år vil det kunne bli problemer med å fylle Tunhovdfjorden og Pålsbufjorden til henholdsvis kote 732,4 og 744,07 per 1. juli. Departementet tilrår derfor at NVEs forslag til tilsigsavhengige vannføringer følges.

Ved store tilsig vil vannføringen kunne bli større enn 80 m³/sek. Det er heller ikke utelukket å slippe mer vann fra magasinene dersom tilsigene er så store at regulanten ser dette som ønskelig. Regulanten må ta hensyn til flomfaren nedover i vassdraget ved manøvreringen.

Statkraft har i sin uttalelse foreslått en alternativ formulering av pålegget om de tilsigsavhengige vannføringene. Formuleringen tilsvarer det som ble foreslått i søknaden. Det er ingen realitetsforskjell mellom formuleringen i NVEs innstilling og Statkrafts forslag. Olje- og energidepartementet synes Statkrafts formulering om tilsigsavhengige vannføringer i manøvreringsreglementet er klarere enn NVEs forslag, og tilrår at Statkrafts formulering benyttes i manøvreringsreglementet.

Olje- og energidepartementet har kommet fram til følgende vannføringsbestemmelser:

1. januar - 31. mars	min. 20 m ³ /s
1. april - 24. mai jevn opptrapping til	min. 40 m ³ /s
25. mai - 24. juni jevn opptrapping til	min. 50 m ³ /s
25. juni - 31. juli jevn opptrapping til	min. 50 m ³ /s
1. aug. - 31. aug. jevn nedtrapping til	min. 40 m ³ /s
1. sept. - 30. sept. jevn nedtrapping til	min. 30 m ³ /s
1. okt. - 10. okt. jevn nedtrapping til	min. 20 m ³ /s
11. oktober - 31. desember	min. 20 m ³ /s

Dersom naturlig tilsig til Skollenborg i perioden 25. mai til 15. juli er større enn minstevannføringen, slippes tilsiget, begrenset oppad til 80 m³/sek.

Dersom naturlig tilsig til Skollenborg i perioden 16. juli til 15. august er større enn minstevannføringen, slippes tilsiget, begrenset oppad til 60 m³/sek.

4.8.14 Øvrige vannføringsbestemmelser

NVE har foreslått minstevannføringer i sommersesongen for elvestreknin-gene som berøres av overføringen Økta, Smådøla og Borgåi. Påleggene er foreslått ut fra hensynet til utskifting av vann i eventuelle terskeldammer og ut fra et allment miljøvern hensyn. Videre er det foreslått minstevannføringer for strekningen fra Rødbergdammen av hensyn til gytemuligheten for ørret fra Norefjorden.

Statkraft påpeker at det til nå ikke har vært sluppet vann verken fra Rødbergdammen, Smådøla, Økta eller Borgåi. Det er bare i flomperioder når alt vannet ikke kan nyttes/overføres, at det har blitt sluppet vann forbi. Dette har, etter det Statkraft vet, ikke medført ulemper av betydning som ikke allerede er erstattet ved skjønn. Statkraft mener at det ikke er nødvendig med kontinuerlig vannslipp for å sikre nødvendig vannutskifting. Det foreslås at vannslip-

pet kan begrenses til vannfylling/utskifting et begrenset antall ganger i løpet av sommeren, eventuelt at vannslippet ikke fastlegges før eventuelle nye terskler er på plass, eller at det åpnes for at vannføringsslippingen kan vurderes på nytt når eventuelle nye terskler er etablert og virkningen av disse er klarlagt, jf. liknende bestemmelse i post 2 i reglementet. Statkraft har beregnet et årlig tap på 27 GWh som følge av disse minstevannføringene foreslått av NVE.

Miljøverndepartementet mener at dersom minstevannføringene i sidevassdragene Smådøla, Økta og Borgåi skal ha noen betydning for elvenes biologiske funksjon, må de slippes hele året, og settes noe høyere i sommersesongen. Miljøverndepartementet foreslår på denne bakgrunn minstevannføring hele året og høyere vannføring om sommeren enn foreslått i NVEs innstilling.

Statkraft mener i en kommentar til Miljøverndepartementets forslag at det er feil å likestille disse vassdragene. Det er store topografiske forskjeller i og mellom vassdragene, og dermed også det biologiske potensialet. Skal et av vassdragene prioriteres av biologiske hensyn, synes Smådøla å peke seg ut. Smådøla drenerer til Rødbergdammen, og et vannslipp i dette vassdraget vil således gi et bidrag til minstevannføringen mellom Rødbergdammen og Norefjorden. I følge Statkraft vil Miljøverndepartementets forslag medføre et økt produksjonstap på ca. 4,4 GWh årlig.

Olje- og energidepartementet tilrår at minstevannføringer prioriteres for strekningen fra Rødbergdammen og i Smådøla av hensyn til biologiske forhold i tråd med Miljøverndepartementets uttalelse. Denne endringen vil medføre et økt produksjonstap i størrelsesorden 1 GWh. Når det gjelder Borgåi og Økta, vil ikke Olje- og energidepartementet gå inn for pålegg om minstevannføring nå. Konsesjonsmyndighetene vil først se virkningene av tersklene i Borgåi og Økta før det blir aktuelt å pålegge noen vilkår om minstevannføring. Det samlede produksjonstapet for pålegget om minstevannføring blir etter dette 27 GWh.

4.8.15 Pålbufjorden og Tunhovdfjorden

Statkraft har reist spørsmål om tolkningen av formuleringen «vårflommens begynnelse» i manøvreringsreglementets post 3 under overskriften «Tunhovdfjorden og Pålbufjorden». For å unngå en diskusjon om forståelsen av bestemmelsen senere, foreslår Statkraft at formuleringen «vårflommens begynnelse», erstattes av «25. mai» som fast dato for når alt tilgjengelig tilløp skal gå til oppfylling av Tunhovdfjorden. NVE har i brev av 17. juli 2000 sluttet seg til Statkrafts forslag. Olje- og energidepartementet er enig i at uklarheter bør unngås og tilrår at vilkåret endres i tråd med Statkrafts forslag.

NVE har foreslått flomdempingsmagasin i Tunhovd- og Pålbufjorden. Vannstanden i magasinene skal ikke overstige HRV-1 meter før 1. november eller før tilløpet overstiger 90 m³/sek.

Statkraft viser til at det er meget sjelden at de vil kunne få fylt magasinene da tilsigene i november vanligvis ikke magasineres, men kjøres ut gjennom kraftverket. Det påpekes videre at det sjelden er store flommer i oktober og at en flom på dette tidspunktet heller ikke gjør så store skader som f.eks. en vårflom. Statkraft foreslår derfor at vannstandsrestriksjonen begrenses til 0,5 m under HRV og at datoen endres til 1. oktober.

Statkraft foreslår videre at når vannføringen overstiger 72 m³/sek som er slukeevnen til Nore I kraftverk, skal det være anledning til å ta i bruk flomdempningsmagasinet da dette vil redusere produksjonstapet på 27 GWh/år vesentlig samtidig som bruk av flomdempningsmagasinet (44 mill. m³ ved 1 m, 23 mill. ved 0,5 m) i de aller fleste tilfellene vil kunne redusere flommene i Rollag.

Rollag kommune støtter NVEs forslag om flomdempingsmagasiner.

Nore og Uvdal kommune mener at kravet til oppfylling av Pålbufjorden synes å ligge for lavt og hevder at det er nødvendig med en heving av fyllingsgrensen i Pålbu om sommeren, opp til 3 m under HRV.

Olje- og energidepartementet støtter NVEs vurdering av viktigheten av å opprette buffersoner i magasinene for å unngå eller redusere flomsituasjoner og tilrår ikke endringer som foreslått av Statkraft. Departementet finner heller ikke grunn til å etterkomme Nore og Uvdal kommunes krav om en høyere magasinoppfylling i Pålbufjorden enn det som er foreslått av NVE.

Finn Svalstuen har tatt opp spørsmålet om en mer forutsigbar tapping av Tunhovddammen av hensyn til juvvandring. Departementet finner ikke grunn til å regulere dette i manøvreringsreglementet. Forholdet må avklares mellom Statkraft og Svalstuen.

4.8.16 Rødbergdammen

Nore og Uvdal kommune påpeker at Statkraft i sitt forslag til manøvreringsreglement har foreslått til følgende bestemmelse om Rødbergdammen:

«Vannstanden i Rødbergdammen skal holdes mellom HRV og HRV-1 m gjennom hele året.»

Kommunen påpeker at bestemmelsen ikke er inntatt i NVEs forslag til manøvreringsreglement, og at det er heller ikke inntatt noen bestemmelse om begrensningsregulering for øvrig.

Kommunen foreslår følgende inntatt i manøvreringsreglementet:

«Det skal ikke foretas variert tapping fra magasinene for å oppnå typisk korttidsregulering. Vannstanden i Rødbergdammen skal holdes mellom HRV og HRV-1 m gjennom hele året.»

Statkrafts forslag om at vannstanden i Rødbergdammen skal holdes mellom HRV og HRV - 1 meter gjennom året har ved en inkurie falt ut av NVEs forslag til manøvreringsreglement. Olje- og energidepartementet tilrår at søknadens forslag om at vannstanden i Rødbergdammen skal holdes mellom HRV og HRV - 1 meter gjennom hele året tas inn i manøvreringsreglementet.

Det er med forslaget til manøvreringsreglement søkt å redusere skadevirkningene i magasinområdene, og det er ikke søkt om korttidstapping fra magasinene for effektkjøring. Olje- og energidepartementet ser ikke noe behov for å ta inn en egen bestemmelse om dette i manøvreringsreglementet.

4.8.17 Halnefjorden

NVE har foreslått at reguleringen i Halnefjorden på fire meter, to meter senking og to meter oppdemming, opprettholdes. NVE uttaler i innstillingen at de reduserte skadevirkningene av en redusert regulering ikke oppveier tapet av

en så sikker magasinmulighet for en så vidt betydelig energimengde. Nedtapping fra HRV kan skje etter 1. september. Nedtapping av de to siste meterene kan først ta til 20. september.

Hol kommune, Halne sameige, Buskerud fylkeskommune, Nore og Uvdal kommune, Dagali grunneierlag, Dagali fiskeforening, Gerd Aasberg og Emil Steira går alle imot en nedtapping av Halnemagasinet fra HRV før 1. oktober. Det vises blant annet til skader og ulemper for fisk (gytemuligheter) og fiske og båtbruk. Det reises også spørsmål om en endring av tidspunktet for nedtapping i forhold til gjeldende praksis er forenlig med det at magasinet ligger innenfor et landskapsvernområde.

Miljøverndepartementet foreslår at Halnefjordreguleringen halveres og viser til Statskogs forslag om at reguleringen av Halnefjorden innskrenkes til to meter heving mot nå fire meter heving og senking totalt. Miljøverndepartementet viser til Statskogs begrunnelse om at «Dette vil sterkt redusere de negative visuelle sidene ved reguleringen, samt bidra til bedre forhold for fisken og fisket i Halne. Det vil videre redusere den kunstig store vannføringa når Halnefjorden tømmes seint på høsten, og det kan redusere isgang nedover i vassdraget.» Miljøverndepartementet peker videre på at forslaget vil videre bidra til en raskere oppfylling av Pålsbufjorden.

NVE har vurdert Miljøverndepartementets forslag og kommet fram til at en redusert regulering i grove trekk vil medføre at en lagret energimengde på 32,6 GWh flyttes over fra vinter- til sommerproduksjon. En viss økning av flomtap fra Nore-reguleringen må også påregnes. Dette vil sannsynligvis være mer marginalt.

NVE uttaler at redusert vannstandsending vil gi en marginal gevinst i økt bunndyrproduksjon. Ørret vil kunne nyte godt av en bedring i denne. Redusert senkning vil trolig ikke ha noen konsekvens for ørret under sin oppvandring til gyteområder på høsten, siden tappingen allerede er foreslått å ivareta slike forhold.

Estetisk vil redusert senkning ha marginal betydning, siden Halnefjorden fylles meget tidlig på våren, og holdes fullt til tappingen starter på senhøsten.

Statkraft foreslår at reglementet endres til at når nedtappingen av magasinet er fullført, skal tilsiget slippes fram til vårflommens begynnelse. Det vises til at alminnelig lavvannføring fra magasinet er beregnet til $0,55 \text{ m}^3/\text{sek}$. Forslaget fra NVE går ut på at en vannføring på minimum $0,5 \text{ m}^3/\text{sek}$ skal opprettholdes fra dammen. Dette vil si at tilsiget til Halnefjorden i den perioden som NVE foreslår minstevannføring i, i størsteparten av tiden overstiger kravet til minstevannføring. Statkraft uttaler at dette også er i tråd med hvordan magasinet har vært operert og det blir ikke behov for et eget tappeorgan samtidig som en slipper et meget kostnadskrevende opplegg for å kontrollere at man slipper korrekt vannføring.

Ut fra de foreliggende uttalelsene ser det for Olje- og energidepartementet ut som skadene og ulempene ved å opprettholde gjeldende regulering vil være av mindre betydning sammenlignet med de fordeler reguleringen vil medføre. Departementet legger betydelig vekt på at en reduksjon av Halnefjorden vil gi redusert produksjon av vinterkraft og økning av flomtap. På denne bakgrunn tilrår departementet at reguleringen på fire meter opprettholdes.

Når det gjelder spørsmålet om tidspunktet for tapping under HRV, støtter Olje- og energidepartementet kommunenes forslag om at nedtappingen kan starte fra 1. oktober.

Når det gjelder NVEs forslag til minstevannføringen fra Halnefjorden på 0,5 m³/sek., skal denne holdes kontinuerlig hele året. Ved å endre minstevannførbestemmelsen for Halnefjorden til Statkrafts forslag, vil en kunne risikere at minstevannføringen ikke blir kontinuerlig, opphører både under fyllingen av magasinet og i tørre perioder samt til tider blir svært lav.

Det er viktig for fiskebestanden at minstevannføringen settes for hele året. Dette tilsier at minstevannføringen på 0,5 m³/s skal gjelde hele året igjennom. Olje- og energidepartementet tilrår derfor at NVEs forslag til minstevannføring fra Halnemagasinet opprettholdes.

4.8.18 Ny vurdering av vannslippingen etter 10 år

NVE har i manøvreringsreglementet post 2 siste ledd foreslått at vannslippingsbestemmelsene i posten skal kunne tas opp til ny vurdering etter 10 år, eventuelt sammen med revisjoner av konsesjonsvilkår for ABKs reguleringer i vassdraget 12. mai 2011, dersom undersøkelser over laksens oppvandring til og utvandring fra vassdraget viser behov for det.

Lardal kommune, Larvik kommune og Vestfold fylkeskommune mener at manøvreringsreglementet må kunne revideres også før det er gått 10 år hvis det oppstår økonomiske eller biologiske konsekvenser av allmenn interesse som følge av manøvreringsreglementet. Landbruksdepartementet ber om at manøvreringsreglementet tas opp til nærmere vurdering før det har gått 10 år for å vurdere manøvreringens virkning på vannkvaliteten. Miljøverndepartementet mener at hele manøvreringsreglementet skal tas opp til ny vurdering etter 10 år.

Olje- og energidepartementet viser til post 5 i manøvreringsreglementet som bestemmer at vannslippingsbestemmelsene kan endres hvis reglementsbestemmelsene medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser. Denne bestemmelsen er tilstrekkelig til å fange opp større skadevirkninger i reglementsperioden. For øvrig bør vannslippingsbestemmelsene bli praktisert i en lengre periode for å kunne ha grunnlag for å vurdere konsekvensene over en viss tid.

Bestemmelsen om en eventuell ny vurdering av vannføringen ved Skollenborg etter 10 år er begrunnet ut i fra hensynet til laksen. Som uttalt av NVE i brev av 17. juli 2000, gir de øvrige deler av manøvreringsreglementet betydelige fordeler i forhold til eksisterende forhold slik at det ikke er behov for revurdering før ved en vanlig revisjon. Departementet ser ikke behov for å foreslå en bestemmelse om en eventuell ny vurdering av hele manøvreringsreglementet etter 10 år.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om samtykke til at Numedals-Laugens Brugseierforening gis tillatelse til fortsatt regulering av Numedalslågen.

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r:

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om samtykke til at Numedals-Laugens Brugseierforening gis tillatelse til fortsatt regulering av Numedalslågen i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag til vedtak om samtykke til at Numedals-Laugens Brugseierforening gis tillatelse til fortsatt regulering av Numedalslågen

Stortinget samtykker i at Kongen gir tillatelse til Numedals-Laugens Brugseierforening til fortsatt regulering av Numedalslågen på de vilkår som er gjort rede for i proposisjonen.

Vedlegg 1**Forslag til vilkår for tillatelse for Numedals-Laugens
Brugseierforening til fortsatt regulering av
Tunhovd-, Pålbu- og Halnefjorden og overføring av
deler av Økta, Smådøla, Borgåi og Veig**

1

(Konsesjonstid)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10, post 3, 1.ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler i dem kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vannfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2

(Konsesjonsavgifter og næringsfond)

For den øking av vannkraften som innvinnes ved reguleringen for eiere av vannfall eller bruk i vassdraget skal disse betale følgende årlige avgifter: Til statens konsesjonsavgiftsfond kr **8,-** pr nat. hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr **25,-** pr nat. hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vannkraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vannføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året.

Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vannføringen i lavvannsperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vannkraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Plikten til å betale avgiftene inntreffer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Krav om forfalte avgifter er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsloven kap.7.

For renter som forfaller etter at konsesjonen er meddelt, svares renter som bestemt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3, første ledd.

Når konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale følgende beløp som avsettes til næringsfond for kommunen:

Nore og Uvdal	kr 32.500.000
---------------	---------------

Rollag	kr 5.000.000
Flesberg	kr 3.500.000
Hol	kr 3.250.000
Eidfjord	kr 500.000
Ullensvang	kr 250.000

Konsesjonsavgiftsmidler og næringsfond danner ett og samme fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.

Vedtekter for fondet skal godkjennes av fylkesmannen.

3

(Kontroll med betaling av avgift mv.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og 3 og kontroll med vannforbruket og avgivelse av kraft, jf. post 17 kan med bindende virkning fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

5

(Konsesjonærens ansvar ved anlegg/drift mv.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner mv., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal naturvernmyndighetene underrettes.

6

(Godkjenning av planer, tilsyn mv.)

Eksisterende reguleringsanlegg skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand. Alt vedlikehold og drift av anlegg som omfattes av denne post, og godkjenning av planer for eventuell ombygging og terskelbygging i h.t. post 11 undergis offentlig tilsyn av NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren kan, etter nærmere bestemmelse fra NVE bli pålagt å utføre tiltak for å redusere/eliminere skader og ulemper av landskapsmessig art. NVE kan etter samråd med kommunen pålegge konsesjonæren å legge til

rette for utsetting og opptrekk av båt i Pålсбу- og Tunhovdfjorden (båtdrag) dersom reguleringen viser seg å skape hindringer for dette.

Det skal være rimelig samsvar mellom utgiftene til tiltakene og den virkning man forventer å oppnå.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for ombygginger, terskelbygging i h.t. post 11 og nyanlegg. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

7

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på naturen, herunder landskap og de naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner. Tilsvarende skal friluftslivet tas hensyn til, slik at bruks- og opplevelsesverdien i området reduseres minst mulig.

//

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

- a) å sørge for at forholdene i Numedalslågen er slik at de stedeagne fiskestammene opprettholder naturlig reproduksjon, og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig (f eks biotopjusterende tiltak, avsyring av vann etc),
- b) å styrke den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak (f eks bygging og drift av klekkeri, utsetting av yngel og/eller smolt, biotopjusterende tiltak etc),
- c) gjennomføre undersøkelser i samråd med NVE innenfor de vannføringer som er fastsatt i pkt 2 i manøvreringsreglementet vedrørende laksens overlevelse, oppvandring til - og utvandring fra - vassdraget som grunnlag for eventuelle endringer av nevnte pkt 2.
- d) å sørge for at fiskens vandringsveier i vassdraget opprettholdes og at inn-

tak og utløp ved kraftstasjoner og overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres (f eks ved bygging av fisketrapper, sperreanordninger foran inntak/utløp ved kraftstasjoner og overføringer etc),

- e) å bekoste fiskeribiologiske og ferskvannsøkologiske undersøkelser som grunnlag for kompensasjons- og biotopjusterende tiltak og for å kontrollere effekten av tiltak,
- f) å sørge for at fiskemulighetene opprettholdes (f eks ved finrydding av fiskeplasser i reguleringsmagasin, elvekorreksjoner etc).

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

- a) å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte og indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre biotopjusterende og kompenserende tiltak.
- b) å bekoste zoologiske undersøkelser som grunnlag for kompensasjons- og biotopjusterende tiltak og for å kontrollere effekten av tiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN)

- a) å sørge for at bruks- og opplevelsesverdien for friluftslivet i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeidene og reguleringene tas vare på. Ferdsel og opphold i området i tilknytning til friluftslivsutøvelse må ikke bli forbundet med fare eller risiko som følge av utbyggingen. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak (f eks omlegging av stier, bygging av bruer, merking, inngjerding og varsel om usikker is etc).
- b) å bekoste undersøkelser der konsekvensene for friluftslivet som følge av utbyggingen og reguleringene vurderes, og å bekoste eventuelle kompensasjons- og tilretteleggingstiltak som en slik undersøkelse peker på.

V

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for naturforvaltning (DN) å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingene og reguleringene. Dette kan være arkiveringsundersøkelser, langtidsundersøkelser, etterundersøkelser og også fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen.

VI

Fra og med det år konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale et årlig beløp til hver av kommunene Lardal, Larvik, Kongsberg, Flesberg, Rollag, Nore og Uvdal og Hol på henholdsvis kr 20.000,-, kr 20.000,-, kr 20.000,-, kr 10.000,-, kr 10.000,-, kr 20.000,- og kr 10.000,- til opphjør av fisk/vilt/friluftslivet. Beløpene skal justeres etter de tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer. Beløpene skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyrene til opphjør av fisk/vilt i kommunene. Med hensyn til tiltak som kom-

mer friluftslivet til gode skal beløpene nyttes etter nærmere bestemmelse gitt av DN.

VII

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

8

(Forurensning mv.)

Utbygger plikter etter fylkesmannens nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkningen av forurensing som står i forbindelse med byggearbeidene.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter innen rimelig tid å oppfylle lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner §§ 8 og 9 i områder som berøres av reguleringen. Kostnadene knyttet til gjennomføring av arkeologiske undersøkelser og utgravinger, herunder også for- og etterarbeider, bæres av tiltakshaver, jf kulturminneloven § 10. De arkeologiske undersøkelsene/utgravningene skal foretas i den tiden magasinene likevel er nedtappet. Konsesjonæren skal varsle fylkeskommunen om slike forhold i god tid.

10

(Ferdsel mv.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

11

(Terskler mv.)

Konsesjonæren plikter å bekoste terskel ved Rødtjennan i Pålsbufjorden med topp vannstand på kote 745. Etter at resultatet av fiskeribiologiske undersøkelser og erfaringer med dette terskelbassenget foreligger, vil Olje- og energidepartementet avgjøre om det skal bygges terskler i Risvika og ved Bergodden i Pålsbufjorden.

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge kon-

sesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger mv. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

12

(Manøvreringsreglement mv.)

Vannslippingen skal foregå overenstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

13

(Hydrologiske observasjoner, kart mv.)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Statens kartverk med opplysning om hvordan målingene er utført.

14

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelsesrapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. Olje- og energidepartementet kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

15

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

16

(Konsesjonskraft)

Konsesjonæren skal avstå til kommuner og fylkeskommuner som kraftanlegget ligger i, inntil 10 % av den for hvert vannfall innvunne øking av vannkraften, beregnet etter reglene i vass-dragsreguleringslovens § 11 nr 1, jf § 3. Avståelse og fordeling avgjøres av Olje- og energidepartementet med grunnlag i kommunenes behov til den alminnelige elektrisitetsforsyning.

Staten forbeholdes rett til inntil 5 % av kraftøkningen, beregnet som i første ledd.

Olje- og energidepartementet bestemmer hvordan kraften skal avstås og beregner effekt og energi.

Kraften tas ut i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger eller fra konsesjonærens ledninger med leveringssikkerhet som fastkraft og brukstid ned til 5000 timer årlig. Konsesjonæren kan ikke sette seg imot at kraften tas ut fra andres ledninger og plikter i så fall å stille kraften til rådighet. Kostnadene ved omforming og overføring av kraften ved uttak andre steder enn i kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, betales av den som tar ut kraften.

Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og brukstidens fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av Olje- og energidepartementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Prisen på kraften, referert kraftstasjonens apparatanlegg for utgående ledninger, fastsettes hvert år av Olje- og energidepartementet basert på gjennomsnittlig selvkost for et representativt antall vannkraftverk i hele landet.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å betale til statskassen en mulkt som for hver kWh som urettelig ikke er levert, svarer til den pris pr kWh som hvert år fastsettes av Olje- og energidepartementet, med et påslag av 100 %. Det offentlige skal være berettiget til etter Olje- og energidepartementets bestemmelse å overta driften av kraftverkene for eierens regning og risiko, dersom dette blir nødvendig for å levere den betingede kraften.

Vedtak om avståelse og fordeling av kraft kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra vedtakets dato.

17

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

Ved overtredelse av bestemmelser gitt i loven eller i medhold av loven plikter konsesjonæren etter krav fra Olje- og energidepartementet å bringe forholdene i lovlig orden. Krav kan ikke fremsettes senere enn 20 år etter utløpet av det kalenderår da arbeidet ble fullført eller tiltaket trådte i virksomhet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 11, 16 og 17 kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i vassdragsreguleringsloven § 12 post 21.

For overtredelser av bestemmelsene i konsesjonen eller andre i loven eller i medhold av loven fastsatte bestemmelser, kan Olje- og energidepartementet fastsette en tvangsmulkt på inntil kr 100 000 per dag til forholdet er bragt i orden, eller inntil kr 500 000 for hver overtredelse. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Olje- og energidepartementet kan justere beløpene hvert 5. år.

18

(Tinglysing)

Konsesjonen skal tinglyses i de rettskretser hvor anleggene ligger. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

Vedlegg 2

Forslag til manøvreringsreglement for regulering av Tunhovdfjorden, Pålsbufjorden og Halnefjorden med overføringer i Nore og Uvdal, Hol, Eidfjord og Ullensvang kommuner, Buskerud og Hordaland fylker

1. Reguleringer

	Naturlig reg.vannst. Reg.grenser					
Magasin	kote	Øvre kote	Nedre kote	Oppd. m	Senkn. m	høyde m
Tunhovdfjorden	716,25	734,40	716,25	18,15	-	18,15
Pålsbufjorden	736,57	749,07	725,57	12,50	11,00	23,50
Halnefjorden	1125,63	1129,63	1127,63	2,00	2,00	4,00
Rødbergdammen	343,46	365,66	349,66	22,20	-	16,00

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Høydene refererer seg til Statens Kartverks (KS) høydesystem og med følgende referansebolter:

Tunhovdfjorden: FM 91 i NVEs nivellementsplansje 9 med høyden (NN54): 675,13 m.o.h.

Pålsbufjorden: FM 1 i Rødungselva i NVEs nivellementsplansje 10 med høyden (NN54): 737,13 m.o.h.

Halnefjorden: FM 1 i NVEs nivellementsplansje 14, Slæpa (Numedal), med høyden (NN54): 1114,83 m.o.h.

Rødbergdammen: FM 89 i NVEs nivellementsplansje 9 med høyden (NN54): 299,78 m.o.h.

Overføringer

a) Til Tunhovdfjorden:

		Inntak Reg. grenser		
Elv	Avløp fra km ²	Øvre kote	Nedre kote	Reg høyde m
Økta	52,2	843,8	841,3	2,5
Borgåi	97,6	752,9	-	1,7
Smådøla	104,6	738,4	735,8	2,6

Høydene refererer seg til Tunhovdfjordens system.

b) Til Pålsbufjorden:

Avløpet fra 15,8 km² av Vierslafeltet i Veig.

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

2.

Ved manøvreringen skal opprettholdes følgende vannføringer målt ved Skollenborg:

1. januar - 31. mars	min. 20 m ³ /s
1. april - 24. mai jevn opptrapping til	min. 40 m ³ /s
25. mai - 24. juni jevn opptrapping til	min. 50 m ³ /s
25. juni - 31. juli	min. 50 m ³ /s
1. aug. - 31. aug. jevn nedtrapping til	min. 40 m ³ /s
1. sept. - 30. sept. jevn nedtrapping til	min. 30 m ³ /s
1. okt. - 10. okt. jevn nedtrapping til	min. 20 m ³ /s
11. oktober - 31. desember	min. 20 m ³ /s

Dersom naturlig tilsig til Skollenborg i perioden 25. mai til 15. juli er større enn minstevannføringen, slippes tilsiget, begrenset oppad til 80 m³/s.

Dersom naturlig tilsig til Skollenborg i perioden 16. juli til 15. august er større enn minstevannføringen, slippes tilsiget, begrenset oppad til 60 m³/s.

Vannføringene i tiden 1. april til 10. oktober er referert til middelveier over 3-døgnperioder, men avvikene fra middelet skal minimaliseres gjennom løpende hydrologiske observasjoner bl.a. ved Bruhaug (nr. 822) avløpsstasjon og andre som måtte bli pålagt opprettet av NVE i medhold av konsesjonsvilkårene.

20 m³/s som minstevannføring skal ikke underskrides.

Bestemmelsene i denne post kan tas opp til ny vurdering dersom undersøkelser vedrørende laksens overlevelse, oppvandring til - og utvandring fra - vassdraget viser behov for det etter 10 år eventuelt samtidig med revisjon pr. 12.05.2011 av konsesjonsvilkårene tilknyttet ABKs reguleringskonsesjoner. I den forbindelse kan også eventuelle slipp av lokkeflommer vurderes.

3.

Ved manøvreringen skal has for øye at vassdragets naturlige flomvannføring nedenfor magasinene og overføringsstedene såvidt mulig reduseres.

Konsesjonæren plikter i denne forbindelse å prognosere flommer ved bruk av prognose- og simuleringsmodeller på basis av data innsamlet i h.t. pkt.4 og foreta forhåndstapping av magasinene. NVE varsles når det ventes kritiske flomsituasjoner.

Uten å komme i strid med bestemmelsene i post 2 gjelder for øvrig følgende fyllingsrestriksjoner:

Halnefjorden:

Fra vårflommens begynnelse skal alt tilløp gå til oppfylling av magasinet til HRV og denne vannstand holdes fram til 1. oktober. Det skal slippes en minstevannføring fra Halnefjorden på minimum 0,5 m³/sek hele året. Ved tapping av magasinet skal det tas hensyn til isforholdene i vassdraget.

Tunhovdfjorden og Pålsbufjorden:

I den grad det ikke er tekniske begrensninger skal alt tilløp nedenfor Halnefjorden fra 25. mai gå til oppfylling av Tunhovdfjorden til kote 725,90. Ved videre fylling av magasinet skal det tas sikte på å nå en minste vannstand på kote 732,40 til 1. juli.

Pålsbufjorden fylles såvidt mulig til en minste vannstand på kote 744,07. Det tas herunder hensyn til fiskeinteressene i kanalen mellom de to magasiner.

Før disse grensevannstander er nådd skal det ikke tappes fra magasinene mer enn nødvendig for å holde de vannføringer som er fastsatt i post 2.

Bortsett fra nødvendig tapping i h.h.t. post 2 og eventuell flomtapping etter 1. ledd skal de angitte høyeste vannstander ikke underskrides før 1. september og vannstandene skal ikke stige over kote 733,40 i Tunhovdfjorden og kote 748,07 i Pålsbufjorden i tiden fram til 1. november før tilløpet til Noremagasinene overstiger 90 m³/s.

Rødbergdammen:

Vannstanden i Rødbergdammen skal holdes mellom HRV og HRV - 1 m gjennom hele året.

Følgende minstevannføringer gjelder:

Fra:

Rødbergdammen:

5 m³/s i tiden 1. juni - 31. august

3 m³/s i tiden 1. september - 31. mai

Inntak Smådøla

200 l/s i tiden 1. juni - 15. september

60 l/s i tiden 16. september - 31. mai.

For øvrig kan tappingen skje etter kraftverkseiers behov.

4.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde m.v. observeres og noteres. NVE kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare for hele reguleringstiden.

5.

Viser det seg at slippingen etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Vedlegg 3

Oversiktskart over Numedalslågen

Figur 4.1